EDITURA SCRIPTUM®

Cleopatra
Regina Egiptului

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HUNT, ANGELA
Cleopatra, regina Egiptului / Angela Hunt. – Oradea: Scriptum, 2019
ISBN 978-606-031-010-5

821.111

ANII TĂCERII

Cleopatra

Regina Egiptului

ANGELA HUNT

Editura Scriptum®
Oradea

Originally published in U.S.A. under the title
Egypt's Sister
by Angela Hunt
© 2017 by Angela Hunt Communications, Inc.
Published by Bethany House Publishers
11400 Hampshire Avenue South
Bloomington, Minnesota 55438
www.bethanyhouse.com
Bethany House Publishers is a division of
Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan
Printed in the United States of America

Ediția în limba română, publicată cu permisiune, sub titlul
Cleopatra, regina Egiptului
de Angela Hunt

© 2019 Editura Scriptum®
str. Lăpușului nr. 28, 410264 Oradea – Bihor
Tel./Fax/Robot: 0359-412.765, Tel./Robot: 0259-457.428
E-mail: scriptum@scriptum.ro
Pagina web: WWW.SCRIPTUM.RO

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în limba română.
Prima ediție în limba română.

Acest roman este o ficțiune inspirată din perioada intertestamentară. Anumite nume, personaje, locuri și întâmplări sunt produsul imaginației autoarei.

Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a Editurii Scriptum, Oradea.

ISBN 978-606-031-010-5

Tiparul executat în U.E.

ANII TĂCERII

În Biblia creștinilor, când întorci pagina după cartea profetului Maleahi, dai peste Evanghelia după Matei, de parcă n-ar fi trecut decât câteva zile între scrierile profetului și venirea lui Isus Cristos.

În realitate însă, între Vechiul și Noul Testament se întind patru sute de ani, așa-numiții „ani ai tăcerii", o vreme când Dumnezeu nu a vorbit poporului Israel prin profeții Săi. Dar, în ciuda tăcerii profeților, Dumnezeu Și-a continuat lucrarea în mijlocul poporului Său, printre alte popoare și în lumea supranaturală.

El a condus poporul Israel printr-o vreme de încercări ce a stârnit speranța și dorința după venirea lui Mesia cel promis. De asemenea, El a pregătit împlinirea promisiunii făcute șarpelui în Grădina Edenului: „Voi pune dușmănie între tine şi femeie, între sămânța ta şi sămânța ei; El îți va zdrobi capul, iar tu îi vei zdrobi călcâiul." (Geneza 3:15)

Dumnezeu nu doarme, şi chiar dacă nu va comunica așa cum poate ne-am aștepta să o facă, El poate întotdeauna să vorbească unei inimi deschise.

Scurtă prezentare a seriei

nii tăcerii este seria de patru romane construite în jurul a patru personaje feminine puternice, cu un impact puternic în cei 400 de ani ai perioadei intertestamentare: *Cleopatra, Lea, Salome* și *Zara*. Perioada de tăcere nu înseamnă însă și o perioadă de inactivitate!

Iureşul de evenimente din această perioadă ce a pregătit venirea lui Cristos a avut un impact profund asupra culturii și civilizației umane, dar în special asupra poporului lui Dumnezeu.

Deși este o ficțiune, această serie de romane a Angelei Hunt încearcă să reconstituie lumea din perioada intertestamentară într-un mod foarte interesant și bine documentat din punct de vedere istoric. Personajele istorice sunt conturate cu trăsăturile lor fizice și morale, iar firul epic dezvăluie o perioadă în care speranța aproape dispăruse din inima poporului lui HaShem; credința era şi mai mică, iar evreii erau din ce în ce mai convinşi că acum singurul lucru care îi putea salva pe ei şi credința lor era apariția lui Mesia.

CLEOPATRA s-a născut în 69 î.Cr., în Egipt, ca descendentă a lui Ptolemeu I (unul dintre comandanții lui Alexandru cel Mare) şi fiică a

faraonului Ptolemeu al XII-lea. În ciuda traiului luxos şi opulent, Urbi, așa cum era ea cunoscută la palat, nu a avut o copilărie prea uşoară, dar s-a bucurat în acea perioadă de compania unei bune prietene, Chava. Însă, în momentul în care Cleopatra ajunge în mod neașteptat să fie încoronată regină în 51 î.Cr., prietenia dintre cele două este frântă de interesele politice urmărite de Cleopatra, iar Chava este aruncată în închisoare, apoi vândută ca sclavă tocmai de cea cu care făcuse un legământ de sânge. În ciuda acestor trădări, Chava va vedea că HaShem este întotdeauna cu ea și Își ține întotdeauna promisiunile.

LEA provenea dintr-o familie de evrei ce a trăit în jurul anul 170 î.Cr. Pe vremea aceea, Iudeea era cunoscută ca „Pământul lui Israel", pentru că regele seleucid le-a permis evreilor practicarea religiei iudaice. Ca fiica unui comerciant din Ierusalim, ce s-a dovedit un părinte agresiv, când Iuda Macabeul o ia în căsătorie, Lea se bucură că poate să scape de sub autoritatea tatălui ei. Dar lucrurile iau o cu totul altă turnură în momentul în care Matatia, socrul ei, decretează război împotriva neamurilor și persecuția evreilor. Aceste tensiuni se răsfrâng chiar și asupra familiei sale, iar Lea trebuie să aleagă dacă să rămână credincioasă adevăratului HaShem sau să asculte de regele țării. Acelea sunt momentele în care Lea învață ce înseamnă să iubești și să fii iubită cu adevărat.

SALOME ALEXANDRA – prima și singura femeie care a condus poporul iudeu după regina biblică Atalia, a cărei domnie se consumase cu opt secole înainte. Născută în micul orășel Modein, frumusețea ei pălea în comparație cu sora ei mai mare. Deși învățase să citească încă de la o vârstă, fragedă, în vremea aceea, fetele nu erau apreciate pentru abilitățile lor intelectuale. Dar după moartea tatălui și a surorii ei, Ioan Hircan, o rudă îndepărtată, le invită pe Salome Alexandra și pe mama ei să locuiască împreună cu familia lui din Ierusalim, unde setea ei de cunoaștere este stâmpărată. Ajunge soția unui politician

pragmatic, care pe a ales-o pe ea ca succesor la tron în defavoarea fiilor săi. Soția lui s-a dovedit destoinică în ale guvernării, națiunea bucurându-se de una dintre cele mai pașnice perioade din istoria domniei Haşmoneilor (76–67 î.Cr.). Deși Salome Alexandra își petrece o mare parte din viața ei ca un pion comandat de bărbații puternici din jurul ei, ea află că o femeie dedicată lui HaShem poate schimba lumea.

ZARA, slujnica lui Salome

Sunt două femei care se luptă să-și atingă țelurile și să supraviețuiască în tumultul de la curtea regelui Irod cel Mare, ce a domnit între 37 î.Cr. și 4 d.Cr. Salome, singura soră a regelui, o femeie răzbunătoare, căreia i s-a spus că face parte dintr-o rasă inferioară, un neam pe care HaShem nu-l va accepta niciodată. Ea a iscat multe intrigi și răutăți, împrăștiind chiar zvonul că Mariamne, cea de-a doua soție și iubirea vieții lui Irod, l-a înşelat, ceea ce echivala cu o crimă de lezmajestate. Manipulat de Salome, Irod a permis condamnarea la moarte a soției sale.

Cea de-a doua femeie, Zara, era slujnica lui Salome. Deși trăia în preajma ei, a fost o personalitate cu totul diferită de cea căreia îi servea. Zara vede rănirea oamenilor care aveau nevoie de înțelegere și de compasiune, și caută să le vină în ajutor chiar în acea perioadă în care nimeni nu era demn de încredere și nimeni nu era în siguranță, indiferent că se afla la putere sau în slujba celor puternici, dar ea acționa în numele lui HaShem, care este întotdeauna vrednic de încredere și atotputernic.

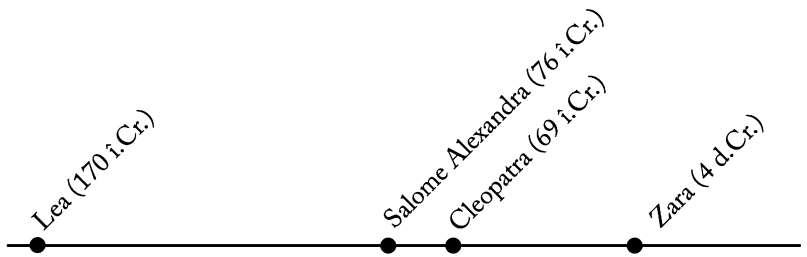

Capitolul I

Chiar dacă am fost precum umbra multora dintre marii bărbați și femei ai istoriei omenirii, niciun istoric nu mi-a consemnat vreodată numele. Chiar dacă am păşit pe coridoare de marmură și am cinat adesea cu prinți și prințese, nimeni nu m-a luat vreodată în seamă. Și cu toate că am avut influență asupra unei femei care a înmuiat inima unor bărbați colosali, n-am fost nicicând pomenită în istoria lor.

Dar am și eu povestea mea.

Mama a murit în ziua când m-a adus pe lume, însă tatăl meu îndurerat m-a luat din mâinile moașei, a ieșit în drum și m-a ținut sus, recunoscându-mă înaintea tuturor ca fiica lui. O doică mi-a mestecat mâncarea până mi-au apărut dinții și o roabă mi-a vegheat pașii până am învățat să merg. Am trăit într-un palat, la mică depărtare de locuința împăraților, așa că poate e firesc faptul că tatăl meu, cunoscut drept „Daniel cel învățat", mă ducea mereu la palat unde mă jucam cu copiii altor nobili. Abia când am crescut mi-am dat seama că nu a făcut-o de dragul meu, ci pentru a ajuta o altă copilă, care la sfârşitul zilei nu putea pleca din casa împăratului. Ai ei îi spuneau Urbi, iar eu îi spuneam *prietenă*.

Dintre toți copilașii aleși care aveau cinstea să fie tovarășii de joacă ai prințesei, Urbi mă iubea cel mai mult pe mine. Am venit pe lume la doar câteva săptămâni depărtare una de alta, creșteam la fel de repede, iar când am fost destul de mari să mergem la școală, am șezut în fața acelorași dascăli, dintre care unul era tata. După ore, ne fugăream prin mulțimile celor mai-mari și a preoților plești și înveșmântați în robe albe, în timp ce ne jucam prinsa prin grădinile împărătești. În iatacul lui Urbi ne jucam cu arșicele și le dădeam glas păpușilor de lut, apoi ne ascundeam de dădace până începeau să ocărască zburdălnicia noastră și trimiteau după ajutoare. În menajeria împărătească, ne țineam de mână și priveam uluite girafele, urșii și șerpii – din care unii erau lungi cât o corabie! – și ne simțeam mici... dar în siguranță.

Abia când apunea soarele venea tata în iatacul lui Urbi și mă lua acasă. Ajunși acasă, fratele meu mai mare, Așer, se întorcea și el de la studii și mă privea zeflemitor și cu pizmă când istoriseam din pățaniile zilei. Tata asculta în tăcere în timp ce eu turuiam fără oprire despre tot felul de daruri și oameni neobișnuiți care vorbeau limbi ciudate și care se aruncau cu fața la pământ dacă ne întâlneau, din întâmplare, pe coridoare.

— De ce fac asta? întrebam eu.

Tata nu îmi lua în seamă întrebarea, ci mă sfătuia astfel:

— Privește, ascultă și învață, Chava. Nu orice fetiță are ocaziile pe care ți le-a dăruit HaShem ție.

Pentru că eram mică, nu mi-am dat seama cât de norocoasă eram. Nu știam că puțini evrei aveau intrare în palatul împărătesc și nu aveam nici cea mai mică idee că exista foame și lipsuri. Viața mea parcă era o înșiruire nesfârșită de jocuri și mese grozave; cea mai mare teamă a mea era să nu mă îmbolnăvesc și să nu îmi pot vizita cea mai bună prietenă.

Inima mea poftea după o viață plină de distracții, veșminte frumoase și giuvaiere strălucitoare din lădița cu comori a lui Urbi. Îmi puteam petrece toată ziua fericită în locuința ei împărătească, desfătându-mă cu colecția ei de tunici fine de in și de marame brodate... ce copilă eram.

De-aș fi fost mai înțeleaptă, aș fi dat ascultare vorbelor tatei. Dar

o fată simplă ca mine habar nu avea cât de repede se putea schimba viața.

Când eu și Urbi aveam unsprezece ani, oamenii au sărbătorit cu osanale plecarea tatălui ei pe o corabie. Nu înțelegeam de ce pleacă, iar tata nu ne-a vorbit despre asta nici mie, nici fratelui meu, dar am auzit și singură strigătele de biruință înălțate în timp ce corabia sa se desprindea de chei.

La scurt timp după plecarea Împăratului Auletes, sora mai mare a lui Urbi, Berenice, a hotărât să fie împărătească. Pentru că era femeie, iar oamenii din Alexandria se așteptau ca ea să urce pe tron alături de un soț, s-a măritat, mai întâi cu un prinț seleucid care a murit în mod neînțeles la doar câteva zile după nuntă, apoi cu un preot, care părea să îi placă mai mult. Eram mică, știam prea puține lucruri despre Berenice și nu mă sinchiseam deloc de supușii ei. Singurul meu gând era la Urbi, care nu părea să poată ajunge vreodată împărătească.

Eram încântată că Urbi era a doua fiică și nu o moștenitoare a tronului. Împărătesele erau ocupate și puternice și nu aveau timp de prietenele lor. Atâta timp cât Urbi rămânea prințesă, aveam să fim apropiate.

Trăiam în frumoasa Alexandria, o cetate a grecilor care se întindea pe țărmul de miazănoapte al Egiptului. Tatăl lui Urbi moștenise tronul Egiptului de la fratele lui, Ptolemeu al VIII-lea, iar acel împărat îl moștenise de la tatăl lui, și tot așa, până la Alexandru cel Mare, întemeietorul grec al Alexandriei și un zeu al alexandrinilor. Mormântul lui Alexandru se afla în centrul cetății, iar împărați veniseră de la mari depărtări pentru a aduce un ultim omagiu trupului său îmbălsămat.

Când l-am întrebat pe tata de ce atât de mulți dintre vecinii noștri aprindeau lumânări pentru Alexandru, iar noi nu, tata mi-a spus că chiar dacă Alexandru aproape reușise să unească toate imperiile lumii, el nu reușise să biruiască moartea, dovedind astfel că nu era zeu și nu era vrednic să se aprindă lumânări în cinstea lui.

— Dar gândește-te la Moise, a adăugat el. Chiar dacă Moise a

unit cele douăsprezece seminții ale lui Israel, o însărcinare *aproape* la fel de grea precum unirea imperiilor lumii, nici el nu a fost în stare să își învingă moartea, dovedind prin aceasta că era doar un slujitor al lui HaShem, singurul Dumnezeu adevărat.

— Nici el nu are nevoie de lumânări?

Tata a zâmbit și m-a ciufulit ușor.

— Așa este, fata mea.

Grecii din Alexandria se închinau multor zei, mai ales lui Isis și lui Dionisos, preferații împăratului. Despre Isis, o zeiță egipteancă străveche, reprezentată aproape întotdeauna cu un soare deasupra capului, se spunea că era mama tuturor zeilor și soția lui Osiris. Dionisos nu fusese un zeu egiptean înainte ca strămoșii greci ai lui Urbi să ancoreze pe țărmul Alexandriei. Cu trăsături fine și părul lung și despletit, Dionisos era zeul vinului și al viței-de-vie. Ptolemeii îl suprapuneau pe Dionisos lui Osiris, extinzându-i puterea și influența pretutindeni, mai puțin în mahalaua evreilor din Alexandria.

Oamenii din mahalaua noastră se închinau unui singur Dumnezeu, iar El nu locuia într-o casă de marmură. Noi Îl numeam HaShem, cuvântul evreiesc pentru *nume*, pentru că numele Lui era preasfânt ca să Îl pronunțăm vreodată. Pentru că HaShem era nevăzut, mi-a spus Tata, niciodată nu ne închinam în fața vreunui chip cioplit. Eram diferiți de greci și de egipteni în privința aceasta, iar noi, fiii și fiicele lui Avraam, fuseserăm aleși să binecuvântăm lumea.

— Cum? am întrebat eu.

Tata și-a dres vocea.

— HaShem ne va arăta atunci când s-a împlini vremea.

— Da' cum o să ne arate?

Tata nu părea dispus să îmi dea vreun răspuns.

În fiecare a șaptea zi, la asfințitul soarelui, mergeam în sinagoga noastră ca să ne alăturăm comunității. Un sul al Torei învelit în catifea era pus la loc de cinste în partea din față a încăperii și, de unde ședeam împreună cu femeile, mă uitam la el și îmi închipuiam scribii care stătuseră aplecați deasupra pergamentului, copiind cuvintele sfinte ale Scripturii. De fiecare dată când scria Sfântul Nume al lui Dumnezeu, spunea tata, scribul lua un bețișor nou de trestie, îl înmuia în cerneală și scria numele. Apoi arunca bețișorul și continua copiatul.

Atunci când se ridica rabinul în picioare, citea din Septuaginta, o traducere grecească a Scripturilor. Mulți din comunitatea noastră nu vorbeau ebraică, așa că dacă voiam să înțelegem cuvintele lui HaShem, trebuia să le auzim în limba noastră obișnuită. Tata ne-a spus mie și lui Așer că trebuia să fim mândri că trăiam într-o comunitate atât de distinsă, pentru că Septuaginta fusese tradusă în Alexandria.

— Șaptezeci și doi de traducători, câte șase din fiecare din cele douăsprezece seminții, au completat traducerea Torei în doar șaptezeci de zile, a spus tata, zâmbind. Chiar dacă eu nu am fost prin preajmă să văd asta cu ochii mei, probabil că povestea aceasta e adevărată. Restul scrierilor au fost traduse mai târziu.

Mulți bărbați din comunitatea noastră duceau mai departe tradiția scribilor alexandrini, pentru că erau câțiva învățați la fel ca tata. Când nu îi învăța pe copiii împăratului, muncea la cea mai prețioasă lucrare a lui: un manuscris pe care îl numise „Cele douăsprezece testamente ale patriarhilor." Pe scurt, studiase Scripturile și rezumase ce le-ar fi spus fiecare dintre patriarhii semințiilor urmașilor lor, dacă ar fi avut posibilitatea. Adesea mă chema să șed lângă el și să ascult. Îmi citea un pasaj, apoi mă privea pe deasupra pergamentului pentru a-mi zări reacția.

— Cum e? mă întrebă el într-o amiază. „Și iată că am văzut un lucru la fel ca mai înainte, după ce trecuseră cele șaptezeci de zile. Și am văzut șapte bărbați în veșminte albe care mi-au spus așa: „Ridică-te, îmbracă veșmântul de preot, coroana neprihănirii, platoșa cunoașterii, haina adevărului, coroana credinței, mitra semnelor și efodul prorociei."

Coborî pergamentul și mă privi cu ochi îngușți.

— E limpede înțelesul?

— Da, tată.

— Îți dai seama cine vorbește?

Mi-am încrețit nasul.

— Iuda?

— Cine sunt preoții? Leviții. Acesta este Levi.

Tata se întoarse la lucrul lui, în timp ce eu mi-am înclinat creștetul gândindu-mă la cei șapte bărbați în veșminte albe.

— Tată?

— Da, curioasa mea?

— De unde știau patriarhii ce dorea HaShem de la ei? Le-a vorbit cumva prin îngeri? Sau le-a vorbit prin vise, așa cum i-a vorbit lui Iosif? Mi-ar putea vorbi și mie?

— Tu și întrebările tale.

Tata lăsă pergamentul din mâini și o sclipire stranie dar îngăduitoare, îi apăru în ochi.

— Și de ce să îi vorbească HaShem unei fetițe când n-a mai vorbit prin nici un proroc vreme de aproape patru sute de ani?

Am simțit cum roșesc.

— Nu știu de ce n-a vorbit. Dar El i-a vorbit lui Samuel, iar el nu era decât un băiețel.

— Așa este. Tata își mângâie barba, apoi zâmbi, redându-mi încrederea în mine. Și cine ar putea să spună cum va vorbi HaShem? Uneori vorbește prin slava munților sau prin puterea mării. El vorbește și prin Tora, prin scrieri și prin cuvintele profeților Săi, așa cum este consemnat în Tanah*.

Am încuviințat din cap.

— Uneori El vorbește prin vocea căpeteniilor noastre – cum este tatăl tău, rabinul, sau chiar prin gura împărătesei. Pentru că inima împăratului este ca un râu de apă în mâinile lui Adonai; El îl îndreaptă unde poftește.

Am încuviințat din nou.

— Și uneori – privirea tatei se odihni asupra mea – El vorbește printr-o voce abia auzită ce străpunge inima și sufletul unui om... sau chiar al unui copil. Un zâmbet îi înflori pe buze. Mai ai vreo întrebare pentru mine?

— Deocamdată nu.

Am alunecat de pe scaun și m-am dus de acolo.

Cine eram eu ca să îmi vorbească HaShem? Nu eram decât o fetiță fără putere și fără influență. Dar cu cât mă gândeam mai mult

* Canonul cărților biblice ebraice

la asta, cu atât eram mai fascinată de posibilitatea ca Adonai să îmi vorbească *totuși*. Poate că avea să îmi vorbească, dacă ascultam cu atenție...

Când nu eram cu Urbi, obișnuiam să o iau pe slujnica mea și ne duceam la mare, unde ne uitam cum se lovesc valurile de mal și așteptam să auzim vocea lui HaShem. Dar oricât mi-am ciulit urechile, nu L-am auzit.

Căutam să Îl aud în vocea lui rabbi, în învățăturile tatălui meu și în vorbele femeilor care ședeau în jurul meu la sinagogă. Dar nu L-am auzit pe Adonai.

Au trecut câteva luni. Ne bucuram de vântul cald de primăvară și ne pregăteam de arșița verii. Îmi petreceam zilele cu Urbi în palatul răcoros din piatră, iar serile eram acasă cu Așer și cu tata.

Într-o seară, în timp ce unul dintre robii noștri a aprins lumânările de Sabat, un curent de aer neașteptat de rece a pătruns în odaie prin deschizătura de sus a atriumului. În timp ce flacăra lumânărilor a început să pâlpâie și Așer râdea, mi-am ridicat ochii la cerul întunecat, pe care apăruseră deja câteva stele care scăpărau precum diamantele.

Prietenia ta cu împărăteasa e în mâinile Mele.

Vocea veni de nicăieri, cu toate acestea mă învălui pe dinapoi, pe dinainte, pe dedesubt.

Vei fi alături de ea în cele mai fericite zile ale vieții ei, precum și în ultima.

M-am uitat la Așer, apoi la tata, așteptându-mă să spună ceva sau să îl mustre pe oricine era acela de îndrăznea să ne tulbure masa de Sabat. Dar ei priveau mai departe la lumânările ale căror flăcări licăreau, plini de entuziasm în timp ce lumânările păreau mai să se stingă.

Iar tu, fiica lui Israel, te vei cunoaște, și o vei binecuvânta.

Flăcările lumânărilor se potoliră și începură să ardă liniștit, luminând înserarea cu o strălucire aurie. Fără să fi auzit vocea și mesajul ei, tata începu să rostească binecuvântarea de Sabat:

— *Barukhatah Adonai, Eloheinu, melekh ha-olam...*

Iar eu am simțit un fior care îmi făcu pielea de găină pe brațe și se opri apoi în ceafă.

În clipa aceea, un lucru mi-a fost cât se poate de limpede: viața mea era împletită cu a lui Urbi, iar HaShem dorea să rămân alături de ea pentru totdeauna.

Capitolul 2

Două zile mai târziu am căutat-o pe Urbi în locuința ei împărătească. Ea chiui când mă văzu, apoi mă luă de mână și mă duse în iatacul ei unde eram ferite de orice ochi iscoditori. Chiar dacă nu spusese niciodată asta, aveam senzația că Urbi o suspecta pe sora ei că pusese iscoade prin tot cvartalul împărătesc al cetății.

— Am vești importante, îmi zise ea încrucișându-și picioarele când se așeză pe așternutul învelit în mătase.

M-am așezat înaintea ei și am inhalat mireasma încântătoare de tămâie. Egiptenii obișnuiau să ardă tămâie de dimineață, mir la prânz și kyphi* seara, dar lui Urbi îi plăcea atât de mult mirosul dulceag-condimentat de kyphi că îl ardea continuu.

— Și eu am ceva să îți spun.

— Eu prima. O gropiță apăru pe obrazul drept. Tata se întoarce în sfârșit acasă.

Am rămas cu gura căscată. Astea *chiar erau* vești noi. Dacă se

* Plutarh afirmă că acest parfum ar fi un amestec de miere, vin, henna, smirnă, diferite rădăcini, lemn de trandafir, trestie mirositoare, crocus, măcriș, boabe de ienupăr, cardamon, nard, etc. (n.tr.)

întorcea împăratul, Berenice avea să detroneze. Era împărătească de aproape trei ani, dar acum că se întorcea împăratul...

— Ce – ce se va alege de sora ta?

Urbi ridică ușor dintr-un umăr, relaxată.

— Nu știu, și nici nu-mi pasă. N-ar fi trebuit să se urce pe tron cât a fost tata plecat.

Mi-am înclinat capul și am încuviințat, acceptând în tăcere adevărul.

— Într-o bună zi aș putea fi eu împărătească, spuse Urbi, ridicându-și bărbia, iar tu vei fi doamna mea de onoare. Împreună vom primi vizitatori, și dacă ne vor fi pe plac, îi vom umple de daruri. Iar dacă nu ne plac, sau dacă sunt nătângi, vom pune să fie omorâți.

Am zâmbit, închipuindu-mă înapoia tronului de aur al lui Urbi.

— Vom da banchete cu atât de multă mâncare, încât vom hrăni săracii cu tot ce rămâne.

— Să aducem oare și dansatori pentru distracție? Sau fiare sălbatice?

— De ce nu amândouă? Am bătut din palme încântată de idee. Tigri, poate. Ah – *tigrișori*. Sunt adorabili. Iar mie mi-ar place să am un elefant.

— Am putea intra în marea sală de festivități călare pe un elefant, spuse Urbi. Îți poți închipui cum se vor uita toți? Luă o prună de pe măsuța de lângă pat, apoi mușcă din ea. Și care sunt noutățile tale?

Cuprinsă deodată de sfială, o apucai pe Urbi de cealaltă mână și venii mai aproape de ea.

— Acum două seri, HaShem mi-a vorbit.

I-am strâns degetele, așteptând ca și ea să se înfioare ala fel ca mine când Îi auzisem vocea.

Ochii ei se ridicară la mine ca o pereche de corbi speriați, apoi își smulse mâna dintr-a mea și mă lovi ușor peste braț.

— N-ar trebui să mă necăjești, Chava.

— Dar nu te necăjesc. Eram la cină, când am auzit o voce pe care nimeni altul nu părea să o audă. Și cel mai fantastic e că mi-a vorbit despre tine.

Urbi îmi aruncă o privire grăbită, neatentă și schiță un zâmbet.

— Și ți-a spus că voi fi frumoasă? Ți-a spus că voi fi împărătească?

Zâmbetul meu se lăți.

— HaShem mi-a spus că prietenia mea cu împărăteasa e în mâinile Lui și că vom fi împreună în cele mai fericite zile ale tale, și până la ultima. Și că te voi binecuvânta.

I-am zâmbit, încântată să îi împărtășesc o asemenea prorocie minunată, însă fața lui Urbi nu îmi reflecta bucuria.

— Prietenia ta cu împărăteasa, repetă ea, cu vocea seacă. Dar dacă vorbea despre Berenice?

M-am încruntat.

— De ce să vorbească HaShem despre ea? Nu sunt prietenă cu ea. Nici măcar nu o cunosc.

— Și vei fi alături de mine și în *ultima* mea zi? Tocmai mi-ai dat temei să nu te mai întâlnesc niciodată.

M-am încordat, stânjenită pentru o clipă.

— Sunt sigură că HaShem nu a vrut să spună asta. Nu ești pe cale să mori.

— Și tu de unde știi? Se strâmbă de parcă i-ar fi intrat ceva în ochi. Ptolemeii sunt vestiți pentru că își ucid frații și surorile. De unde știi tu că Berenice n-o să mă omoare?

— Pentru că... m-am agățat de singurul temei ce-l aveam la îndemână. Pentru că tatăl tău se întoarce acasă.

— O să treacă luni de zile până va ajunge. Iar ea va avea o mulțime de timp să omoare o prințesă.

Ședeam încremenită, uluită de expresia încordată de pe fața lui Urbi. Niciodată nu-și dezvăluise teama aceasta, dar era limpede că se gândise adesea la pericolul de a se afla atât de aproape de tron.

— Nu voi îngădui nimănui să te omoare. M-am îndreptat de spate și mi-am proțăpit mâinile în șold. Dacă va trebui, o să te scot pe furiș din palat și poți locui cu noi. Nimeni nu s-ar gândi vreodată să te caute în mahalaua evreilor.

Ea mă privi acum, supărarea lăsând loc umorului pe fața ei.

— Cât de prostuță ești, fată neștiutoare, spuse ea adunându-și genunchii. Dar mă bucur că te am. Își cuprinse genunchii cu brațele și își plecă fruntea, apoi o ridică deodată. Cele mai fericite zile ale mele? Ridică o sprânceană. Mă întreb când vor fi acelea.

— Poate când te vei mărita, spusei eu. Sau poate când vei avea primul tău copil.

Se aplecă înainte și privi prin ușa deschisă, îngândurată. N-ar fi păcat dacă cele mai fericite zile ale mele ar fi și ultimele? Își plecă privirea, iar genele lungi îi ascunseră ochii. Nu m-ar mira dacă ar fi așa.

— Nu poți gândi astfel, Urbi. Sunt convinsă că vei avea parte de multe, multe zile fericite – și eu, în calitate de cea mai bună prietenă a ta, plănuiesc să fiu alături de tine și să le văd pe toate.

— Juri?

Se întoarse în timp ce mă privea. Apoi mă apucă de mână și-mi desfăcu degetele, deschizându-mi palma.

Inhalând parfumul tămâii, o priveam, nesigură de ce avea de gând.

— Prietene pe vecie, spuse ea, și o lumină stranie îi scăpără în priviri.

În timp ce încuviințam din cap, scoase un pumnal micuț de la cingătoare și îmi apucă încheietura mâini stângi. M-am tras înapoi, dar înainte să apuc să mă eliberez, ea ridică pumnalul și-i trecu tăișul peste palma mea, despicându-mi pielea de sub degetul mare și până la capătul arcului liniei vieții. Mi-am ținut suflarea în timp ce cuțitul îmi pătrunse în carne, dar m-am abținut și nu am țipat.

Apoi, dând dovadă de o stăpânire de sine desăvârșită, Urbi își deschise mâna stângă și își făcu o tăietură identică în palma ei. Își ridică mâna în timp ce sângele îi picura din rană și pătă pledul de mătase de sub noi.

— Prietene pe vecie, repetă ea, lipindu-și tăietura de a mea. Își împleti degetele printre degetele mele. Ești sânge din sângele meu, și inima mea e și a ta.

— Sânge din sângele meu, am repetat eu. Inima mea e și a ta. Prietene pe vecie.

Am rămas așezate în timp ce sângele ni se amesteca, apoi mă îmbrățișă cu patimă.

— Dacă te întreabă tatăl tău, îmi spuse ea în șoaptă, arătând cu capul la mâna mea însângerată, spune-i că te-ai tăiat cu una din săbiile mele.

Mi-am deschis gura, gata să ripostez, dar ea se ridicase deja,

plecând grăbită la ora vreunui dascăl sau să își viziteze sora mai mare, după cum se cădea.

Mi-am scos o panglică lată din păr și mi-am înfășurat-o în jurul palmei care îmi sângera. Abia atunci, după plecarea lui Urbi, am simțit durerea.

Capitolul 3

Băteam nervos din picioare în timp ce roaba mea îmi înfășura o șuviță de păr în jurul *calamistrumului** încins, un dar adus de împărat pentru mine de la Roma.

— Mai repejor, Nuru – nu pot să întârzii.

— Nu vreau să-mi ard degetele, domniță, sau să vă ard pe gât. Așa că dacă ați putea să stați liniștită...

Mi-am înfrânat neastâmpărul și m-am apucat cu mâinile de marginile băncuței de la masa unde mă aranjam. Poate că tata își începuse deja lecția și nu avea să se bucure deloc dacă fiica lui năvălea în sala de clasă prea târziu. Dacă copiii împăratului reușeau să ajungă la timp la lecții, îmi amintea adesea, cu siguranță că și fiica lui de paisprezece ani putea.

Nuru îmi zâmbi când un cârlionț desăvârșit alunecă din capătul îngust al calamistrumului și căzu legănându-se ușor lângă lobul urechii.

— Dacă mi-ai da o clipă să o prind de celelalte șuvițe...

— Nu am timp, i-am spus, ridicându-mă de pe bancă și căutându-mi sandalele. Trebuie să plec.

---

* fier pentru încrețit părul, de origine latină, derivat din termenul grecesc *kalamos*– pieptene tr.)

Mi-am găsit sandalele cu curele sub pat și mi le-am pus în picioare. M-am îndreptat de spate, mi-am trecut mâna peste șuvițele prinse într-o coafură complicată la ceafă, apoi am ieșit din odaie, oprindu-mă doar cât să-mi admir imaginea reflectată de oglinda bazinului cu apă. Două șuvițe dansau în vânt – Urbi avea să mă necăjească cu siguranță pentru asta, dar cel puțin arătam prezentabil. Chitonul* alb era impecabil iar himationul** albastru era petrecut iscusit peste piept și peste umăr. Unghiile erau curate și fața spălată, așa cum se cădea să pășești în prezența unei fețe împărătești, astfel că nimeni, nici chiar tata, nu putea să îmi reproșeze nimic în afară de faptul că întârziasem.

Am tras adânc aer în piept și i-am făcut semn unuia dintre robii care stăteau la intrare. Înțelegând că am nevoie de o escortă, sări imediat și o luă înaintea mea pe drumul larg ce separa mahalaua evreilor din Alexandria de cvartalul împărătesc. Se opri la poarta ce ducea la ansamblul generos al clădirilor palatului.

— Mă descurc de aici.

L-am eliberat pe rob și am dat cu ochii de prietenul meu Acis, una dintre gărzile egiptene, și i-am făcut cu mâna. Acis își ridică bărbia, apoi veni la o intrare laterală, unde îmi deschise poarta cât să mă pot strecura înăuntru. Am apucat grăbită pe poteca ce ducea la odăile copiilor. Doar patru copii ai împăratului mai locuiau în Alexandria – Urbi și Arsinoe, sora ei mai mică, precum și cei doi băieți, Omari și Sefu. Atunci când unul dintre ei avea să devină împărat – *dacă* ajungea să urce vreunul dintre ei la tron – avea să primească numele de *Ptolemeu* moștenit de la generalul grec care preluase conducerea Egiptului după moartea lui Alexandru cel Mare.

Am intrat în clădire, am cotit și am auzit vocea baritonală a tatălui meu. Am așteptat o clipă înainte să mă strecor pe vârful degetelor în odaie, sperând ca el să se afle cu spatele la ușă.

Norocul îmi surâdea. Tata chiar se întorsese cu spatele, înconjurând încăperea pentru a ajunge la Urbi, însă ei nu-i scăpase intrarea mea.

---

* tunică purtată de greci în antichitate (n.tr.)

** mantie grecească amplă purtată deasupra chitonului și prinsă cu o agrafă pe piept sau umăr (n.tr.)

Ochii ei căprui se făcură mari când am ocupat un loc pe un divan micuț, și ridică grațios o sprânceană într-o mustrare tăcută.

— Magister – se întoarse ea spre tata – am uitat ce doream să spun. Vreți să îmi mai adresați o dată întrebarea?

M-am uitat la Urbi, apoi mi-am întors fața senină spre tata, care acum mă privea încruntat.

Urbi nu-și uitase vorba; niciodată nu uita nimic. Ceruse o lămurire doar pentru că dorise să îndrepte atenția tatălui meu la sosirea mea târzie.

Am așteptat, cu buzele strânse, până când tata și-a îndreptat din nou atenția spre Urbi, după care am scos limba la ea. Chiar dacă expresia feței ei nu se schimbă, își lăsă mâna jos și scutură discret un deget spre mine.

Tata dădu din cap.

— Prințesă, v-am cerut să dezbateți o problemă cotidiană. Ce e de preferat – viața la țară sau în cetate?

Urbi își înclină capul cu o grație maiestuoasă, apoi își ridică bărbia și se adresă audienței – tutorelui ei, celor trei frați, slujnicelor și mie.

Școlită în arta retoricii și a gesticii în comunicare, își ridică mâna stângă și o plimbă de la stânga la dreapta, incluzându-ne generoasă pe toți.

— Viața este plăcută indiferent unde locuiește un om, pentru că ce frumusețe zace într-un mormânt? Iar viața de apoi, chiar de va fi dulce, nu e decât un vis și nu poate fi descrisă cum se cuvine. Viața la țară e liniștită pentru că nopțile sunt încărcate de sunetele naturii și sunt învăluite de asfințituri purpurii, peste munții de la apus. Cine n-ar recunoaște cât de maiestuoase sunt stâncile din Valea Regilor sau minunăția Nilului scăpărător în timpul revărsării? Dar viața din cetate, în Alexandria mai ales, este la fel de grandioasă. Cetatea radiază măreția celui care a întemeiat-o, omul îngropat în inima cetății, și nu sunt alți oameni în toată lumea atât de curajoși, ingenioși sau creativi precum alexandrinii. Unde altundeva trăiesc grecii, egiptenii, romanii și evreii în armonie? Există vreo altă cetate care să aibă pofta noastră de viață? Există vreo altă cetate cu minuni cum sunt Biblioteca noastră sau Farul nostru impozant? Există vreun alt popor cu o asemenea sete de cunoaștere? Nu. Chiar dacă viața la țară poate fi de preferat traiului

într-o cetate mică, Alexandria oferă o viață de cea mai bună calitate, desăvârșită cum nu și-ar putea-o închipui vreun om.

Ea-și plecă creștetul și își puse mâna pe piept, semnalând finalul cuvântării.

Tata se ridică în picioare.

— Prea bine. Ochii îi luceau de mândrie. Însă ai fi putut adăuga încă câteva gesturi. Ține minte întotdeauna că și mâinile pot vorbi cu aceeași putere ca și limba. Nu le folosim noi oare pentru a porunci, a promite, a chema, a alunga, a amenința, a implora, a exprima aversiune sau teamă, a întreba sau a nega? A te gândi la ce să spui nu este la fel de important precum este să te gândești cum să o spui.

Urbi își plecă fruntea, primind sfatul tatei, apoi își reluă locul în partea din față a odăii.

Ochii tatei se îndreptară, scăpărând, spre mine.

— Chava. Poate că dorești să ne prezinți și tu un elogiu.

M-am ridicat și mi-am împreunat mâinile.

— Un elogiu pentru cine?

— Pentru... spuse el înclinând capul, evident căutând un nume care să nu îi amintească de recentele tulburări din lumea celor mari – pentru Ptolemeu. Întâiul.

Mi-am luat timp pentru a mă îndrepta în locul deschis aflat în fața scaunelor ocupate de copiii împăratului. Nu mă pricepeam prea bine la istoria Egiptului și nu-mi prea păsa de omul care fusese slujitorul lui Alexandru și îl înșelase pe fiul cuceritorului, furându-i moștenirea de drept. Dar primul Ptolemeu fusese strămoșul acestor vlăstare împărătești, iar Ptolemeii împărățeau peste Egipt de trei sute de ani. Ei înălțaseră cetatea pe care Alexandru o proiectase, așa că poate reușeam cumva să prezint o brumă de respect.

De mi-ar fi cerut tata să aduc un elogiu lui Simon, lui Iosif sau oricăruia dintre patriarhi. *Pe aceia* îi cunoșteam la fel de bine cum cunoșteam fața tatei.

M-am pornit spre centrul spațiului deschis, mi-am îndreptat umerii, mi-am ridicat bărbia și am poziționat mâna într-o postură discretă, pentru a evita să distrag atenția auditoriului meu cu ceea ce tata numea tendința mea de a „accentua frazele mișcând degetele și gesticulând aprig."

— Ce pot spune despre Ptolemeu? am început, dregându-mi vocea încât să ajungă până la robii din spatele încăperii. Ce pot spune despre omul care a fost colegul de școală al lui Alexandru cel Mare și l-a urmat din regatul Macedoniei pentru a cuceri lumea? Fără scrierile lui Ptolemeu, nu am ști multe lucruri despre cunoștințele și izbânzile lui Alexandru. Fără istețimea lui Ptolemeu de a aduce sarcofagul lui Alexandru în Egipt, nu l-am fi avut pe întemeietorul Alexandriei înmormântat în mijlocul nostru. Fără înțelepciunea și iscusința lui Ptolemeu, nu am fi avut o bibliotecă remarcabilă, pizmuită de o lume întreagă.

L-am privit pe tata, care ridicase o sprânceană. Mi-am dat seama imediat că eșuasem să subliniez fiecare punct cu un gest, o privire fermă. Cum să-i distrag acum atenția de la greșeala mea?

Am trecut la o perspectivă evreiască, ce avea să îl mulțumească pe tata cu siguranță.

— În Ptolemeu vedem împlinirea profeției făcute de profetul Daniel împăratului Nebucadnețar al Babilonului. Mi-am ridicat mâna dreaptă sus, precum un profet pe cale să aducă un cuvânt de avertizare. Nebucadnețar era capul de aur, conducătorul lumii. Dar după el s-a ridicat un nou imperiu, al mezilor și perșilor, pieptul de argint. Medo-perșii au fost înfrânți de pântecul de aramă, imperiul grec, și cu mulți ani înainte de nașterea lui Alexandru, profetul Daniel a prezis că imperiul lui Alexandru nu avea să ajungă la fiul acestuia, ci avea să fie împărțit în cele patru zări – patru generali, dintre care unul a fost Ptolemeu, cel pe care îl elogiem azi.

Cu ultimele cuvinte, mi-am ridicat ambele mâini și le-am încrucișat cu grație peste piept când mi-am plecat fruntea – un gest, speram eu, plin de respect și reverență. Mi-am păstrat postura până când tata și-a dres glasul.

— Mulțumesc, Chava. Prințesă – ce părere aveți de elogiul Chavei?

Urbi ridică bărbia.

— Îl aprob.

— *De ce* îl aprobi? Ce părere ai despre expunerea ei?

Privirea întunecată a lui Urbi o întâlni pe a mea.

— Cu impact. În colțul gurii ei vopsite încolți o umbră de zâmbet. Aproape că îmi dăduseră lacrimile la urmă.

Tata închise ochii, apoi se întoarse spre Omari, fratele mai mic cu opt ani al lui Urbi.

— Prințul meu – ce crezi despre elogiul Chavei?

Băiatul, de doar șase ani, ridică din umeri.

— Nu ai nicio părere?

Prințul se uită la mine, apoi rânji.

— E foarte drăguță.

— Mulțumesc, prinț Omari.

Cel mai mic dintre copiii împăratului, adorabilul Sefu de doar patru anișori, ciripi și el:

— Și eu cred că e drăguță.

Tata își plecă creștetul.

— Mulțumesc, prinț Sefu.

Tata se întoarse spre mine, pierzându-și expresia de răbdare îngăduitoare.

— În ciuda acestor complimente împărătești, m-ai dezamăgit, Chava. În loc să îmi vorbești despre multele realizări ale lui Ptolemeu, mi-ai vorbit despre profeție, despre înaintașii lui și despre istoria lui Alexandru. Nu a fost cel mai bun elogiu pe care l-ai fi putut face.

— Am pomenit de Bibliotecă.

— Însă nu ai pomenit de Muzeu sau de dragostea de învățătură a lui Ptolemeu. Nu ne-ai spus mare lucru despre omul însuși.

O cută se strecură în locul dintre sprâncenele tatei când își mută privirea de la mine la Urbi, apoi scutură din cap.

— Nu voi înțelege niciodată de ce face HaShem ca una dintre femei să fie frumoasă, și cealaltă – deșteaptă. Dar cine sunt eu să pun la îndoială felul în care lucrează El?

Se ridică și se aplecă în fața copiilor împăratului.

— Asta a fost tot pentru astăzi. Ne întâlnim din nou mâine.

Cei doi prinți o rupseră la fugă în timp ce tata își adună roba mai strâns în jurul său și ieși încet din odaie.

După ce m-am îmbăiat și mi-am luat un chiton curat, mi-am netezit câteva șuvițe răzvrătite și m-am dus în *triclinium*, unde

robii noștri pregătiseră mâncarea pentru masa de Sabat. Lumina care inunda de obicei odaia aceasta, se domolise, aducându-mi aminte că soarele era acum la orizontului. Timpul se scurgea.

— Repejor, am zorit-o pe roaba din bucătărie în timp ce punea cele două *challah** pe masă. Asfințește soarele.

După ce am acoperit colacii cu ștergare de pânză, am aprins o bucățică de papirus la focul din soba din bucătărie și am adus-o la masă, aprinzând lumânările. Tata și Așer se întinseseră pe locurile lor pe divan și priveau în tăcere în timp ce eu îmi vânturam mâinile pe deasupra lumânărilor, întâmpinând Sabatul.

Mi-am acoperit ochii.

— *Barukhatah Adonai, Eloheinu, melekhha'olam, asher kidishanub'mitz'votavv'tzivanu, l'had'likneirshelShabbat.* Binecuvântat ești Tu, Doamne, Dumnezeul nostru, suveran peste tot universul, care ne-ai sfințit prin legile Tale și ne-ai poruncit să aprindem luminile de Sabat.

Tata și Așer răspunseră deodată:

— Amin.

Lăsând lumânările și pâinile-*challah* pe masă, mi-am luat himationul și mi-am acoperit capul și umerii cu el, apoi i-am urmat pe tata și pe Așer afară. Sinagoga era la mică depărtare și drumul era deja înțesat de vecinii noștri care își croiau drum spre adunarea de Sabat.

După ce i-am salutat pe câțiva dintre prietenii noștri în fața clădirii, m-am strecurat înăuntru și mi-am găsit un loc în mijlocul femeilor. O femeie mai în vârstă al cărei nume nu mi-l mai aminteam m-a strâns de braț când s-a așezat lângă mine.

— Și cum mai este tatăl tău azi?

— E bine, mulțumesc.

— Sunt dornică să îi citesc scrierea. Și sunt dornică de asemenea să vorbesc cu el despre nepotul meu. Își încrucișă mâinile pătate și chicoti. Lavan este un tânăr minunat și ți-ar fi un soț potrivit. Câți ani ai?

---

* pâine dospită – colac împletit – pregătită special de evrei pentru masa de Sabat și alte sărbători evreiești (n.tr.)

Am încercat să nu tresar.

— Paisprezece.

— O fată frumoasă ca tine fără mamă la vârsta asta – femeia își lovi limba de dinți. Nu te îngrijora, fata mea, noi femeile din comunitate vom veghea asupra ta. Și cu toate am căzut de acord că tu și Lavan ați face o pereche minunată.

Mi-am mușcat buza de jos și m-am uitat spre partea bărbaților, sperând să dau cu ochii de Așer. El mi-ar fi sărit în ajutor dacă îi dădeam un semn că ceva nu e în regulă. Dacă mă comportam ca și când aș fi fost pe punctul de a face un atac de panică, poate că ar fi venit chiar să mă scoată din locul ăsta...

În clipa aceea rabinul se ridică și în încăpere să făcu liniște. Femeia de lângă mine își trase vălul peste cap în timp ce rosteam rugăciunea de început, și chiar dacă zâmbea și îmi făcea cu ochiul în timp ce ne rugam, nu mai pomeni nimic de nepotul ei.

Am intonat psalmi, un băiat tânăr a recitat un pasaj din Tora, iar apoi rabinul s-a ridicat din nou.

— Îi chem pe bătrâni, spuse el, ridicând o bucată de material ce părea o pânză de in foarte fină. Luați patru colțuri ale acestui *chuppah* și faceți din el un cort al binecuvântării.

M-am aplecat înainte, interesată de această abatere de la slujba obișnuită.

— Iar acum, strigă rabinul, zâmbind, le cer tuturor soțiilor și văduvelor să vină sub acest cort în timp ce ne vom ruga pentru binecuvântarea voastră.

Am rămas cu gura căscată, plăcut surprinsă de femeile din jurul meu care se ridicau și pășeau înainte, multe dintre ele vădit mișcate de acest gest neobișnuit. Când se adunară toate sub cortul improvizat, bărbații începură să se roage, cu capetele legănându-se în timp ce înălțau rugăciuni Dumnezeului lui Avraam, al lui Isac și al lui Iacov.

Pentru o clipă, inima mea tânji să se adăpostească și ea sub cortul acela, să audă vocea unui soț implorând cerurile să își reverse binecuvântările peste mine. Dar nu îmi doream să fiu soție, de ce să îmi fi dorit una ca asta? HaShem îmi spusese deja că aveam să fiu o binecuvântare pentru împărătească, așa că trebuia să rămân alături de ea. Din cea mai fericită zi a vieții ei până la ultima. Întotdeauna.

Mi-am șters stânjenită o lacrimă când rugăciunile luară sfârșit iar femeile se întoarseră la locurile lor, cu fețele luminate de o slavă nepământeană. Credeam că reușisem să par mulțumită și fericită, însă femeia care șezuse lângă mine îmi întinse o batistă de pânză să îmi șterg ochii.

— Ești pregătită, îmi spuse ea în șoaptă, înghiontindu-mă ușor cu cotul. Voi vorbi curând cu tatăl tău.

Întorși acasă, eu și Așer ne duserăm la locurile noastre în timp ce tata ridică ștergarul de pe pâinile-*challah* și recită binecuvântarea:

— *Barukhatah Adonai, Eloheinu, melekh ha-olamhamotzilechem min ha'aretz.* Binecuvântat ești Tu, Doamne, Dumnezeul nostru, Regele universului, care ne dăruiești pâinea din pământ.

— Amin, am răspuns împreună eu și Așer.

Robii ne aduseră mâncarea în timp ce noi ne întindeam unul altuia pâinea și rupeam fiecare câte o bucată din ea.

— Dascălul tău de latină mi-a trimis vorbă – îi pare rău că nu a putut veni la cină, spuse tata când se întinse pe locul lui. Va veni să îți țină lecția în prima zi a săptămânii.

Am refuzat castronul cu tocană de porumbel cu fructe de soc, și m-am întins în schimb după cel cu salată.

— Abia aștept, tată.

— Latina e ușoară, spuse Așer. Traduc *Odiseea* lui Homer la temă. Tata spune că traducerea mea în latină e foarte aproape de textul original.

— Mă bucur pentru tine.

Vorbele îmi erau batjocoritoare, un ton care nu-i scăpă tatei.

— *Shalom*, copii. Nu vreau să vă certați de Sabat.

Mi-am luat un castron cu smochine, apoi am ales una și am mușcat din coaja ei fibroasă.

— Ce mai face prințesa? întrebă tata. A apucat să petreacă ceva timp cu tatăl ei de când s-a întors acasă?

— Nu prea, am spus, lăsând smochina din mână. Își dorește să-l vadă, dar el e mereu înconjurat de romani.

— Urbi e o elevă bună, spuse tata, înmuindu-și degetele în tocana de porumbel. Chiar dacă nu va fi vestită niciodată pentru frumusețea ei, personalitatea ei fermecătoare va compensa îndeajuns. Nici unul dintre ceilalți copii ai împăratului nu sunt la fel de isteți, și nici unul dintre ei nu vorbește la fel de bine. Îi întrece în strălucire chiar și pe frații ei, cu toate că sunt prea mici pentru a arăta pe deplin ce pot. Nu putem decât să sperăm că vor avea o șansă să se remarce, înainte...

Mi-am ridicat creștetul, amintindu-i în tăcere că se aventurase periculos de aproape de un subiect interzis. Chiar și acasă, nu era îngăduit să se vorbească despre tendința Ptolemeilor de a se ucide între ei.

Atentă la slujitorii din jur, i-am spus cu voce joasă:

— Nu ar trebui să dezbatem astfel de gânduri.

Fața tatei luă foc.

— Ai dreptate.

— L-am văzut pe împărat azi, spuse Așer, zâmbind. Călărea împreună cu un comandant roman.

Tata scuipă un oscior.

— Avea și un nume acest comandant?

— I se zice Marc Antoniu. Se spune că el este în fruntea trupelor care l-au însoțit pe împărat acasă de la Roma.

Mi-am înclinat capul, interesată doar în măsura în care această conversație o privea pe Urbi. Atunci când tatăl lui Urbi se întorsese în Alexandria, printre primele lucruri pe care le făcuse fusese să pună la cale o serie de execuții – a lui Berenice, a soțului ei și a tuturor dregătorilor care o susținuseră pe fiica lui răzvrătită în scurta ei domnie. Oștenii loiali lui Berenice porniseră o revoltă armată, însă legionarii romani curmaseră revolta imediat.

Nu îmi luasem încă inima în dinți să o întreb pe Urbi ce simțea cu privire la ultimele întâmplări din viața familiei ei. Nu vorbea prea des despre frații ei, iar eu nu îndrăzneam să o întreb despre taine pe care le păstra pentru sine. Eram pur și simplu recunoscătoare pentru că absența tatălui ei părea să o facă să mă caute pe mine. Poate că începusem deja să îi binecuvântez viața.

O singură dată adusese Urbi vorba despre sora ei executată. Într-o zi, în timp ce ne plimbam prin grădină, mă apucă de mână și mi-o strânse.

— Mă bucur că tata este acasă, pentru că îl iubesc mult, spuse ea,

pe un ton înflăcărat. Mi-a plăcut și de sora mea, dar nu voi plânge după Berenice. Ea și-a ales calea trădării, iar faptele ei i-au pecetluit soarta.

Eu încuviințai oarecum împietrită, însă abia mai târziu am înțeles pe deplin ce se întâmplase. Odată cu asta înțelesesem și faptul că după moartea lui Berenice, Urbi era prima în linia de moștenire a tronului Egiptului. Cea mai bună prietenă a mea devenise din prințesă pe viață împărătească în devenire, iar eu practic habar nu aveam despre responsabilitățile care îl așteptau pe un împărat.

— Așer, auzii vocea tatei ajungând până la mine. Cum merge cu studiul Torei?

Fratele meu ezită preț de un minut, căutând febril un răspuns.

— E... interesant.

— Cum așa?

Așer își șterse mâna de șervetul său și se aplecă înainte, rezemat de masă.

— În Tora, HaShem spune că El va coborî pe Muntele Sinai sub ochii poporului.

Tata încuviință din cap.

— Și?

— Iar Moise, Aaron, Nadab și Abihu și câțiva dintre bătrâni au urcat și L-au văzut pe Dumnezeul lui Israel... în timp ce mâncau și beau.

Tata încuviință din nou.

— După cum este scris.

— Dar cum se poate să Îl fi văzut, de vreme ce HaShem este duh? Și nu spune Tora că lui Moise nu i-a fost îngăduit să Îl vadă pe HaShem, ci doar strălucirea slavei Lui?

Tata zâmbi și își mânâgie barba.

— Și ce spun ceilalți care studiază Tora?

Așer își puse palmele pe tăblia mesei, dornic să explice.

— Unii zic că scrierea este o metaforă care nu trebuie tâlcuită literal.

Tata ridică o sprânceană.

— Continuă.

— Alții zic că aceasta este o ocazie când HaShem S-a întrupat, la fel cum a făcut-o când L-a vizitat pe Avraam însoțit de doi îngeri.

În ziua aceea, Adonai a mâncat și a băut împreună cu Avraam, așa că trebuie să fi fost acolo sub forma unui trup oarecare.

Zâmbetul tatei se lăți.

— Așa s-ar părea.

— Și atunci... Lui Așer i se înclină o sprânceană privindu-l nesigur pe tata. Cineva a spus că dacă Dumnezeu Se poate întrupa, El nu ar avea nevoie de anumite lucruri.

— Cum ar fi?

— Lucruri care să Îi apere trupul... cum ar fi unghiile.

Am pufnit în râs. Tata m-a privit sever, apoi și-a îndreptat din nou atenția la Așer.

— Există cineva care să creadă că HaShem nu are unghii?

— Fizic vorbind, continuă Așer. Jumătate dintre noi credem asta. Își înclină creștetul. De ce ar avea nevoie să Își protejeze degetele cu unghii câtă vreme El controlează întreg universul? Cealaltă jumătate crede că HaShem ar alege să arate precum creația Sa, deci *ar avea* unghii la mâini și picioare, și ar transpira.

— Ar transpira. Un colț al gurii tatei se înălță. Tu din care grup faci parte, Așer?

Așer expiră prelung.

— Cel pentru unghii.

— Și de ce?

— Pentru că eu unul cred că El ar dori să arate ca noi. Avraam nu L-a recunoscut în primă instanță, nu? Deci probabil s-a uitat la El ca la un om obișnuit, cel puțin la prima vedere.

Tatăl încuviință din cap încet și își studie degetele de parcă le-ar fi văzut pentru întâia oară.

— Unul dintre cele mai mari daruri pe care le avem de la HaShem este abilitatea de a gândi, spuse el, coborându-și mâna. Dar nu încerca să îți argumentezi felul în care tu Îl percepi pe Adonai, pentru că nimic nu este cu neputință la El.

Stomacul mi se strânse când se întoarse spre mine.

— Chava?

— Da, tată?

— În seara aceasta am întâlnit un tânăr la sinagogă, un om care face negoț cu grâu. A întrebat de tine.

Am înghițit greu.

— De mine?

— Din câte se pare, continuă tata, în timp ce lumânările îi proiectau umbra prelungă pe pereți și pe tavan, acum câteva săptămâni te-a văzut mergând pe Drumul lui Canopus împreună cu roaba ta. S-a interesat, iar răspunsurile pe care le-a primit l-au îndrumat la casa noastră.

Mi-am plecat privirea. Poate că mă plimbasem cu Urbi, nu cu Nuru, pentru că cea mai bună prietenă a mea adora să se strecoare afară din palat pentru a se amesteca printre oameni obișnuiți. Dar tata nu trebuia să știe asta.

M-am uitat la Așer, care îl privea pe tata cu o curiozitate trufașă.

— De ce ar întreba cineva *de ea*?

Tata îi aruncă o privire plină de reproș.

— Sora ta este frumoasă, și orice tânăr – inclusiv tu – are nevoie de o soție devotată. A văzut-o pe Chava și a plăcut-o.

Nu mai puteam tăcea de-acum.

— Dar nici nu mă cunoaște!

— Asta se poate aranja cu ușurință. Tata zâmbi. L-am putea pofti la cină. Sau l-am putea pofti să ne însoțească la o plimbare, sau să vizităm Biblioteca împreună.

Am tras adânc aer în piept, știind că era timpul. Îmi păstrasem taina luni de zile, însă era timpul ca tata să afle adevărul.

— Îmi pare rău, tată, dar nu mă voi mărita. HaShem are alte planuri cu mine.

Pentru o clipă, expresia de pe fața tatei nu se schimbă, după care păru să îmi fi înțeles vorbele. Rămase privindu-mă până când mi se părea că îi vor ieși ochii din orbite.

— Ce ai spus?

— Tată... m-am aplecat înainte cu mâinile împreunate. Am vrut să îți spun despre asta de ceva vreme, dar mă temeam că nu o să mă crezi. Dar de ce să nu mă crezi? Chiar tu m-ai învățat că HaShem ne vorbește.

Tata îmi arătă dinții într-o expresie care nu era nicidecum un zâmbet.

— Așa.

— Într-o noapte, în timp ce aprindeam lumânările de Sabat,

HaShem mi-a vorbit. Mi-a spus că prietenia mea cu împărăteasa e în mâinile Lui, că voi fi alături de ea în cele mai fericite zile ale ei și în ultima, și că mă voi cunoaște și o voi binecuvânta. Vezi? De asta nu mă pot mărita. Mereu am simțit că sunt menită să fiu întotdeauna cu ea, poate una dintre doamnele de onoare ale lui Urbi...

— Fata aceea nu e împărăteasă.

— Nu era atunci când mi-a vorbit HaShem, dar într-o zi va fi. Și va avea nevoie de o prietenă de încredere alături.

Tata clipi.

— Dacă HaShem ar dori astfel de lucruri pentru tine, mi-ar vorbi *mie*, tatălui tău. Și eu nu am auzit nimic de la HaShem, în afară de faptul că un bărbat trebuie să lase pe mama sa și pe tatăl său și să se lipească de nevasta lui. Așa că pentru tine e timpul să îți găsești un soț.

— Nu vreau să mă mărit!

— Ai paisprezece ani, vârsta când o fată trebuie să se logodească. Nu te-am presat pentru că doream să îți continui lecțiile. Dar ești o fiică a lui Israel și ești destul de mare ca să îți găsești un soț și să îți întemeiezi o familie. Dacă te măriți cu Lavan sau cu Iafet...

— Iafet? Dascălul de latină care nu a venit la cină?

— Și ce e rău în a te mărita cu un dascăl? Tata scutură din cap. Dacă te-ai mărita cu el, n-ai mai avea nicio grijă. Ai trăi într-o casă frumoasă, nu ai suferi niciodată de foame și ai putea călători în jurul lumii alături de soțul tău. Ai putea vizita Iudeea și te-ai putea închina la Ierusalim...

Mi-am îngropat fața în mâini, când m-a copleșit înțelegerea acestui lucru. Tata vorbea întotdeauna de Ierusalim cu un dor aproape palpabil și se părea că își închipuia că și eu și Așer trebuia să tânjim după Ierusalim. De ce ar fi trebuit să o facem? De ce și-ar fi dorit cineva să viziteze cetatea aceea plină de praf și scăldată în sânge, mai ales când aveam un templu în Leontopolis, un templu excelent care nu fusese întinat de sirieni sau de greci sau de alții care să ridice pretenții la preoție...

Mă durea să văd cât de dornic era tata să mă vadă plecată de acasă, dar și mai dureros era faptul că nu concepea în niciun chip să creadă că HaShem chiar îmi vorbise. De ce să fi vorbit El unei fete? Erau

oare femeile atât de inferioare bărbaților încât Adonai să nu aibă de-a face cu ele? Cu toate astea, HaShem lucrase printr-o micuță roabă atunci când Îl vindecase pe Naaman, un păgân bolnav de lepră. Și Adonai o folosise pe Debora și pe Iael pentru a ucide vrăjmașii lui Israel.

— Scuză-mă – mi-am înăbușit cu greu un suspin – dar trebuie să mă supun lui HaShem. Și nu-mi mai este foame.

Mi-am plecat ușor capul în semn de respect, apoi am fugit din odaie.

Capitolul 4

Trecură patru ani – patru revărsări de ape, patru anotimpuri de semănat, secerat și adunat roade. Prietenia dintre mine și Urbi era tot mai strânsă pentru că nu mai eram de-acum niște copile, ci două tinere femei, cu toată pasiunea și forța celor care erau îndeajuns de mari pentru a gusta independența, și totuși îndeajuns de tinere pentru a nu fi împovărate de răspunderi.

Eu și tata stabiliserăm o pace vremelnică. Chiar dacă adesea mă făcea să mă simt ca o bucată de aluat ce crește tot mai mult cu fiecare nouă zi, tot mai neplăcută, ce să fi putut spune? El mă prezentase lui Urbi și tot el ne îngăduise să fim împreună de când eram mici. El îmi spusese că HaShem vorbea poporului Său, cum să fi putut respinge acum ceea ce auzisem?

Tata îmi îngădui să trăiesc așa cum o făcusem dintotdeauna, cu toate că știam că cea mai fierbinte rugă a lui era ca într-o zi să simt un dor după ceva ce nu aveam să găsesc niciodată la palat.

Dar acolo găseam tot ce mi-aș fi putut dori vreodată.

Eu și Urbi eram o pereche ciudată pe atunci. Dascălii noștri făceau adesea aprecieri la adresa inteligenței ei și a frumuseții mele, fără să-și dea seama vreodată că vorbele lor implicau că eu eram proastă și Urbi

neatrăgătoare. Nimic însă nu putea fi mai departe de adevăr. Eram, la urma urmei, fata unui învățat, așa că învățatul era ceva firesc pentru mine. În timp ce Urbi nu avea nicio problemă să treacă drept o simplă roabă când se deghiza, însă înveșmântată în materialele cele mai fine era una din cele mai impresionante femei din câte cunoscusem.

— Ce contează ce gândesc oamenii? ne întrebam una pe alta. Împreună, nu suntem noi oare o pereche desăvârșită?

Tatăl lui Urbi insista ca ea să învețe despre Egiptul care se întindea dincolo de zidurile Alexandriei, așa că studiam împreună faraonii, zeii și popoarele care formaseră un imperiu cât se poate de unic. Învățam că mulțumită revărsărilor de ape din fiecare an, Egiptul era o țară îmbelșugată și unică în lume. În alte locuri, râurile curgeau de la miazănoapte la miazăzi, în timp ce Nilul dătător de viață curgea de la miazăzi la miazănoapte. În alte ținuturi, țăranii își arau pământurile înainte să le însămânțeze; în Egipt, țăranii plantau înainte să are. Bărbații egipteni stăteau acasă și țeseau, în timp ce femeile vindeau bunuri la piață; în alte locuri, bărbații mergeau la piață și nevestele lor stăteau acasă.

— În Grecia, adăugă un dascăl, femeile nu ies niciodată din casă, în timp ce la Roma, femeile sunt considerate slabe și neputincioase la minte. În Egipt însă, femeile au negoțurile lor, vând pământ și întemeiază familii.

Eu și Urbi desființam o lume întreagă și consideram Egiptul drept singura țară potrivită pentru traiul oamenilor. Iar Alexandria, gândeam noi, era cea mai slăvită cetate din câte existau.

— Desigur, dascălul meu Poliphemus preferă Atena, spuse Urbi într-o după-amiază, râzând în timp ce-și petrecea brațul pe după mine. Dar el e grec, iar noi grecii suntem adesea orbi față de lucrurile de bun simț.

Eu am râs și am condus-o până la luntrea ce avea să ne poarte spre insula Antirodos, care găzduia clădirea unde se afla noua ei locuință împărătească.

— Crezi că suntem oarbe față de adevăr? am întrebat-o. Avem loialitățile noastre – una față de cealaltă, și față de părinții noștri. Uneori mă întreb dacă afecțiunea aceasta a mea m-a determinat să judec în mod nedrept alți oameni sau idei.

— Ah, Chava, îmbătrânești și devii filozoafă. Niciodată nu te gândeai la altceva decât la plăcere.

— Sunt mai în vârstă acum. Și am studiat filozofia în ultimele luni.

— Influența grecească e de vină – și crede-mă, știu prea bine. Ar trebui să te întorci la lectura patriarhilor tăi evrei. Ei dădeau ideilor tale o savoare delicioasă, diferită.

Am ridicat din umeri, alungându-i vorbele, deși ceea ce sugerase mă făcea să nu mă simt în largul meu.

— Și eu care gândeam mereu că noi două semănăm atât de mult. Am petrecut atât de mult timp împreună încât...

— Ne-ai putea lipi una de alta, dar tot diferite vom rămâne, pentru totdeauna.

M-am oprit, surprinsă și derutată de vorbele ei.

Poate că Urbi îmi citise consternarea pe față.

— Chava, te rog înțelege, sunt recunoscătoare pentru diferențele dintre noi. La ce bun dacă mi-ai spune mereu doar ce îmi doresc să aud? Așa cum stau lucrurile acum, nu pot lua nicio decizie fără sfatul tău înțelept. Mă bătu ușor pe mână, apoi se îndepărtă și îi făcu un semn unui rob din apropierea cheilor. Hei, tu! Adu-ne fructe, pâine și brânză. Repejor.

În timp ce bărbatul se îndepărta să-i facă pe plac, eu m-am dus lângă luntre, alungând un stol de ibiși înainte să mă prăbușesc pe un morman de perne de la prora. Am inhalat adânc aerul mării și am arătat spre un bărbat care se apropia de chei.

— Nu este acela unul dintre dascălii tăi?

Urbi își miji privirea.

— Acela predă troglodită*, o limbă care sună precum cârâitul liliecilor. Se lăsă la rândul ei pe perne lângă mine, apoi întinse un deget după o șuviță de păr ce mi se desprinsese și căzuse pe gât. Este acesta un nou stil? Frații mei par înnebuniți după coafura ta.

Am gemut, aranjându-mi șuvița la loc.

— Am lăsat-o pe Nuru să își încerce mâna. Ieri am văzut o femeie pe drum cu un păr aranjat oarecum în felul acesta. Părea că era romană.

— Dacă e de la Roma... înseamnă că ce au ei e mai bun decât ce avem aici în Alexandria?

---

* o limbă care aparține unor popoare antice care locuiau în peșteri (n.tr.)

Urbi privea îngândurată de parcă și-ar fi adresat sieși întrebarea aceasta.

Orice pomenire a Romei primea un răspuns meditativ din partea ei. Învățasem că oamenii din Alexandria îl alungaseră pe tatăl ei din cetatea noastră pe când eram mai tinere pentru că le luase biruri prea mari, ca să reușească să le plătească romanilor banii cu care îi amendaseră țara. Fără sprijinul poporului său sau al trezoreriei, Auletes fusese silit să cerșească bani și sprijin de la senatorii romani. Urbi era mai apropiată de împărat decât oricare altul dintre copiii acestuia, iar gândul că mândrul ei tată ar fi putut cerși era suficient să îi aprindă o scăpărare în priviri.

I-am lăsat întrebarea fără răspuns și m-am ridicat când dascălul s-a apropiat și a îngenuncheat pe chei.

— Ar trebui să te las, i-am spus. Dascălul meu de latină va ajunge curând la noi acasă.

Urbi pufni în râs.

— Nici acum nu ai deprins limba aceea?

— Urechea mea nu e la fel de abilă ca a ta. Iafet îmi tot spune că am nevoie de mai mult exercițiu.

Ea îmi aruncă un zâmbet șiret.

— Poate că îl interesează mai mult însurătoarea decât predatul.

— Mă îndoiesc – nu când are atât de multe fete tinere disponibile. Însă tata insistă să vorbesc cu Iafet în evreiește, apoi se plânge că ebraica mea nu e îndeajuns de bună ca să fiu înțeleasă în Ierusalim.

— Te gândești să vizitezi Ierusalimul?

— Eu nu. Însă tata visează mereu la asta.

— Ah, tații. Urbi ridică o sprânceană, apoi zâmbi. Ți-ai dori să locuiești vreodată în altă parte decât în Alexandria?

O curiozitate sinceră îi luci în privire.

— Nu vreau să mă duc nicăieri. M-am întins și i-am strâns mâna. Oriunde ești tu, sânge din sângele meu, acolo voi fi și eu.

Simțindu-mă neliniștită după Sabat, în prima zi a săptămânii i-am poruncit lui Nuru să își ia sandalele și să mă însoțească într-o

plimbare. Am traversat *loggia* străjuită de coloane din fața casei noastre, apoi am mers la întâmplare prin mahalaua evreilor până am ajuns la Drumul lui Canopus, drumul larg care traversa întreaga cetate a Alexandriei, care fusese atent proiectată.

Am inhalat adânc aerul, în timp ce soarele dimineții îmi încălzea obrajii. În ceea ce privea libertatea, eram mai norocoasă decât cea mai bună prietenă a mea. Cu toate că eu și Urbi adoram să explorăm cetatea, ea nu putea ieși la plimbare la fel de ușor ca mine. În câteva dăți o înveșmântasem în tunica simplă a unei roabe și o mantie obișnuită, ca să putem păși printre oameni obișnuiți și să inhalăm miresmele arderilor de tot aduse la temple, duhoarea peștilor morți de la chei și miasmele acre ale vopselelor în mahalaua vopsitorilor. Nu doar că ne bucuram să privim hărnicia cetății, dar eram de asemenea libere să alegem dintre zeci de distracții – băile, biblioteca, muzeul, gimnaziul sau peste patru sute de teatre. Actori și mimi care nu găseau de lucru jucau pe drum, distrându-i pe trecători înainte să își întindă mâinile înmănușate sperând la un bănuț sau doi de aramă.

Mi-am ridicat ochii și am zâmbit înspre pâlcurile de nori de deasupra. Tânjeam după tovărășia lui Urbi, însă ea își petrecea zilele alături de tatăl ei bolnav. Până se însănătoșea el, Nuru era nevoită să mă însoțească.

— Tata nu mă înțelege. Am oftat în timp ce mergeam. Seara trecută a vorbit iarăși despre măritiș – îți poți închipui? Cum aș putea rămâne alături de Urbi dacă ar trebui să am grijă de un soț? Tata pare să creadă că ar trebui să-mi doresc un cămin și copii, însă eu aș fi cu totul mulțumită să îmi petrec restul zilelor ca slujitoarea lui Urbi. Practic suntem surori, iar ideea de a ne despărți una de cealaltă... este insuportabilă.

M-am uitat la Nuru, însă fața ei a rămas o mască netedă și lipsită de expresie.

— Poți vorbi, am insistat eu, ridicându-mi chitonul în timp ce ne apropiam de o baltă.

— Tatăl tău dorește doar ce e mai bine pentru tine, domniță. Își face griji pentru tine.

Răspunsul lui Nuru era simplu și adevărat, însă logica vorbelor ei mă făcu să mă opresc din mers. Desigur! Tata gândea ca un tată

protector. Se gândea că aveam nevoie de un soț care să mă protejeze, însă eu nu gândeam la fel. Urbi era sânge din sângele meu și inima mea era și inima ei, și nimeni nu îndrăznea să mă amenințe atâta timp cât stăteam alături de ea. Urbi avea să fie într-o zi împărăteasa celui mai bogat imperiu din lume, așa că nu mă temeam de nimic – de nimeni.

— Nuru, ești extraordinară! Am strâns-o de braț. M-ai luminat. În seara asta îi voi spune tatei că nu trebuie să se mai teamă pentru mine. Dacă se întâmplă ceva cu el, Urbi mă va pofti să locuiesc la palat. Voi fi în siguranță acolo.

Privirea enigmatică a roabei mele se îndreptă spre o agitație de pe drum. Mă simții cuprinsă de iritare pentru că doar o roabă needucată și-ar fi îngăduit să-și îndrepte atenția de la stăpâna ei, însă curiozitatea îmi învinse frustrarea. Am privit în josul drumului și am văzut că oamenii liniștiți pe de Drumul lui Canopus grăbiră pasul. Ca un val unduitor, noutatea unui eveniment trecea de la un grup la următorul, transmițând o undă de agitație în mișcarea ei.

Nu trebui să așteptăm prea mult. Auzii povestea de la un bărbat care se întorsese spre tovarășul său cu o expresie de surprindere satisfăcută pe față:

— Auletes a trecut în lumea celor drepți.

Simții cum mi se uscă gâtlejul. Mi-am întors ochii mari spre Nuru, apoi o emoție intensă îmi umplu pieptul, aproape să-mi explodeze. Bucuria îmi înaripă pașii în timp ce o luai la fugă spre cvartalul împărătesc. Dacă împăratul murise cu adevărat, prietena mea cea mai bună tocmai devenise împărătească.

Cu Nuru alergând grăbită în spatele meu, am intrat în cvartalul împărătesc și am găsit porțile încuiate și străjuite cu strășnicie. Fără a avea de ales, m-am întors acasă și i-am dat tatălui meu știrea.

— Ar trebui să rămâi aici, spuse el și îmi puse mâna pe umăr. Urbi nu va avea timp de tine acum. Se va pregăti de nuntă.

— A cui nuntă?

Linia îngustă a buzelor sale deveni parcă și mai subțire preț de o clipă.

— A ei. Va trebui să se mărite cu fratele ei.

Mi-am dus mâna la tâmplă unde începuse să bubuie ceva.

— Dar de ce să se mărite Urbi cu fratele ei? Omari este un idiot.

Tata veni la mine, cu fața întunecată de dezaprobare.

— Păzește-ți buzele, fiică! Palatul are spioni împrăștiați în toată Alexandria. O astfel de vorbă, dacă ajunge la urechile cuiva dintr-o poziție înaltă, s-ar putea solda cu execuția ta... a mea și a lui Așer.

— Dar nimeni nu e mai presus de Urbi și nimeni nu-i este mai apropiată decât mine.

Tata își ridică mâinile copleșit de frustrare.

— Astăzi este așa. Mâine – cine știe?

Consternată, mi-am lipit buzele și mi-am încrucișat brațele la piept.

— Știu că soiul acesta de lucruri nu te preocupă, continuă tata, prinzându-și mâinile la spate în timp ce continua să se plimbe prin atrium, dar dacă ai fi fost mai sârguincioasă cu studiul istoriei, poate că acum ai fi înțeles astfel de chestiuni. În Egipt, o împărătească poate domni doar prin dreptul de măritiș. Dreptul la tron este moștenit și de către o femeie, însă acela cu care ea se căsătorește va fi cel care va purta coroana.

M-am încruntat.

— Nu văd de ce Urbi nu s-ar putea mărita cu oricine ar pofti. Nu trebuie să se mărite cu fratele ei cel prostănac.

— Ba da, dacă aceasta a fost dorința tatălui ei. Fratele ei se așteaptă să conducă Egiptul, iar Urbi va găsi că e periculos să provoace un alt Ptolemeu, chiar dacă este fratele ei cel mic... pentru că el are susținători. Își coborî vocea până ajunse doar o șoaptă. Cu cât e cârmuitorul mai tânăr, cu atât mai multe sunt lipitorile pe care le aduce cu sine în sala tronului. Copilul nu pare el un pericol, dar lipitorile sunt. Urbi trebuie să se miște cu multă grijă în zilele ce vor veni.

— Totuși, am spus scuturând din cap, să se mărite cu fratele ei! Mai repede m-aș mărita cu un porc.

Tata m-a privit cu o veselie răbdătoare, dar nu remarcă insulta pe care i-o adusesem lui Așer.

— Familia împărătească a practicat măritișul între frați încă de

când Ptolemeu Întâi a scornit o legătură străveche cu faraonii. Așa își mențin puterea în mâini. Iar dacă vreo altă rudă le amenință poziția, nu s-au dat niciodată în lături să omoare pe cineva de același sânge.

M-am prăbușit într-un jilț, chinuindu-mă să înțeleg. Mă simțeam ca un copil care admirase ani de zile o țesătură dantelată, ca acum să aflu că nu era nicidecum o dantelă, ci era împletitura lipicioasă a unui păianjen ucigător.

— Poate că Omari este doar un băiețel de zece ani, dar a fost crescut în credința că va purta coroana pe cap. Tata părea atât de liniștit în timp ce mă privea în față. Va fi de acord cu căsătoria cu sora lui pentru că nu poate altfel, ca să cârmuiască. Dar dacă ea nu-i este plăcută, sau dacă face și doar un singur pas fără încuviințarea lui, o va detrona și se va căsători cu sora lui mai mică.

— Dar de ce este *ea* cea expusă riscului? De ce nu îl poate ea detrona pe Omari și să se mărite cu Sefu?

Tata se trăgea ușor de barbă.

— Ar putea, mă gândesc. Frații aceia vor intra într-o uneltire cu un echilibru nesigur, iar în joc va fi însăși viața lor. Crede-mă, Chava, lucrurile acestea sunt mult mai încurcate decât îți dai tu seama.

— Eu... n-am avut niciodată vreun motiv să mă gândesc la lucrurile astea. Iar Urbi nu a vorbit niciodată despre ele. M-am uitat la el în timp ce gândurile mi se învălmășeau în minte. Cum se poate? Tora spune că un om care se culcă cu sora lui e blestemat.

Tata se încruntă.

— Egiptul... nu se supune cuvintelor lui HaShem. Atât timp cât trăim aici, o vei duce bine câtă vreme îți ții gura, îți vezi de viața ta și accepți lucrurile așa cum sunt ele dincolo de zidurile casei noastre. Ei nu suntem *noi*. Iar noi nu suntem *ei*.

Inima mea se frânse în clipa aceasta – nu pentru că Egiptul era un loc atât de sucit, ci pentru că Urbi cu siguranță purtase cu sine de ani de zile această grea povară a cunoașterii. Nici nu era de mirare că nu vorbise niciodată despre a-și găsi un soț fermecător! În timp ce eu visam la o viață lipsită de griji ca doamnă de onoare a ei, Urbi știuse că trebuia să se mărite cu răsfățatul ei frate mai mic. Chiar dacă avea să fie împărăteasa unei țări unde femeile se bucurau de un nivel rar întâlnit de independență, ea avea să fie cea mai puțin liberă dintre toate.

— Îmi pare rău pentru ea, rostii eu în șoaptă, mai mult pentru mine decât pentru tata.

Dar el mă auzii și mă bătu ușor peste mână în timp ce chicoti înțelegător.

— Ochii lui Adonai te vedeau pe când erai doar un chip fără formă, spuse el, iar în cartea Lui sunt scrise zilele vieții tale care vor veni – înainte să fi fost vreuna din ele. Chicoti din nou. HaShem a scris o poveste pentru tine și una pentru Urbi. Sunt povestiri foarte diferite.

— De unde știi? l-am întrebat. HaShem mi-a spus....

— Urbi a fost bine pregătită pentru viața pe care HaShem i-a dat-o, continuă el, vocea auzindu-i-se ca un blând susur în odaie. Dar nu pomeni de lucrurile astea în prezența ei, dacă nu aduce ea vorba despre asta. Trebuie să înveți să te gândești la ea ca la doi oameni, prietena ta și cârmuitorul. Crede-mă, fata mea – o mare prăpastie se va căsca în curând între Urbi și femeia înaintea căreia te vei pleca drept împărăteasa ta.

În timp ce soarele asfințea înapoia strălucitorului Templu al lui Isis, m-am strecurat afară din casă și am alergat până în cvartalul împărătesc. Tata se retrăsese în iatacul lui cu manuscrisul, iar Nuru credea că mă dusesem la culcare. Slujitorul de la intrare ședea pe un scăunel și ațipise, așa că m-am strecurat pe lângă el și am închis ușa de la intrare cu grijă, fără să scot un sunet.

Nu conta ce spuneau toți, trebuia să vorbesc cu prietena mea.

M-am dus repejor până în port și am găsit poarta cea mică ce ducea la docuri. Fără să scot un sunet, am stat în fața străjerului și m-am uitat la el până s-a lăsat păgubaș și s-a dat la o parte, lăsându-mă să ajung la vase. Mă știa – toți străjerii mă știau – și știa că eu și Urbi eram apropiate ca două surori.

M-am suit într-o luntre, m-am așezat la mijloc și am apucat vâslele. Străjerul mi-a aruncat un zâmbet mucalit și mi-a aruncat funia. M-am chinuit să întorc luntrea spre insulă. În cele din urmă, am reușit să intru în ritm și să folosesc vâslele, legănându-mă pe

marea neliniștită până când am ajuns la docul de la palat. Un rob mi-a legat luntrea de un pilon, apoi m-a ajutat să cobor la mal. Am pășit printr-o serie de coloane roșii din granit, toate înalte cât trei staturi de om și mi-am privit palmele ce-mi ardeau. Mă alesesem cu o mulțime de bășici și toate se spărseseră, în afară de una.

Un străjer stătea în fața ușilor din abanos; am făcut un semn cu capul și am așteptat să mă lase să intru. După ce m-am strecurat în anticamera părăsită cu pereții ei placați cu marmură, am mers înainte în vârful picioarelor și am trecut în tăcere prin fața unei statui în mărime naturală a lui Isis purtând un vas canopic* ce avea pe capac o statuie a lui Osiris. O pereche de sfincși lustruiți din granit flancau figura lui Isis, iar unul dintre ei purta capul tatălui răposat al lui Urbi.

Un fior îmi trecu pe șira spinării când m-am strecurat pe lângă sfinx. Nu m-am putut abține să nu simt că împăratul cel mort mă privea din vreun avanpost al lumii de dincolo.

Mișcându-mă în tăcere precum o stafie, am trecut și de străjerii de serviciu, apoi am intrat în locuința lui Urbi. O liniște grea umplea odăile, iar robii ei își plecară cu respect privirile când am trecut prin anticameră și am tras ușor de draperia ce deschidea drumul spre iatacul lui Urbi.

Ea stătea ghemuită pe patul ei, ca o minge, cu spatele la mine. M-am apropiat cât am putut de încet și m-am așezat pe marginea patului. Am atins-o pe umăr.

— Îmi pare rău, am spus, rostind atât de încet vorbele ca să nu o sperii în tăcerea apăsătoare. Știu cât de mult l-ai iubit pe tatăl tău.

Ea se întoarse, apoi se ridică în capul oaselor și mă cuprinse cu ambele brațe, umerii zguduindu-se de durere.

— Sunt... atât de... bucuroasă... că ai venit, spuse ea șoptind printre suspine. Nimeni... nimeni altul nu înțelege. Arsinoe și băieții se gândesc numai la ei, dar eu l-am adorat pe tata. Întotdeauna a făcut ce era mai bine pentru Egipt... și pentru mine. Urbi îmi dădu drumul, iar genele ei lungi și înlăcrimate se zbătură precum aripile unui fluture. Cel puțin... acum nu-i mai pot face niciun rău. Și nu va mai trebui să îi implore pe toți să îl sprijine.

---

* vas funerar egiptean, cu capac modelat în formă de cap de om sau animal (n.tr.)

M-am aplecat mai mult înspre ea pentru a-i surprinde privirea plecată.

— A fost un părinte bun. S-a asigurat că vei fi pregătită să domnești. Ești pregătită, ești atât de înțeleaptă, nu vei avea nicio problemă.

— Dar nu mă simt pregătită. Suspină sughițând, apoi își șterse lacrimile de pe obraz cu un gest surprinzător de tineresc. Mă simt ca un copil care s-a rătăcit.

— Știi calea, am încredințat-o eu. Și ești înconjurată de oameni care te iubesc. Îți vor acorda tot ajutorul de care ai avea nevoie.

Ea izbucni într-un râs isteric.

— Sunt înconjurată de oameni care râvnesc la tron. Chiar și cei care nu au niciun drept să pretindă acest lucru s-au adunat în jurul meu și al fratelui meu ca să ne influențeze.

— Pe Omari?

Ea încuviință din cap.

— De când am ajuns la vârsta adultă, sunt mai puțini vulturi care îmi dau târcoale, dar în jurul lui Omari roiește un stol întreg. Pândesc în preajma lui, gata să îi smulgă ochii. Gata să mă facă ferfeniță.

Mi-am împreunat mâinile și mi-am ales cu grijă vorbele.

— Tata mi-a spus ce trebuie să se întâmple... că va trebui să te măriți cu fratele tău. Îmi pare rău că nu am înțeles situația mai repede. M-am gândit – m-am gândit că urcarea la tron a unei noi împărătese e o chestiune ușoară.

— Nimic nu e simplu în Egipt. Un zâmbet trist îi schimonosi buzele. Da, mă voi căsători cu fratele meu înainte să fiu încoronată ca împărăteasă. Ar putea la fel de bine să mă mărite cu Teodotus, cu Achilas, cu Potinus, pentru că fratele meu nu face nimic fără să se consulte cu acești trei prădători.

— Dacă dascălul Teodotus nu te place, asta este pentru că tu preferi să te învețe tata, care e un dascăl mai bun, am spus, înăbușindu-mi un zâmbet. Și eunucul Potinus nu te place pentru că îi urăște pe toți, fiindcă el nu-i nici bărbat, nici femeie. Cât despre căpetenia Achilas...

— Acel bădăran burtos și înfumurat nu l-a iertat niciodată pe tatăl meu că l-a lăsat în Alexandria când el își dorea să se ducă la Roma,

spuse Urbi. Uite așa stau lucrurile aici. Iar eu nu am niciun cuvânt de spus în toată povestea asta. În privința asta, tata cârmuiește chiar și din mormânt.

— Când va trece totul, te vei simți mai bine.

— Poate. Dar deocamdată – ochii i se umplură din nou de lacrimi, iar vocea îi deveni sugrumată – mi-am pierdut tatăl. Hienele acelea mă țin departe de fratele meu. Și mă simt... sfâșiată.

Am șezut împreună în tăcere multă vreme, inhalând aerul încărcat de greutatea disperării și mireasma dulce de kyphi.

Pentru prima oară nu aveam habar cum să o consolez pe cea mai bună prietenă a mea. Impulsul meu a fost să îi recit un psalm sau să îi șoptesc o făgăduință a lui Adonai, însă mă gândeam că Urbi nu ar fi primit consolarea unui Dumnezeu pe care nu Îl cunoștea. Cu toate acestea, trebuia să spun ceva.

> Îmi voi ridica ochii spre munți, am început eu,
> de unde-mi va veni ajutorul?
> Ajutorul meu vine de la Adonai,
> Care a făcut cerurile şi pământul.
> El nu va lăsa să ți se clatine piciorul,
> Păzitorul tău nu va dormita.
> Iată că nu dormitează, nici nu doarme, Păzitorul lui Israel.
> Adonai este păzitorul tău,
> Adonai este umbra ta pe mâna ta cea dreaptă.
> Soarele nu te va bate în timpul zilei, nici luna – în timpul nopții.
> Adonai te va păzi de tot ce este rău;
> El îți va păzi sufletul.
> Adonai te va păzi la plecare şi la venire,
> de acum şi până în veac!

Urbi închise ochii în timp ce eu recitam scumpele vorbe ale psalmistului și rămase tăcută vreme îndelungată după ce terminasem. Apoi își deschise ochii și reuși să zâmbească trist.

— Mulțumesc. Însă acum sunt istovită.

— Mă duc ca să te poți odihni. Dar mai spune-mi atât, când va avea loc nunta aceasta?

Ținându-și genunchii adunați la piept, Urbi părea să privească într-un viitor întunecat și nesigur.

— După ce tatăl meu va fi înmormântat. Vom jeli șaptezeci de zile, apoi el va fi pus în mormânt alături de ceilalți împărați Ptolemei. După nuntă, Omari și cu mine vom fi urcați pe tron.

Am strâns-o ușor de umăr.

— Trebuie să trimiți după mine dacă vrei să stăm de vorbă. Nu știu nimic despre ce înseamnă să domnești, dar sunt întotdeauna dispusă să ascult.

Ea-și întoarse fața spre mine, iar ochii serioși i se îmblânziră.

— Chava, uneori cred că tu și tatăl tău sunteți singurii oameni din Egipt în care pot avea deplină încredere.

— Chiar așa? De ce?

Un colț al gurii se arcui într-un zâmbet amar.

— Voi nu mi-ați cerut niciodată nimic.

Îmi strânse mâna pentru o clipă, apoi îmi dădu drumul și o chemă pe Charmion, una dintre doicile ei. M-am ridicat și m-am plecat înaintea ei, în timp ce părăseam iatacul ei împărătesc mergând cu spatele înainte.

Capitolul 5

Trecură zece zile de când Alexandria își îngropase cel de-al doisprezecelea grec macedonean care se numise pe sine împărat al Egiptului și toate nobilele familii și dregătorii din Alexandria se adunaseră în fața Templului lui Isis pentru nunta dintre Cleopatra a VII-a și Ptolemeu al XIII-lea, cunoscuți mie sub numele de Urbi și Omari.

Stăteam afară împreună cu tata și cu fratele meu în timp ce Urbi urcă treptele spre templu, cu coama ei de păr bogat și negru adunat în spate în stil grecesc, ornat cu o mulțime de împletituri și presărat cu perle care fuseseră prinse cu măiestrie în părul ei. Ținea în mâini un buchet de flori de lotus, cum se cădea unei mirese fecioare, și pășea spre baldachinul de nuntă, unde fratele ei o aștepta lângă un preot al lui Isis.

Charmion și Iras o urmau, iar înapoia lor pășea Apolodor, un mercenar sicilian pe care Urbi îl tocmise de curând ca păzitor al ei personal. Chiar și din locul unde mă găseam, mă simțeam intimidată de forța războinicului lat în umeri. Când bărbatul se întoarse să scruteze mulțimea, Așer se încordă.

— Urbi chiar are nevoie de bruta aceea alături de ea?

— Nu mai are un părinte care să o ocrotească, am răspuns, cu voce joasă. Pe cine altcineva să se sprijine?

— O mie de străjeri înarmați? spuse Așer, ridicând o sprânceană. Sau sunt toți doar de fațadă?

— Ei sunt conduși de Achilas. Iar *el* e aliatul fratelui lui Urbi.

Tata ne aruncă o privire de avertizare, reușind să ne reducă la tăcere.

Urmarăm alaiul de nuntă până în interiorul templului. Tavanul înalt îmi atrase privirile cu hieroglifele lui pictate pe pereți, însă tata, care se simțea vădit nelalocul lui, își ținea privirea plecată. Nu îmi plăceau statuile sculptate ale idolilor falși, dar nu mă puteam opri din a privi mereu la lumânări, la altarele bogate și la statuile poleite cu aur. În partea din față a sălii mari, înapoia baldachinului de nuntă, se înălța zeița însăși – o statuie impunătoare din granit care străjuia mulțimea, cu ochii mari privindu-i pe toți și nimic. Pe creștet purta discul soarelui prins între coarnele unei vaci, iar în mâini purta *ankh*-ul, simbolul vieții veșnice.

Mi-am îndreptat atenția la mireasă și la mire, Urbi de optsprezece ani și Omari de zece ani, al cărui creștet abia dacă îi ajungea până la umăr.

— Urbi *vrea* să se mărite cu fratele ei? întrebă Așer.

Am oftat.

— Tu ai vrea să te însori cu mine?

— Și atunci de ce o face?

Tata ne atrase atenția, oprindu-ne din șușotit.

Marele preot, un bărbat chel și înveșmântat în alb imaculat, le făcu semn miresei și mirelui să își întindă mâinile, apoi picioarele. Omari se supuse, la fel și Urbi, și pentru a simboliza puritatea unirii lor, preotul le spălă picioarele cu apă proaspătă scoasă din Nilul dătător de viață. După spălare, Iras păși înainte și le întinse o turtă de mălai. Mirele o luă, o frânse în bucăți și o oferi lui Urbi, ca o promisiune vizibilă a sprijinului. Urbi ținu o bucată din turtă între buze pentru a completa ceremonia, apoi se îndepărtă de fratele-mire al ei.

M-am ridicat pe vârfuri și mi-am întins gâtul, încercând să văd un crâmpei din fața prietenei mele. Se resemnase oare în fața acestei farse sau era încă întristată de moartea tatălui ei? Îmi doream cu

disperare să fiu aproape de ea, însă tata insistase să stau departe într-o zi atât de însemnată. Totuși, de un lucru eram sigură: *aceasta* nu era cea mai fericită zi din viața ei.

În timp ce o preoteasă vântura un bețișor cu tămâie înțepătoare, preotul anunță că cuplul împărătesc avea de acum să fie cunoscut drept *Neoi Philadelphia* sau „noii zei ai frăției și dragostei." Ca parte a ritualului final, Teodotus din Chois, tutorele devenit sfetnic al lui Omari, îi oferi prințului o carafă cu vin.

Omari puse carafa pe jos, apoi scoase o sabie mult prea mare din teaca ce o purta la cingătoare. Ridică sabia deasupra capului și lovi carafa, însă vasul nu se sparse. Tânărul împărat privi întrebător la Teodotus care îi făcu un semn discret: *Mai încearcă o dată!*

Din nou, Omari își luă avânt, iar de astă dată carafa se sparse, vărsând un șuvoi de vin roșu la picioarele tinerilor căsătoriți.

Cu aceasta, nunta lua sfârșit. Încoronarea însă, abia începea.

O încoronare cum se cuvine, îmi explică tata în timp ce ne îndreptam spre casă, putea dura și un an, pentru că noul împărat și împărăteasa aveau să călătorească prin tot Egiptul, vizitând toate templele de seamă pentru a se prezenta poporului.

— În unele cetăți e nevoie de o ceremonie specială, ne spuse el cu tonul răbdător pe care îl avea când vorbea despre lucruri complicate. În Teba, de pildă, Urbi și Omari se vor întâlni cu preoții care se îngrijesc de taurul Buchis care este venerat în cetate. În Memphis vor trebui să înconjoare Zidurile Albe. Noul împărat și împărăteasa vor trece prin cetate însoțiți de alai, însoțiți de zei și preoți. De vreme ce idolii lipsiți de viață nu pot umbla singuri, zeii din piatră vor fi purtați în care...

Mi-am mușcat limba, gândurile gonindu-mi prin minte înaintea explicațiilor tatei. Oare avea Urbi să mă poftească să o însoțesc în călătorie? Mulți dintre membrii casei împărătești aveau să o însoțească, iar eu, fiind cea mai apropiată prietenă a ei, mă gândeam că va dori să mă aibă aproape. Și nu doar de dragul ei îmi doream să însoțesc caravana – întotdeauna îmi dorisem să navighez pe Nil,

să văd piramidele străvechi și să admir Valea Regilor. Cu siguranță, acestea erau experiențe pe care aveam să le trăim împreună.

Se pare că tata îmi zărise licărul de speranță din ochi.

— Nu te gândi că o vei însoți în călătorie, fata mea. Vocea îi era încărcată de reproș. Prietena ta este acum împărătească și are îndatoriri pe care nu ți le poți închipui nici în ruptul capului. Dă-i timp să își găsească locul. Și nu te simți rănită dacă va fi prea ocupată pentru a se gândi la prietenia voastră în săptămânile ce vor veni.

— Chava nu ar putea merge niciodată într-o asemenea călătorie, se proțăpi Așer. Cum ar putea ține Sabatul înconjurată de păgâni? Și cum ar putea lua parte la toate ritualurile care se aduc zeilor falși? Nu se poate.

Am ridicat din umeri, ignorând grijile lor, convinsă că Urbi avea să fie îngăduitoare cu mine, la fel cum eu fusesem întotdeauna îngăduitoare cu ea. Avea nevoie de un tovarăș de călătorie și nu își dorea să vorbească cu Omari sau cu sfetnicii lui. Cu siguranță își dorea să stea de vorbă cu mine.

Și-apoi, HaShem îmi promisese că eu aveam să fiu o binecuvântare pentru ea, și cum aș fi putut fi astfel dacă eu eram departe de ea un an întreg?

Așa că am așteptat, încrezătoare că Urbi nu avea să uite de cea mai bună prietenă a ei.

Am așteptat cu răbdare și cu fiecare nouă zi care trecea îmi spuneam că Urbi avea să trimită curând vorbă după mine să o însoțesc în călătoria ei spre miazăzi. Stăteam în port și urmăream robii care încărcau stive de țesătură purpurie strălucitoare pentru vele, convinsă că ea avea să trimită vreun paznic după mine. În taină îmi pregătisem un cufăr și îl păstram pitit în iatacul meu pentru că nu voiam ca tata sau Așer să vadă dovada vie a speranței mele.

În noaptea dinaintea plecării lui Urbi, am visat că mă îmbarcasem la bordul corabiei și o auzeam pe Urbi spunând:

— Doar nu ți-ai închipuit că aș fi putut pleca și tu să rămâi aici!

Cu toate că tata mă sfătuise să nu o fac, în dimineața în care

cuplul împărătesc se pregătea de plecare, am convins-o pe Nuru să mă însoțească în port. La cel mai larg dintre docuri, într-un adevărat spectacol teatral, împărăteasa Cleopatra și împăratul Ptolemeu al-XIII-lea coborâră din lecticile bogat ornamentate și se apropiară de galera împărătească joasă și lungă. Un șir de străjeri ne ținea pe noi, curioșii, la depărtare, dar eram îndeajuns de aproape pentru a vedea smocurile de alge de pe piloni și robii fugind încoace și încolo pe chei. Velele purpurii se înălțau și se unduiau în vânt, apoi vela principală se desfăcu, ascunzând soarele.

Părând tulburați și stângaci, Urbi și Omari stăteau pe chei cu fața la noi, cu un spațiu evident între ei. Părul negru al lui Urbi fusese acoperit de o perucă egipteană cu împletituri, iar pe cap purta coroana dublă tradițională a Egiptului de Sus și de Jos. Fratele ei purta *nemes*-ul, o acoperitoare pentru cap în dungi, ale cărei prelungiri laterale îi ajungeau până pe pieptul de copil. Și Urbi și Omari purtau câte un sceptru curbat și un bici, simboluri tradiționale care aveau rolul de a lega acest cuplu de greci de un lung șir de faraoni care se ridicaseră din rândul păstorilor și nomazilor, cei ce ocupaseră de la începuturi țara.

Mulțimea izbucni în urale când cuplul împărătesc se întoarse și începu îmbarcarea pe vas. Am încercat să o strig pe Urbi, dar un val de emoție mă sugrumă. Nu mă căutase cu privirea în mulțime. Nu trimisese vorbă în zilele de pregătire. Nu îmi trimisese nici măcar o epistolă în care să îmi explice de ce nu o puteam însoți în călătorie.

Oare mă și uitase deja?

M-am întors acasă cu inima grea și m-am prăbușit pe o laviță într-o tăcere stingheră. Nuru se retrăsese la umbră.

Mi-am ridicat mâna și mi-am trecut alene degetul peste cicatricea din palma stângă. Îmi doream ca Urbi să fie împărătească. Știam cât de intens simțea răspunderea pe care i-o încredințase tatăl ei și cât de mult se pregătise pentru rolul ei împărătesc. În ciuda faptului că fusese a doua fiică, se născuse să fie împărătească și avea să fie un bun conducător. Când murise tatăl ei, inima mea tresărise la gândul că Urbi avea să își poată împlini soarta în sfârșit.

Pe de altă parte, dacă a fi împărătească însemna că avea să aibă foarte rar timp pentru mine, cum puteam face față la așa ceva?

Întotdeauna petrecusem șase zile din șapte împreună cu Urbi și îi cunoșteam personalitatea, ce îi plăcea și ce nu, obiceiurile și capriciile. Știam că umbla desculță prin palat și că îi plăcea să citească despre strămoșii ei. O văzusem imitând umbletul unei maimuțe și o privisem râzând până când îi dăduseră lacrimile. Ne povestisem una alteia povești și îi cerusem unei roabe să ne spună care era cea mai bună dintre noi la râgâit. Împărtășisem aproape toate lucrurile pe care le puteau împărtăși două fete.

Ce aveam să mă fac fără ea? Cum avea să treacă timpul pentru mine cât timp ea era plecată?

Puteam citi, desigur, dar cu cine aveam să povestesc când aveam să obosesc de atâta citit? Cum Urbi era plecată, nu mai aveam pe cine să vizitez. Fetele pe care le știam de la sinagogă erau toate măritate, majoritatea dintre ele cu copii mici. Tata trăgea nădejde probabil că aveam să le vizitez și să îmi pice cu tronc viața domestică. Poate că avea să îmi sugereze să încerc să învăț vreo limbă străină sau să îmi cizelez puțin ebraica... pentru că reușea întotdeauna să găsească vreun dascăl neînsurat care să fie dispus să îi învețe fata.

Auzii ușa de la intrare deschizându-se, urmată de sunetul pașilor înceți ai tatei. Îmi ținui capul plecat și m-am pregătit de reproșul lui – nu mă avertizase să nu mă duc în port? Nu spusese el că viața lui Urbi avea să se schimbe? Nu îmi dăduse de înțeles că trebuia să îmi găsesc un soț bun și să mă mut la casa mea?

Am tresărit când tata își puse mâna pe umărul meu.

— Mi-ar prinde bine ajutorul tău, fata mea. Se trăgea de barbă în timp ce zâmbea. N-ai vrea oare să îmi citești lucrarea și să subliniezi greșelile din manuscris? Mă tem că lucrarea mi-e mult prea cunoscută ca să o mai pot citi cu suficientă atenție.

În după-amiaza aceea derulă un sul care conținea primul dintre testamentele pe care le concepuse pentru fiecare patriarh. Citeam rar cuvintele în greacă, începând cu testamentul lui Ruben și continuând cu testamentul lui Simion. Tata era un scriitor talentat, dar chiar și el mai făcea câte o greșeală. Inima îmi creștea în piept când înconjuram fiecare greșeală, recunoscătoare să știu că nu eram singura care făcea greșeli din familia noastră.

După două săptămâni de lectură despre patriarhi, tata m-a chemat în bibliotecă și mi-a cerut să iau loc.

— Încep o nouă scriere, spuse el. Un studiu cuprinzător despre numele cunoscute ale lui HaShem. Mi-ar plăcea să mă ajuți să caut în Tanah și să întocmesc o listă.

Încerca să se comporte ca și când nu i-ar fi păsat dacă eram de acord sau nu, dar o notă aproape imperceptibilă de implorare răzbătea din vocea lui. Își dorea să îl ajut, și atâta timp cât munca aceea nu presupunea prezența unui bărbat neînsurat din sinagogă, m-am gândit că mi-ar prinde bine efortul.

— De unde începem?

— De aici. Desfășură un sul elaborat al Torei și arătă spre întâia carte a Pentateuhului: *B'resheet.* Geneza.

— Și ce să fac?

— Începe să citești. Iar când Adonai face referire la Sine prin ceva diferit de *un nume*, notează totul pe un pergament separat. Uite aici. Întoarse sulul și arătă spre un pasaj din Geneza. „*YHWH Yireh* înseamnă *YHWH va purta de grijă.* Însă numele nu se referă doar la nevoile de zi cu zi, ci și la o jertfă de ardere de tot înlocuitoare. Adonai a oferit un berbec care a luat locul fiului lui Avram."

— Deci acesta ar trebui să fie primul meu nume de pe listă?

— Da.

— Destul de simplu.

Am luat o coală de pergament dintr-un sertar, am găsit o pană și m-am așezat înaintea sulului, gata de lucru.

Vești despre noii zei ai frăției și dragostei nu conteneau să sosească în Alexandria. Familiile nobililor fremătau dezbătându-le, pentru că chiar dacă nu îl îndrăgiseră pe fostul împărat, aveau mari speranțe cu acest cuplu frate-soră.

Potrivit primelor vești, oamenii din Teba îi îmbrățișaseră cu entuziasm pe Urbi și pe Omari. Când sosi luna plină, toți preoții din Egipt se adunaseră în cetatea unde Cleopatra, „Domnița

celor două țări, zeița care își iubește tatăl", se îmbarcase la bordul unui vas care purta un nou taur sacru – unul cu un trup alb și un cap negru – și navigase pe Nil până la templul său aflat pe malul apusean al fluviului. Ea a stat în fruntea inițierii noului taur și a supravegheat așezarea de curând a răposatului predecesor al acestui taur în *Bucheum*, un cimitir pentru rămășițele mumificate ale taurilor sacri.

În fiecare raport, auzeam că poporul egiptean o adora pe împărăteasă pentru că respecta obiceiurile străvechi și le grăia pe limba lor. Se părea că toți erau fermecați de ea când o întâlneau.

— Poporul o iubește și o primește, spuse tata într-o după-amiază când citi o misivă primită de la un prieten, și nici nu e de mirare. Ea este singurul Ptolemeu care a reușit să stăpânească limba băștinașă.

Sigur că așa era. Urbi vorbea grecește, aramaică, latină, etiopiană, ebraică, egipteană și troglodită, și acelea erau singurele limbi de care auzisem vreodată. Nu întâlnise niciodată vreo provocare căreia să nu îi facă față.

Am trecut cu vederea reproșul implicit pe care mi-l făcea tata pentru lenea mea lingvistică și l-am îmboldit să îmi ofere mai multe noutăți.

— Se întoarce curând?

— Trebuie să mai meargă până în Memfis, unde va ajunge până la Zidurile Albe și va vizita taurul Apis, spuse el, înfășurând sulul. Scutură din cap. Mai e de mirare că strămoșii noștri au turnat un vițel de aur în pustiu? Cum ar fi putut face altfel, dacă e să ne gândim la fascinația egiptenilor pentru tauri și vaci?

— Despre Urbi. I-am atras atenția asupra subiectului care mă preocupa. După Memfis, se va întoarce în Alexandria?

Tata își mută privirea de undeva departe la mine.

— Nu știu, Chava, și poate că nici tu nu ar trebui să fii atât de preocupată de treburile împărătesei. Cum mai stai cu numele lui HaShem? Ai terminat cu lista?

Am oftat, acceptând faptul că încheia astfel discuția.

— Nu, tată. Mă întorc la lucru... de vreme ce nu am altceva mai bun de făcut cu viața mea.

Urbi era plecată de șase luni deja când tata se hotărî să găzduiască un studiu al sfintelor scrieri la noi acasă.

Trebuia să îi admir ingeniozitatea – majoritatea studiilor asupra scrierilor noastre sfinte se țineau la sinagogă, dar bărbații și femeile erau separate acolo, iar tata avea un motiv special ca să nu dorească să țină bărbații departe de *mine*. Așa că anunță că în prima zi a fiecărei săptămâni avea să conducă un grup de tineri într-o discuție pe marginea celor Cinci *Megillot*, sau Suluri, asupra profetului Dani'el.

— De ce Dani'el? am întrebat.

— De ce nu? Îmi zâmbi generos și își mângâie barba bogată. Atunci când cineva poartă numele unui mare profet, de ce n-ar studia cuvintele profetului?

Așa că în cea dintâi zi a fiecărei săptămâni în care Urbi continua să rămână departe, pregăteam mied și fructe proaspete pentru șase sau șapte tineri bărbați care intrau în casa noastră, îmi zâmbeau și ședeau pe divanuri în jurul bazinului cu apă, în timp ce discutau scrierile lui Dani'el. Eu le dirijam pe roabele care îi serveau și nu mă puteam abține să nu-i aud. Din când în când, în timp ce își susțineau argumentele și contraargumentele, mă gândeam la Urbi, știind că i-ar fi plăcut să participe la discuție. Nu conta care era tema, niciodată nu se dădea înapoi de la o dispută și faptul că ar fi fost singura femeie din încăpere nu ar fi deranjat-o.

— De la darea poruncii de restaurare şi rezidire a Ierusalimului până la Unsul, citi unul dintre tineri din Septuaginta. Cine este Unsul?

Tata ridică o sprânceană.

— Cuvântul ebraic este *masiah*, un termen care s-ar putea referi la un preot sau un rege. Sau, poate, un om care este ambele.

— Zorobabel, sugeră unul dintre tineri. Nu este el cel care ne-a readus la închinarea de la Templu după exil?

— Onias, sări un altul. Nu a fost el ucis pentru neprihănirea lui? Dani'el scrie că Unsul va fi nimicit.

— Dar timpul nu este cel potrivit, spuse un altul. Porunca de rezidire a Templului a venit de la Cir, nu-i așa? Asta a fost acum cinci

sute treizeci și nouă de ani. Șaptezeci și șapte de câte șapte au trecut deja, iar noi n-am văzut nici un *masiah*.

— Cuvântul lui HaShem nu minte, spuse tata. Asta înseamnă că ai făcut o greșeală. Cir a trimis oameni să rezidească Templul, însă cetatea nu a fost rezidită decât mult mai târziu. Așa că poate ar trebui să ne gândim la porunca profetului Ezra, care a fost dată acum patru sute nouăzeci și unu de ani...

— Șaptezeci de câte șapte, îi întrerupse un student. Și unde este Unsul nostru?

— Chava.

Am tresărit când tata mi-a curmat trasul cu urechea.

— Da?

— Mai adu, rogu-te, niște fructe – struguri, dacă avem. Sau smochine.

— Îndată, tată.

Și în timp ce mă îndepărtam, i-am auzit comentariul înăbușit:

— O fiică ascultătoare devine o nevastă de nădejde.

Mi-am strâns pumnii frustrată. De ce prefera tata să mă vadă mai degrabă măritată decât fericită?

La unsprezece luni după nunta lui Urbi cu fratele ei, în cetate năvăliră călăreți cu vești despre cuplul împărătesc. A doua zi, Cleopatra a VII-a și Ptolemeu al XIII-lea aveau să intre în cetate într-o procesiune măreață și toți locuitorii Alexandriei erau poftiți să îi întâmpine.

Sperasem să o întâlnesc pe Urbi înaintea sosirii lor grandioase, însă cu toate că familia mea se afla pe o listă cu oameni cărora le era îngăduit să privească totul de la un balcon al marii Biblioteci, nu ne era îngăduit totuși să ne întâlnim cu familia împărătească.

— Doar cetățenii au permisiunea de a-i întâmpina pe împărat și pe împărătească, ni s-a spus când a sosit un sol cu invitația adresată nouă de a urmări totul de la Bibliotecă. Iar evreii nu sunt cetățeni ai Alexandriei.

Așa că am urmărit de la depărtare intrarea alaiului împărătesc

în cetate prin Poarta Soarelui și înaintând pe Drumul lui Canopus. Alaiul trecu prin Agora, prin fața Bibliotecii și a muzeului și pe la Mausoleul lui Alexandru cel Mare. Lei și tigri în cuști montate pe roți erau trase pe străzi, smulgând aplauze și țipete de uimire din mulțime. M-am trezit privind drept în ochi o pereche de girafe agitate cocoțate într-o căruță. În urma animalelor, un grup de oameni din familia împărătească și dregători alexandrini umpleau străzile, plini de o înfumurare dată de o recunoaștere subînțelească a statutului pe care îl aveau. În urma lor, pe doi cai albi, veneau călare Cleopatra și Ptolemeu al XIII-lea, împăratul și împărăteasa Egiptului.

În sfârșit, Urbi venise acasă.

În timpul îndelungatei ei absențe, reușisem să mă conving că nu îmi scrisese înaintea călătoriei pentru că știuse că tata nu mi-ar fi îngăduit să o însoțesc. Așa că nu spusese nimic din încercarea de a nu-mi produce durere.

Însă acum că era acasă, nimic nu mai putea sta între noi. Aveam să fim din nou împreună cât ai zice pește, și avea să îmi povestească toate câte se întâmplaseră în timpul cât fusesem departe una de cealaltă. Aveam să povestim săptămâni întregi, aveam să râdem, iar ea avea să îmi împărtășească secrete pe care nu le puteam împărtăși nimănui altcuiva din Alexandria...

Am urmărit alaiul pornind spre partea de răsărit a cvartalului împărătesc și îndreptându-se spre palat.

În timp ce eu și tata ieșeam din bibliotecă și ne îndreptam spre mahalaua noastră, am rezistat cu greu imboldului aproape de nestăpânit de a o lua la fugă până la chei, unde aveam să găsesc o barcă și să vâslesc până la palatul lui Urbi de pe Insula Antirodos.

— Abia aștept să o întâlnesc, am spus, incapabilă să îmi stăpânesc entuziasmul.

— Nu azi. Tata își ridică arătătorul drept avertisment. Cu siguranță e obosită după călătorie. Las-o să se odihnească o săptămână, două. Las-o...

— O *săptămână* – două!

— Ea nu mai este Urbi, prietena ta din copilărie, Chava. Ea este Cleopatra, împărăteasa Egiptului. Las-o să se bucure de timpul acesta pe care îl are departe de privirile iscoditoare şi de preoții băgăreți.

Chiar şi o împărătească are nevoie de odihnă. Mai ales una care nu a cunoscut binecuvântarea unui Sabat regulat.

— Cum aş putea să îi spun *Cleopatra*? Numele nu i se potrivește.

— De-acum trebuie să i te adresezi cu numele ei împărătesc, pentru că aceasta este ea acum. A o numi altfel ar fi lipsit de respect.

Am pufnit. Înțelegeam eu ce spunea el, dar pentru mine, ea avea să fie întotdeauna Urbi.

Cu toate că ideea de a aștepta îmi punea la încercare răbdarea, după șase zile un sol împărătesc își făcu apariția la ușa noastră. Când fu primit, se înclină înaintea mea și îmi întinse un sul.

Am rupt pecetea și am citit mesajul pe care-l conținea.

— Urbi mă poftește să iau cina cu ea, i-am spus tatei, ridicându-mi privirea la el. Mă duc la palat mâine la apusul soarelui.

Un zâmbet abia schițat îi miji prin barbă.

— Poate că e timpul să afli cum arată viața unei împărătese.

M-am strâmbat de îndată ce tata și-a văzut mai departe de treburile lui.

De ce ar fi fost viața lui Urbi atât de diferită? Când eram copile și pleca împăratul, eu și Urbi citeam manuscrise în bibliotecă, ne făceam lecțiile și făceam cumpărături prin piață. Poate că împărăteasa Cleopatra nu se mai putea strecura afară din palat pentru a merge la cumpărături, așa cum făceam cândva, dar de ce să se schimbe restul lucrurilor? Slujbașii care se ocupau de dregătorie în lipsa tatălui ei puteau să se ocupe acum de toate lucrurile. Egiptul fusese binecuvântat cu belșug, cum îi plăcea tatei să spună, și exista o mulțime îmbelșugată de ispravnici care le spunea oamenilor ce aveau de făcut și cât aveau de plătit bir pentru ceea ce produceau.

Faptul că era împărătească, îmi spuneam în sinea mea, însemna că Urbi putea da banchete fastuoase și putea construi palate uimitoare. Și, ca întotdeauna, avea să îmi dorească ajutorul.

Capitolul 6

M-am petrecut toată ziua cu pregătindu-mă pentru prima mea audiență la Împărăteasa Cleopatra. Cuprinsă de încântare, m-am îmbrăcat cu cel mai fin chiton și am ales un himation din mătase pe care un artist înzestrat pictase păuni în auriu, albastru și verde. Mi-am pus cercei din aur în urechi în timp ce Nuru îmi adună tot părul cârlionțat la spate, îmi prinse o panglică în jurul capului iar apoi răsuci capetele șuvițelor pe sub panglică, obținând un rulou bogat la ceafă. Aceasta, mă asigură ea, era ultima modă la doamnele nobile din Alexandria. După ce călătorise atât de departe în ținuturile primitive ale Egiptului, mă gândeam că Cleopatrei avea să îi placă să i se amintească faptul că Alexandria era cea mai sofisticată și elegantă cetate din lume.

M-am înveșmântat cu grijă, verificând în minte lista cu toate noutățile pe care doream să le împărtășesc prietenei mele. Cu toate că îmi fusese îngrozitor de dor de ea, viața mea nu se oprise cu totul. Făcusem un progres considerabil cu manuscrisul tatei despre numele lui HaShem. Și în câteva ocazii, tata îl poftise pe Yosef, fiul lui Avraam măcelarul, la cină și la discuții despre profeciile lui Dani'el. Discutaseră până începură să mă doară urechile şi ştiam că tata nutrea şi un motiv ascuns.

După cină, întreba de fiecare dată:

— Ți-a plăcut compania lui Yosef?

— Da, tată.

— Nu-i aşa că are o perspectivă aparte asupra scrierilor lui Dani'el?

— Foarte aparte.

— Păcat că nu şi-a găsit o nevastă. Cu toate acestea, nu doreşte să rămână holtei...

Acela era momentul când îmi ceream scuze şi mă retrăgeam în iatacul meu.

De ce nu putea înțelege tata că nu trebuia să îşi facă griji pentru viitorul meu? De ce să mă mărit şi să mă supun unui bărbat când soarta mea era legată de a cea a Cleopatrei? În fiecare zi priveam cicatricea lungă din palmă, dovadă a legământului meu față de ea. Sânge din sângele meu, inima mea era și a ei. Eu şi Urbi aveam să fim întotdeauna legate una de cealaltă.

Când soarele începu să apună în spatele farului, mi-am acoperit creştetul şi umerii cu himationul şi m-am îndreptat spre uşierul nostru de la poarta ce ducea spre docurile împărăteşti. Câțiva oameni stăteau acolo, toți înveşmântați cu cele mai bune veşminte ale lor, dar m-am gândit că erau poftiți la vreo ceremonie organizată de copilul-împărat. Sfetnicii lui nu se sfiau deloc să facă paradă înaintea publicului.

M-am dus la poartă şi l-am căutat pe Acis, însă străjerii nu mai erau bărbații prietenoşi care stăteau de strajă anul trecut. Erau soldați romani care nu mă cunoşteau.

— Sunt Chava, prietena împărătesei, am spus. Mă aşteaptă.

Străjerul cu fața de piatră care părea să fie şef peste ceilalți scoase un pergament şi verifică hieroglifele de pe coala din fața lui.

— Iei cina cu împărăteasa?

— Da. Am zâmbit copleşită de uşurare. Mă numesc Chava, fiica învățatului Daniel.

— Lăsați-o să treacă.

Am coborât pe chei şi m-am suit într-o barcă, unde o pereche de robi m-au dus până la palatul de pe insulă. Mai bine de o duzină de torțe luminau cărarea, alungând întunericul în timp ce păşeam pe cheiul împărătesc şi treceam printre stâlpii din granit. Nicio strajă nu

era la uşa palatului, însă când am cotit pe coridorul ce ducea la odăile Cleopatrei, un rob mi-a făcut semn să mă îndrept într-o altă direcție.

— Împărăteasa nu serveşte cina în iatacul ei? am întrebat.

— Împărăteasa serveşte cina în sala mare, mi-a răspuns el.

Am oftat, dar mi-am văzut de drum până când am ajuns la nişte uşi duble înalte. Robul le-a deschis şi mi-a deschis drumul spre sala cea mare.

O mireasmă grea de trandafiri năvăli peste mine în clipa când am trecut pragul încăperii. Mozaicul complicat care acoperea podeaua din încăperea luxoasă fusese acoperit cu o pătură groasă de petale de trandafiri, parfumul lor aproape copleşindu-mă în timp ce parcă înotam prin ele. Ghirlande împletite de trandafiri se întindeau între coloanele înalte ce susțineau tavanul pictat, iar în candelele parfumate de pe pereți licărea ulei de trandafiri. Într-un colț, câțiva cântăreți ciupeau instrumente cu coarde şi tobe mici, însuflețind atmosfera cu o melodie sprintenă. Un trio de dansatoare se rotea în mijlocul sălii.

Divane joase, grupate câte trei, înconjurau măsuțe mici, lăsând a patra latură deschisă pentru slugi. La pereți fuseseră aliniate grupuri de jilțuri dispuse în U, iar o privire rapidă îmi dădu de înțeles că fuseseră poftiți la cină mai bine de o sută de musafiri.

Inima mi se făcu grea, eram decepționată. Sperasem – da , într-adevăr, chiar sperasem – să am parte de o conversație intimă şi relaxată cu cea mai bună prietenă a mea, dar acesta nu era aranjamentul pentru o cină intimă. Oare trebuia să o împart pe Urbi cu alte câteva duzini de oameni? Sala se umpluse deja de oameni – negustori evrei, preoți egipteni, bărbați și nevestele lor din cele mai de vază familii ale Alexandriei. Toți ceilalți invitați erau mai în vârstă decât mine și Urbi și nu vor fi dorit să vorbească despre lucrurile pe care îmi doream eu să le împărtășesc.

Un rob mă zări stând singură, așa că îmi făcu semn să iau loc pe un divan liber. M-am dus acolo și m-am prăbușit între pernele brodate, apoi m-am aplecat înainte și am luat o felie de pâine proaspătă dintr-un coș. Masa de lângă divanul meu fusese pregătită cu veselă din aur și pocale bătute cu pietre prețioase. Un platou din argint era încărcat cu plăcințele cu carne, unele în formă de lebădă, iar o carafă marmorată cu fire de aur era plină cu un vin de culoarea rubinului.

— Bine-ai venit la dineul împărătesei, mi-am spus.

Alte persoane se alăturară în jurul mesei la care stam, iar eu le-am răspuns la salut cu un zâmbet lipsit de vlagă.

Mâncam în tăcere, servind din tot ce îmi era oferit, fără a vorbi cu nimeni. De ce mă poftise Urbi la acest eveniment? Știa că nu dădeam doi bani pe politică și nici nu aveam nimic de-a face cu negustorul care mă tot amenința că se apucă să mă gâdile la tălpi. Preotul egiptean din fața mea mă privea de parcă aș fi fost vreo insectă rară, iar nevasta negustorului de mătăsuri se încrunta de câte ori îmi ridicam pocalul, pentru o nouă porție de vin. Nu mă simțisem niciodată atât de inconfortabil și m-am hotărât să îi spun asta lui Urbi... oricând îmi va fi fost dat să o revăd.

Tocmai îmi luasem o porție de tocană cu sos de rodii când în sală se făcu liniște, o absență totală a vreunui sunet, o tăcere care aproape că o puteai simți. M-am întors spre capătul sălii și am văzut-o pe Cleopatra pășind dindărătul unei draperii diafane. La fel ca ceilalți, am rămas cu gura căscată pentru că arăta ca o adevărată regină, cum nu mai arătase niciodată până atunci. Purta un chiton alb, simplu, iar părul îi era prins la spate cu o panglică albă, semn al domniei Ptolemeilor. Deasupra tunicii purta o mantie străvezie care scăpăra la lumina torțelor. Șiraguri lungi de perle îi atârnau la piept și picioarele îi erau gătite cu sandale presărate cu giuvaeruri. Zâmbi tuturor în încăpere, apoi se lăsă pe divanul ei, rezemându-și un cot de brațul tapițat. Robii îșI făcură apariția lângă ea, oferindu-i mâncare și băuturi, dar prietena mea abia dacă se atinse de delicatese în timp ce scruta mulțimea.

O priveam precum o santinelă. Chiar dacă își saluta amabil invitații, îmi păru că observ o umbră în privirea ei și o ezitare în zâmbet. De ce? Avusese parte de o călătorie de succes. Din câte se pare, fusese primită cu căldură de egipteni. Și atunci de ce părea nu tocmai fericită?

Un tânăr – alexandrin, după cum părea – se așeză pe marginea divanului meu.

— Uite cât de bine arată, spuse el, privind-o pe împărătească. Ai văzut-o vreodată arătând atât de bine?

Mi-am îngustat privirea, încercând să înțeleg ce-mi scăpa.

— Am văzut-o mai fericită, am spus, măsurându-mi vorbele, dar măcar pare să fie ușurată că a ajuns acasă.

Tânărul râse, iar respirația lui mirosind a bere îmi adie în față. Evident fusese ocupat cu pocalele mult timp înainte să ajungă la palat. Mireasma trandafirilor ar fi trebuit să prevină beția, însă acest tânăr sosise prea târziu pentru ca petalele aromate să își mai facă efectul.

— Scuză-mă, i-am spus, arătând înspre o frumoasă tânără din cealaltă parte a încăperii. Însă tânăra aceea se tot uită la dumneata.

El clipi, întorcându-și fața preocupat în acea direcție, apoi se ridică spre a vedea de sărmana fată din cealaltă parte a sălii.

Am răsuflat ușurată, recunoscătoare să îl văd plecat.

Am ronțăit o turtă cu miere în timp ce cântăreții cântau, dansatoarele se roteau, iar slugile mișunau printre noi aducând suficientă mâncare cât să sature fiecare invitat pentru o săptămână. Câțiva oameni se duseră și se plecară în fața împărătesei, iar unul sau doi chiar îndrăzniră să îi vorbească. M-am aplecat ușor înainte, sperând să prind un cuvânt sau două din schimbul lor de vorbe, însă larma și distanța îmi făcură imposibil trasul cu urechea.

Să mă duc la ea? Ceva în interiorul meu stăruia că nu acesta era locul pentru prima noastră întâlnire după mai bine de un an. Eram prietene apropiate, însă cine își ținea prietenii apropiați în celălalt capăt al unei săli pline de oameni? Pe de altă parte, poate că trebuia să respecte un ritual sau un protocol despre care nu știam nimic. Poate că avea motivele ei întemeiate să nu mă poftească la o întâlnire personală, iar dacă nu mă apropiam de ea, poate că o răneam la fel de rău pe cât mă rănise ea deja.

În cele din urmă m-am ridicat, m-am îndreptat spre divanul împărătesei și am făcut o plecăciune cum se cuvenea. Când m-am îndreptat, am descoperit că Cleopatra zâmbea purtând în priviri o umbră din căldura ei de altădată.

— Chava, spuse ea, înclinându-și capul cu o grație împărătească. Oftă. Mi-ai lipsit.

— Și tu mie.

Am încercat să îi ofer un zâmbet la fel de formal, dar apoi m-am dat bătută și am revărsat vorbele ce-mi umpleau inima.

— Alexandria a fost incredibil de plictisitoare de când ai plecat. Am fost tare singură fără tine.

— Dar acum sunt acasă. Își îndreptă spatele și pentru o clipă m-am gândit că avea să mă poftească să șed alături de ea.

Dar nu o făcu.

— Cum sunt tatăl și fratele tău?

— Sunt bine.

— A anunțat tatăl tău logodna ta deja?

— Nu, dar nu s-a lăsat bătut încă. Ultimul candidat este un învățat numit Yosef.

— E frumos?

Am zâmbit.

— Nu e respingător. Iar tu – cum e căsnicia ta cu Omari?

Ea ridică un umăr cu un gest elegant.

— Este o căsnicie doar cu numele. El își petrece tot timpul cu Potinus, cu Achilas și cu Teodotus. Din fericire, ei îl țin pe băiat ocupat atunci când eu îmi văd de lucrul meu.

— Ești foarte ocupată? Sperasem...

— Egiptul nu doarme niciodată, mă întrerupse ea. Nilul nu s-a ridicat anul acesta, așa că pământul nu a fost inundat. Recoltele nu vor crește, iar poporul nostru va îndura foamea. Preoții se plâng deja de lipsuri care îi încurcă să își desfășoare ritualurile obișnuite. Tâlharii pândesc la drumul mare și pe apă. Oamenii vor crede că zeii s-au întors împotriva mea dacă lucrurile nu se schimbă în bine.

Am clipit, uluită de revărsarea de informații.

— Dar fără îndoială ei știu că doar un dumnezeu poate hotărî vremea...

— Uiți, spuse ea. În Egipt, împăratul și împărăteasa sunt zei.

O priveam în timp ce cuvintele ei mi se învârteau în minte.

— Ei *chiar* cred asta? Mă gândeam că e doar un obicei.

— Chava – tonul ei nu suna plăcut – citește istoria. Roagă-l pe tatăl tău să îți explice lucrurile acestea.

Tonul ei care fusese cald, se răcise ușor, iar privirea pe care mi-o aruncă clocotea de reproș. Mi-am ridicat bărbia, nedumerită de atitudinea ei, și doar un respect reflex față de autoritate mă făcu să fac un pas îndărăt și să mă plec înaintea ei.

— Cu permisiunea ta, mă voi întoarce la locul meu.

— M-am bucurat să te întâlnesc.

O notă de îngăduință îi umplu acum vocea, și cu toate că îi simțeam privirea intensă, nu mi-am ridicat ochii. Trebuia să știe că eram jignită... ei bine, să știe. Aveam să o iert a doua zi.

— Noapte bună, măria ta.

M-am plecat din nou, m-am întors și am părăsit banchetul împărătesc.

Mai târziu în seara aceea, după ce rugăciunile de seară fuseseră intonate, iar lumânările din casă fuseseră stinse, m-am oprit în fața iatacului meu să îl întreb pe tata ce voise să spună Urbi.

— A spus ceva despre faptul că oamenii dau vina pe ea că râul nu se revarsă. Dar cum ar putea controla Urbi creșterea apelor?

Tata se opri și își înălță lumânarea.

— Chava – vocea îi părea obosită - cum ai putut trăi atât de mulți ani în Egipt și să nu înțelegi care este rolul faraonului? Oamenii îl socotesc un zeu și cred că zeii lor sunt răspunzători pentru umflarea apelor. Dacă apa nu se revarsă, atunci împăratul nu și-a îndeplinit însărcinarea.

— Dar Urbi nu e nici faraon, nici zeiță. Ea e doar o fetiță.

Privirea tatei se întoarse spre ușă, ca și când s-ar fi temut că alții ar fi putut trage cu urechea.

— Ești prea neprotocolară cu împărăteasa. Dar acum că prietena ta șade pe tron, egiptenii o socotesc mai mult decât un om. Mulți dintre alexandrini sunt la rândul lor adepții acestei credințe. Însă ea nu va fi niciodată precum HaShem.

M-am încruntat.

— Am crezut întotdeauna că majoritatea oamenilor se închină aceluiași Dumnezeu, chiar dacă Îl numim în diferite feluri. Urbi mi-a spus cândva că zeul Ptah a creat lumea prin faptul că și-a închipuit-o și a dat curs gândurilor lui. Nu a creat Adonai în același fel pământul?

— Poate că există doar o foarte mică diferență între o poveste și alta, îmi răspunse tata. Însă diferența aceea măruntă este foarte însemnată.

— Ce vrei să spui?

Ochii săi întunecați îmi cercetară fața în timp ce tăcerea se lăsa între noi.

— Știm că lumea a fost creată de HaShem, a fost binecuvântată de El. Egiptenii spun că lumea a fost creată de Ptah, cel mai însemnat dintre mulți zei. Însă *nu* există mulți zei: *Sh'ma, Yisra'el! Adonai Eloheinu, Adonai echad.*

— Ascultă, Isra'el. Adonai, Dumnezeul nostru, Adonai este unul, am recitat eu în șoaptă.

Tata încuviință.

— Amin.

Mi-am luat câteva clipe pentru a înțelege vorbele pe care mi le amintisem. Niciodată nu mă gândisem prea mult la diferența dintre HaShem și zeii egiptenilor. Noi ne închinam lui Adonai pentru că eram urmașii lui Avraam și țineam anumite obiceiuri pentru că noi primiserăm Tora. Cu toate acestea, mă gândisem întotdeauna că dincolo de diferențele noastre, eu și Urbi aveam credințe asemănătoare. Se părea că prăpastia ce se căsca între noi era mai mare decât realizasem eu până atunci.

Noi credeam că un singur Dumnezeu crease lumea cu cuvântul Lui.

Ea credea că un dumnezeu crease lumea cu vocea lui, apoi crease alți dumnezei, diluându-și puterea, împărțind însărcinări până când nici un zeu nu a mai fost atotputernic...

Însă diferența aceea măruntă este foarte însemnată.

Mi-am ridicat privirea la tata.

— Ce se va întâmpla dacă vine foametea? Se vor ridica oamenii împotriva Cleopatrei și a lui Omari? Vor fi ei în pericol?

El își mângâie barba.

— În trecut, faraonul care nu putea vindeca țara își punea o cobră pe piept și își dădea viața pentru a-i mulțumi pe zei. Însă acel soi de jertfă nu a mai fost practicat de veacuri. Cleopatra și fratele ei vor aduce jertfe zeilor la templele lor și îi vor împăca pe preoți. Prietena ta este foarte potrivită pentru însărcinarea de a fermeca poporul.

Tata mă bătu ușor pe umăr.

— Urbi a fost o bună prietenă pentru tine cât ai fost copil, dar

acum trebuie să își asume răspunderi care l-ar pune în încurcătură chiar și pe un bărbat mai în vârstă. Ea este o împărăteasă – un faraon și conducătorul poporului ei – și va trebui să se concentreze asupra însărcinărilor pe care le are. Va păși pe un drum periculos, unul plin de riscuri și capcane pe care i le vor întinde vrăjmașii ei. Întotdeauna să îi rămâi credincioasă, însă nu te aștepta să o descoperi pe Urbi când o vei vizita la palat. Indiferent cât de mult prețuiește prietenia ta, Cleopatra nu va avea timp de capriciile unui copil.

Aș fi vrut să îl contrazic, însă fermitatea din tonul cu care-mi vorbise nu lăsă loc de îndoială.

Tata nu credea că HaShem îmi vorbise cu privire la Urbi. Nu credea că puteam fi prietena împărătesei. Nu mă lua în serios când spuneam că eram menită să o slujesc și să o binecuvântez, și nu dorea să îmi investesc viața într-o prietenă care mă putea abate de la Adonai.

Și atunci cum îl puteam cinsti și onora, și în același timp să cred în promisiunea lui HaShem?

Am clipit repede, alungând lacrimile ce-mi umpleau ochii și m-am strecurat în iatacul meu unde puteam plânge nestingherită.

Deja mă învăluise somnul când am simțit o mână pe umăr. M-am trezit speriată, mi-am ridicat capul și am văzut-o pe Urbi scăldată în lumina lunii ce se revărsa prin ușa dormitorului meu.

— Urbi? am bâiguit eu, nevenindu-mi să-mi cred ochilor. Visez?

— Chava. Se așează pe marginea patului meu, iar în atriumul din spatele ei am zărit silueta masivă a străjilor romane. Trebuia să te văd.

M-am ridicat în capul oaselor și mi-am cuprins genunchii cu brațele.

— Ce s-a întâmplat?

Urbi scutură din cap, apoi rămase privind în gol în întuneric.

— Tata m-a prevenit de această situație.

— Ce situație?

Ea vorbi încet, cu ochii ațintiți la o amintire străvezie din trecut.

— Un conducător lucrează cu un anumit dezavantaj – chiar dacă se poate proteja pe sine de dușmani înconjurându-se de prieteni nu se poate proteja de prieteni.

Am clipit nedumerită și am atins-o pe braț.

— Fără îndoială nu te gândești că ai nevoie să te păzești de mine.

Ea zâmbi.

— Tu îmi ești mai soră decât frații mei. Îmi acoperi mâna cu palma ei. Prietenii de care mă tem sunt aliați cu Omari. Mă gândeam că Sfatul Împărătesc ar trebui să îl sfătuiască pe fratele meu, dar am aflat că cei trei bărbați nu doresc altceva decât să scape de mine. Chiar dacă testamentul tatei specifică limpede că eu și Omari trebuie să conducem împreună, cei trei pun la cale să mă distrugă, să mă detroneze și să mă ucidă. Probabil că m-ar ucide chiar acum dacă ar putea — fără îndoială vor încerca aceasta. Nu am avut niciun om care să mă apere în afară de tata, iar el nu mai este printre noi.

— Mă ai pe mine. Mi-am strâns degetele în jurul brațului ei. Și tata și fratele meu ar face totul pentru tine.

Ea pufni ușor.

— Cum ar putea o familie de evrei să ajute o împărătească egipteancă? Am nevoie de un războinic, un rege cu o armată. Am nevoie de o forță reală. Un erou precum Ahile sau Hercule.

— Atunci de ce ai venit la mine? Eu n-am nicio putere.

Urbi se aplecă mai aproape, cu ochii strălucindu-i precum două diamante negre.

— Am nevoie de tine să îmi fii ochi și urechi. Am nevoie să îmi spui când auzi vreo clevetire; am nevoie să descoperi sursa comploturilor și a uneltirilor. Nu mai putem fi fetișcane lipsite de griji, însă îți voi garanta libertate de mișcare prin toate lăcașurile împărătești. Vei fi liberă să mergi oriunde eu nu pot. Vino la mine când ai noutăți să îmi spui sau transmite noutățile pe care le ai direct lui Charmion, lui Iras sau lui Apolodor – aceștia trei îmi sunt credincioși întru totul.

Eu eram credincioasă întru totul – nu vedea asta? Pentru o clipă îmi doream să fi fost o roabă, să pot fi a ei la fel cum erau Charmion și Iras. Atunci nu mi-ar mai fi pus la îndoială loialitatea, iar tata nu ar mai fi încercat să mă mărite cu cine știe ce student înfocat al profețiilor.

Privind-o în ochi, am încuviințat din cap... iar în clipa aceea i-am iertat toate rănile pe care mi le pricinuise. Cât de nedreaptă fusesem, să mă enervez din cauza nepăsării ei, când uneltitorii puneau la cale să îi curme viața.

— Rămâi aproape, spuse Urbi, cuprinzându-mă într-o îmbrățișare pătimașă. Nu îngădui ca timpul și depărtarea să ne înstrăineze. Te rog.

— Promit, nu voi îngădui.

Am ținut-o îndelung și m-am încurajat că totul era așa cum trebuia să fie. Fusese plecată o vreme, însă HaShem o adusese în siguranță înapoi. Chiar dacă zilele lipsite de griji erau de domeniul trecutului, aveam să fim legate într-un mod diferit, dar mult mai semnificativ. Zi de zi aveam să apăr interesele lui Urbi, iar ea avea să știe întotdeauna că eram cu ochii în patru, că eram cu urechile ciulite, că aveam grijă de ea. În făgăduința făcută de HaShem era cuprinsă și o însărcinare, și aveam de gând să o îndeplinesc.

— Pari obosită, spuse ea. Ar trebui să plec și să te las să te odihnești puțin.

Străjerul se foi în umbră când Urbi se ridică, iar eu am știut că aveau să mai treacă niște zile până aveam să pot vorbi din nou cu ea.

— Mai este ceva, am strigat, cu toate că nu aveam nici un drept să cer ceva împărătesei. Îmi făgăduiești să mă cauți când vei avea nevoie de mine?

Un zâmbet îi arcui ușor colțul gurii late când își ridică mâna, marcată de jurământul pe care ni-l făcusem una alteia.

— Sânge din sângele meu, inima mea e și a ta, te voi căuta întotdeauna.

Capitolul 7

Ar fi fost necuviincios să mă duc la palat fără escortă, așa că în următoarele săptămâni am pus-o pe Nuru să mă însoțească până în sala tronului. În acea dintâi dimineață m-am îmbrăcat simplu și m-am plimbat cu grijă, apăsată de sentimentul răspunderii precum o mantie. Urbi fusese extrem de serioasă când îmi ceruse să spionez pentru ea, iar eu nu aveam să o dezamăgesc.

Am așteptat până când ușile de la sala cea mare s-au deschis îndeajuns cât să mă strecor înăuntru. Razele dimineții se revărsau prin geamurile înalte ale încăperii lungi, făcând să strălucească hieroglifele pictate pe pereți și pardoseala din dale. Băncuțe ornamentate străjuiau pereții, iar eu am ales una din apropiere, din mijlocul încăperii. Picioarele băncilor fuseseră sculptate pentru a semăna cu labele unui leu, iar capete de leu ornau partea din față a brațelor laterale. Banca mea era una din multe, însă locurile rămase se umplură curând cu dregători în vârstă și cu preoți îmbrăcați în alb.

După puțină vreme, atât de multe persoane intraseră în sală, încât Nuru și cu mine ne-am pierdut la un moment dat din vedere, iar eu am rămas privind uluită la adunarea pestriță. Generații întregi de

Ptolemei, titlurile și onorurile fuseseră împărțite liber alexandrinilor care îi erau plăcuți împăratului. Auletes nu mai era în viață, însă cei onorați de el rămăseseră, iar acum îmi amintiră de niște păuni când intrară în sala tronului, fiecare purtând culorile postului pe care-l ocupa.

Cea mai înaltă distincție le era conferită „Rudelor împăratului", cărora împăratul și împărăteasa li se adresau cu apelativele „părinte" sau „frate". Lor le era îngăduit să poarte „splendida bentiță", o panglică colorată și o broșă din aur care se prindeau în jurul creștetului și care inițial era prinsă chiar de către împărat.

De un rang inferior Rudelor erau „Prietenii Dintâi" care purtau robe purpurii și obișnuiau să se afișeze de-a lungul perimetrului încăperii încât culoarea veșmintelor lor să fie cu ușurință observată. Mai prejos de Prietenii Dintâi erau „Prietenii" care purtau pălării de postav cu boruri largi și sandale legate cu fâșii lungi de piele, multe dintre ele din piele roșie.

Observasem oamenii aceștia pe străzile Alexandriei, însă niciodată nu îi mai văzusem strânși într-un număr atât de mare într-un singur loc. Efectul era copleșitor și pentru o clipă am regretat alegerea pe care o făcusem de a purta un chiton simplu de culoarea fildeșului – la fel de bine puteam să mă fi înveșmântat în tapet, atât de bine mă asortam cu încăperea.

Înaintea vizitei lui Urbi de la miezul nopții m-aș fi simțit stânjenită să mă aflu între acești oameni care nu aveau nimic mai bun de făcut decât să șadă și să îi privească pe cei de la curte, însă cererea ei înlăcrimată mă umpluse de îndrăzneală. Dacă mă întreba careva ce drept aveam să mă aflu în acea sală, aveam să îi explic simplu că venisem la cererea împărătesei... și aveam să-l înfrunt pe cel care ar fi căutat să mă iscodească.

În cele din urmă, Urbi păși în sală și luă loc pe un jilț din aur amplasat pe o platformă înălțată. Pentru intervenția ei de dimineață alesese un material bej cu modele egiptene, însă părul și-l aranjase după moda grecească, împodobit doar cu o panglică albă, simplă, care simboliza semnul domnitorului Ptolemeu. Perle mari îi atârnau din lobii urechii și de asemenea fuseseră prinse în materialul veșmântului ei. Pleoapele îi fuseseră vopsite cu malachit verde strălucitor și ochii

îi erau înconjurați cu o linie groasă de *kohl**. Puțin din prietena mea din copilărie se mai întrezărea în înfățișarea ei de acum.

Un șir lung de solicitanți așteptau pentru o audiență, așa că mi-am deschis desaga și mi-am scos un ac, ață și o bucățică de pânză de broderie, hotărâtă să îmi țin degetele ocupate cât timp mintea îmi absorbea tot ce vedeam și auzeam.

Dimineața se scurse destul de liniștit, dar în timp ce un preot din Memfis anunța moartea unui taur *bubastis*, doi soli năvăliră prin ușile duble și înaintară cu pași hotărâți. Străjile din jurul tronului făcură un pas înainte și îi fixară pe cei doi cu priviri amenințătoare, însă intrușii îngenunchează pe pardoseala din marmură și îi întinseră Cleopatrei un sul.

Cleopatra îi făcu un semn lui Apolodor, care luă sulul și îl citi.

— Marcus Calpurnius Bibulus îi trimite pe cei doi fii ai săi la măria ta, citi Apolodor. Te roagă să le îngădui să le vorbească legionarilor romani care au venit aici în slujba tatălui măriei tale. Are nevoie de ei în Siria, unde își adună o oaste pentru a le face față parților invadatori.

Cu toate că fața Cleopatrei rămase calmă, după felul în care umerii îi tresăriră ușor știam că era nerăbdătoare să dea un răspuns. Cu una din mâini strângea brațul jilțului ei, iar unul din picioare bătea în pardoseală cu un ritm rapid. Nu știam nimic despre legionarii romani din Egipt, însă mesajul acesta o iritase vădit.

— Puteți vorbi cu legionarii, le spuse ea celor doi bărbați. Îi găsiți în tabăra din afara cetății. Prezentați-le chiar voi situația aceasta.

— Măria ta nu dorește să le poruncească să se întoarcă cu noi? întrebă unul din bărbați. Dacă le poruncește măria ta...

— Ei sunt soldați romani și Bibulus este un guvernator roman, îi întrerupse Cleopatra. Îi voi lăsa pe ei să aleagă dacă vor să se supună ori nu.

— Totuși, o poruncă împărătească...

— Oamenii aceștia trăiesc de șapte ani în Alexandria, continuă Cleopatra. Slujesc Roma păzind tronul Egiptului, grânele Egiptului

* produs cosmetic obișnuit în Egiptul antic, folosit pentru machiajul ochilor, de culoare gri închis, format din galenă, un minereu din plumb (n.tr.)

și portul Egiptului, însă ei sunt legionarii Romei și primesc ordine de drept de la Roma. Deci vorbiți-le voi, dacă poftiți, însă nu îmi cereți mie să fac un deserviciu Egiptului trimițându-i să plece de aici. Acesta este ultimul meu cuvânt.

Ea făcu un semn cu capul, expediindu-i pe cei doi cu zâmbetul ei fermecător. Cei doi fii ai lui Bibulus se plecară din nou, apoi ieșiră cu aceeași hotărâre cu care și intraseră. I-am privit plecând, apoi mi-am îndreptat atenția înapoi la tron.

Cleopatra îl asculta pe preotul din Memfis, neîndoielnic încercând să se concentreze la vorbele acestuia, dar între sprâncenele ei o cută fină îmi spunea că se gândește încă la cererea romanilor... și era încă tulburată.

Am tras adânc aer în piept, înțelegând pentru prima oară ce dorise să spună tata când zisese că Cleopatra avea responsabilități pe care nu aveam să le pricep niciodată.

— Ai mai văzut vreodată ceva atât de fermecător? Urbi îmi zâmbi de pe divanul ei. I-am descoperit într-un sătuc de lângă Memfis și am dat poruncă să se întoarcă cu noi. Vor înviora multe zile mohorâte la curtea împărătească.

Am zâmbit și m-am întors spre cei trei pitici cântători care stăteau în centrul grădinii împărătesei. Charmion și Iras stăteau lângă Urbi, chicotind de fiecare dată când zâmbea ea, asortându-și reacțiile la expresiile stăpânei lor. Am simțit cum îmi dispare propriul meu zâmbet când am realizat cât de organizate – și *exersate* – erau reacțiile lor. Oare fiecare rob răspundea la stăpâna lui cu atâta ușurință?

Am încercat să îmi amintesc dacă și Nuru se purta în același fel, când un om se apropie de gardul grădinii. Apolodor, straja mereu atentă, se îndreptă imediat într-acolo pentru a vedea despre ce era vorba. O clipă mai târziu se apropie de Urbi, aplecându-se să îi șoptească ceva la ureche.

Zâmbetul ei relaxat se încordă.

— Și trebuie să îl primesc chiar acum?

— Situația este urgentă, domniță.

Piticii continuau să cânte în timp ce ea oftă prelung și încuviință cu capul.

Apolodor îngădui omului să intre în grădină, urmărindu-l îndeaproape când se plecă până la pământ

— Am vești îngrijorătoare, împărăteasa mea, spuse omul în șoaptă, fără a-și înălța fruntea. Cei doi fii ai lui Bibulus au fost omorâți.

Cleopatra își ridică mâna imediat, oprindu-i pe cei trei din cântat. Tăcerea învălui grădina, vântul înălțând ultimele ecouri ale melodiei și risipind-o în veșnicie. Riduri de concentrare umbrir fruntea Cleopatrei și îi cuprinseră și ochii.

De ce? Fiindcă Bibulus era guvernator roman și până și eu știam că era cel mai bine ca Roma să rămână pe malul de miazănoapte al Mării cele Mari...

— Cine a făcut una ca asta? Cleopatra se aplecă înainte. Ridică-te, omule, și răspunde!

Solul se ridică ezitant pe un genunchi.

— Legionarii i-au ucis. Oamenii nu vor să părăsească Egiptul. Ei socotesc Egiptul ca fiind casa lor.

Cleopatra își duse degetele la gură, și am știut că era disperată să primească un sfat. Dar cine ar fi putut-o sfătui? Apolodor era un slujitor, nu politician, iar sfetnicii lui Omari nu urmăreau decât interesele băiatului-împărat.

Ea-și închise ochii pentru o clipă, apoi își ridică privirea și îi făcu semn lui Apolodor să se apropie. El îi ascultă porunca pe care i-o dădu în șoaptă, se îndreptă, salută și se îndepărtă.

Ce pusese la cale? Nu aveam nicio idee și nici nu îmi doream să știu.

M-am foit pe divanul meu și am oftat ușurată, recunoscătoare că nu eram fiică de împărat. Eu și Urbi aveam doar douăzeci de ani, însă ea ocupa o poziție unde deciziile ei afectau nu doar o singură familie. O lume unde deciziile, mai ales cele luate în grabă, puteau avea consecințe fatale.

Nu o invidiam.

Cu fața împietrită precum o mască, Urbi le spuse calm cântăreților și robilor să ne lase singure. După plecarea lor, se ridică și veni spre mine, apoi se lăsă în iarba de la picioarele mele.

— Chava, spuse ea, rezemându-și fruntea de divanul meu, ia o

strajă și du-te acasă pentru că trebuie să îl aduci cu tine pe tatăl tău. Am neapărată nevoie de înțelepciunea lui.

Am încuviințat din cap la porunca ei și am plecat din grădină cât de repede îmi îngăduiau picioarele mele stângace să merg.

Pe când m-am întors la palat cu tata, împărăteasa se retrăsese în odăile ei. Am găsit-o pe Urbi în anticameră cu prim-ministrul ei, un grec pe nume Protarhus. Stătea de parcă era încremenit pe pardoseala din marmură, cu fața trădându-i îngrijorarea.

Fața lui Urbi rămase calmă la intrarea noastră, dar buzele i se arcuiră într-un zâmbet.

— Nu mai poți ignora situația aceasta, spunea Protarhus, iar brațele i se mișcau cu agilitatea exersată a unui orator profesionist. Recolta este atât de slabă încât oamenii își părăsesc satele și se mută în cetăți. Dar acolo cine îi va hrăni? Satul Tinteris a și dispărut pentru că sătenii nu au avut ce mânca nici ei, nici cirezile lor. Oamenii sunt nemulțumiți...

— Mulțumesc, domnule prim-ministru. Urbi își înălță bărbia mulțumind politicos. Îmi dau seama de gravitatea situație, și îți voi asculta raportul mâine. Trebuie să mă ocup acum de o altă chestiune și aș dori să mă consult înainte de toate cu învățatul Daniel.

Umbra unei încruntări trecu peste fața prim-ministrului când îl privi pe tata îngenunchind înaintea împărătesei. Dar ce putea spune? Protarhus se închină și se retrase, apoi se făcu nevăzut dincolo de ușile duble.

— Bine ai venit.

Urbi se ridică în picioare înaintea tatei și îi arătă o pereche de scaune dincolo de divanul ei. În timp ce ea se așeza la loc, eu și tata ne-am așezat la rândul nostru, recunoscători pentru faptul că nu ne punea să respectăm toate formalitățile care însoțesc în mod obișnuit o audiență înaintea împărătesei.

Tata își lipi palmele între ele.

— Cum vă pot sluji, măria ta?

Urbi își rezemă un cot de brațul divanului ei.

— Dumneata mi-ai oferit multe sfaturi când mi-erai tutore și m-ai ascultat în timp ce îmi imaginam pledoarii pentru situații cu care era prea puțin probabil să mă confrunt. Acum mă confrunt însă cu o situație care este înspăimântător de reală și mă simt nesigură în legătură cu modul în care ar trebui să procedez.

Tata își înclină capul.

— Nu trebuie decât să porunciți și voi face tot ce îmi stă în putință să vă sfătuiesc.

— Am nădăjduit că vei spune astfel. Își îndreptă spatele. Situația este aceasta: guvernatorul roman i-a trimis pe fiii lui să asigure serviciile legionarilor pe care Gabinius i-a lăsat în Egipt atunci când l-a escortat pe tata înapoi în Alexandria. Soldații nu au dorit să plece și i-au ucis pe fiii guvernatorului. Trebuie să fac ceva, dar... ce? Ea își flutură mâna prin aer. Dacă nu fac nimic, guvernatorul va cere ajutorul Romei – sau chiar va năvăli în Alexandria. Dar dacă îi pedepsesc pe legionari, armata s-ar putea răscula. Chiar dacă le place să locuiască aici, îndrăznesc totuși să spun că loialitatea lor este înainte de toate față de Roma și nu față de o împărăteasă necoaptă. Dacă se răscoala armata, s-ar putea ca oamenii din Alexandria să li se alăture. Ei nu au fost de acord cu încercarea tatălui meu de a face pe plac Romei, iar alexandrinii ar vedea în asta o bună ocazie să bage zâzanie între mine și armata romană.

— Dar oamenii te iubesc! am sărit eu.

Atât tata, cât și Urbi mă priviră de parcă aș fi fost un copil mic.

— Oamenii sunt nestatornici, spuse împărăteasa. Sunt niște pene, care zboară încoace și încolo la fiecare schimbare a vântului.

— Sunt niște oi, completă și tata. Ei urmează păstorul cu vocea cea mai puternică. Își îndreptă din nou atenția la împărăteasă. E o situație dificilă.

— Și aceasta nu este singura mea problemă. Urbi se aplecă înspre el și privi înspre ușă. Sfetnicii fratelui meu complotează împotriva mea. Nu am nicio dovadă, dar se risipesc ca niște șoareci speriați ori de câte ori mă apropii. Nu e un moment oportun să fii o împărăteasă lipsită de prieteni.

Tata își mângâie barba, lăsând tăcerea să se întindă în timp ce se gândea la situația în care se găsea împărăteasa. Mi-am mutat privirea de la el la ea, deodată simțind că mă lăsaseră mult în urma lor. Tata

nu avusese niciodată nimic de-a face cu armate sau imperii, dar știa istorie și nu părea deloc descurajat de situația împărătesei.

Cât despre Urbi... nu înțelegeam cum putea dormi noaptea. Prietena mea și tata erau evident făcuți dintr-un material mult mai puternic decât mine.

Tata își drese glasul.

— Domnița mea, dacă îmi îngăduiți să vorbesc deschis...

Urbi încuviință cu capul.

— Poftește.

— Trimiteți câțiva dintre cei mai de încredere oameni ai domniei voastre să stabilească cine se face vinovat de crime, apoi trimiteți-i pe vinovați la guvernatorul roman. Se dezmetici și își plecă fruntea. Iertare... nu vă poruncesc eu, ci vă spun ce aș face eu în situația domniei voastre.

— Am înțeles, spuse Urbi. Ce altceva?

El își strânse buzele.

— Cu privire la fratele măriei tale – testamentul tatălui tău a fost limpede că ar trebui să conduci țara împreună cu Omari, așa că este greșit să îl dai deoparte și ar fi la fel de greșit dacă ar face-o el în locul tău. Încearcă să îl îngădui pe el și Sfatul său împărătesc. Încearcă să îl incluzi și pe el în luarea de decizii. Am văzut că de curând ai bătut o monedă pe care ai pus chipul tău – data viitoare pune chipul lui pe o parte și chipul tău pe cealaltă parte. Oamenii trebuie să vadă că încerci să implementezi clauzele din testamentul tatălui tău.

Urbi trase adânc aer în piept.

— Domnia împreună cu fratele meu nu este ușoară, mai ales când este manevrat de trei proști cărora nu le pasă decât de ambițiile lor.

— Însă acești *proști* – tata sublinie cuvântul – au putere, iar fratele tău îi adoră pentru că îl răsfață. Fii cu luare aminte la ei, mai ales la eunuc.

— Și dacă este cu neputință să domnesc împreună cu fratele meu? Sprâncenele lui Urbi se arcuiră. Atunci ce e de făcut?

— Împrăștie oameni credincioși în tot palatul, o sfătui tata. Pune-l pe servitorul tău Apolodor să își facă prieteni între străjeri ca să poți scăpa în caz că te vor întemnița. Dacă oamenii lui Omari se ridică împotriva ta, trebuie să fugi într-un loc sigur și să cauți sprijin între

egiptenii de rând care te iubesc. Apoi îți vei lua tronul cu de-a sila, dacă trebuie, dar îl vei lua. Fiindcă ești o alegere mai bună pentru Egipt decât fratele tău și cei trei uzurpatori nelegiuiți care îl hrănesc continuu cu lingușeli.

— Dar să știi așa, continuă el, chiar dacă ție ți se pare dificil să împarți tronul cu Omari, lui i se va părea cu mult mai greu să împartă tronul cu tine. Flerul și inteligența ta le întrec pe cele ale fratelui tău. El trage lozul necâștigător dacă se compară cu tine și nu își va permite să se arate slab... și nici sfetnicii lui nu vor îngădui una ca asta. Așa că se va ridica el împotriva ta. Totul e doar o chestiune de timp.

Urbi își arcui o sprânceană în direcția mea, modul ei de a-mi transmite că am un tată excepțional. Apoi se ridică în picioare, punând efectiv capăt întâlnirii noastre.

— Mulțumesc, spuse ea și se întinse după mâinile tatei. Și dacă vă rugați în seara aceasta Dumnezeului vostru, strecurați o vorbă și pentru mine.

Cu toate că Urbi nu pomeni niciodată nimic despre asta, tata auzi zvonuri că Potinus îi spusese împărătesei că romanii erau consternați de felul în care procedase cu uciderea fiilor lui Bibulus, mai ales că acționase fără implicarea lui Omari. Eunucul amenința să alerteze Roma de felul în care Cleopatra „sfida testamentul tatălui ei" dacă nu îi permitea fratelui ei să fie alături de ea ori de câte ori se discutau chestiuni împărătești.

Ptolemeu al XIII-lea începu să își ocupe locul alături de Cleopatra în marea sală, cu toate că spațiul imens dintre tronurile lor părea să fie reprezentativ pentru diferența de abilități dintre ei.

Preț de câteva săptămâni eu și tata am participat la întrunirile de la curte șase zile din șapte, observând în tăcere încercarea Cleopatrei de a conduce împreună cu fratele ei mai tânăr. De pe divanuri diferite din marea sală îi observam pe împărat și pe împărătească, Cleopatra șezând dreaptă și reținută, în timp ce Omari se maimuțărea și chicotea mereu pe scaunul său din aur. Cei trei sfetnici ai băiatului îi șușoteau necontenit câte ceva la ureche, însă Sfatul împărătesc al

împăratului nu se adresa împărătesei decât dacă era absolut nevoie. Evident, cei trei nu erau interesați să promoveze poziția Cleopatrei. Nu o cunoșteau la fel de bine cum îl cunoșteau pe Omari, iar ceea ce știau despre ea – faptul că era o femeie realistă, înțeleaptă și isteață – îi speria și îi intimida.

Odată ce Omari și suita lui începură să își facă în mod regulat apariția la curte, atmosfera din sala cea mare se schimbă întru totul. Ansamblurile muzicale și micile distracții care îi plăceau lui Urbi au fost înlocuite de jongleuri, mimi și bufoni de la templele din apropiere. Dresori de animale cu bice într-o mână și lese încărcate de giuvaeruri în cealaltă aduceau înăuntru fiare din junglă care se plimbau peste dalele din marmură și făceau să se cutremure sfeșnicele când răgeau. Mă număram între cei care urmăreau aceste spectacole alarmați, observând frustrarea Cleopatrei față de caraghioslâcurile fratelui ei.

Când solicitanții se apropiau de tron, Omari rezolva probleme de mică importanță cu o vorbă sau o ușoară fluturare a mâinii. După ce asculta însă chestiuni de mai mare importanță, se întorcea îndată spre sfetnicii săi, cerându-le părerea. Dacă Cleopatra încerca să își pronunțe părerea, patru voci stridente de bărbați îi acopereau vorbele.

Nu o dată după o astfel de tărășenie mă privea și ridica o sprânceană. Știam că îmi spunea: *Vezi câte trebuie să îndur?*

Odată am surprins-o pe Urbi privindu-și fratele cu o expresie de dispreț deplin pe față. Răbdarea nu fusese niciodată una dintre calitățile ei. Își tolera fratele doar fiindcă tata o sfătuise să o facă, însă cât mai putea îndura bufoneriile ridicole ale copilului-împărat și ambițiile egoiste ale sfetnicilor lui?

Nu știam. Însă chiar dacă eram naivă într-ale politicii, simțeam că tronul Egiptului se clătina într-așa o măsură, încât nu mai putea trece mult și avea să se încline fie într-o parte fie în cealaltă.

Capitolul 8

Câteva săptămâni mai târziu, chiar înainte de sărbătoarea Paștelui, eu și tata am fost poftiți la un dineu privat cu împărăteasa. După ce petrecusem atât de multe ceasuri privind-o pe Urbi încercând să îi facă față fratelui ei, precum și multelor ei însărcinări, mă resemnasem cu gândul că nu apucam să petrec prea mult timp cu prietena mea. Însă când am primit invitația la cină, speranțele mele prinseră viață. Poate că găsise în cele din urmă o cale să rămânem apropiate în ciuda programului ei istovitor.

— Nu o învinuiesc că își dorește să scape de circul care se petrece în sala tronului, spuse tata, zâmbind trist pe sub mustăți în timp ce ne pregăteam să ieșim din casă. În comparație cu asta, noi doi vom părea îngrozitor de plictisitori.

— Nu intenționez să fiu plictisitoare, am spus, încrucișându-mi brațele. Am de gând să o întreb ce crede despre ultima modă de aranjare a părului de la Roma, dacă are de gând să poarte veșminte grecești sau egiptene la festivalul următor și dacă pot deveni, în sfârșit, în mod oficial doamna ei de onoare.

Tata oftă și parcurse în tăcere restul drumului.

Urbi ne întâmpină cu un zâmbet cald și ne pofti să ne tolănim pe

divanele pline de perne din odăile ei personale. Am ciugulit din zeci de mâncăruri sofisticate, fiecare conținând o delicatesă pe care nu o mai gustasem vreodată. Plăcut impresionată, am băgat de seamă că nu ne servise fructe de mare sau carne în sânge. Ne onora chiar și în felul în care alesese meniul.

Am vorbit despre lucruri simple – ne întrebă de fratele meu, iar eu am întrebat de fratele ei. Am vorbit despre sărbătoarea lunii noi și despre ce avea să poarte cu această ocazie. Ea se interesă de sinagoga unde mergeam să ne închinăm; eu am remarcat frumusețea lunii care se înălța peste Templul lui Isis.

— Sunt atât de bucuroasă că ați venit, spuse ea, iar fața îi strălucea în lumina sfeșnicelor. Chava, este așa de minunat să pot sta de vorbă cu tine. Când suntem împreună, uit de toate lucrurile care mă frământă. Numai de le-aș putea uita mai mult de câteva ceasuri.

Se întoarse spre tata.

— Acesta este motivul pentru care v-am invitat, Daniel. Din nou, trebuie să îți cer să îmi arăți îngăduință și să îmi oferi sfatul dumitale.

Tata își duse mâna la piept.

— Sunt totdeauna bucuros să vă slujesc, măria ta.

— Bine. Am auzit – Urbi își propti cotul de divanul ei – că fiul lui Gneus Pompeius Magnus ar fi în drum spre Alexandria. De asemenea, am auzit că la Roma este război civil și aș dori să cunosc părerea dumitale despre această situație. Trebuie să mă asigur că aflu adevărul, însă aș prefera să nu vorbesc despre aceste chestiuni în sala tronului. După cum poate ai băgat de seamă, lui Omari și sfetnicilor săi le lipsesc diplomația necesară pentru a se ocupa de probleme externe și nu aș dori ca fratele meu să se implice... în mod neînțelept.

După cum îi era obiceiul când stătea să mediteze la o problemă, tata începu să își mângâie pielea de sub barbă.

— Nu sunt sigur că informațiile mele sunt recente, spuse el, oarecum scuzându-se, însă știu că Iulius Cezar și Pompei nu mai sunt în relații amicale de la moartea fiicei lui Cezar, care s-a căsătorit cu Pompei. Femeia a murit dând naștere copilului lui Pompei, iar unii spun că moartea ei i-a oferit lui Cezar o scuză pentru a se întoarce împotriva prietenului său.

— Cine s-a întors împotriva cui? Urbi ridică o sprânceană. Pompei

a fost întotdeauna un mare prieten al Egiptului. El i-a împrumutat tatălui meu corăbii, bani și trupe ca să se poată întoarce și să își ceară puterea din mâna celor din Alexandria care i-au luat-o cu de-a sila.

Tata își plecă fruntea.

— Eu cred că Pompei este un om nobil. Atunci când a luat Ierusalimul acum câțiva ani, a intrat în Templu, dar nu a călcat în Sfânta Sfintelor. De asemenea, nu s-a atins de vistieria Templului, iar un astfel de respect este mărturia unui om de onoare.

Urbi zâmbi.

— Poate că are aur îndeajuns.

Tata îi oglindi expresia de încântare.

— Poate.

— Despre celălalt bărbat – Urbi își răsuci leneș o șuviță de păr în jurul degetului – am auzit că Cezar este un om ambițios care are de gând să se întroneze împărat.

— Roma nu ar sprijini niciodată un alt împărat, iar Cezar știe asta, îi răspunse tata, cu o voce plată și categorică. Senatul nu ar îngădui-o. Am auzit că Cezar dorește ca Senatul să reprezinte oamenii în mod echitabil. Dorește să aducă oameni mai tineri pe lângă patricienii bătrâni care sunt senatori acum și să dea glas câtorva plebei și oameni liberi care nu au fost niciodată reprezentați cum se cuvine.

Urbi părea să își studieze unghiile cu atenție, apoi își ridică privirea.

— În orice caz, înclin să fiu îngăduitoare cu fiul lui Pompei. El sosește să strângă ajutoare pentru armata tatălui său. Pompei a ridicat o tabără la Dirachium și are nevoie de provizii.

Tata încuviință din cap.

— Ești de apreciat că arăți îndurare unui om care i-a arătat îndurare tatălui tău. Faci ceea ce trebuie.

— Mă bucur că ești de acord. Voi trimite vorbă lui Pompei de îndată... în taină, desigur. Și îți mulțumesc pentru sfat. Tata m-a învățat că trebuie să fii întotdeauna precaut când ai de-a face cu leul care este Roma. Căldura din zâmbetul lui Urbi îi răsună și în voce când își ridică privirea spre mine. Chava, cred că toată vorbăria aceasta ți s-a părut plictisitoare. Ai vrea să povestim despre lucruri mai plăcute?

Mi-am plimbat privirea de la ea la tata și mi-am dat seama că

evenimentele din ultimele câteva luni căscaseră o prăpastie între noi. Urbi devenise o femeie care își petrecea ceasurile gândindu-se la împărați, războaie și cum să își hrănească poporul înfometat. Cea mai serioasă chestiune la care mă gândisem eu în ultimele câteva ore era ce culoare să aibă himationul pe care să îl port la cină.

Dar nu puteam schimba cine eram. Iar HaShem îmi făgăduise, așa că voi face întotdeauna parte din viața lui Urbi. Dacă Adonai avea în plan pentru mine să fiu cea care-i colorează viața, atunci exact asta aveam să fiu.

— Dacă ești dispusă să vorbim despre altceva în afară de războaie și armate, am spus zâmbind, spune-mi ce părere ai despre părul galben. Am auzit că la Roma sunt peste tot femei cu părul galben.

Un contingent de străji împărătești și demnitari egipteni așteptau când Gneus Pompeius, fiul marelui Pompei, coborî de pe o corabie în portul alexandrin. Străjuit de un grup select de legionari care cândva îl slujiseră pe tatăl lui, nobilii de la curte îl întâmpinară pe Pompeius cu o mare fanfară și îl conduseră înaintea Cleopatrei și a lui Ptolemeu al XIII-lea. Sfetnicii băiatului zăboveau în jurul tronului lui Omari; Cleopatra ședea la dreapta lui.

Tata, Asher și cu mine ne aflam printre cei cincizeci și ceva de oaspeți care fuseseră invitați să îl întâmpine pe fiul consulului roman. Trebui să mă înalț pe vârfuri pentru a vedea drama ce se desfășura sub ochii mei, însă pentru că aflasem câte ceva despre ce se petrecea la Roma, nu aș fi pierdut pentru nimic în lume această întâlnire istorică.

Cu o voce nesigură, Omari citi o proclamație prin care îi mulțumea lui Pompeius pentru sprijinul oferit de tatăl acestuia lui Auletes, regele defunct al Egiptului. Apoi anunță că Egiptul avea să ofere șaizeci de corăbii și cinci sute de soldați pentru a veni în sprijinul cauzei lui Pompei. Egiptul avea să trimită de asemenea câteva tone de grâne pentru a-i hrăni pe legionarii cei flămânzi de la Dirachium.

Gneus Pompeius se plecă cu recunoștință, apoi o privi pe Urbi. Îmi oferi un zâmbet trist, recunoscând că obiectivele ei fuseseră atinse. Însă cuta de pe frunte îmi spuse că nu toate lucrurile decurseseră

bine la negociere. Ce făcuseră fratele ei și sfetnicii acestuia pentru a-i pricinui prietenei mele atâta îngrijorare?

După ce fiul lui Pompei mulțumi împăratului și împărătesei pentru sprijinul lor generos, alaiul din sala tronului se mută într-una din încăperile alăturate pentru a lua masa împreună cu musafirii romani.

Împreună cu tata și Așer, am urmat mulțimea. Mâncare și băutură din belșug fuseseră întinse înaintea lui Pompei și a însoțitorilor săi, iar ei nu pierdură vremea, se aruncară pe divane și începură să mănânce ca niște oameni care vreme de o lună nu rontăiseră decât pesmeți uscați.

Am venit mai aproape de tata, care se amestecase printre dregătorii egipteni la masă. Mulți dintre cunoscuții lui erau negustori bogați care călătoreau adesea pe Marea cea Mare. Rapoartele lor îl țineau pe tata la curent cu climatul politic pentru ca el să își facă o idee despre lucrurile care o frământau pe Urbi.

— Tată?

— Hm? Înghiți fagurele de miere pe care îl mesteca și își scutură firmiturile din barbă. Pari îngrijorată, fata mea.

— Împărăteasa părea tulburată – ai băgat de seamă?

El privi spre canapeaua pe care se odihnea Cleopatra, apoi oftă aproape neobservat.

— Nu pare să se bucure.

— Nu-mi mai aduc aminte când s-a bucurat Urbi ultima oară la vreo petrecere.

Un zâmbet încolți pe buzele tatei.

— Știi că înțelegerea dintre Pompeius și Egipt s-a hotărât cu mult timp înainte de dimineața aceasta.

— Desigur. Urbi spunea că va aranja totul în liniște.

— Ceea ce ai văzut azi a fost teatru curat. Nu numai că problema s-a încheiat acum câteva zile, dar vestea despre sprijinul Egiptului a și ajuns la Senatul roman.

M-am încruntat, neputând înțelege ce legătură era între toate astea și tulburarea lui Urbi.

— În urmă cu câteva săptămâni, continuă tata, o mare parte din Senat a fugit împreună cu Pompei în timp ce Iulius Cezar se apropia de cetate cu armata lui. Acea oaste a tăbărât la Tesalonic, unde au dat

de curând o rezoluție pentru a mulțumi Egiptului pentru răspunsul generos oferit la cererea tânărului Pompei. Mai mult, Senatul a decretat ca Pompei cel Bătrân să fie numit păzitor al fratelui Cleopatrei.

Raportul neașteptat mă lăsă fără aer.

— Senatul roman... crede că are autoritatea de a decide astfel de lucruri pentru *Egipt*?

Ochii tatei străluciră încântați.

— Acum începi să pricepi. Întotdeauna caută să înțelegi sensul din spatele mesajului, Chava. În politica puterii, ceea ce îți spune un om în față este rareori ceea ce vrea să spună de fapt.

Am scuturat din cap.

— Cum o va afecta asta pe Cleopatra? *Ea* nu are nevoie de păzitor. Ea e perfect capabilă...

— Exact, îmi răspunse tata, cu voce joasă. Însă Pompei nu o va socoti egală a sa, așa că o va da deoparte. Pompei va veni, hotărât să îl sfătuiască pe Omari. Dar gândește-te din nou la vorbe, fata mea. Cleopatra nu s-a bucurat să audă de intervenția Romei, însă cine altcineva nu va fi încântat de mesajul trimis de Senat?

Aproape nimeni, desigur. Însă când am luat aer pentru a da curs răspunsului meu, un răspuns mai bun ieși la suprafață: *sfetnicii lui Omari*. Acei trei purici însetați de sânge care nu ar fi fost niciodată dispuși să renunțe la pozițiile lor în calitate de sfetnici ai împăratului. Dar cum puteau trei oameni să se împotrivească Romei atotputernice?

— În chestiunea aceasta, spuse tata, parcă citindu-mi gândurile, sfetnicii și împărăteasa vor fi uniți. Nici unii nu doresc amestecul Romei.

Mi-am ridicat capul și am privit-o pe Urbi, înțelegând acum mai mult decât atunci când sosisem.

— Voi sosi devreme acasă, tată.

Stând în fața sălii de petrecere, m-am ridicat pe vârfuri și l-am sărutat pe tata pe obraz, apoi mi-am strâns mâna în jurul pungii care mi se legăna aninată de brâu. Muncisem din greu la sulul din interior și nu doream să îl pierd.

— Chava, spuse tata încruntat. Ar trebui să vii acasă cu noi. Nu se cade ca o tânără să umble prin palat neînsoțită....

— Cunosc coridoarele acestea ca pe casa noastră. Vin imediat și eu, promit.

I-am făcut repede semn lui și lui Asher să plece, apoi m-am întors spre coridorul din marmură ce ducea la locuința Cleopatrei. Mulțimea de la petrecere nu se risipise încă, așa că oamenii aveau să stea la rând pe chei, așteptând o plută care să îi ducă dincolo, în port, pe uscat. Dacă Urbi nu era prea obosită, poate că aveam puțin timp să ne întâlnim.

Am zâmbit străjii care se afla întotdeauna la ușa ei.

— Mă poate primi împărăteasa?

Omul își îngustă ochii, apoi păși înăuntru pentru a întreba. O clipă mai târziu se întoarse cu Charmion, care își plecă capul și îmi oferi un zâmbet încordat.

Mi-am înclinat capul pentru a o privi pe îndelete. Eram destul de convinsă că îmi împărtășea antipatia și neîncrederea în totalitate, dar nu i-aș fi spus niciodată împărătesei aceste suspiciuni ale mele. Prietena mea avea chestiuni mai importante pe cap.

— Cu ce te pot ajuta? întrebă Charmion când străjerul se îndepărtă.

— Aș dori să vorbesc cu Urbi.

Foloseam intenționat numele de copil al împărătesei pentru a-i reaminti roabei că nu eram o persoană oarecare din cetate.

Ea-și înclină capul.

— Împărăteasa se odihnește. Nu s-a simțit bine, așa că medicul i-a dat ceva să o ajute să doarmă.

Speranțele mele se spulberară. Nu aveam de gând să o deranjez pe Urbi dacă nu se simțea bine, dar îmi doream să îi împărtășesc ceva...

— Te rog, înmânează-i asta. Mi-am deschis desaga și am pus sulul în mâna lui Charmion. E o poezie pe care am scris-o. Cred că ar bucura-o.

Charmion ținu sulul în palma desfăcută.

— O să îi transmit.

Roaba se strecură prin ușa întredeschisă, lăsându-mă singură în fața ușii din lemn sculptat.

Am oftat. Deci nu mai aveam nimic altceva de făcut decât să mă alătur celorlalți la chei. Am parcurs alene coridorul, dându-mi

seama prea târziu că ar fi trebuit să păstrez sulul până aveam să o văd pe Urbi data viitoare. Dacă l-ar fi citit cât timp eram împreună, i-aș fi putut vedea reacțiile – și aș fi știut dacă îi plăcea sau numai *se făcea* că-i place. Acum nu aveam să aflu niciodată pentru că Urbi își desăvârșise deprinderea de a primi daruri cu o expresie plăcută, o adevărată diplomată.

Robii nu aprinseseră torțele de pe coridoare, așa că mergeam aproape de perete alunecând prin umbră. Sandalele mele moi atingeau pardoseala din marmură fără zgomot, ascunzându-mi înaintarea. O, ce aș fi dat să fiu o umbră pe perete în locul acesta! Mă simțeam mai acasă la palat decât în casa tatălui meu, iar HaShem îmi făgăduise că aveam să fiu prietena lui Urbi pe viață.

Mă apropiam de o cotitură când am auzit voci... voci șoptite de bărbați care păreau cu totul nelalocul lor pe coridoarele ce duceau la camerele împărătesei.

Deodată conștientă de vulnerabilitatea mea, m-am lipit de zid și am sperat ca oricine se afla după colț să treacă fără să mă zărească. Cât am așteptat, cu inima bubuindu-mi în piept, mi-am dat seama de vocea distinctă, a unuia dintre ei: vocea era a lui Achilas, căpetenia străjii împărătești.

— Mâine seară, spuse el, șoapta lui făcându-mi stomacul ghem de frică. Am o trupă de străji credincioase pregătite să o prindă. O vor duce în port unde va fi luată la bord și dusă în Mauritania. Odată ce o știm plecată și la depărtare sigură de Egipt, Potinus ne va trimite vorbă. Însă trebuie să deschizi porțile înaintea oamenilor mei.

Sângele îmi îngheță în vine, făcându-mă să încremenesc pe loc. Pe cine altcineva să fi intenționat să prindă decât pe Urbi? Achilas controla oștenii care juraseră să îi protejeze pe cei din familia împărătească, dar puțini dintre ei aveau să îndrăznească a nesocoti un ordin primit de la căpetenia lor. Și Potinus! Probabil el fusese capul întregului complot! Odată ce o îndepărtau pe Cleopatra din Alexandria, odată ce erau siguri că nu aveau să aibă de suferit urmări iremediabile, aveau să o ucidă. Ptolemeii își ucideau rudele de generații întregi, și atunci de ce să nu ucidă încă unul?

Am așteptat, neîndrăznind să îmi urnesc niciun mușchi, până când vocile se stinseră, iar sunetul de pași încetă cu desăvârșire. Mi-am

croit drum de-a lungul zidului până când am ajuns la o nișă, apoi aproape am reușit să răstorn o vază cu flori când m-am strecurat în interiorul lui. M-am ascuns după flori și nu m-am mai încumetat să ies până când o siluetă înaltă învești mântată cu un șorț trecu prin fața mea. Cunoșteam straja aceea – întotdeauna stătea la ușa împărătesei. Plecase de acolo pentru a se întâlni cu Achilas după ce se dusese după Charmion.

Trebuie să deschizi porțile înaintea oamenilor mei...

M-am întors pe drumul pe care venisem, atentă în timp ce înaintam prin întuneric, dureros de conștientă de nodul greu ce-l aveam în piept. Cum să-mi explic acum revenirea bruscă? Cum puteam rămâne calmă sub privirea bărbatului pe care tocmai îl auzisem complotând cu Achilas?

Am inspirat adânc pentru a-mi liniști inima ce-mi gonea, apoi mi-am aplicat un zâmbet încordat pe față. M-am apropiat de straja din fața ușii lui Urbi și i-am oferit cea mai inocentă expresie de care eram în stare.

— Am noutăți importante pentru împărătească.

Străjerul se uită la mine de parcă aș fi fost o insectă supărătoare.

— Parcă plecaseși?

— Am fost nevoită să mă întorc. Trebuie să transmit împărătesei... niște știri de la Roma. Zâmbetul mi se făcu mai larg și am clipit repede din gene, făcând pe naiva, așa cum fusesem mult prea mult timp. Dorește să mă vadă, știu eu sigur.

Străjerul se încruntă, dar deschise ușa și păși înăuntru. Fără să îl mai aștept să o cheme pe Charmion, l-am urmat, ignorându-i exclamația când am traversat anticamera și am năvălit în dormitorul lui Urbi, trăgând perdelele baldachinului cu o mișcare scurtă a mâinii.

Împărăteasa era întinsă și dormea, dar își ridică privirea, și când mă văzu în lumina lumânării, în ochi îi scăpără supărarea.

— Chava, făcu ea, cu un ton aspru, ai uitat unde ești?

M-am întors și m-am dus la ușa unde stătea străjerul trădător, cu sabia scoasă și ochii scăpărând.

— Măria ta, spuse el, cu voce sugrumată, ce dorești să fac cu ea?

Urbi oftă greu, apoi făcu un semn leneș cu mâna.

— Las-o acum.

Pielea de pe brațe mi se făcu de găină în timp ce așteptam ca el să se retragă și să închidă ușa după sine.

— Chava, spuse Urbi și se ridică anevoie în șezut, dacă e vorba de poezia ta, putem vorbi mai târziu despre asta.

Am căzut în genunchi lângă așternutul ei.

— Lasă poezia. Fără să știu cât de departe se ajunsese cu complotul, mi-am coborât tonul vocii: I-am auzit pe coridor. Pe străjerul de la ușa ta și pe Achilas. Mâine seară căpetenia gărzilor va porunci oamenilor săi să te ducă departe de Egipt. Trebuie să faci ceva, fără întârziere.

Ochii întunecați ai lui Urbi scăpărară nevenindu-i să creadă, dar nu puse la îndoială cuvintele mele. În schimb, se ridică și sună un clopoțel. Apolodor își făcu apariția imediat, de parcă clopoțelul i-ar fi fost legat de braț.

Purtând doar un fel de fustă din pânză și un brâu cu un pumnal agățat de el, se aplecă spre împărătească, cu ochii alarmați.

— Măria ta?

Ea își puse o mână pe brațul meu, recunoscând astfel faptul că eram de partea ei și își coborî picioarele din pat.

— Plecăm în seara aceasta. Dar trebuie să plecăm în liniște.

— Să-i alertez pe ceilalți?

— Dă de veste. Pune-i pe oamenii noștri să ne iasă în întâmpinare la mal, nu pe chei. Fără torțe.

Am rămas cu gura căscată privind-o.

— Știai de toate acestea?

Ea îmi aruncă o privire de avertisment.

— Nu știam când, dar știam că se va întâmpla și la fel știa și tatăl tău. I-am văzut, ca niște șoricei, frecându-și mâinile în timp ce complotau prin cotloane.

Cleopatra își luă o mantie cu glugă și trase de un alt laț. Charmion și Iras își făcură apariția, fiecare purtând câte un coș încărcat.

— E timpul să plecăm, le spuse Cleopatra roabelor ei. Luați doar ce ne este de trebuință și duceți totul la barcă, repejor. Apolodor îi va anunța pe susținătorii noștri. Oamenii lui sunt deja gata să ne însoțească afară din cetate.

Afară din cetate... departe.

Un nod păru să mi se oprească în gât când am înțeles pe deplin ce însemnau cuvintele acestea. Urbi părăsea Alexandria din nou, poate pentru totdeauna de astă dată. Însă HaShem îmi făgăduise că aveam să fiu alături de ea până în ultima zi a vieții ei... Venise ziua aceea? Avea oare să fie prinsă și ucisă în timp ce încerca să fugă din palat?

Am prins-o de braț.

— Trebuie să fii cu mare băgare de seamă, Urbi. Au de gând să te omoare.

— Știu.

Cleopatra se duse la masa ei și luă un braț de suluri, apoi se opri. Cu mâna liberă se întinse și îmi mângâie obrazul.

— Am citit poezia ta, spuse ea în șoaptă, zâmbind. Îți datorez atât de multe – ani de prietenie și dragoste. Însă în seara aceasta îți datorez viața.

— Lasă-mă să vin cu tine. Am prins-o de mână. Cu siguranță așa trebuie să fie. Pot fi de folos în călătoria ta...

— Poți fi de folos în Alexandria. Nu spune nimănui ce s-a întâmplat în noaptea aceasta aici. Nu spune nimic de rolul pe care l-ai jucat tu în toate astea, nici chiar tatălui tău. Dar rămâi aproape de el și află cât poți mai multe. Eu trebuie să am vești adevărate dacă vreau să îi pot înfrânge pe cei ce ar nimici Egiptul în goana lor după putere.

Aș fi protestat din nou, însă Urbi mă opri cu o privire fermă de împărătească.

— Nu te pot lăsa să vii. Tatăl tău nu ar îngădui-o, iar eu nu i-aș nesocoti dorințele.

— Dar...

— Nu. Ochii ei scăpărară un avertisment. Dar când te rogi Dumnezeului tău, cere-I să privească cu îndurare la Cleopatra, nefericita împărătească a Egiptului. Acum du-te acasă și veghează. O să-ți trimit vorbă dacă pot.

M-am îndepărtat fără tragere de inimă, înecându-mă cu nodul ce mi se puse în gât de la toate lacrimile ascunse.

Hotărâtă să le ascund iscoadelor de la palat rolul pe care îl jucasem eu în plecarea subită a Cleopatrei, a doua zi de dimineață m-am îmbrăcat și m-am dus împreună cu tata în sala tronului ca de obicei. Când împărăteasa nu își făcu apariția, mi-am exprimat nedumerirea alături de zeci de alți curteni. Când am auzit că Cleopatra era de negăsit în locuințele ei, mi-am ținut mâna la gât și am făcut tot ce mi-a stat în putință să par îngrozită.

— Unde s-a dus? am întrebat cu ochii mari. Lacrimile îmi țâșniră din ochi într-o sinceră consternare când Achilas răspunse că nimeni nu știa.

Cineva știa unde se afla – Apolodor, Charmion și Iras, și încă câțiva susținători loiali, însă eu, cea mai bună prietenă a ei, nu știam nimic.

Ședeam alături de tata și de Așer în timp ce Omari și sfetnicii săi fierbeau și clocoteau, discutând și folosind tot felul de vorbe încâlcite pe care nu le putea tălmăci nimeni altcineva. Achilas făcea zarvă, intrând și ieșind din sala mare sub pretextul interogării gărzilor, iar Potinus era evident indispus, frângându-și mâinile și izbucnind din când în când în istericale.

— Cum a fost cu putință să ne scape? întreba mereu. Dacă s-a dus la Pompei?

Apoi Teodotus, care fusese dintotdeauna cel mai pragmatic dintre cei trei, sublinie că rezolvaseră o problemă spinoasă cu foarte puțin efort.

— Nu vom mai avea probleme cu Cleopatra, anunță el, recunoscând astfel în mod public faptul că cuplul soră-frate nu fusese unul docil. A părăsit Alexandria; poate că a părăsit chiar și Egiptul. Ceea ce nu poate decât să însemne că a nesocotit dorințele tatălui ei și a renunțat la poziția ei. Începând de azi, Cleopatra nu mai este împărătească.

— Nu o mai primesc înapoi! declară Omari, lovind energic cu piciorul. Nu îi mai permit să îmi zică ea ce am de făcut!

— Sigur că nu, puternice Faraon. Teodotus se plecă adânc înaintea sa. Vom avea noi grijă de toate lucrurile. Adunarea sfetnicilor tăi se va îngriji de toate.

Câteva zile mai târziu, Așer raportă că Ptolemeu al XIII-lea dăduse o nouă *prostagma*, un decret împărătesc: grâul nu avea să mai părăsească Egiptul de Mijloc pentru a ajunge la Egiptul de Sus sau la Egiptul de Jos, ci avea să se îndrepte în totalitate spre portul Alexandriei. Oricui încălca noua lege i se confisca grâul, iar vinovatul primea pedeapsa cu moartea. Și oricine divulga informații despre un astfel de delict era răsplătit pe măsură.

Niciodată nu mai fusese anunțat un decret despre grâne cu atâta zarvă și niciun alt decret privitor la comerț nu mai fusese vreodată însoțit de o sancțiune atât de aspră.

— Sunt dispuși să ucidă pe cineva doar pentru că transportă grâne oamenilor înfometați din Egiptul de Sus? am întrebat eu, uluită. Foametea nu este atât de mare încât locuitorii Alexandriei să moară de foame...

Tata ridică un deget.

— Ce ți-am spus despre politică? Asta e politică, de asta poți fi sigură.

Mi-am mușcat buzele și m-am străduit să îmi aduc aminte.

— Ceea ce spune un politician la prima vedere este rareori ceea ce intenționează de fapt să spună...

— Exact. Foametea e mare, însă nu atât de mare încât să fim nevoiți să îi condamnăm pe cei care exportă grâu. Această lege are legătură cu Cleopatra. Pe ea vor să o înfometeze.

Am clipit nedumerită.

— Nu are ce mânca?

— Trebuie să adune oameni care să lupte pentru cauza ei, explică tata. Ceea ce înseamnă că trebuie să hrănească o armată. Dacă nu o poate face, susținătorii ei o vor părăsi. Așa că sfetnicii fratelui ei doresc să se asigure că Cleopatra nu are acces la grâu.

Am rămas tăcută, meditând la cele auzite. Urbi avea o oaste. Nu știam cum reușise să strângă o oaste, dar nu mă mira faptul că fusese în stare.

Pe când începură furtunile de primăvară să se abată peste Alexandria, auzirăm că Cleopatra părăsise Egiptul. M-am gândit că

Teodotus, Achilas și Potinus aveau să își mai domolească strădaniile de a o ucide pe împărătească, însă ei continuară războiul împotriva lui Urbi, întorcându-i pe nobilii din Alexandria împotriva ei și făcându-i aliați ai fratelui ei. În sala cea mare, pe care continuam să o vizitez împreună cu tata, Sfatul împărătesc al lui Ptolemeu al XIII-lea anunța adesea faptul că Cleopatra era împotriva Egiptului și de partea Romei, și considerau loialitatea pe care i-o arătaseră oștenii care-l uciseseră pe Gabinius drept dovadă. Au declarat că era fiica tatălui ei, fiindcă toți știau că răposatul împărat avusese relații foarte strânse cu Senatul roman.

În ciuda afirmațiilor îndrăznețe ale sfatului, tata credea că cei trei sfetnici necredincioși o trădaseră pe Cleopatra pentru un cu totul alt motiv.

— N-a fost niciodată un copil comod, îmi spuse el, cu un licăr de mândrie în priviri, iar spiritul ei este în continuare unul independent. Nu se va lăsa condusă de ei, iar ei vor să scape de ea.

La fel ca ceilalți susținători ai Cleopatrei, am rămas tăcută și continuam să îl ajut pe tata cu treaba pe care o avea de făcut. În tot ce făceam, îmi țineam urechile ciulite la zvonurile despre împărătească. Veștile soseau foarte greu, rapoartele ajungând la noi prin negustori și corăbierii ce navigau pe Nil și pe Marea cea Mare.

Am aflat că îndată ce părăsise palatul însoțită de o trupă de robi și oșteni loiali, Cleopatra își ridicase tabăra în mijlocul deșertului egiptean. Când păruse că locația îi fusese descoperită, își părăsise tabăra în toiul nopții și călătorise până în Așchelon, o cetate a filistenilor așezată undeva între Egipt și Palestina. Oamenii din Așchelon o primiseră cu brațele deschise, iar Cleopatra îi fermecase într-atât, încât bătură chiar o monedă din argint cu chipul ei. Tata chiar primise câteva și le afișa cu toată mândria pe o masă în atrium.

În timp ce Cleopatra îi fermeca pe oamenii din Așchelon, sfetnicii băiatului-împărat clocoteau de furie și făceau pregătiri de război. Achilas adună o oaste și se îndreptă spre hotarul egiptean, așteptând ocazia când Cleopatra va fi părăsit cetatea bine păzită și o putea prinde în afara zidurilor. Omari și sfetnicii săi o detronaseră deja formal pe Cleopatra, însă nu puteau garanta poziția băiatului-împărat până când ea nu era moartă și nu mai reprezenta o amenințare.

Cu toate că nu puteam fi alături de prietena mea, noaptea stăteam întinsă în așternutul meu, îmi închideam ochii și încercam să îmi închipui cum își petrecuse ea ziua. Oare Iras și Charmion aveau grijă de ea așa cum trebuia? Oare Apolodor stătea de pază la ușa ei? Se îngrijora de viitorul ei, se mai temea pentru viața ei?

Mă rugam, implorându-L pe Adonai să o țină departe de cei care o puteau vătăma.

— Știu că nu se închină înaintea Ta, rosteam eu în șoaptă, dar de dragul meu, ai putea să îi veghezi pașii? Într-o bună zi va fi o împărătească măreață, dacă îi păzești viața.

În timp ce trăgeam cu urechile la zvonuri și îi urmăream pe sfetnici manipulându-l pe băiatul-împărat, vedeam tot mai limpede cum aceste luni, așa chinuitoare cum erau, cu siguranță o învățau pe Cleopatra lucruri prețioase din comerț, diplomație și război. Atunci când avea să se întoarcă în Alexandria, avea să fie mai înțeleaptă și chiar mai bine echipată să conducă.

Am îndrăznit să spun asta într-o seară la cină. Așer se opri din mâncat și mă privi de sus, cu o expresie surprinsă pe față.

— De unde știi că va reuși să se întoarcă în Alexandria?

Nedorind să încep o ceartă de vorbe, mi-am plecat privirea și am ridicat din umeri.

— Știu, atâta tot.

— Dar *cum* de știi?

— Știu, pentru că... încă nu i-a sosit ceasul să moară.

Așer pufni și continuă să mănânce.

Știam pentru că HaShem îmi făcuse o promisiune pe care încă nu o împlinise.

Mi-am ridicat mâna și mi-am privit îndelung cicatricea ce-mi traversa palma. Pălise de-a lungul anilor, iar acum părea paralelă cu linia vieții. Oare aveam să îmi petrec tot restul vieții așteptând întoarcerea lui Urbi?

În timp ce așteptam să vedem care dintre copiii Ptolemeilor avea să câștige tronul, tata continua să îl aducă pe Yosef acasă pentru a

discuta împreună despre profeții, mai ales de Sabat. În timp ce eu supravegheam friptura de miel și pregătirea *challah*-ului moale, îi auzeam prinși în discuții în camera micuță ce slujea drept bibliotecă a tatei.

— Dani'el a spus că vor fi șapte săptămâni și șaizeci și două de săptămâni, exclamă Yosef într-o după-amiază. Și atunci Unsul va fi nimicit.

— Dar cine este Unsul? întrebă tata, ridicând vocea pentru a face față izbucnirii lui Yosef. Primele șapte au trecut – șapte de câte șapte este patruzeci și nouă, iar reconstruirea Ierusalimului a durat patruzeci și nouă de ani. Apoi vor trebui să mai treacă patru sute treizeci și patru de ani, iar aceștia încă nu au trecut.

Am ieșit din încăpere și m-am dus în bucătărie, unde Nuru mă privi sceptică.

— Tu înțelegi toate lucrurile despre care vorbește tatăl tău?

— Nu, am recunoscut deschis când am ridicat capacul de lut al oalei în care fierbea tocana. Am adulmecat cu nesaț mireasma fierturii aromate. Miroase minunat. Îmi plac condimentele pe care le-ai ales.

— Cred, spuse zâmbind Nuru, că îți place tânărul acesta. Niciodată nu ți-a păsat cu ce-l hrănesc pe fratele tău.

— Yosef e drăguț, am recunoscut eu, dar tatăl lui e măcelar. Nu ne dorim să se ducă acasă și să îi povestească lui Avraam că nu știm să pregătim o friptură de miel cum se cuvine.

Când tata și Yosef obosiră de atâta dezbateri pe marginea profeției lui Daniel despre cele șaptezeci de săptămâni, Yosef se strecură afară din Bibliotecă și mă găsi citind în atrium. Mă întrebă despre cartea pe care o citeam, adesea surprinzându-mă faptul că el cunoștea textul. Se părea că îi plăcea să citească la fel de mult cum îmi plăcea mie și își petrecea adesea timpul prin faimoasa Bibliotecă din Alexandria.

Într-o după-amiază îmi arătă un sul care conținea lucrările unui tânăr poet latin pe nume Publius Vergilius Maro, cunoscut ca Virgil.

— Ți-ar plăcea să îți citesc una dintre ele?

Am zâmbit nerăbdătoare.

— Te rog.

Cu o voce cu modulații frumoase, citi povestea unei hangițe numită Syrisca, care își dorea mult să plece din cetate și să se retragă

într-o zonă pastorală. Plănui un picnic și îl invită pe un tânăr să i se alăture, apoi îi spuse să nu își facă griji pentru viitor, ci să bea vin și să savureze acea zi...

Atunci când Yosef termină, lăsă sulul și mă privi aproape sfios.

— Cât de frumos citești, i-am spus, sprijinindu-mi capul în mâini. Îmi place poezia. Nu am mai fost niciodată într-un loc la țară așa cum îl descrie el.

— Nici eu, spuse Yosef, însă tata îmi spune că există ținuturi pline de izvoare lângă Ierusalim. Sper să ajung într-o bună zi acolo. Mi-ar plăcea să îmi cresc copiii într-un loc unde ar putea vizita cu ușurință Templul.

Am ridicat din sprâncene când l-am auzit pomenind de copii. Oare intenționa să pomenească de căsătorie?

M-am ridicat, încercând cu stângăcie să îi întrerup șirul gândurilor.

— Mulțumesc pentru poem, Yosef. Acum... ar trebui să văd de cină.

— Chava. Mă prinse de mână, o mișcare îndrăzneață. Ești... ești fericită în compania mea?

Am oftat și am privit în altă parte. Ce îi puteam spune? Dacă nu aș fi jurat să rămân alături de Urbi, aș fi putut să mă îndrăgostesc ușor de frumosul tânăr din fața mea. Dar înălțasem ziduri în jurul inimii mele, ziduri puternice de apărare care nu puteau fi dărâmate nici chiar de o confruntare directă sau de cuvinte dulci.

— Yosef... m-am silit să vorbesc zâmbind. Ești foarte fermecător și mă bucur să fiu lângă tine. Însă nu caut să mă mărit acum... și nici în viitorul apropiat. Sper că vei înțelege.

Ochii i se umplură de durere și îmi dădu drumul. M-am întors și m-am îndreptat repede în bucătărie să văd de o friptură care nu prea avea nevoie de prezența mea. Dar ce altceva aș fi putut face?

La apusul soarelui, am aprins lumânările de sabat și mi-am ținut mâna peste ochi, simțind apăsarea privirii lui Yosef asupra mea. Mai știam că după cină, tata avea să întrebe dacă se cădea ca măcelarul Avraam să ne aducă o carte de măritiș.

Iar eu trebuia să îi răspund că, deși îmi plăcea Yosef foarte mult, nu puteam să mă casătoresc cu el fără să rezolv ce aveam de făcut cu Urbi.

— I-am jurat prietenia și sprijinul meu, aveam să îi spun. Sunt

ochii și urechile ei aici în Alexandria. Și știu că nu ai dori să îmi încalc un legământ pentru a încheia un altul.

Nu avea să mă contrazică, cum ar fi putut să o facă? Tora mă învățase să îl iubesc și să mă supun tatălui meu, dar în același timp mă învățase să fiu credincioasă legămintelor pe care le făceam. Orice alt tată mi-ar fi poruncit să mă mărit cu Yosef, însă tata nu avea să îmi poruncească să fac nimic ce intra în contradicție cu tot ce mă învățase.

Așa că avea să aștepte împreună cu noi toți în timp ce Omari și Urbi își jucau periculosul joc de-a șoarecele și pisica.

Capitolul 9

Iar așteptarea se prelungi încă un an. În timpul acelor luni, Yosef continuă să ne viziteze acasă, Pompei îl urmărea pe Cezar, iar Omari o vâna pe Cleopatra, reușind în sfârșit să tăbărască dincolo de insula Muntelui Casius, unde împărăteasa și oastea își stabiliseră reședința.

Iar eu continuam să mă rog pentru siguranța prietenei mele... chiar dacă un nou prieten locuia de acum în inima mea.

Yosef, întotdeauna amabil și atent, încetă să mai dezbată profeții cu tata și își petrecea acum cele mai multe sabaturi împreună cu mine, citindu-mi poezii. Iar în timp ce eu rămâneam pe deplin dedicată lui Urbi și promisiunii făcute de HaShem, inima mea începuse să se gândească la posibilitatea de a trăi cu Yosef, de a lua cina cu el în fiecare seară și de a dormi în patul lui. De a avea un fiu care să arate ca el sau o fetiță care să aibă ochii lui jucăuși...

Ori de câte ori începeau gândurile mele să se învârtă în jurul acestor visuri, îmi alungam cu încăpățânare orice fantezie din minte, cât mai repede cu putință. Dar pe măsură ce treceau zilele și nu primeam nicio vorbă de la Urbi, voința mea era tot mai slabă.

Roma era ocupată cu un război civil. Cu toate că în câteva situații

Cezar și oastea lui păreau să fi căzut în capcană, HaShem se arătă îndurător cu el.

Deși Pompei suferise la rândul său multe pierderi, nu avea de gând să se predea. Pentru că Egiptul se arătase bun cu el și pentru că fusese numit naș al băiatului-împărat, războinicul tot mai bătrân își luă soția și copiii mici și porni spre Alexandria. Legionarii lui Gabinius, foștii lui oameni, se aflau încă în Egipt, iar Pompei îi considera nucleul noii sale oști. Știa că bogățiile generoase ale Egiptului îl puteau susține în timp ce își aduna puterile și continua lupta împotriva lui Cezar.

Dar viața rezervă multe surprize. La sfârșitul lui septembrie, un mic grup de vase își făcu apariția lângă tabăra militară a lui Omari. El trimise un vas micuț – o mică ambarcațiune de pescuit, nimic elegant – pentru a-l prelua pe Pompei. Vasul era condus de un grup de trei oameni care îi ieșiseră în întâmpinare: Achilas, Lucius Septimius, comandantul din prezent al contingentului lui Gabinius și un alt ofițer roman care slujise sub conducerea lui Pompei.

Pompei își luă rămas bun de la soția și de la copiii lui și păși pe vas. În timp ce cei patru oameni se apropiau de mal, Lucius Septimius scoase o spadă și îl înjunghie cu mârșăvie pe Pompei, apoi îi tăie capul. Navele de război egiptene din port deschiseră focul asupra vaselor lui Pompei, distrugându-le pe câteva și reușind să ucidă pe cineva din neamurile lui Pompei.

Cu toate că cetățenii Alexandriei priveau cu dispreț Roma, nimeni nu se bucură de moartea lui Pompei. Generalul ajunsese să fie o legendă chiar și în Egipt și fusese cunoscut drept un om corect și rezonabil. Pentru că își petrecuse toată viața arătând îndurare și generozitate, se apropiase de Egipt așteptându-se să fie primit în aceeași manieră.

Nu se așteptase să fie trădat de un băiat-împărat.

Atunci când tata sosi acasă aducând cu sine veștile îngrozitoare, Așer și cu mine am rămas preț de câteva clipe într-o tăcere înmărmurită. Apoi tata spuse că Omari probabil îl ucisese pe Pompei într-un efort de a-l ține pe Cezar departe. Cum vrăjmașul lui era mort, sau așa presupuneau sfetnicii împăratului, Cezar avea să vină în Egipt să îl caute pe Pompei, avea să îi vadă trupul mort

și avea să plece, nemaiavând nici un motiv să zăbovească în patria faraonilor.

Cât de mult greșeau.

Pentru a trece mai ușor zilele în care Urbi era departe, începusem să îi scriu lungi epistole așternute pe foi de pergament care nu aveau să fie niciodată răsucite, făcute sul și trimise. Scrisul nu era nici pe departe la fel de împlinitor cum era să vorbesc cu Urbi, dar îmi permitea să îmi exprim toate emoțiile și gândurile ametitoare pe care le trăiam în lipsa ei.

Într-o după-amiază am auzit o bătaie la ușă în timp ce compuneam o epistolă. De vreme ce știam că tata și Așer erau plecați, am continuat să scriu, știind că robul ușier avea să preia un mesaj de la vizitator. Dar după o clipă, Nuru apăru în prag, cu un zâmbet schițat pe buze.

— Aveți un musafir, domniță.

Mi-am lăsat pana jos.

— Cine m-ar putea vizita pe mine?

— Yosef.

Am scuturat din cap.

— Probabil a venit să îl vadă pe tata. Spune-i că poate să plece, și o să...

— A cerut să te vadă pe *dumneata.*

Mi-am mușcat buza de jos, apoi m-am ridicat și mi-am netezit cutele din chiton.

— Nu-mi pot închipui ce ar putea dori, am spus, oprindu-mă să îmi verific imaginea reflectată de oglindă. O fi vrând să îmi spună ceva despre Așer. Ori poate că dorește să știe ce cadou i-ar plăcea tatei. Nu știi niciodată cu tinerii...

Nuru mă apucă de umeri, oprindu-mă, și își folosi degetele pentru a-mi aranja câteva șuvițe de păr la tâmplă. Îmi ciupi preț de o clipă obrajii, apoi zâmbi.

— Arătați minunat. Duceți-vă la el.

Inima îmi bătea cu putere când am intrat în vestibul și l-am poftit pe Yosef să intre.

Cu toate că mai fusese la noi acasă de zeci de ori, își ținea mâna lipită la spate și măsura pernele de pe divan de parcă ar fi fost adevărate opere de artă.

— Ai o locuință frumoasă, Chava.

— Yosef. Când s-a întors să mă privească, am scuturat din cap. Ești întotdeauna binevenit aici. Tata și Așer sunt la sinagogă, ce vânt te-aduce oare pe la noi?

El îmi oferi dintr-odată un zâmbet care-mi făcu inima să tresară.

— Cum îți mai place să treci direct la subiect. Adevărul e că am venit să te văd pe tine.

I-am făcut un semn să ia loc pe divan în timp ce inima mea începea să se încălzească. Când el se lăsă între perne, continuând să zâmbească, m-am așezat alături de el și mi-am împreunat mâinile.

— Tu și Așer aveți ceva de discutat? Sau poate că dorești să îl întrebi pe tata dacă a reușit până la urmă să înțeleagă taina celor șaptezeci de săptămâni ale lui Dani'el?

El râse ușor în timp ce mă privi, iar în ochi îi ardea o lumină limpede și intensă ce o vezi doar în miezul flăcărilor.

— Am venit să vorbesc cu tine, a spus el, privindu-mă intens, dar stăpânit. Tatăl tău insistă că nu e momentul potrivit, însă vă vizitez în fiecare săptămână și, uneori, am senzația că văd o licărire de afecțiune în ochii tăi. Dacă este afecțiune, în adevăr, spune-mi deschis – ar putea să devină dragoste? Pentru că m-am rugat, iar HaShem m-a condus la ușa ta. Nicio altă femeie din Alexandria nu este ca tine, Chava, și adevărul este că nici nu-mi doresc nicio alta de soție. Așa că – ai putea lua în considerare o logodnă între noi?

Am înghițit cu greu, simțindu-mă zdrobită între povara convingerii mele și dragul pe care-l prinsesem de tânărul pătimaș care ședea alături de mine. Nu puteam nega faptul că mă simțeam atrasă de Yosef. Pulsul meu o lua razna ori de câte ori auzeam vocea lui, iar la cină mă trezeam adesea studiindu-i profilul. Râsul lui mă învăluia precum o pătură caldă și îmi venea să chiui de bucurie ori de câte ori câștiga câte un punct în dezbaterile cu tata. Yosef era un om neprihănit, frumos, puternic, articulat și inteligent, dar promisesem că îmi voi petrece viața slujind pe altcineva.

De ce îngăduia HaShem să mă simt atrasă de un bărbat pe care nu îl puteam avea?

— Yosef, am spus eu în șoaptă, nu sunt sigură că te pot face să înțelegi de ce nu pot...

— Ți-am pricinuit vreo neplăcere în vreun fel?

— Niciodată.

— Nu sunt destul de inteligent? Ești fiica unui învățat, sunt sigur că ai așteptări înalte...

— Oprește-te. Mi-am ridicat mâna, cu palma ce-mi purta cicatricea întoarsă în afară. Tocmai aici e problema. Nu am *nicio* așteptare de la un soț, pentru că mi-am promis viața altcuiva.

O licărire de șoc îi mări ochii cuprinși de panică, dar care se potoli îndată și își încordă buzele.

— Îmi... îmi pare rău, băigui el. Tatăl tău nu mi-a spus...

— Nu am fost promisă pentru căsătorie, am spus repede. Dar am făgăduit că voi fi slujitoarea împărătesei pentru tot restul vieții noastre. Atunci când se va întoarce, probabil mă voi muta la palat pentru a deveni doamna ei de onoare.

Trăsăturile lui se încruntară.

— *Dacă* se întoarce, spuse el. Și dacă nu, vei lua în considerare cererea mea? Se uită în ochii mei. Pentru că nu mă voi căsători cu nicio alta în afară de tine, Chava. Sunt sigur de asta.

— Aș vrea să nu fii încăpățânat, am spus, ridicându-mă în picioare. Sunt sigur că HaShem are pregătită o soție pentru tine. Nu trebuie decât să o găsești.

— Uite cine e încăpățânată acum. Se ridică și el în picioare și profită de faptul că eram singuri pentru a-mi lua mâinile într-ale lui. Gândește-te la tot ce vei renunța dacă te dedici unei vieți la palat. Nu te vei mărita. Nu vei avea copii, care sunt o binecuvântare de la HaShem. Vei fi împresurată de străini care se închină unor dumnezei falși și care s-ar putea aștepta ca și tu să li te închini.

— Împărăteasa nu mi-a cerut niciodată...

— Nu ai făcut niciodată parte din suita ei. Ai fost o femeie liberă, dar lucrurile se vor schimba când vei locui la palat. El îmi strânse mâinile și veni mai aproape de mine. Ce vrei să faci cu viața ta, Chava? De ce te-a adus HaShem în această lume?

Întrebarea lui mă lăsă fără suflare. Nimeni nu îmi mai pusese o asemenea întrebare vreodată și, în tot timpul cât studiasem filosofia nu mă gândisem niciodată la viața mea din punctul acesta de vedere.

— Ce – păi, HaShem Însuși mi-a spus ce voi face. O voi binecuvânta pe împărătească. Voi fi alături de ea în cea mai fericită zi a vieții ei și în ultima.

Mâinile lui Yosef le strânseră mai tare pe ale mele.

— Nu poți face lucrurile acestea fiind căsătorită cu mine? Nu poți face lucrurile acestea ca fiică a lui Israel?

Am clipit. Puteam, firește, dar nu îmi închipuisem nicicând o viață în afara palatului. Întotdeauna mă închipuisem înveșmântată în veșminte de mătase și cu lănțișoare de aur. În toate visările mele cu ochii deschiși, nu mă văzusem niciodată ca soție evreică cu copii care mă urmau la tot pasul...

Am scuturat din cap.

— Nu.

— Atunci să știi asta. Yosef se aplecă atât de aproape că îi simții răsuflarea pe obraz. Sunt sigur că HaShem are un soț pentru tine. Atunci când va veni timpul, nu trebuie decât să mă cauți. Nu mă voi însura cu nicio alta.

Dădu drumul mâinilor mele și se îndepărtă. M-am lăsat încet înapoi pe divan, cu mâinile umede și inima îndurerată.

Patru zile trecuseră de la uciderea lui Pompei când Cezar intră în portul Alexandriei cu zece corăbii de război și peste patru mii de legionari. Eu și tata am privit totul de pe balconul nostru în timp ce un vas de mici dimensiuni arborând steagul lui Ptolemeu al XIII-lea le ieși în întâmpinare.

De această dată, am băgat de seamă, sfetnicii împăratului aleseseră să trimită ceva mai impozant decât un vas pescăresc.

— Se zvonește că Omari l-a trimis pe Teodotus cu un dar pentru Cezar, spuse tata, cu o voce îngrozită.

— Un dar?

— Capul lui Pompei.

N-am fost martorii întâlnirii, dar am auzit mai apoi despre ce s-a întâmplat. Ptolemeu și sfetnicii săi speraseră să intre în grațiile Cezarului, dar așa-zisul *dar* avu exact efectul invers celui scontat. Cezar plânse când văzu capul prietenului său și chiar dacă nimeni nu ar fi putut spune dacă acele lacrimi veneau din inimă, cererea sa de a se face dreptate fu cât se poate de sinceră, în schimb.

Consulul roman sosi la mal purtând o tunică albă și o togă roșie – nu doar colorată, ci cu o broderie complicată din aur.

— Vine în pace, spuse tata, sau ar fi venit înveșmântat în armură. Dar vine în calitate de consul, pentru că poartă *toga picta*, însemnul marii lui puteri.

— Cum de știi lucrurile astea? am întrebat eu, surprinsă de cunoștințele tatei cu privire la veșmintele romanilor.

Mi-a zâmbit trist.

— Fata mea, ar trebui să mai citești și altceva în afară de poezie.

Doisprezece bărbați înveșmântați la rândul lor în togi îl înconjurau pe Cezar – nu aveam nici cea mai mică idee cine erau aceștia - și slujitorul care pășea cel mai aproape de el purta un mănunchi de bețe, dintre care una se încheia cu o lamă de toporișcă. Când l-am întrebat pe tata ce erau acelea, mi-a spus că era un *fasces*, simbol al puterii și autorității unui magistrat.

Lucrurile pe care le vedeam mă tulburau. Oare Cezar avea de gând să stăpânească peste noi? Poate că spera să ne impresioneze cu toporișca lui deosebită, dar concetățenii mei – egipteni, greci și evrei totodată – erau ofensați de ceea ce noi consideram o încălcare flagrantă a independenței Egiptului.

Tata, Așer și cu mine priveam de la balcon în timp ce mulțimea furioasă se ridică împotriva lui Cezar și a oamenilor săi. Romanii începură îndată să se retragă, dar în câteva zile în jurul clădirilor împărătești răsăriră corturi pe care oamenii lui Cezar le ocupară pe post de barăci ale lor, iar cetățenii Alexandriei se răsculau la fiecare ocazie.

— Fără doar și poate, Cezar nu îi înțelege pe oamenii din cetatea noastră, zise tata într-o după-amiază, lăsându-și mâna să cadă protector pe după umerii fratelui meu. Niciodată n-a fost o cetate mai pătimașă și mai temperamentală, și niciodată cetățenii nu au fost mai dornici să își afișeze sentimentele.

— Vor pleca în curând? am întrebat, tulburată de vederea atâtor vase romane în port.

Tata scutură din cap.

— N-ar putea pleca nici dacă ar vrea. Pentru următoarele câteva luni vântul le va fi nefavorabil, așa că romanii vor rămâne tăbărâți aici până la primăvară.

Omari, care locuise până atunci la poalele Muntelui Casius, se întoarse la palat. Într-un efort de a-i convinge pe romani să își vadă de drum, băiatul-împărat și Sfatul său împărătesc pregătiră grâne de cea mai proastă calitate pentru a le oferi legionarilor și nu îngădui să se folosească la mesele împărătești decât veselă ciobită, și asta inclusiv la masa împăratului. Robii palatului fură învățați că dacă Cezar îi întreabă ce s-a întâmplat cu farfuriile și tacâmurile de aur și argint, să spună că Cleopatra fugise cu tot ce era de valoare.

Când ne-am dat seama că Cezar nu avea să plece la fel de brusc pe cum venise, am început să sper că Urbi avea să se întoarcă din exil. Știam că nu avea să rămână departe de împărăția ei dragă dacă un mediator s-ar fi declarat dispus să rezolve divergențele dintre ea și Omari. Cu toate că tânjise să îl atragă pe Pompei de partea ei, poate că avea să fie chiar mai dornică să îl recruteze pe Cezar, care își lăsase nevasta în Roma și care, dacă era să dăm crezare zvonurilor, avea o înaltă apreciere pentru femeile atrăgătoare și inteligente.

La paisprezece zile după sosirea lui Cezar, am primit un mesaj de la un rob care nu dorea să îmi spună cine era expeditorul sulului. Mesajul, scris în aramaică și nu în greaca koine, îmi transmitea să mă aștept la livrarea unui covor în decurs de o oră. Covorul călătorise o mare distanță, avertiza expeditorul și trebuia manevrat cu cea mai mare grijă. Un sicilian avea să mă întâmpine la chei lână Poarta Necropică pentru a rezolva livrarea.

Am ridicat sulul și am studiat trăsăturile scrisului – să fi fost mâna lui Urbi? Fusese întotdeauna atât de atentă cu *stylusul* ei, nu puteam spune dacă era scrisul ei sau nu. Însă mesajul fără îndoială provenea de la cineva foarte apropiat ei.

Îmi simțeam inima în gât când am chemat-o pe Nuru și i-am spus că ieșim. Mi-am ridicat himationul peste cap, ca o broboadă şi am ieşit împreună cu ea pe stradă. Am ieşit din mahalaua noastră şi am coborât pe Drumul lui Canopus, trecând pe lângă Biblioteca cea mare, pe lângă Mausoleul lui Alexandru şi pe lângă Agora. Mergeam repede, silind-o pe Nuru să alerge în urma mea şi eram amândouă cu răsuflarea tăiată când am ajuns în partea apuseană a cetății. Am traversat podul de peste canal şi-am ajuns la Poarta Necropică, ce dădea spre port şi spre Necropola unde Alexandria îşi îngropa morții.

Soarele începuse să coloreze orizontul la apus în timp ce noi aşteptam după necunoscutul pe care trebuia să îl întâlnim. Apa lovea cheile, aruncând puzderie de picături de apă în aer, iar câteva bărci pluteau pe apă, pârâind în frânghiile întinse. Nuru se agăță de mâna mea, vizibil speriată. Nu mai fusesem amândouă niciodată atât de târziu pe afară şi niciodată nu ne aventurasem în această zonă neînsoțite de un bărbat.

Ne-am plimbat pe chei până când am întâlnit un om bătrân, cu fața brăzdată de soare şi de trecerea anilor. Când l-am întrebat dacă văzuse vreun sicilian în zonă, a arătat spre un vas micuț legat la chei.

M-am dus împreună cu Nuru spre vasul acela. Când am ajuns acolo, am strigat şi, aproape în aceeaşi clipă, Apolodor ieşi din umbră. În spatele lui, abia vizibilă în umbră, am reuşit să o zăresc pe prietena mea mult-aşteptată.

Mi-am muşcat buzele, stăpânindu-mi emoțiile. Una dintre iscoadele lui Omari ar fi putut sta la pândă, chiar şi în acest loc părăsit.

— Cum te pot ajuta? am întrebat, având grijă să îmi păstrez vocea neschimbată.

Apolodor îmi făcu semn cu capul, implorând din priviri precauție şi, înainte să îmi răspundă, privi înapoia mea.

— Nu pot lăsa pachetul nesupravegheat. Dar dacă ai putea închiria o căruță sau poate un măgăruş, aş putea aranja livrarea diseară.

— Pot face asta.

Mi-am înfrânat pornirea de a face plecăciuni, apoi am apucat-o pe Nuru de braț şi am târât-o înapoi la chei.

Aşer avea un prieten care închiria căruțe vânzătorilor, iar în decurs de o oră reuşisem să fac rost de una. Nuru o trăgea în urma ei spre port, apoi rămase aşteptând la mal în timp ce eu m-am dus în grabă la barca cea mică.

L-am găsit pe Apolodor pe punte, cu un pumnal la brâu.

— Iată, căruța e pregătită. Încântată de izbândă, am arătat spre căruciorul închiriat. Mai pot face ceva?

— Da. Apolodor vorbi mai încet. Am auzit că Cezar doarme pe pământurile palatului.

— Aşa e. Într-o vilă de lângă port.

— Pe mine m-ar recunoaște dacă m-aş apropia de gărzi. Ai putea livra ceva romanilor? Domnița mea spune că le eşti cunoscută gărzilor, aşa că prezența ta nu ar fi o surpriză pentru ei.

Am privit înspre puntea cufundată în umbră, sperând că Urbi avea să mă audă.

— Pot livra orice doreşti. Nimeni nu va suspecta nimic.

— Dacă eşti întrebată, poți spune că aduci un dar pentru Cezar. Eu voi veni în urma ta şi voi purta o mantie cu glugă, ca un rob oarecare.

Cu toate că fiecare mădular al ființei mele îşi dorea să sară la bordul bărcii şi să o găsească pe Urbi, ştiam că nu puteam risca să o expun. Dar o puteam ajuta să ajungă la Cezar.

Planul lui Apolodor era bun, dar nu puteam ignora pericolele. Dacă afla vreunul dintre oamenii lui Omari că lucram pentru Cleopatra, viața mea avea să fie în pericol – şi nu doar viața mea, ci şi viața tuturor celor din familia mea. De vreme ce eram femeie nemăritată, tata avea să fie răspunzător de orice aş fi făcut.

Însă tata ar fi fost de acord să facă el însuşi ce făceam eu acum, dacă i s-ar fi dat ocazia. Ştia că Urbi avea să fie un conducător mai capabil decât fratele ei fără minte şi însetat de sânge.

Am tras adânc aer în piept şi mi-am impus să nu tremur.

— Încărcați pachetul în căruța mea, i-am spus lui Apolodor. Şi haideți să ne pornim la drum înainte să pierdem ultimele fire de lumină. De îndată ce se lasă întunericul, am putea fi opriți şi cercetați dacă suntem găsiți pe stradă.

Pentru că aveam un drum lung înaintea noastră, mi-am luat inima în dinți și am mers înaintea lui Nuru și a lui Apolodor, care ne urma cu capul plecat, trăgând căruța după el. Cu toate că eram sperioasă ca o pisică – pe bună dreptate – o parte din mine era încântată să ia parte la o asemenea operațiune. În acea noapte, traversând Alexandria, am avut viața unei împărătese în mâinile mele.

Am încercat să mă port firesc în timp ce traversam cetatea, dar de fiecare dată când cineva se întorcea să ne privească, inima mea aproape că se oprea. Dacă Omari auzise vreun zvon despre plecarea ei din Muntele Casius, probabil că își pusese iscoadele prin toată Alexandria. Oare bărbatul acela din fața teatrului se uita la mine? Femeia cu măgărușul - oare era vreo iscoadă a împăratului? Cei trei mimi care jucau în fața Bibliotecii – fuseseră ei puși acolo să fie cu ochii în patru după Cleopatra?

Prietenul meu Acis stătea la intrarea spre cvartalul împărătesc, dar lângă el stătea un legionar necunoscut care era unul dintre oamenii lui Cezar.

— Sunt Chava, fiica învățatului Daniel. Mi-am însoțit vorbele de un zâmbet. Aduc un dar pentru comandantul vostru.

Legionarul privi iscoditor încărcătura căruțului.

— Ce-i acolo?

— Un covor din Orient. Robii tocmai l-au descărcat de pe vas.

— O cunosc, spuse Acis. Ea și tatăl ei vin adesea la palat.

Legionarul îl ignoră pe Acis și veni să măsoare căruța cu pasul, cu sabia în mână, iar inima mea bubuia în ritmul pașilor lui. Oare își dădea seama că încărcătura neregulată avea aproximativ lungimea împărătesei dispărute a Egiptului?

Își îndesă vârful sabiei în încărcătură ca pentru a-i verifica consistența.

— Vă rog! Mi-am dus mâna la gât. Țesătura e delicată. Nu m-aș putea prezenta înaintea lui Cezar cu un covor distrus.

— Dacă e atât de delicat covorul acesta, cum să umble careva pe el?

Îl lovi din nou cu latul sabiei de astă dată.

Din fericire, examinarea legionarului nu dură decât câteva clipe. Se întoarse lângă mine și îmi oferi un zâmbet la fel de generos ca al meu.

— E întotdeauna o plăcere să servești o domniță frumoasă.

Fața mi se îmbujoră de stânjeneală.

— Aș putea... aș putea să vă întreb unde îl pot găsi pe Cezar?

— Nu poți intra dincolo de porți. Lasă încărcătura aici.

— O, dar nu se poate! Am înghițit cu greu. Cineva ar putea fi tentat să îl fure și am fost plătită să mă îngrijesc să ajungă cu bine în mâinile lui Cezar.

Legionarul ezită, măsurându-mă cu privirea, apoi îmi oferi un zâmbet jucăuș.

— Nu pari a fi periculoasă. Prea bine, du-l, dar trebuie să te întorci imediat după aceea. Cezar locuiește într-una din vilele de lângă port – cea de la apus care e singură. O să vezi străjile la ușă.

— Mulțumesc.

Mi-am acoperit din nou capul cu himationul și am pornit înainte, inima reluându-și bătăile normale abia când am auzit scârțâitul liniștitor al căruței înapoia mea.

Mergeam încet înainte, având grijă să nu atragem atenția și am rămas în umbră cât mai mult cu putință. Ptolemeii construiseră zeci de clădiri pe pământurile împărătești pentru că fiecare conducător își dorea ceva diferit față de predecesorii săi. În plus, construiseră niște vile micuțe de-a lungul portului pentru copiii mai mari și pentru musafiri. Cezar, se pare, ocupase una din aceste vile.

Soarele aproape că dispăruse complet dincolo de orizont când ne-am oprit în fața vilei celei mai dinspre apus, unde un grup de legionari înarmați se încălzeau la un foc aprins într-un mangal din fier. Stăteau cu fața spre malul apei, unde valurile se rostogoleau peste bancul de nisip măturându-l.

Una dintre gărzi veni spre noi și își lungi gâtul privind spre căruț.

— Ce-i în căruță?

I-am oferit cel mai fermecător zâmbet de care eram în stare.

— Sunt fiica lui Daniel, tutorele împărătesc, și i-am adus un dar lui Cezar.

— Cezar nu are nevoie de tutore.

— Vă rog, i-am implorat din priviri. Există vreo lege împotriva onorării unui comandant care a făcut atât de multe fapte măreţe? Nu aveam nici cea mai mică idee despre faptele pe care le-o fi făcut Cezar, dar cu siguranţă făcuse *ceva* notabil.

Soldatul se uită din nou spre încărcătura din căruţă, apoi ridică din umeri.

— Lasă-l aici. O să i-l dăm mâine dimineaţă.

— Nu se poate. Darul are o mare valoare, iar un prieten m-a plătit să i-l dau personal lui Cezar. Nu îl pot lăsa nimănui altcuiva, numai lui.

Omul îşi miji ochii privindu-mă.

— Să ne înţelegem – ai venit aici în numele unui tutore?

— Tata este tutore. *Prietenul* meu mi-a cerut să livrez acest cadou.

— Şi cine este acest prieten ca noi să ne supunem dorinţelor lui?

Am ezitat.

— Eşti omul lui Cezar sau al împăratului?

El se încordă.

— Omul lui Cezar.

— Atunci îţi voi spune – prietena mea este Cleopatra, Împărăteasa Egiptului.

Cu colţul ochiului, l-am zărit pe Apolodor înfoindu-şi pieptul şi încordându-şi braţele. Nu ştiam ce ar fi făcut dacă străjerul ar fi reacţionat ostil, însă numele Cleopatrei îşi dovedi puterea. Legionarul le făcu semn tovarăşilor săi care deschiseră uşa vilei şi aşteptară ca noi să ducem cadoul în interior.

Cu mare grijă şi tandreţe, Apolodor ridică sacul din pânză de cort şi îl puse cu atenţie pe umăr. Împreună intrarăm în vila care aparţinuse cândva lui Berenice, mult prea ambiţioasa soră a lui Urbi.O fântână susura în vestibul, dar am cotit spre atrium. În jurul bazinului în care apa oglindea lucrurile dimprejur, am văzut un birou, o ladă şi un triclinium cu trei divane pline de perne. Un bărbat mai în vârstă – chiar mai în vârstă decât tata - şedea pe unul dintre ele, cu un coş cu suluri alături şi un sul desfăcut în mână.

Când ne auzi, lăsă sulul şi îl privi pe Apolodor.

— Ce înseamnă asta?

— Vă rog, domnule. Am făcut un pas înainte şi am făcut o plecăciune. Cleopatra, Împărăteasa Egiptului, vă trimite un dar.

Cezar ridică ambele sprâncene, apoi ne făcu semn să păşim mai aproape.

— E un moment neobişnuit, dar – zâmbi – mi-aţi stârnit curiozitatea.

Apolodor îşi lăsă blând încărcătura de pe umăr pe pardoseală. Desfăcu sfoara ce ţinea sacul de pânză legat şi îl îndepărtă din jurul covorului făcut sul. Cu mult respect şi delicateţe, împinse uşor sulul. Covorul începu să se rostogolească, derulându-se sub propria lui greutate. Când fu complet desfăcut, atât Cezar cât şi eu am rămas uluiţi şi fără cuvinte. El fu surprins să o descopere pe Cleopatra şezând pe pardoseală; eu am fost uluită să îi văd înfăţişarea transpirată şi în neorânduială, cu totul neobişnuită la ea.

Dar când şi-a ridicat privirea şi şi-a întins mâna spre Apolodor să o ajute să se ridice, nimeni nu se mai putea îndoi că era nobila fiică a multor împăraţi. M-am trezit făcând o plecăciune adâncă înaintea ei, instinctiv. Postura ei plină de demnitate o pretindea.

— Pe toţi zeii... începu Cezar, clipind des.

— Acesta, îl întrerupse Cleopatra, nu este modul în care se cuvine să vă adresaţi împărătesei Egiptului.

Cezar mormăi surprins şi îşi plecă un genunchi. Nu era cea mai sinceră plecăciune din câte văzusem, însă Cleopatra zâmbi. Se întoarse şi acceptă mantia pe care i-o oferi Apolodor, folosind-o să îşi şteargă transpiraţia de pe piept şi de pe gât, apoi făcu un semn cu mâna spre uşă.

— Lăsaţi-ne, spuse ea, ştiind că îmi transmitea că pot pleca.

Apolodor şi eu ne-am retras din încăpere, apoi ne-am alăturat lui Nuru în faţa locuinţei. Sub ochii gărzilor, Apolodor se aplecă înaintea mea, un gest atât de neaşteptat încât simţii că îmi iau foc obrajii din nou.

— Vă suntem datori, domniţă, spuse el, iar pe faţă schiţă un zâmbet.

— Nu-mi datoraţi nimic, am răspuns eu. La fel ca dumneata, sunt hotărâtă să o slujesc.

Din dragoste. Nu am rostit vorbele, însă în clipa aceea ştiam ce ar fi trebuit să îi spun lui Yosef când m-a cerut de nevastă. De ce doream să o slujesc pe Cleopatra? Pentru că o iubeam, întotdeauna o iubisem.

Eram legate prin dragoste și un legământ al sângelui, și nu o puteam abandona așa cum nu îi puteam abandona nici pe tata sau pe fratele meu.

Cu toate că mi-aș fi dat bijuteriile preferate să pot rămâne și asculta ce se mai întâmpla în încăperea lui Cezar, nu puteam rămâne pentru că se lăsase întunericul, iar tata cu siguranță își făcea griji. După ce ne-am luat rămas bun, eu și Nuru am părăsit palatul, despărțindu-ne de Apolodor la porți.

Și în timp ce mergeam agale pe străzile luminate de torțe din mahalaua evreilor, inima mi s-a încălzit pentru că în sfârșit reușisem să fac ceva – poate ceva ce nimeni altcineva nu ar fi putut face – pentru prietena mea preaiubită.

Capitolul 10

Tata ridică o sprânceană când am refuzat castronul cu fructe pe care Nuru îl puse înaintea noastră la micul dejun.

— Ai fost plecată până târziu aseară, spuse tata, împreunându-și mâinile peste pântecul ușor destins. Nu ar trebui să umbli afară pe străzi după lăsarea întunericului. Nu ești în siguranță, mai ales cu atât de mulți oșteni în cetate.

— Nuru a fost cu mine, am spus, roșind. Și nu am putut opri timpul în loc. Era o chestiune importantă.

— Ce chestiune poate fi atât de importantă încât să îți riști siguranța?

— Am făcut ceva pentru Urbi. Am coborât vocea, ca să nu îmi ajungă vorbele pe stradă și să fie auzite de fitecine. A venit în port aseară târziu și l-am ajutat pe Apolodor să o ducă pe ascuns la palat. Am lăsat-o în vila lui Cezar.

Fața tatei se întunecă, vestind nimic bun. Își șterse degetele într-un șervet, apoi începu să își mângâie încet barba.

— Împăratul nu se va bucura deloc să audă că Cleopatra s-a întors.

— Și ea are același drept ca și el să împărătească.

— Însă el ține hățurile puterii și o vrea pe Cleopatra moartă. Dacă o găsește...

Scutură din cap, iar privirea sumbră îmi transmise un fior prin tot corpul. Oare o dădusem pe Urbi în mâinile unui vrăjmaș?

Însă trebuia să cred că făcusem ceea ce trebuie.

— Cleopatra este deșteaptă. Va ști cum să îl câștige pe Cezar de partea ei.

Tata oftă și se întinse după pâine.

— Nu-l cunosc pe Cezar, dar am auzit că este un pragmatic, iar un om practic nu va dori să facă tulburare acolo unde nu există nimic de felul acesta. În clipa aceasta oamenii din Alexandria îl susțin pe băiatul-împărat. Oastea egipteană îl susține pe împărat. Așa că dacă Cezar e om înțelept, o să îl sprijine pe împărat și va menține pacea.

— Poate că Cezar e înțelept, dar Cleopatra e deșteaptă. Poate va găsi o cale să îl convingă că ea este cea mai bună alegere pentru Egipt.

Tata ridică sprâncenele.

— O supraestimezi.

— Spun adevărul. Să aduc bănuții de la Așchelon ca să îți aduc aminte cât de fermecătoare poate fi?

— Cezar trebuie să se alieze cu băiatul. Aceasta îl va menține pe Potinus fericit, cu toate că îi urăște pe romani. El îi spune mereu împăratului că romanii sunt niște barbari neobrăzați.

— Poate că Cleopatra este atentă cu romanii, dar nu îi urăște. Tatăl ei a lucrat cu ei, iar Urbi l-a adorat pe tatăl ei. Ce a făcut el va face și ea.

Tata se uită la mine, cu o expresie nesigură pe față.

— Ea l-a adorat pe Auletes?

— La fel cum te ador și eu pe tine, Ava.

— Atunci de ce nu faci ceea ce îmi doresc? Ai susținut-o pe împărăteasă ani de zile; ți-ai ținut făgăduința pe care i-ai făcut-o. E timpul să mergi mai departe – aproape că ai trecut de vremea măritișului și e timpul să îți faci și tu o familie a ta. Ar fi bine să ai un soț și copii, iar Yosef e dornic să se însoare cu tine. HaShem te-a binecuvântat cu frumusețe, sănătate și cunoaștere – de ce să îți petreci viața în umbra unei prietene din copilărie care nu are timp de tine?

Am rămas privindu-l, amuzată. Oricât aș fi vrut de mult să mă supun și să îl respect pe tata, îmi doream chiar mai mult să onorez promisiunea pe care mi-o făcuse HaShem. Orice fată se putea mărita

și putea face copii. Puține fete o puteau sluji pe Cleopatra și nicio femeie liberă din Alexandria nu îi era mai apropiată decât îi eram eu.

— Tată – m-am apropiat de el, ca și când apropierea ar fi putut anihila ruptura dintre noi – dumneata m-ai învățat să Îl iubesc pe HaShem. Dumneata m-ai învățat să ascult vocea Lui. Și atunci de ce nu mă lași să urmez promisiunea pe care mi-a rostit-o HaShem?

El oftă.

— Erai un copil atât de impresionabil.

— Dumneata crezi că mi-am imaginat eu totul? Dacă crezi că Moise l-a ascultat pe HaShem și a scos apă din stâncă, de ce nu poți crede că Adonai i-a vorbit fiicei tale?

El rămase privindu-mă, iar în ochii lui plini de îndoieli am citit răspunsul nerostit: *Pentru că mie nu mi-a vorbit niciodată.*

Un sentiment apăsător mă învălui când tata se ridică de la masă.

— Trebuie să mă ocup de fratele tău și de noua școală evreiască. Mă întâlnesc cu Așer la sinagogă.

Inima mi se chirci, mâhnită, când îl privii cum se îndepărtează.

Nici nu păși bine pe porțile palatului că și auzii noutățile. Acis își părăsi postul și mă trase deoparte, șoptindu-mi că împăratul fusese chemat să se întâlnească cu Cezar în dimineața aceea.

— Împăratul a intrat în odaia lui Cezar și a găsit-o pe sora lui acolo, spuse Acis, iar ochii i se făcură mari. Și după atitudinea și poziția împărătesei, se pare că ea fusese cu Cezar de ceva vreme – posibil chiar și peste noapte.

— Ce s-a întâmplat după aceea? am întrebat eu.

Acis privi în jur pentru a se asigura că nu eram ascultați, apoi își coborî tonul vocii.

— Împăratul a izbucnit în plâns și a fugit din vilă pe porți până pe străzile cetății. În fața tuturor negustătorilor, și-a sfâșiat panglica împărătească de pe cap și a zvârlit-o la pământ, țipând în tot acest timp că a fost trădat de Cleopatra.

Gura mare a străjerului se lăți într-un rânjet.

— Nu îmi venea să cred ce-mi fusese dat să văd. Însă mulțimea

i-a sărit în ajutor împăratului și a început să strige că Cezar a venit să strice pacea și să pună o marionetă pe tron. Acis își odihni mâinile pe brâul ce-i încingea mijlocul. Dincolo la teatru, mai strigă și acum și aruncă cu tot felul de lucruri.

Am privit-o pe Nuru.

— Am pierdut toată distracția. Dacă am fi apucat pe o stradă mai spre apus...

— Nu cred că vrei să ajungi în mijlocul răzmeriței, spuse Acis. Oamenii lui Cezar au ieșit și au pus mâna pe împărat, apoi l-au dus înapoi în locuința lui. Acum stă în iatacul lui și așteaptă ca Cezar să se ocupe de el.

Mi-am mușcat buza.

— Cezar îl ține ostatic pe împărat?

Acis râni.

— Depinde ce înțelegi prin *ostatic*. Dar evident, băiatul nu va pleca nicăieri o vreme.

M-am întors făcând un ocol mare, privind pe îndelete multele clădiri ce umpleau tot complexul împărătesc. Nu știam ce să fac. Îmi puteam lua locul obișnuit în sala tronului, dar probabil avea să rămână gol, de vreme ce împăratul era închis în locuința lui. Mă puteam strecura în vechea locuință a Cleopatrei și să o aștept să sosească acolo, dacă mai călca vreodată pe acolo.

Nu mi-o puteam închipui stând cu Cezar mai mult de câteva ceasuri. El va fi avut multe probleme oficiale de rezolvat, iar Cleopatra își petrecuse luni de zile pe fugă. Cu siguranță își va fi dorit să se îmbăieze, să se odihnească și să se bucure de revenirea ei acasă.

De astă dată, eram convinsă, nu avea să mai fugă, ci avea să rămână în Alexandria. În Cezar găsise un aliat, chiar dacă unul vremelnic, și nu credeam că avea să îl lase să se întoarcă la Roma înainte ca el să găsească o cale să îi garanteze siguranța.

Nehotărârea mea se spulberă când am dat cu ochii de oamenii ce se grăbeau spre un loc din apropierea hotarului de miazăzi al cvartalului împărătesc. I-am urmat, iar când m-am oprit, am întrebat o femeie ce se întâmplase, iar ea mi-a spus că Cezar era pe cale să facă un anunț public.

Nuru și cu mine ne-am alăturat mulțimii și am așteptat până când

consulul roman și-a făcut apariția pe un balcon de la al doilea etaj ce dădea spre bulevardul cel lung care separa mahalaua evreilor de cvartalul împărătesc. Cu o voce puternică, ușor nazală, Cezar chemă mulțimea la liniște, apoi ridică un sul și citi ceea ce se dovedi a fi testamentul împăratului defunct. Când termină, lăsă sulul în jos și îl întinse unei slugi, apoi se adresă mulțimii cu gesturi expresive și pauze temeinice.

Tata i-ar fi aplaudat oratoria.

— Împăratul Auletes și-a dorit evident ca Cleopatra a VII-a și Ptolemeu al XIII-lea – copiii lui – să trăiască și să guverneze împreună, spuse Cezar, făcând gesturi ample prin aer cu mâinile, gesturi ce puteau fi văzute de departe. Datorită tinereții și lipsei lor de experiență, ei trebuie să conducă sub custodie romană. Aceasta a fost dorința împăratului defunct și dorința îi va fi respectată.

Un murmur cuprinse întreaga audiență, însă Cezar nu terminase încă.

— Mai mult, spuse el, ridicând mâna dreaptă în aer, acord insula Cipru lui Arsinoe, cea mai tânără dintre fiicele împăratului, și celui mai mic fiu al lui Auletes, cunoscut sub numele de Ptolemeu al XIV-lea. Ei vor guverna împreună, potrivit dorinței împăratului defunct.

Un val aprobator cuprinse mulțimea. Poate că Auletes nu fusese agreat de oamenii din Alexandria, dar el atribuise fiecăruia dintre copiii săi un rol în succesiunea la conducere.

— Oameni ai Alexandriei, continuă Cezar, nu trebuie să vă temeți de Cleopatra, împărăteasa voastră, sau de Ptolemeu al XIII-lea, împăratul vostru. Nu trebuie să vă temeți de Iulius Cezar. Sunt aici doar pentru a mă asigura că termenii testamentului lui Auletes sunt respectați. Pentru a sărbători reconcilierea între acești copii ai împăratului defunct, mâine vom ține un banchet public pentru ca fiecare cetățean al Alexandriei să știe că în casa Ptolemeilor este pace.

Cu aceasta, Cezar se retrase și se făcu nevăzut în palat.

Când înțeleseră cu toții că nici Cleopatra, nici fratele ei nu se vor adresa mulțimii, oamenii au început să plece, majoritatea șușotind între ei cu privire la cine avea să fie poftit la banchet. Am plecat și eu, luând-o pe Nuru cu mine. Pentru că evreii nu puteau fi cetățeni, nu mă așteptam să fiu invitată.

Cezar părea un om cinstit și onest, și nu arătase vreun favor lui

Urbi sau lui Omari. Roma ne trimisese un arbitru echitabil, iar eu aveam o promisiune de la HaShem.

Cu siguranță vremea necazurilor se sfârșise.

Mi s-a tăiat răsuflarea când un sol a livrat o invitație la casa noastră. După ce am citit-o, mi-am dat seama că fuseserăm invitați la banchetul de reconciliere doar pentru că Cleopatra își dorea ca noi să participăm. Avea nevoie de sprijinul fiecărui aliat pe care îl putea găsi.

Cezar organiza banchetul în sala mare a palatului și, cu toate că romanul era gazdă, am văzut influența Cleopatrei în spatele fiecărui detaliu. În ciuda foametei care sufocase țara în ultimii ani, pâinea și alte bunătăți coapte se revărsau din coșuri imense în timp ce mesele de servit erau încărcate cu păsări, pești și țipari prăjiți. Urbi aruncase toată vesela ciobită și scosese la lumină tăvile din argint și cupele din aur. Compoturi de fructe cu miere se aflau în suporturi înalte prin toată încăperea, iar vinul curgea în voie din carafe din aur. Pe măsură ce sute de invitați ciuguleau din toate cele expuse, Cezar ședea pe o estradă înălțată, cu Cleopatra la dreapta sa și cu Ptolemeu al XIII-lea în stânga.

Nu am avut posibilitatea să vorbesc cu împărăteasa, dar nici altcineva nu o avu. De pe divanul ei, Urbi se apleca spre Cezar și nu vorbea decât cu el, iar zâmbetele pe care el i le oferea în schimb păreau sincere – se părea că marele conducător se bucura de compania prietenei mele. Pe de altă parte, băiatul-împărat nu vorbea cu nimeni, ci ședea mohorât pe divanul său și îi privea pe toți invitații de parcă i-ar fi urât pe toți.

Tata, Așer și cu mine stăteam împreună și aveam grijă să nu ne atingem de mâncăruri necurate. Tata îi salută pe câțiva negustători greci și, cu toate că Așer se prefăcea plictisit, nu odată l-am surprins zâmbindu-le fiicelor blonde ale negustătorilor.

Când tata ne lăsase pentru o clipă singuri, m-am întors spre Așer.

— De ce te uiți la ele când știi că este cu neputință?

Ochii lui Așer se făcură mari, prefăcându-se nedumerit.

— Despre ce vorbești?

— Nu te poți însura cu o grecoaică. Ai putea să-ți ții ochii acasă.

El zâmbi.

— Ai prefera să fiu orb?

— Aș prefera să fii realist. Mahalaua evreilor e plină de fete frumoase.

— Dar acum nu suntem în mahalaua evreilor și aici nu este nicio evreică. Așa că nu se supără nimeni dacă mă uit.

Aș fi făcut și o altă remarcă, dar am fost distrasă de fața tulburată a tatei.

— Ce este? am întrebat, simțind un fior de frică pe ceafă când ni se alătură. S-a întâmplat ceva?

El mă privi precaut, apoi ne trase pe mine și pe Așer aproape, încât abia dacă mai reușea să se strecoare o rază de lumină între noi.

— S-a întâmplat că l-am întâlnit pe bărbierul lui Cezar, spuse tata în șoaptă. L-am oprit și l-am întrebat despre așezările evreilor din Roma, dar omul era vizibil tulburat. Când l-am întrebat cu ce îl pot ajuta, mi-a spus că i-a auzit pe Potinus și pe Achilas certându-se. Au de gând să îl otrăvească pe Cezar și să o omoare pe împărăteasă.

Mi-am strâns veșmântul pe mine în timp ce genunchii îmi tremurau.

— Ești sigur?

Tata privi în jur, iar un mușchi îi tresări pe maxilar.

— L-am întrebat același lucru pe bărbier, iar el a spus că nu era el omul căruia să îi ardă de minciuni. Mi-a făgăduit că va vorbi cu stăpânul său de îndată ce banchetul se va încheia.

M-am întors spre locul unde Cezar cina împreună cu Cleopatra și cu Ptolemeu.

— O fi îndeajuns de repede?

Tata pufni.

— Mă rog să fie. Sper că putem lăsa chestiunea aceasta în mâinile lui, pentru că nu doresc să mă amestec în politica împărătească. Nu am de gând să îi las orfani pe copiii mei.

Așer își întinse mâna pentru a-l liniști pe tata care tremura.

— Cezar nu va fi surprins de asta, spuse Așer. Am auzit că doarme la cele mai neobișnuite ore pentru a descuraja tentativele de asasinat.

— Urbi nu își ia întotdeauna astfel de măsuri de precauție, am răspuns. Ea ar trebui avertizată.

— Trebuie să o lăsăm în custodia lui Cezar. Tata mă țintui cu o privire care nu îngăduia comentarii. Nu ai permisiunea să te duci la ea, Chava. Deja ai ajutat-o să se întoarcă la palat; nu am de gând să te știu implicată în chestiuni care nu te privesc.

— Dar *mă privesc*! HaShem m-a făcut răspunzătoare pentru ea.

— Serios? Întrebarea exasperată a tatei rămase o clipă suspendată în aer, apoi scutură din cap. Ea aparține Egiptului acum, iar Egiptul a fost lăsat în grija Romei. Cum ai puterea să te opui?

Tata îmi luă mâna ce-mi tremura și îmi strânse degetele.

— Ce nu știi tu, fata mea, este că chiar acum oastea lui Achilas mărșăluiește spre Alexandria. Cezar a adus patru mii de legionari cu el, dar ei sunt osteniți după bătăliile purtate cu Pompei. Achilas are de cinci ori mai mulți oameni și se vor lupta pentru a-și apăra patria. Sunt forța mai mare și foarte probabil vor câștiga.

M-am uitat spre comandantul roman, care își savura calm cina.

— Cezar știe asta?

— Sunt convins că știe.

Am privit spre oamenii care treceau din când în când prin sala cea mare, majoritatea cu totul inconștienți de dezastrul care era pe cale să se întâmple. Cezar nu reușise să aducă decât o pace vremelnică. Dacă tata avea dreptate, Achilas avea să îl înfrângă în curând pe Cezar, iar Ptolemeu avea...

— Dacă vor câștiga – m-am agățat de roba tatei – ce se va alege de Urbi?

Tata scutură din cap.

— Dacă Cezar pierde sau dacă rămâne în Egipt, sfetnicii lui Omari vor găsi o cale să scape de ea. Coroana nu o pot purta două capete.

— Trebuie să mă duc la ea. Mi-am ridicat bărbia. Trebuie să fiu alături de ea până în ultima zi.

— *Nu* o să te duci la ea – pentru că nu o poți ajuta și nu te las să îți riști viața. Ai încredere în Adonai, Chava...

— *Am* încredere în El! Am încredere în ce mi-a spus El!

— Ți-ar spune Adonai să nu te supui tatălui tău? Nu ar face asta.

Lasă-L pe HaShem să Își dovedească cuvintele, dar tu trebuie să mă asculți în privința asta. Haide – ne ducem acasă.

Pentru o clipă m-am gândit să mă smulg din strânsoarea lui și să fug, dar nu îl puteam umili în felul acesta niciodată într-un loc public. O asemenea reprezentație ar fi stânjenit-o și pe Urbi, și nu aș fi făcut niciodată nimic care să dăuneze cauzei ei.

Nu mi-era ușor să mă supun poruncii tatălui meu, dar când m-am uitat spre estradă și am văzut-o pe împărăteasă înconjurată de oameni puternici, mi-am dat seama că tata avea dreptate. Nu puteam face nimic acum pentru a o salva.

Și așa a început ceea ce mai târziu avea să fie numit Războiul Alexandrin. Când Achilas și oastea sa intrară în Alexandria câteva zile mai târziu, Cezar, Cleopatra și Ptolemeu au fost și mai sechestrați în palat.

Trei persoane erau foarte interesate de cele șaptezeci și două de vase egiptene împărătești, ancorate în port. Achilas și le dorea, Cezar nu dorea să i le dea lui Achilas, iar Cleopatra le considera de drept ale ei.

Cezar se dovedi a fi un mai bun strateg. Oamenii lui au ieșit vâslind din portul palatului și au pus mâna pe flota egipteană, cucerindu-le. Dar, de vreme ce Cezar nu putea spera să poată ține vasele cu o oaste atât de mică, le porunci oamenilor săi să dea foc vaselor capturate. Flăcările, întețite și împrăștiate de vântul de coastă, se întinse până pe diguri și pe clădirile de lângă Portul cel Mare. În acest incendiu a fost distrusă o mare parte din manuscrisele din Biblioteca din Alexandria.

Tata își sfâșie veșmântul când văzu Biblioteca în flăcări – atât de multă istorie, atât de multe ceasuri de învățătură! Atât de multe pergamente originale, lucrări ale lui Aristotel și Euclid, făcute scrum!

Ptolemeii fuseseră întotdeauna patronii științelor și artelor. Încurajaseră dezvoltarea multor domenii, mai ales științele naturii, matematica și astronomia. Veneau oameni din lumea întreagă să

studieze lucrările originale din Biblioteca Alexandriei. Ani de zile orice vas care intrase în port fusese căutat de manuscrise, iar dacă un manuscris era considerat de valoare pentru bibliotecă era copiat înainte să fie returnat proprietarului său. Unul dintre împărații Ptolemei împrumutase lucrările originale ale lui Eschil, Sofocle și Euripide din Atena, doar pentru a returna niște copii și a păstra lucrările originale în Bibliotecă.

Din manuscrisele bibliotecii învățasem eu și Urbi despre ecuator și despre pământ ca fiind o sferă care se rotea în jurul soarelui. Știam despre valoarea lui pi și despre efectul pe care luna îl avea asupra fluxului nostru de coastă. Învățasem atât de multe lucruri - și atât de multe învățături se pierduseră în acel foc nenorocit.

Tata se ducea la culcare cu mare durere în suflet din cauza acestei pierderi.

— Ce nesăbuință, gemea el, lovindu-și perna. Ce nesăbuință să distrugi lucrări neprețuite în numele puterii și politicii! Ce vei face cu noi, Adonai? Nu suntem vrednici de binecuvântările pe are ni le-ai dat.

În timp ce fulgi de cenușă se așterneau peste cetate, legionarii lui Cezar atacară zidurile ce împrejmuiau palatul și își săpară tranșee, păstrându-și defensiva fără a ataca. Romanul, îmi explică tata, nu avea să provoace un atac pentru care nu era pregătit.

Însă Achilas nu era dispus să predea puterea pe care o avea peste sfetnicii lui Ptolemeu. Recrută luptători din rândul poporului, chiar înrolând robi de la cetățenii bogați ai Alexandriei. Când Cezar trimise doi dintre cei mai experimentați oameni ai săi la Achilas cu un tratat de pace, sfetnicul plin de îndrăzneală îi ucise pe cei doi fără ca măcar să se obosească să citească epistola lui Cezar.

Când Cezar află de complotul lui Potinus de a-l ucide pe el și pe Cleopatra, puse ca sfetnicul să fie arestat și executat. Când auzi tata că și alții îl amenințaseră pe comandantul roman, remarcă faptul că stăpânirea de sine a lui Cezar era impresionantă. Romanul nu se lua la harță întotdeauna cu vrăjmașii săi, ci menținea o poziție defensivă și încerca să îi surclaseze prin diferite manevre.

Fiindu-mi interzis de către tata să vizitez palatul - și, într-adevăr, știam că gărzile lui Cezar aveau să mă oprească la porți – trebuia

să mă mulțumesc să-mi imaginez ceea ce devenise viața lui Urbi. Ptolemeu, Cezar și Cleopatra erau practic prizonieri în spatele acelor ziduri, fiecare în iatacul lui sau al ei, fiecare frustrat de ceilalți. Și nici nu era vorba doar de ei trei – Ptolemeu al XIV-lea, fratele mai mic al Cleopatrei, și Arsinoe, sora ei de șaptesprezece ani, erau la rândul lor închiși în complexul palatului.

Nu mă gândisem prea mult la cei doi copii mai mici ai împăratului până când am aflat că Arsinoe a reușit să scape din palat cu ajutorul lui Ganimedes, un eunuc și fostul ei tutore. Încântați de evadarea ei, cetățenii Alexandriei au declarat-o deodată împărătească. Arsinoe se dovedi exact ceea ce își doreau ei – un urmaș al Ptolemeilor care ura Roma și care fusese destul de pricepută să scape de romanii care i-ar fi impus voia lor.

Arsinoe își luă locul alături de Achilas, care continua să se hârjonească cu oastea lui Cezar, și împreună plănuiseră să îl alunge pe Cezar. Odată plecat romanul, Arsinoe avea să se căsătorească cu unul dintre frații ei și să domnească în locul Cleopatrei.

Am simțit cum îmi îngheață sângele în vine când am auzit despre planul lor. Urbi îmi spusese cândva că se temea de frații ei... iar în acel moment am înțeles de ce. Arsinoe nu putea domni decât dacă Cleopatra era moartă și se părea că tânăra fată era hotărâtă să se asigure de asta.

Îmi făceam permanent griji pentru prietena mea. Îmi doream să îi scriu, dar cum aș fi putut face să treacă mesajul meu de blocadă? Iar dacă sulul meu ar fi fost interceptat, nu mi-ar fi fost alungată familia pentru trădare?

În timpul acelor luni de neliniște, tata ne-a îndemnat pe mine și pe Așer să stăm liniștiți și să ne încredem în Adonai. Îmi petreceam zilele copiind lucrarea *Testamentul patriarhilor* a tatălui meu și căutam în Tanah numele lui HaShem. Yosef continua să ne viziteze acasă, dar eram prea neliniștită să ascult poezii, și prea îngândurată pentru a fi o bună companie.

Într-o zi, minune a minunilor, un copil rob își făcu apariția la ușa casei noastre și, fără nicio vorbă, îmi întinse un sul. Am recunoscut îndată pecetea Cleopatrei.

Am derulat sulul și am citit:

Salutări, Chava!

Cât de mult îmi doresc să fii alături de mine! Dar sunt mulțumitoare, știind că viața mea este în siguranță pentru că nu ești aici. Din acest motiv, cel puțin, sper ca Dumnezeul tău să Își țină promisiunile.

Zilele sunt lungi aici și mă plictisesc așteptând. Dar contez pe Cezar nu doar pentru apărarea Egiptului, ci și pentru a mă ajuta să readuc Egiptul la măreția lui. Purtarea onorabilă a tatei și bunicului meu le-au cam tăiat elanul, dar nu am de gând să mă ploconesc în fața Senatului lor.

Istoria mă învață că orice conducător care luptă cu Roma va fi distrus, așa că nu mă voi lupta. Voi coopera și prin colaborarea cu Senatul, voi readuce Egiptul la gloria lui de odinioară.

Cât despre Arsinoe – pentru că știu că ai auzit și tu despre complotul ei – am ajuns la încredințarea că este mai bine să te încrezi într-o prietenă evreică decât într-o soră grecoaică. După cum scria Euripide: „Un prieten credincios este mai de preț decât zece mii de rubedenii."

Urbi

Am lăsat sulul jos și mi l-am lipit de piept. Nu îmi puteam închipui cât de mult suferea prietena mea, dar spiritul ei părea puternic. De-a lungul următoarelor săptămâni, am mai primit și alte mesaje, fiecare afirmându-i afecțiunea față de mine și convingerea că în curând avea să reocupe tronul.

Abia mai târziu am descoperit că Urbi nu suferise de singurătate. În ultimul ei mesaj pe care mi l-a adresat, scris imediat după încheierea războiului, îmi mărturisea că era însărcinată cu copilul lui Cezar.

Războiul luă sfârșit, în cele din urmă, când sosiră întăriri pentru Cezar.

Cu câteva luni înainte, comandantul roman dăduse curs implorărilor băiatului-împărat și îl eliberă pe Omari pentru a-și conduce trupele. Cu toate că Cezar avea să consemneze mai târziu cât plânsese băiatul la despărțire, băiatul-împărat deveni un comandant

militar plin de entuziasm. Însă când sosiră legionari romani la hotarul răsăritean al Egiptului – legiuni formate din oșteni asirieni, sirieni, arabi și evrei – balanța a înclinat în favoarea lui Cezar.

Mitridat, comandatul trupelor romane de salvare, a descoperit că Ptolemeu și generalii săi își scoseseră flota din Alexandria și erau pe cale să îl confrunte cu o oaste mult superioară. Atunci i-a trimis de urgență un mesaj lui Cezar.

Lăsând un mic contingent la palat să o păzească pe Cleopatra, Cezar și oamenii săi au părăsit portul Alexandriei și păreau a fi în drum spre întâlnirea cu Mitridat – dar sub protecția întunericului, au cotit înapoi și au ancorat în partea de apus a orașului, apoi au reintrat pe continent pentru a întâlni trupele de salvare.

Când cele două unități s-au unit, romanii i-au atacat cu ușurință pe egipteni, care s-au retras în tabăra lor derutați. Băiatul-împărat a încercat să scape într-o barcă supraîncărcată, dar s-a răsturnat. Cu toate că trupul nu i-a fost găsit niciodată, majoritatea oamenilor au presupus că împăratul s-a înecat în armura lui cea grea.

Arsinoe a fost prinsă și închisă. Cum tinerii copii ai împăratului fuseseră scoși din joc, războiul s-a încheiat cu o victorie a lui Cezar și a Cleopatrei.

Când Cezar a revenit în Alexandria, zeci de oameni de frunte dintre cetățenii cetății care fuseseră alungați au închinat statui zeilor lor pentru a-l întâmpina pe cel victorios la porți. Cezar a intrat călare printre puzderia de zei din piatră și metal, apoi s-a dus drept la palatul unde îl aștepta Cleopatra.

În timp ce întreaga cetate vuia de noutățile despre istețimea comandanților care puseseră capăt războiului, eu am fost uluită să aflu că în rândul trupelor care îl ajutaseră pe Cezar fuseseră înrolați și oșteni evrei. După ce a investigat chestiunea, tata mi-a explicat că Antipater, o persoană marcantă de la curtea din Ierusalim, era direct responsabil de contingentul evreiesc. Antipater și oamenii lui nu doar că ajutaseră cu hrană trupele de salvare ale lui Cezar pe drumul lor către Egipt, dar spulberaseră oastea băiatului-împărat după sosirea lor.

Tata a fost încântat să descopere că marele preot de la Ierusalim Hircanus al II-lea – însoțise personal trupele de salvare în călătoria lor din Iudeea.

— De ce să facă una ca asta? întrebă Așer. Evreii din Ierusalim nu sunt de acord cu templul nostru din Leontopolis. Ei nu vor să aibă de-a face cu noi.

— În această privință greșești. Tata își scutură degetul. Cu toții suntem fiii lui Avraam și vom fi întotdeauna uniți. Ei nu ne pot ignora, pentru că evreii din Alexandria sunt cea mai mare comunitate de evrei din lume.

— Dar suntem cea mai neglijată comunitate a Alexandriei, îl înfruntă Așer. Ni se neagă cele mai elementare privilegii. Evreii nu pot deveni nici măcar cetățeni ai acestei țări.

Tata îl cuprinse cu un braț pe Așer pe după umerii lui lați.

— Fii recunoscător pentru ceea ce ne-a dat Stăpânul Universului, îl sfătui el.

Împreună cu întreaga comunitate ne-am dus la sinagogă și I-am mulțumit lui HaShem pentru faptul că războiul se sfârșise. De asemenea, L-am rugat pe Adonai să îl binecuvânteze pe Iulius Cezar.

I-am mulțumit lui Adonai nu doar pentru pace, dar și pentru libertatea de a ne întoarce la viața noastră obișnuită. Petrecusem foarte puțin timp împreună cu Urbi de când devenise împărătească, dar acum că era în siguranță la cârmă, speram să putem din nou să ne petrecem zilele împreună.

Adevărul e că abia așteptam să o slujesc într-un mod nou – eram gata să ofer încă o pereche de brațe pline de dragoste copilașului ei.

Mă așteptam ca tata să fie șocat de vestea că împărăteasa noastră era însărcinată, dar el a primit vestea fără niciun comentariu. M-așteptam ca el să comenteze ceva la adresa comportamentului împărătesei, dar anii în care trăise în Alexandria, unde moralitatea era la fel de inconsistentă precum apa mării, îl temperaseră. Dacă eu aș fi fost cea însărcinată, probabil și-ar fi smuls părul din cap și s-ar fi învești săptămâni întregi în sac și cenușă. Dar în cazul împărătesei, nu a făcut-o.

— Nu ne putem aștepta ca cei care nu Îl cunosc pe Adonai să trăiască după cuvântul Lui, spuse el, mângâindu-și barba în timp ce

își plimba privirea de la mine la Așer. Chiar și așa, Cezar este însurat cu o doamnă la Roma.

— Nu este așa, spuse Așer, mutându-și privirea de la tata la mine. Am auzit că a divorțat de femeia aceea.

Tata își înclină capul.

— Cine ar putea spune? Nu știu decât ce am auzit de la negustătorii și prietenii mei de la sinagogă. Dar de un lucru sunt sigur – dacă Cleopatra conduce cu Cezar alături, această alianță va fi bună pentru Egipt.

— Cum poți spune una ca asta? De săptămâni întregi îmi băteam capul cu relația dintre Cezar și Cleopatra. E atât de bătrân că i-ar putea fi tată!

Tata zâmbi trist.

— Vârsta nu are nimic de-a face cu atracția, iar atracția are puțin de-a face cu căsătoria. Nu știu ce simt unul pentru celălalt, dar cred că se bucură unul de compania celuilalt. Dacă Cleopatra l-ar găsi respingător pe acest bărbat, nu i-ar asculta sfaturile. Dar din câte aud, are încredere în el.

— Eu unul nu înțeleg de ce sunt împreună, spuse Așer. El e roman, ea e grecoaică. Romanii și grecii se disprețuiesc între ei.

Tata zâmbi.

— El e un om strălucit. Ea e o fată inteligentă care poate să îi facă față indiferent de tema de discuție pe care ar alege-o el. A mai fermecat și alți bărbați înainte de el, așa că nu sunt surprins că a reușit să îl farmece și pe el.

— El a câștigat războiul, am subliniat eu. Și atunci de ce nu se duce acasă?

— Sunt convins că o va face atunci când va fi pregătit.

— Dar... un copil!

Tata îmi oferi un zâmbet abia schițat, încărcat de nostalgie.

— Și tu ai putea avea un copil dacă te-ai gândi la căsătorie. Exemplul Cleopatrei nu te-a convins că fericirea vine din trăirea vieții în familie. Yosef este un tânăr minunat...

Am oftat, obosită de confruntarea familială.

— Așa este, dar nu mi-e decât un bun prieten, pentru că mi-am investit viața într-o împărătească. Prietenia mea cu Urbi este parte a planului lui HaShem.

Tata scutură din cap.

— Dacă cu adevărat ai auzit vocea lui Adonai, fiica mea, mă tem că I-ai înțeles greșit mesajul. Ar trebui să fii precum Rahela și Lea, rodnică și binecuvântată...

Cuvintele lui căzură peste mine ca ropotul unei ploi de vară pe care o puteai ignora cu ușurință. De îndată ce zidurile și baricadele de apărare au fost îndepărtate din cartierul palatului, am plănuit să o vizitez pe prietena mea și să o întreb dacă puteam locui la palat.

Capitolul 11

Când am fost în sfârșit în stare să trec din nou pragul iatacului lui Urbi, am găsit-o pe prietena mea fericită, în lună înaintată de sarcină și îndrăgostită până peste cap. Ținuta, manierele și înfățișarea ei erau atât de schimbate, încât pentru o clipă m-am întrebat dacă nu mi-a furat-o vreun demon și a lăsat în loc o altă făptură.

— Chava! Urbi mă îmbrățișă și mă primi în dormitorul ei, apoi se aruncă cu totul lipsit de grație pe pat. Îți vine să crezi? Zâmbi privind la pântecul generos. La fel cum Isis l-a purtat pe Horus, și eu port fiul lui Cezar. Cu multă tandrețe, își mângâie pântecul. Tata ar fi mulțumit. Am păstrat Egiptul pentru încă o generație.

— Cum adică ai „păstrat Egiptul"? Încruntându-mă, m-am așezat pe un scaun aflat în apropiere. Ai ales campionul în mod corect. Cezar a fost cel care a salvat Egiptul.

— Cât de puține știi despre viață! Cu toate că zâmbea, atitudinea ei superioară mă răni. Da, Cezar a câștigat războiul, însă în Roma sunt unii senatori care se întreabă de ce Roma nu declară Egiptul o provincie și nu așază un guvernator care să ne conducă. Dar eu am salvat Egiptul, pentru că Cezar știe că mă pricep mai bine decât orice

roman să conduc Egiptul. Eu înțeleg Egiptul. Eu *sunt* Egiptul. Și voi păstra tronul acesta pentru fiul meu.

Cine *era* această femeie? Știam că Urbi se putea schimba în lunile cât fuseserăm despărțite, dar acum îmi dădeam seama cât de diferită devenise de fapt.

Cumva, am reușit să zâmbesc.

— Am ceva pentru tine. Am căutat prin desaga de mătase pe care o aveam cu mine și am scos o cutie din lemn. Am vrut să îți arăt cât de mult mă bucur de fericirea ta. Și cât de fierbinte mi-e credința că suntem menite să fim întotdeauna împreună.

Urbi se ridică, cu ochii scânteindu-i. La fel ca fata pe care mi-o aminteam atât de bine, s-a întins curioasă după cutie și i-a ridicat capacul. În interior, pe căptușeala din mătase neagră, se afla o bucată de lemn adusă de ape, sculptată cu cuvinte în greacă și ebraică.

— Chava! Un râs gutural i se născu în piept. Ce este asta? Și de unde o ai?

— Sunt numele lui HaShem. Am simțit cum mi se îmbujorau obrajii. Am dus-o la un meșter să o sculpteze.

Urbi își trecu degetul peste literele delicate.

— Un singur Dumnezeu are atâtea nume?

— El reprezintă multe lucruri, am spus, aplecându-mă înainte. Am arătat spre una dintre marginile bucății de lemn. El este YHVH Nisi, stindardul nostru care ne protejează. Mi-am trecut degetul spre următorul grup de litere. El este YHVH Ropheca, cel care ne vindecă trupurile și sufletele. El este YHVH Tsva'ot, Domnul oștirilor, care ne dă încredere și îndrăzneală.

— Mulțumesc; e foarte frumos. Puse capacul la loc pe cutie și o lăsă deoparte. Trebuie să i-o arăt lui Cezar când va lua cina cu mine diseară.

Ignorând noua înțepătură – după atâtea luni în care fuseserăm departe una de cealaltă, sperasem să luăm cina împreună – am trecut la un alt subiect. M-am aplecat înainte, gata să îi împărtășesc noutatea despre Yosef. Dar mai întâi îmi doream să aud tainele ei.

— Spune-mi... îl iubești pe Cezar? Cu adevărat?

Urbi ridică ambele sprâncene, apoi se întinse pe pat, cu pântecul ei ridicându-se imens între noi, ca un obstacol fizic.

— E un bărbat fascinant, începu ea, rostogolindu-se pe-o parte și proptindu-și capul într-o mână. Inteligent, puternic și iscusit. M-a învățat atât de multe lucruri în ultimele câteva luni.

— Nu mi-ai răspuns la întrebare.

Sprâncenele ei alungite se arcuiră.

— Ce este dragostea, Chava? Când o vei putea defini, presupun că îți voi putea da și eu un răspuns. Până atunci, dacă îi sunt recunoscătoare lui Cezar pentru faptul că a eliberat Egiptul de fratele meu ucigaș și de sfetnicii lui? Da. Dacă sunt îndatorată lui pentru că mi-a salvat viața? Cu siguranță. Dacă sunt recunoscătoare pentru că o ține prinsă pe Arsinoe ca să nu îmi mai amenințe viața? Cu adevărat, așa sunt.

— Te-ai culcat cu el de bună voie?

Cuvintele îmi zburară de pe buze înainte să apuc să le opresc, însă Cleopatra nu ezită și nu roși.

— Da, și aș face-o oricând din nou.

Mi-am plecat fruntea.

— Nu am vrut să fiu indiscretă. Am întrebat doar pentru că îmi pasă.

— Ai putea încerca să îți pese ceva mai puțin. Și crede-mă când îți spun că Cezar a fost bun cu mine. Nu înseamnă că nu am fost furioasă... Buza inferioară îi ieși în afară, îmbufnată. Am fost înfuriată că a dat foc flotei mele și a ars atât de multe manuscrise din bibliotecă. Atât de multe comori neprețuite, dispărute într-un singur gest nesăbuit! Dar războiul duce întotdeauna la pericole și distrugere. În final, nu am plătit un preț foarte mare. Iar Egiptul este în sfârșit al meu.

— Chiar dacă acum ești căsătorită cu cel mai mic frate al tău. Nu îmi pot închipui că ești măritată cu Sefu.

În obrazul ei apăru o gropiță.

— Ha! Da, chiar și așa. Voi face tot ce îmi stă în putință să îl țin la distanță de orice sfetnici bine intenționați. În afară de Cezar.

Am făcut o grimasă când un gând îmi veni subit în minte. Dintre cei cinci copii ai împăratului, Urbi fusese întotdeauna cea mai apropiată de tatăl ei. La cincizeci și doi de ani, Cezar avea aproape vârsta lui Auletes. Oare Urbi îl privise pe Cezar ca pe propriul tată?

— Ce-i cu fața asta? Urbi se aplecă spre mine, studiindu-mă. La ce te gândești?

— Când eram mai mici, știai întotdeauna ce îmi trece prin minte.

Ea alungă vorbele mele cu o mișcare a mâinii.

— Pe-atunci eram copile și nu ne stătea capul la nimic altceva decât la joacă.

— Așa este. Mă gândeam – mă întrebam – dacă ai fost atrasă de Cezar pentru că îți lipsește tatăl tău. La urma urmei, sunt cam de aceeași vârstă...

Urbi se încordă, iar fața i se făcu de un roșu stacojiu.

— Dacă sugerezi că eu și tatăl meu...

Am rămas cu gura căscată când am înțeles sensul vorbelor ei.

— Nu aș putea niciodată să sugerez una ca asta. Dar dacă îți este dor de tatăl tău, ai putea să îți dorești ajutorul și consolarea unui bărbat mai în vârstă.

— Cezar este singurul care a supraviețuit de pe vasul lui care s-a scufundat, știai asta? se năpusti ea la mine, cu ochii scânteindu-i. În timpul unei lupte cu vrăjmașii, a văzut că vasul lui era pe cale să fie scufundat. Purtând o armură grea, s-a aruncat în mare, reușind să salveze un număr important de pergamente. Nu a fost dispus să le dea drumul cu toate că înota într-o ploaie de săgeți și sulițe. A înotat o distanță considerabilă folosindu-se de o singură mână!

Atinsesem un punct nevralgic – sau poate ceva mult mai sensibil. Mi-am plecat capul și m-am întins spre prietena mea, cu palmele deschise și ochii imploratori.

— Iartă-mă. Nu am avut niciun gând rău. Și nu ar trebui să vorbesc despre astfel de lucruri, pentru că nu am cunoscut bărbat până acum.

— Într-adevăr, nu ai cunoscut. Urbi își ridică bărbia și pufni, apoi oftă prelung. Îndreaptă-ți spatele, Chava, poziția asta nu îți vine bine. Ar fi trebuit să îmi aduc aminte că îți lipsesc cunoștințe de acest fel și fără de care nu poți sugera nimic necuviincios.

Am luat aer și am dat să ripostez, dar apoi m-am hotărât să îmi țin gura. Ea se liniștise, iar eu nu aveam de gând să risc să o întărât din nou. Nu aveam să îi spun nimic despre Yosef. Și aveam să mai aștept până când să îi cer permisiunea de a locui la palat.

— Ar trebui să plec. Am făcut un semn spre ușă. Tata probabil își va face griji.

Urbi zâmbi.

— Tatăl tău este bine?

— Da, este. Dacă ar fi aici, ți-ar oferi felicitările lui și o binecuvântare.

Zâmbetul ei deveni mai luminos.

— Du-te în pace, sânge din sângele meu. Ne vom revedea curând.

Chemarea din partea ei sosi de îndată ce luasem micul dejun a doua zi de dimineață. Solul lăsă sulul la ușier, iar Nuru mi-l aduse.

— Trebuie să mă duc îndată la palat, am spus, citindu-l cu voce tare.

Tata își trase ușor barba.

— Ar trebui să te însoțesc?

— Împărăteasa dorește să mă vadă singură.

Așer zâmbi.

— Nu știu cum reușești asta. Acum că s-a întors, trimite după tine în fiecare zi.

— Așa ar și trebui să fie.

M-am ridicat și m-am îndreptat spre bazinul din atrium. Mi-am studiat reflexia din apă – aranjamentul părului meu nu era atât de elaborat pe cât mi-ar fi plăcut, însă Urbi mă văzuse și în situații mai rele. Însă nu se știa când l-aș fi putut întâlni pe Cezar.

Am chemat-o pe Nuru și mi-am întins brațele în timp ce ea mă înfășură cu himationul peste chitonul din pânză și mi-l prinse de umăr. După o altă privire aruncată repede în bazinul cu apă, pentru a-mi verifica faldurile veșmintelor, i-am cerut lui Nuru să își ia sandalele ei grele și am pornit spre ieșire. Toți anii în care răspunsesem chemărilor din partea lui Urbi mă învățaseră că nu era niciodată o idee prea bună să întârzii atunci când ea mă aștepta.

Am găsit-o pe prietena mea în iatacul ei. Era încă în pat, cu o mână pe abdomenul umflat, iar cu cealaltă ținându-și părul să nu îi cadă pe frunte. În ciuda evantaielor uriașe din pene pe care le vânturau trei roabe, împărăteasa Egiptului gâfâia cumplit în căldură.

— Mulțumesc zeilor că ai venit, spuse ea, ridicându-se când m-am apropiat. Repede, așază-te. Am noutăți pentru tine.

Inima mi se liniști când m-am așezat pe marginea patului ei. În ciuda schimbului dur de vorbe de deunăzi, părea că mă iertase. Ochii îi străluceau de entuziasm.

— M-ai provocat, spuse ea, zâmbind când o roabă îi aranjă pernele la spate. Mă tot gândesc la cel mai bun mod de a-ți mulțumi pentru darul tău.

— Nu este nevoie să îmi mulțumești, am insistat eu. Mă onorezi cu prietenia ta. Familia ta a onorat familia mea ani de zile și e suficient că te pot numi *prietenă*...

— Cuvintele nu sunt de-ajuns, nu între surorile de cruce, insistă Urbi. Așa că m-am întrebat, ce-i lipsește Chavei? Ai o casă frumoasă, cai buni, veșminte drăguțe. Ai o roabă devotată, altfel aș alunga-o pe Nuru și ți-aș cumpăra alta mai bună. Te pot face cetățean al Alexandriei. Pot să vă dăruiesc cetățenia ție și întregii tale familii.

Am făcut ochii mari, cuprinsă de un șoc ciudat, înfiorător.

— Nu ți-am cerut niciodată...

— Știu că nu mi-ai cerut, și tocmai de asta sunt atât de încântată să o fac. Tu, tatăl tău și fratele tău – veți fi cu toții cetățeni ai Alexandriei. Atunci când suntem în foamete și vor exista distribuții de alimente, tu și familia ta veți putea primi grâne de la depozitele din Egipt. Vă veți bucura de toate privilegiile cetățenilor, chiar dacă poporul vostru se trage din Iudeea. Tot ce aveți de făcut este să vă închinați în templele grecești. Sau – spuse ea și începu să râdă – să vă închinați împreună cu mine în Templul lui Isis, nu contează. Dar pentru devotamentul și prietenia ta pentru mine, sunt gata să fac asta pentru tine. Voi preschimba evreii în greci cu o singură poruncă.

Am simțit cum mi-e sugrumat gâtlejul, încât abia mai puteam respira.

— Urbi, nu pot primi...

— Nu fi modestă. Ai fost loială; meriți acest privilegiu.

— Nu sunt modestă. Dar nu pot primi.

Sprâncenele ei se arcuiră precum aripile unor păsări speriate.

— Știu că nu te așteptai la una ca asta, dar gândește-te ce onoare este aceasta pentru tine! Tatăl tău și fratele tău nu vor fi niciodată

biciuiți dacă vor fi arestați; proprietatea voastră nu va putea fi confiscată fără motiv. Nu mai trebuie să stați în mahalaua evreilor – puteți cumpăra orice casă, oriunde în Alexandria, dacă vreți.

— Măria ta... Mi-am lipit palmele între ele și am înghițit cu greu. Nu sunt în neștiință despre marea onoare pe care ne-o faci. Dar tatăl meu, fratele meu, noi nu ne putem închina niciunui alt zeu în afară de Dumnezeul părinților noștri. Suntem și vom fi întotdeauna copiii lui Avraam.

— Poate că vă puteți închina Dumnezeului vostru în templele noastre. Duceți-vă la templul lui Zeus, spuneți-vă rugăciunile, aduceți-vă jertfele și rugați-vă în taină oricărui zeu vreți...

— Nu pot face asta. Locul acela este plin de imagini gravate. Iar HaShem ne interzice să aducem jertfe pe un altar închinat altui dumnezeu.

Urbi se lăsă să cadă înapoi în pat, punându-și din nou mâinile pe abdomen.

— Nu vă cer atât de mult. Închinați-vă oricărui zeu vreți voi, dar nu vă puteți închina doar unui singur zeu. Nimeni nu are încredere în oamenii care refuză să trăiască la fel ca ceilalți, iar comportamentul unui cetățean nu trebuie să fie suspect. Toți cetățenii din Alexandria se închină în temple, participă la festivaluri, respectă mesele închinate zeilor... de ce vreți voi să fiți diferiți?

— Nu putem face lucrurile astea. Nu vom face așa ceva.

Mi-am ținut privirea plecată în timp ce rosteam cuvintele acestea, știind că ea nu avea să le înțeleagă. În toți anii noștri de prietenie, Urbi ignorase cea mai mare diferență dintre noi – închinarea familiei noastre la HaShem, Dumnezeul nevăzut care nu tolera închinarea la niciun alt dumnezeu. Oare ea nu înțelegea că credința noastră în HaShem determina orice alt aspect al vieții noastre? Nu putea înțelege că credința noastră făcea parte din identitatea noasră?

O umbră de vinovăție îmi străpunse sufletul. Îi ascunsesem oare atât de bine tocmai esența credinței mele, încât acum nu putea vedea cât de diferiți eram de fapt?

Îndreptându-și spatele, Urbi mă țintui cu privirea rece și impasibilă a unui sfinx.

— Deci îmi refuzi darul?

— Adonai îmi poruncește să nu mă închin altor dumnezei. Sunt nevoită să refuz, și la fel va face și tata. Dar nu îți vom respinge niciodată prietenia.

— Cum ai putea să fii prietena mea când lași un lucru atât de lipsit de importanță să intervină între noi? Sunt o împărătească îngăduitoare, o prietenă indulgentă. Nu îți cer decât să fii ca toți ceilalți și să recunoști zeii cetății noastre. Mă privi, iar ochii ei căprui se îngustară aprinși de furie. Dacă ai fi cetățean al Alexandriei, dacă ai fi doamna mea de onoare și prietena mea...

— Te rog. Vocea mi se frânse cu aceste două cuvinte. Lucrul pe care îl ceri nu este lipsit de importanță. Noi, evreii, nu suntem la fel ca ceilalți; suntem unici. Cu toate acestea, HaShem mi-a spus că prietenia noastră... Gândurile mele se împleticiră când am încercat să îmi aduc aminte cuvintele Lui. Prietenia noastră este în mâinile Lui.

Urbi pufni și râse sec.

— Atunci să o lăsăm acolo unde este.

— Voi fi alături de tine în cea mai fericită zi a vieții tale... și în ultima.

— Vrei să fii unică? N-ai decât! Fața Cleopatrei deveni mai palidă, dar nu se clinti. Vei ști curând că Dumnezeul tău este unul fals, spuse ea, cu o voce încărcată de exasperare. Pentru că cea mai fericită zi a vieții mele va fi atunci când voi da naștere fiului meu, iar ultima mea zi... nu va fi astăzi, cu toate că nu te voi mai vedea niciodată. Absolut niciodată.

— Sânge din sângele meu. Lacrimile mi se rostogoliră pe față când mi-am întins mâinile ca semn al legăturii noastre. Inimă după inima mea. Voi fi prietena ta, tovarășa și slujitoarea ta, atâta timp cât nu îmi ceri lucruri pe care nu le pot face. Nu sunt nici grecoaică, nici egipteancă, și trebuie să umblu pe căile părinților și strămoșilor mei...

— Afară.

Se ridică în genunchi și arătă cu mâna tremurătoare spre ușă. Robii se dădură la o parte, făcându-mi loc, iar eu mă prăbușii când am alunecat de pe pat și m-am târât pe podea.

— Urbi, iartă-mă că insult bunăvoința ta. Dar cu siguranță înțelegi! Te rog, haide să ne întoarcem la felul în care eram când eram copile. Haide să ne întoarcem la a fi simple ca niște copile...

— Să nu mai rostești vreodată numele familiei mele, spuse ea, cu o voce rece precum oțelul. De azi înainte, nu vei mai sta în prezența mea. Își îndreptă bărbia spre un străjer care își vârâse capul în încăpere. Tu! Du-o de aici.

M-am ridicat, am privit-o o ultimă oară, cuprinsă de durere, pe prietena copilăriei mele, apoi m-am întors și am plecat, cu inima sfâșiată de durere și uluire.

Capitolul 12

Tată?

L-am găsit în bibliotecă, aplecat peste un manuscris desfășurat. Își înălță lumânarea și mă privi cu îngrijorare.

— Ce te frământă, fata mea?

Un suspin mi se ridică în gâtlej și am fost cu totul neputincioasă să mi-l înăbuș. Îmi ieși pe gură ca un sughiț, apoi am început să plâng de-a dreptul, cu umerii zguduindu-mi-se, cu lacrimile șiroindu-mi, la fel și nasul.

Tata clipi din nou, apoi lăsă lumânarea și mă cuprinse cu brațele sale, lovindu-mi stângaci umărul în timp ce plângeam.

— Ce te-a supărat? întrebă el, îndepărtându-se ușor. Scoase o bucată de pânză din mânecă și dădu să îmi șteargă fața cu ea.

Am luat bucata de pânza de la el și m-am așezat pe un scaun în apropiere.

— Nu îmi vine să cred, dar eu și Urbi – nu mai suntem prietene. Bărbia îmi tremura încă la aducerea aminte a întâlnirii cu ea. Ea a vrut să ne onoreze familia, dar mi-a cerut ceva imposibil, ceva ce nu aș fi putut face niciodată. Așa că i-am refuzat cinstirea cât de blând am putut, dar ea s-a înfuriat foarte tare. A pus o strajă să mă scoată afară din iatacul ei.

Tata se aplecă înainte, plin de compasiune, dar expresia de pe fața lui rămase liniștită.

— Crezi că se va liniști în câteva zile? Nu e prima oară când voi două vă certați.

— Nu a fost o ceartă copilărească. Mi-a părut ceva... cât se poate de serios.

Tata se așeză la birou și își cuprinse mâinile peste pântecul ușor destins.

— Ce cinste ți-a oferit împărăteasa?

Mi-am șters din nou ochii și mi-am suflat nasul.

— A vrut să ne ofere cetățenia, dar mi-a spus că trebuia să ne închinăm împreună cu ceilalți cetățeni ai Alexandriei. Când i-am spus că nu ne vom închina niciodată înaintea unui chip cioplit, s-a înfuriat. Nu am mai văzut-o nicicând atât de furioasă. Am tot sperat că se va liniști, însă cu cât vorbeam mai mult, cu atât se înfuria mai tare.

Tata își mângâie barba și rămase privind în gol la sulul deschis în timp se gândea la cele auzite.

— Ai făcut bine să îi răspunzi în felul în care ai făcut-o, spuse el în cele din urmă, și mă surprinde că ți-a cerut una ca asta. Cetățenia ar fi un dar extraordinar, însă poate că nu ne este dat să fim cetățeni aici. Casa noastră este în Iudeea, capitala noastră – la Ierusalim.

Am izbucnit în râs.

— Chiar dacă nu am fost niciodată acolo?

— Chiar și așa. Pentru că aceea este țara pe care a ales-o HaShem pentru noi. Pentru că Templul este acolo.

Se aplecă înainte și mă bătu ușor pe mână.

— Nu te frământa, Chava. Femeile care așteaptă copii se comportă adesea în feluri care sunt cu totul străine naturii lor. Împărăteasa se va liniști odată ce furia ei se va fi spulberat. Probabil are multe lucruri pe cap. Trebuie să fie mereu atentă cu Cezar, pentru că în orice clipă ar putea-o îndepărta și instaura un guvernator roman în locul ei. Poate că își face griji pentru copilul ei – nașterea de copii este periculoasă atât pentru mamă, cât și pentru copil, după cum bine știi. Sunt convins că vei primi vești de la Urbi în curând.

Am pufnit.

— Să îi trimit un mesaj?

— Nu scormoni în jar, lasă cărbunii să se stingă. Am auzit că Cezar va pleca în curând, așa că dă-i timp împărătesei să se obișnuiască cu lipsa lui. Așteapt-o. În timp, totul va fi bine. La urma urmei, nu ți-a spus HaShem că prietenia aceasta este în mâinile Lui?

El zâmbi, iar deschizăturile ochilor deveniră două linii, comentariul său umplându-mi din nou ochii de lacrimi. În clipa aceea, cel puțin, el avea credință în promisiunea pe care mi-o făcuse HaShem, iar eu îmi doream cu disperare să știu că mai credea și altcineva în afara mea.

Mi-am proptit bărbia în mână și am studiat fața tatei în timp ce își relua lucrul. Soarele alexandrin îi bronzase pielea, sculptându-i parcă linii albe pe fruntea lată, care părea mereu afundată în zeci de gânduri profunde, având întotdeauna răspuns la orice problemă m-ar fi frământat.

Bubuitul de la ușă tulbură liniștea din bibliotecă.

— Cine să fie la ora asta? M-am ridicat. Stai să văd unde este ușierul...

Ciocănitul încetă, apoi auzii un țipăt urmat de sunetul unor sandale alergând pe pardoseala din piatră. Nuru intră în fugă în bibliotecă, cu ochii mari în timp ce șoptea avertismentul:

— Fugi, stăpână! Fugi!

Abia am apucat să privesc spre tata, că o jumătate de duzină de ostași își și făcu apariția – legionari romani, probabil dintre oamenii lui Cezar.

— Avem ordin să arestăm trei evrei: învățatul Daniel și copiii lui, Așer și Chava, spuse căpetenia, citind dintr-un sul. Își coborî pergamentul și își îngustă privirea. Locuiți în această casă?

Tata se ridică și se prinse cu mâinile de marginile tunicii sale.

— Eu sunt Daniel.

— Ești arestat. Ia cu tine tot ce poftești, dar repejor.

— Nuru, am strigat, întorcându-mă instinctiv după ea – adu un coș pentru...

Soldatul mă opri.

— Robii voștri au fost eliberați din porunca împărătesei.

Vestea aceasta mă șocă mai mult decât anunțul arestului ce ne

păștea. Oricine putea fi arestat și eliberat, dar eliberarea robilor noștri... era permanentă.

Fața lui Nuru se albi din cauza șocului. Se împletici înapoi în timp ce soldatul mă înșfăcă de braț.

— Tu ești Chava?

Am tresărit sub strânsoarea mâinii lui.

— Eu sunt.

— Și unde este – spuse el, căutând cu privirea în sul – Așer?

— Nu știu.

Înainte să apuc să mai spun ceva, gărzile îl înșfăcară pe tata și ne târâră pe amândoi afară pe stradă. Cu toate că mintea îmi era plină de un iureș de implorări și proteste, un singur gând se ridică, limpede, peste toate celelalte – Așer nu era acasă. Pentru moment, cel puțin, fratele meu avea să scape de mânia împărătesei.

Capitolul 13

Cei ce se joacă cu focul, mă avertizase tata cândva, riscă să se ardă.

Cuvintele îmi reveniră din amintiri, susurând prin mintea mea pe măsură ce câteva pâlcuri de curioși îi priveau pe legionari târându-ne pe treptele de marmură ale casei noastre. Vecini din mahalaua evreiască se opreau și ne priveau în timp ce ne împleticeam pe drum, și nu odată cineva strigă consternat numele tatei. L-am căutat prin mulțime pe Așer, dar nu l-am văzut. Ca niște criminali am fost duși în toată rușinea prin fața sinagogii și apoi pe Drumul cel larg al lui Canopus, și apoi pe porți îndărătul zidurilor cetății.

În cele din urmă, am ajuns la garnizoana romană. În timp ce un străjer ne dezlega mâinile ce fuseseră legate cu funie, m-am rugat ca cineva să îi spună lui Așer ce s-a întâmplat și să îl ajute să fugă din cetate. Era destul de rău că tata trebuia să sufere din cauza mea, nu îmi doream ca și Așer să fie întemnițat.

De îndată ce mâinile mi-au fost libere, un soldat m-a îmbrâncit spre o încăpere și m-a aruncat înăuntru, apoi încuie ușa. La început nu am putut vedea nimic în întunericul aproape desăvârșit, însă când mi s-au obișnuit ochii, am văzut alte trei femei în încăperea lipsită

de ferestre. Tata fusese dus în altă parte. Speram să fi rămas măcar în aceeași clădire. *Te rog, Adonai, ține-l aproape de mine.*

Femeile cu care m-am trezit închisă nu mi-au spus nimic, ci m-au țintuit cu privirea oarecum acuzator. Îmbrăcate în tunici simple, de egipteni obișnuiți, își purtau părul fie împletit simplu sau îl lăsau să atârne liber, fără niciun fel de ornamente. La cum eram îmbrăcată eu, cu un chiton din pânză fină și un himation scump din mătase, mă simțeam inconfortabil atrăgând atenția asupra mea.

Incapabilă să suport presiunea privirilor femeilor asupra mea, am rămas în picioare cu fața spre gemulețul din ușă, așteptând să vină un străjer să îmi spună că împărăteasa poruncise eliberarea mea. Am rămas în poziția aceea ceasuri în șir, apoi am început să mă plimb, ignorându-le pe celelalte femei și încercând să îmi păstrez chitonul curat.

Odată cu soarele ce apunea și întunericul care se adâncea în jurul meu, m-am așezat cu grijă pe jos, cu spatele la perete. Hotărâtă să dorm în șezut, mi-am închis ochii, doar pentru a tresări de fiecare dată când trupul meu mă trăda și aproape adormea.

Așteptam o eliberare care însă nu sosi.

Când soarele își făcu din nou apariția la orizont, a doua zi dimineață, mă întinsesem de-a lungul peretelui, la fel ca toate celelalte, prea obosită pentru a mai rămâne ridicată și prea murdară ca să îmi mai pese că îmi întinam veșmintele. Noaptea aceea am dormit pe o pardoseală murdară, folosindu-mi brațele drept pernă și himationul subțire ca pătură. La fel ca celelalte femei, mă ușuram într-o găleată și beam apă stătută cu un polonic comun, recunoscătoare că puțina lumină le împiedica pe celelalte să îmi citească pe față umilința ce o simțeam.

În cea de-a treia după-amiază, toate patru am fost conduse afară, apoi am fost duse în fața unui magistrat. Judecata la egipteni era rapidă și cele mai multe pedepse erau deja stabilite – hoții obișnuiți erau bătuți, jefuitorii de morminte erau îngropați de vii, iar criminalii erau executați. De vreme ce nu știam care era acuzația care mi se aducea, nu aveam nici cea mai mică idee despre pedeapsa care mă aștepta.

Prima dintre femei fusese arestată pentru furt de la vecina ei; judecătorul porunci gărzilor să o bată cu un băț și apoi să fie trimisă

înapoi la soțul ei. A doua întemnițată era acuzată de batjocorirea împărătesei, însă cum nu își făcu apariția niciun martor pentru a depune marturie împotriva ei, judecătorul o avertiză să își păzească limba și o eliberă. A treia femeie, o prostituată de rând, era acuzată de faptul că furase de la un client. Magistratul dădu ordin ca ea să fie eliberată – după ce gărzile îi tăiară nasul.

Mi-am acoperit urechile când două gărzi o țineau pe prostituată la perete, în timp ce un altul duse la îndeplinire sentința. Când urechile mi se umplură de sunetul țipetelor înnebunite, m-am închipuit stând între două gărzi în timp ce un al treilea își ascuțea barda pentru a-mi lua capul. Cu siguranță că insultarea împărătesei nu putea primi o sentință oarecare.

Am rămas în picioare în fața magistratului și mi-am plecat privirea, pregătindu-mă pentru orice va fi urmat. Oare Cleopatra avea să își facă apariția aici pentru a mărturisi împotriva mea? Cu siguranță că nu. Nu avea să păsească niciodată într-o garnizoană, așa că avea să trimită vorbă cu privire la soarta mea.

Mi-am strâns mâinile pumni când magistratul mă fixă cu privirea.

— Asupra cazului tău nu s-a hotărât încă nimic. Făcu un semn către ușă. Înapoi în carceră cu tine.

— Iar tata? Vă rog, domnule, cu el cum rămâne?

Întrebarea mea păru să împietrească trăsăturile feței magistratului, însă el arătă din nou spre ușă.

— Nu am auzit nimic de la palat, așa că tu și tatăl tău veți rămâne în continuare aici. Pleacă!

Nu auzise nimic de la palat? Ce fel de jocuri făcea Urbi?

În timp ce străjerul mă ducea înapoi în celula mea, am ascultat să văd dacă aud vreo voce cunoscută. Tata era aici pe undeva, iar Așer, poate că fusese prins și el între timp. Dar cu toate că m-am străduit să aud vocile lor, nu am auzit altceva decât râsete gălăgioase și râgâieli, în timp ce legionarii se relaxau la capătul unei zile.

A treia zi spre apus, am început să cred că Cleopatra dorea pur și simplu să îmi dea o lecție. Îndurasem trei zile întregi în încăperea

aceea dezgustătoare fără să îmi pot schimba veșmintele, fără latrină și fără slujnica mea. Nu mâncam decât atunci când gărzile romane își aduceau aminte să îmi arunce o coajă de pâine sau să îmi ofere un castron de terci, iar părul mi se încâlcise îngrozitor.

Nu era cu putință să intenționeze să mă lase aici pentru totdeauna. Pusese la cale arestarea tatei și a fratelui meu doar pentru că știa că avea să mă determine să mă gândesc că ei urmau să sufere de pe urma greșelilor mele. Dar ea îl respecta pe tata, așa că în orice clipă aveam să primim veste de la palat, apoi aveam să ne întoarcem acasă.

În timp ce întunericul îmi umplea celula, m-am lipit din nou de perete și am început din nou să îmi rod unghiile, care nu mai erau deloc îngrijite. Pe când s-a încheiat prima strajă, a trebuit să accept cruda realitate: împărăteasa nu uitase ofensa mea și nu avea de gând să mă ierte deocamdată.

Cum putea să se înșele tata atât de mult? Crezuse că Cleopatra avea să își vină în fire și să uite de ofensa mea, dar uite că nu era așa. Însă poate că porunca de a fi întemnițați nu venise de la Cleopatra, ci de la Cezar. Poate că împărăteasa îi spusese lui Cezar că îl numisem bătrân. Poate că astfel de cuvinte sincere reprezentau o crimă la Roma, iar eu comisesem o ofensă serioasă fără ca măcar să fi știut.

Poate că urma să șed aici până când i se făcea milă lui Urbi de mine și poruncea eliberarea mea... sau executarea mea. Dar cu siguranță nu avea să îl execute pe tata. Nu făcuse nimic ca să o ofenseze, iar Alexandria își prețuise întotdeauna învățații. Cu siguranță avea să îl elibereze, chiar și numai pentru renumele pe care îl avea.

Îmi făceam griji pentru tata. Nu mai era tânăr și probabil că îl chinuiau alte suferințe fizice mai mult decât pe mine. Întotdeauna se mișca greu de dimineață, chiar și după ce dormea pe două saltele umplute cu pene. Oare cum umbla după ce dormise trei nopți pe o pardoseală din cărămidă?

În cea de-a patra zi, sunetul strigătelor din fața garnizoanei întrerupse monotonia. Am implorat străjerii care treceau prin dreptul ușii să îmi împărtășească motivul sărbătorii de pe stradă, dar ei nu îmi răspunseră. În cele din urmă, un străjer mai tânăr se opri la ușa mea.

— Sărbătoresc proclamația lui Cezar.

Pulsul mi se acceleră.

— Ce proclamație a dat?

Străjerul ridică din umeri.

— Ca să îi răsplătească pe ostașii evrei care l-au ajutat în război, i-a cerut împărătesei să le dea cetățenia cu drepturi depline tuturor evreilor din Alexandria. Legionarul își încrucișă brațele. A – și va construi o nouă sinagogă în mahalaua evreilor. Drăguț pentru ei, presupun, dar eu nu am auzit nicio știre care să merite să fie sărbătorită.

Am ascultat raportul său într-o tăcere plină de uimire. Cleopatra le dăruia evreilor cetățenia fără să îi silească să se închine în templele păgâne ale cetății? De ce fusese dispusă să facă una ca asta unor străini, însă mie și familiei mele ne refuzase această libertate?

Răspunsul îmi veni într-o sclipire intuitivă: *Pentru că Cezar i-a cerut-o.*

Ea făcea ceea ce îi cerea el, pentru că ea avea nevoie de el mai mult decât avea nevoie de mine.

Am alunecat în josul peretelui până am ajuns pe podeaua murdară. Cu toate că nu aveam nici cea mai mică idee despre ce se întâmplase între Cezar și Cleopatra, îmi puteam închipui cu ușurință un scenariu logic. După ce Urbi dăduse porunca de a arunca familia mea în temniță, Cezar venise probabil în iatacul ei la sfârșitul zilei. La un pahar de vin, ea îi va fi împărtășit probabil detaliile întâlnirii – cum îi refuzasem oferta pentru că nu mă puteam închina niciunui alt zeu în afară de Dumnezeul părinților mei. Cezar, încurajat de vin și încântat de imaginea copilului ce creștea în pântecul Cleopatrei, probabil îi va fi dus mâna la buze și îi va fi spus:

— De ce să fii atât de neiertătoare, draga mea? Dăruiește-le cetățenia tuturor evreilor pentru că avem o mare datorie față de ei. Nu le cere nimic, pentru că ei și-au dăruit deja viața cauzei noastre. Nu am fi aici dacă nu ar fi venit iudeii în ajutorul legionarilor mei.

Iar Urbi, întotdeauna dornică să îl mulțumească pe bărbatul pe care îl iubea, îi va fi dat curs cererii în timp ce eu și tata ședeam în temniță, iar Așer era pe fugă... doar HaShem știa unde.

Oare avea să dea vreodată poruncă să fim eliberați? Sau uitase cu totul de noi?

Proclamația lui Cezar îmi dădu speranțe că aveam să fim eliberați, pentru că întreaga cetate părea prinsă în acest val de mărinimie față

de poporul meu. Însă în ziua de după proclamație, am auzit un soldat spunând că Cezar plecase cu o corabie spre Armenia, lăsând trei legiuni în urmă pentru a o păzi pe împărăteasă și pentru a menține pacea.

Șocul meu se transformă repede în furie. Cum îndrăznea Cleopatra să ne lase pe mine și pe tata atât de mult în temniță! Toți anii în care fuseserăm prietene nu aveau nicio valoare? Sau se schimbase într-atât în timpul cât fusesem despărțite încât nu își mai amintea de legământul nostru de prietenie și atâtea momente petrecute împreună?

În noaptea aceea m-am întins pe pardoseala tare și L-am implorat pe Adonai să o pedepsească pe Urbi pentru asprimea ei.

— Sunt aici pentru că Ți-am fost credincioasă, Adonai, I-am reamintit eu lui HaShem. Am fost credincioasă închinării înaintea unui singur Dumnezeu, iar acum sunt în pușcărie! Pedepsește-o pe Cleopatra pentru acțiunea ei plină de ură și convinge-o să ne elibereze, pe mine și pe tata!

Două săptămâni mai târziu, am aflat că Cleopatra dăduse naștere unui băiat. Invocând titlurile a doi mari conducători, l-a numit Ptolemeu Cezar.

— Ptolemeu Cezar? Unul dintre străjeri rosti batjocoritor acest nume. Mai degrabă un mic Cezar.

— Cezarion, spuse un alt străjer, chicotind. Un Cezar mic care să ne conducă.

Pe măsură ce cuvintele continuau să ajungă la mine prin gemulețul din ușă, mi-am rezemat fruntea de lemnul aspru. Dacă Cleopatra tocmai născuse, gândurile ei aveau să se concentreze de acum doar asupra copilului. Și nicidecum asupra prietenei ei cu care încheiase un legământ veșnic și care aterizase în temniță.

Iosif, fiul lui Iacov, fusese închis ani de zile sub cârmuirea unuia dintre foștii faraoni, dar în timpul vremurilor noastre mai civilizate doar arareori un întemnițat rămânea închis pentru mai mult de câteva luni. Cei care rămâneau în garnizoană în timp ce își așteptau judecata erau sub supravegherea comandantului roman al acelei garnizoane.

Comandantul celor trei legiuni ale lui Cezar era un bărbat numit Rufio. L-am întâlnit pe acel ofițer după prima săptămână de temniță

și am fost uluită pe loc de privirea lipsită de orice expresie a acelui om. Orice s-ar fi putut petrece în fața acelui chip împietrit, iar mai târziu am auzit doi soldați vorbind despre motivul pentru care era de nepătruns: fusese cândva rob.

Aveam sentimentul că Rufio nu știa ce să facă cu mine și cu tata. Nu îl puteam condamna pentru incertitudinea lui – nici eu nu aveam o explicație rațională pentru prezența noastră în închisoare.

— Am așteptat, mi-a spus într-o zi când s-a oprit la ușa mea, să primesc un oarecare comunicat de la palat, dar nu am auzit nimic.

— Cum e tata? l-am întrebat, ridicându-mă în picioare. E bine?

Rufio mormăi.

— E destul de bine, dar a început să tușească.

— Vă rog. M-am dus la ușă și mi-am ridicat fața la geam. Puteți trimite după un doctor pentru el?

Am înghițit greu în timp ce o altă întrebare mi se cuibărea în gâtlej. Eram disperată să aud vești despre Așer, dar nu doream să îi reamintesc acestui om că numele fratelui meu se găsise la rândul lui pe mandatul de arestare.

Am tras adânc aer în piept și am privit prin deschizătura micuță.

— Avem prieteni la sinagogă, am spus, căutând privirea comandantului. Sunt surprinsă că niciunul dintre ei nu a venit să întrebe de noi. Dar poate că unul dintre ei ar putea găsi un medic pentru tata.

Am cercetat fața comandantului, căutând un semn cât de mic de compasiune, dar nu am văzut nimic dincolo de fața lipsită de orice expresie.

— Vă rog, am spus din nou, plecându-mi privirea, încât romanul să nu îmi vadă lacrimile. Tata nu mai este tânăr, dar este un mare învățător. HaShem te va binecuvânta dacă ai grijă de el.

— Ce dumnezeu este acela? Aveți aici o mulțime de zei din care să alegi.

— Dumnezeul care vede și cunoaște și care este mai presus de toate și de toți.

Două zile mai târziu, Rufio s-a oprit din nou la celula mea, însă de această dată un gardian deschise ușa. Comandantul păși înăuntru, făcându-mă să tresar din moțăirea mea superficială. Cum nu aveam

idee care îi erau intențiile, m-am retras lângă zidul din spate, hotărâtă să păstrez o distanță considerabilă între noi.

Rufio mă măsură repede din cap până în picioare, apoi își drese glasul.

— Cum nu am primit nicio veste de la palat, i-am scris lui Cezar despre întemnițații din cetate. Sper să primesc un răspuns în câteva săptămâni.

Am pufnit într-un râs sugrumat, disperat. Câteva *săptămâni*? Chiar dacă răspunsul sosea cu cea mai rapidă dintre vasele flotei romane, erau necesare câteva luni până să le primim din Armenia.

Mi-am ridicat bărbia, luându-mi inima în dinți.

— Ați reușit să găsiți un medic pentru tata?

— Îmi pare rău, spuse Rufio, și ceva din tonul lui mă făcu să cred că era sincer. Personal am vorbit cu trei medici, dar nici unul dintre ei nu a fost dispus să vină încoace. Știu că riscurile contagiunii sunt mult mai mari decât plata care li se cuvine.

Mi-am închis ochii, nedorind să îl las pe roman să citească disperarea care îmi chinuia sufletul.

— Am un frate, am spus încet. Oare oamenii voștri au reușit să îl găsească?

Privirea comandantului mă evită și se îndreptă repede în altă parte.

— Nu am reușit să îl găsim. În prezent nu îl mai căutăm.

Am răsuflat ușurată. Oare reușise Așer să părăsească cetatea? Eram destul de sigură că fusese ascuns de prietenii noștri din mahalaua evreiască. Dar dacă se temuseră că vor fi prinși ascunzându-l, îl vor fi trimis la miazănoapte să se descurce singur printre egiptenii băștinași.

Rufio căută înapoia lui după o torță și o aduse în celula mea, ținând-o deasupra capului. Lumina neașteptată mă făcu să privesc în altă parte, dar chiar și atunci când ochii mei se obișnuiră, nu am putut face mai mult decât să privesc cu ochii mijiți la bărbatul care mă măsura cu privirea, ochii lui fiind cuprinși de mirare.

— De ce te găsești aici? întrebă în cele din urmă. Ai ucis vreun nobil? Ai furat de la vreun negustător avut? Sau poate chiar de la împărăteasă?

Întorcându-mi privirea, am râs scurt, disperată.

— Nu sunt sigură ce fel de nelegiuirea am comis, am mărturisit

eu, dar cu o zi înainte să fi fost adusă aici, împărăteasa îmi era cea mai bună prietenă. Ne-am certat. Și iată-mă acum aici.

Pe fața lui licări șocul, dar apoi trăsăturile feței își reluară expresia naturală, stoică. Își strecură o mână sub centura care-i ținea sabia și privi în jurul său, la încăperea mizeră care devenise casa mea.

— O doamnă nu ar trebui ținută în astfel de condiții, spuse el, înfruntându-mi privirea. Voi pune să se curețe această încăpere și să fie mobilată atâta timp cât te vei găsi aici. Dorești ceva în mod deosebit?

O asemenea generozitate neașteptată... de ce? Am ridicat din umeri pentru a-mi ascunde confuzia și am studiat fața aspră a bărbatului. În ochii lui am citit ceva ce văzusem adesea în ochii altor bărbați.

Mi-am înfrânat un chicotit. Eu și Urbi ne distram adesea pe seama efectului pe care îl avea frumusețea feminină asupra speciei masculine, dar în timp ce stăteam în temnița aceea, gândurile mele se învârteau într-un amestec ciudat de recunoștință și alarmă. Alarmă, pentru că știam ce făcea dorința din bărbați, mai ales în fața unei femei neajutorate. Recunoștință, însă, pentru grija pe care o deslușeam în expresia comandantului.

— Nu doresc nimic mai mult decât ce primește și tata. Mi-am strecurat o șuviță de păr după ureche. Dar m-aș bucura mult de apă și prosoape pentru spălare. Și...

— Da?

Mi-am strâns buzele.

— Poate că e numai închipuirea mea, însă uneori miros ceva... delicios. Parcă ar fi carne prăjită la foc.

Rufio pufni.

— E un băiat cu căruța lui. A început să vândă plăcinte cu carne în fața garnizoanei.

— Presupun că nu poți face rost de o plăcintă cu carne pentru întemnițatii tăi măcar din când în când? Eu și tata nu suntem obișnuiți cu un regim alcătuit doar din terci și pâine.

Romanul mormăi scurt, apoi se întoarse și plecă, încuind ușa după el. Până la apusul soarelui, celula mea minusculă fusese măturată, fusese adusă o saltea din paie, o pătură și o pernă, un lighean, un prosop din pânză și o carafă cu apă proaspătă.

Iar în noaptea aceea am găsit o jumătate de plăcintă cu carne în castronul meu. Speram că cealaltă jumătate ajunsese la tata.

Când am mușcat din ea, l-am rugat pe HaShem să mă ierte dacă acea carne provenea cumva de la un animal necurat. Trebuia să mănânc, iar dacă avea să îmi ierte acest păcat, aveam să mănânc numai carne curată tot restul vieții mele. Dacă avea să ne elibereze de acolo, aveam să mă rog de cinci ori pe zi și să fac tot ce îmi cerea tata, inclusiv să mă mărit cu Yosef, dacă asta își dorea Adonai...

Mai târziu, L-am rugat pe Adonai să îl binecuvânteze pe comandant pentru bunătatea lui, și L-am rugat ca, fie Cleopatra, fie Cezar, să își aducă aminte de mine și de tata și să aibă milă de noi.

Capitolul 14

Zilele se transformară în săptămâni, iar săptămânile în luni. Nilul se revărsă din albie, iar Egiptul sărbători cu cântec, dans și mese întinse în timp ce apele acopereau țara. Vara luă sfârșit, apele dătătoare de viață se retraseră, iar fermierii plantară pământurile. Fără îndoială, Cleopatra trebuia să fie mulțumită.

Dar de la palat nu veni nicio veste, și nici de la Cezar.

Am început să obosesc să înalț mereu aceleași rugăciuni. Felul în care încercam să atrag atenția lui Adonai părea să nu treacă dincolo de tavanul din lemn. Sufletul îmi era îndurerat, plin de o deznădejde fără margini. Când gândurile mele se întoarseră la cuvintele din Tanah, m-am identificat cu Iov, care suferise fără nicio explicație și care își dorise moartea:

> Sunt dezgustat de viața mea.
> De acea voi da frâu liber plângerii mele,
> Voi vorbi din amărăciunea sufletului meu.
> Îi voi spune lui Dumnezeu: „Nu mă condamna!
> Spune-mi ce ai împotriva mea!
> Îți place să mă asuprești,
> Să disprețuiești lucrarea mâinilor Tale...?

Îmi petreceam zilele de una singură, doar Rufio îmi ținea companie din când în când. Prizonierii, bărbați și femei, erau aduși în continuare la garnizoană pentru judecată, dar în loc să lase femeile să mă deranjeze, Rufio le ducea în altă încăpere. Am înțeles că încerca să îmi arate bunătate, dar după o vreme am început să tânjesc după vocea unor femei.

Auzeam voci de bărbați în toate ceasurile din zi sau din noapte. Pe coridorul din fața ușii mele îi auzeam râzând, certându-se, sporovăind, șoptind, discutând, și din când în când, plângând. Cel puțin o dată pe zi, un gardian venea la ușa mea, își lipea ochiul de deschizătura pătrată și mă privea, strigându-mi tot felul de lucruri indecente și sperând să aibă parte de puțină distracție necuviincioasă. Am început să șed cu spatele lipit de ușă pentru că nu puteam suporta atingerea acelor priviri supărătoare.

Cum nu vedeam nimic în întunericul celulei mele, celelalte simțuri ale mele deveniră extraordinar de ascuțite. Eram mult mai sensibilă la mirosuri – miasma transpirației de pe pielea mea, mirosul urinii de șobolan pe salteaua mea, mirosul bărbaților asudați ce treceau pe coridor. Atunci când Rufio îmi aduse o plăcintă cu carne – un lux pe care îl plătise cu propriii bani – am simțit aroma aceea de îndată ce mi-a trecut pragul. Și gustul! Am simțit gustul sării în pâine, condimentele din sos, și uneori eram convinsă că simțeam iarba subțire pe care o devoraseră vitele înainte să fie măcelărite.

Vârfurile degetelor îmi deveniră mai sensibile. Cu ochii închiși, puteam atinge peretele și știam dacă stăteam lipită de peretele exterior sau de cel mai răcoros, care dădea într-un coridor al garnizoanei. Degetele mele puteau face diferența între paiele noi și cele mai vechi, puteau deosebi așternuturile murdare de cele curate.

Chitonul îmi devenise o zdreanță și abia când m-am oferit de bună voie să ajut cu rufele murdare am găsit o cale de a face rost de altul. Rufio mă privi neîncrezător când l-am întrebat dacă pot ajuta roabele la spălatul rufelor, dar după ce se gândi o clipă, îmi îngădui această fărâmă de libertate. În adevăr, nu mă deranja să dau o mână de ajutor, pentru că munca de spălătorească mă scotea din garnizoană și mă ducea la lumina soarelui. Atunci când femeile veneau după rufele murdare, un străjer îmi prindea niște cătușe la

glezne și mă ducea la canalul care înconjura cetatea. Acolo mă desfătam la soare în timp ce ajutam o pereche de roabe grecoaice să spele tunicile și mantiile soldaților până când ni se încrețeau degetele. Din când în când, găseam o tunică lungă într-un maldăr de veșminte murdare – probabil lucrurile unei alte întemnițate sau ale unei prostituate pe care vreun soldat o strecurase în garnizoană – și atunci mi-am putut schimba veșmântul zdrențuit cu unul mai puțin rupt.

Munca spălării rufelor însemna de asemenea ocazia de a fi împreună cu alte femei. Cu toate că cei ce mă păzeau îmi interziseseră să vorbesc cu ele, nimeni nu mă putea împiedica să le ascult. În timp ce gardienii noștri stăteau pe malul canalului păzindu-ne de crocodili, eu munceam în apropierea roabelor și le sorbeam fiecare cuvânt, mai ales când o pomeneau pe Cleopatra.

— Aud că împărăteasa va pleca în curând, spuse o femeie într-o zi de toamnă deosebit de frumoasă. Trebuie să plece pe mare înainte să înceapă vânturile de iarnă.

M-am oprit din spălat, iar pulsul mi se acceleră.

— Ce este atât de special la Roma?

— Își duce fiul să își cunoască tatăl.

Un izvor de durere țâșni în sufletul meu și începu să se învolbureze. Cleopatra pleca și numai HaShem putea ști cât de mult avea să fie plecată. Ce altă dovadă îmi mai trebuia? Fosta mea prietenă mă uitase cu desăvârșire. Nu avea să mai irosească niciun gând cu privire la mine acum că se pregătea să plece la Roma și cu siguranță nu avea să se gândească la mine în timpul cât avea să viziteze țara lui Cezar.

Eu și tata eram terminați. În ciuda viselor mele, în ciuda promisiunii pe care mi-o făcuse HaShem, devenisem o spălătoreasă pentru oastea romană.

Am luat o altă tunică, am ținut-o cu ambele mâini și am început să frec furioasă țesătura de o lespede mare de piatră. Cum putea o femeie să se numească prietenă pe vecie și apoi să facă una ca asta? Cum putea să mă părăsească și să îl arunce pe tata în temniță? Cezar fusese îndurător și generos în victorie, de ce nu putea și Cleopatra să fie la fel?

M-am oprit din frecat, iar sentimentele mele se transformară din

furie în ceva mult mai aspru. Mă simțeam de parcă inimii mele i-ar fi crescut mâini, care acum o storceau de orice fărâmă de viață.

Cum putea fi HaShem atât de crud? De ce mă amăgise cu speranța că aveam însemnătate pentru împărăteasă și de ce îmi făgăduise că aveam să fiu o binecuvântare pentru ea? Îi spusesem despre făgăduința Lui, mărturisisem despre puterea lui Adonai, iar acum Cleopatra avea un motiv întemeiat să râdă de mine și de Dumnezeul meu.

Am lăsat mormanul de țesătură umedă să cadă pe piatră și m-am ridicat în picioare, simțindu-mi inima împietrindu-se, iar dragostea pe care o simțisem cândva pentru Urbi transformându-se în ceva care ardea mult mai intens și cu mai multă patimă.

Pe măsură ce treceau săptămânile, încercam să nu mă mai gândesc la pregătirile de călătorie care aveau cu siguranță loc la palat. Pe când am auzit trâmbițele paradei care îi însoțeau pe Cleopatra și pe fiul ei spre corabia lor, mă resemnasem și mă hotărâsem să nu mă mai gândesc niciodată la fosta mea prietenă cu afecțiune. Aveam să încui ușa ce ducea înspre trecutul meu și aveam să îmi mistui toate amintirile. Iar dacă mi se va fi ivit vreodată ocazia de a mă reîntoarce la palat, aveam să o folosesc și aveam să stau în picioare în fața ochilor sfredelitori ai lui Urbi.

La o săptămână după ce Cleopatra părăsise Alexandria, mi-am ridicat privirea la zăngănitul metalic ce se auzea din fața ușii mele. Rufio păși în celulă, însă de pe fața lui lipsea inexpresivitatea lui obișnuită. Ochii lui mă fixau cu o intensitate cu totul neobișnuită.

— Am pimit vorbă, spuse el, de la Cezar.

Inima mea se opri.

— Ți-a scris despre mine și despre tata?

— Indirect. De vreme ce împărăteasa va fi plecată la Roma pe perioadă nedeterminată, mi-a cerut să golesc această garnizoană de toți întemnițații împărătesei.

Am crezut că o să explodez de atâta fericire.

— Vom fi în sfârșit eliberați?

El se foi, evitându-mi privirea.

— Toți întemnițații trebuie vânduți.

Cuvintele lui atârnară greu în aer și pentru o clipă am crezut că nu le înțeleg. Vânduți? Dar numai robii erau vânduți. Eu și tata nu eram robi; eram oameni cu statut social și cu avere, oameni care trăiau în rândul celor nobili și celor de rang împărătesc. Robii, pe altă parte, abia dacă se puteau numi oameni.

Când ceafa mea atinse peretele din piatră, mi-am dat seama cât de totală fusese deposedarea noastră. Nu doar că statutul nostru social dispăruse, dar în decursul ultimului an, fuseserăm închiși și uitați. Cezar semnase aproape sigur sentința la moarte a tatălui meu. Robii mai înaintați în vârstă nu erau valoroși. Când deveneau prea slabi să mai poată munci, erau vânduți de obicei la preț mic sau scăpau de ei în alt fel...

Un țipăt mi se desprinse de pe buze, urmat de un suspin. Mi-am îngropat fața în mâini și mi-am dat curs disperării, fără să îmi mai pese de romanul aflat la doar câțiva pași mai încolo.

— Nu plânge, spuse Rufio, și am auzit o notă surprinzătoare de durere în vocea lui. Nu e moarte. E libertate, într-un alt fel.

— Cum poți numi robia *libertate*? Mi-am ridicat privirea contrariată la el. Cât de liber te-ai simțit tu când *erai* rob?

Un mușchi i se încordă pe maxilar.

— Viața e plină de situații mai rele decât robia. Totul depinde de stăpânul tău – un stăpân bun îți va îngădui să îți cumperi libertatea dacă reușești să câștigi îndeajuns argint. Tu și tatăl tău sunteți oameni învățați și veți avea un mare preț pe piață. Nimeni nu face rău și nu abuzează un rob care l-a costat mult.

Am început să tremur la gândul că aveam să ajung proprietatea cuiva. Dacă eu și tata aveam să fim vânduți la târgul de robi, atunci care erau șansele să fim vânduți împreună? Aveam să fim separați, iar eu nu aveam să îmi mai văd tatăl vreodată. Deja îl pierdusem pe Așer, dar dacă ne pierdeam unul de celălalt...

— E cu neputință să se întâmple una ca asta, am spus în șoaptă, mai mult pentru mine decât pentru roman. HaShem, ce am făcut să merităm una ca asta?

Am auzit bufnetul ușii din lemn care se închidea și mi-am ridicat privirea, descoperindu-l pe comandant îngenunchind alături de mine.

— Nu te teme, Chava, spuse el, folosindu-mi numele pentru întâia oară, din câte îmi aduceam eu aminte. Te voi cumpăra și îți voi oferi șansa de a fi eliberată.

Îl priveam uluită, tulburată adânc.

— De ce ai face una ca asta?

El mă privi perplex, ca și când i-ar fi stat o întrebare pe buze fără să aibă îndrăzneala să mi-o pună. Într-un târziu, se propti cu un braț de genunchiul plecat și veni mai aproape.

— Te-aș elibera... în speranța că vei deveni nevasta mea atunci când mă voi retrage din armată.

Am clipit repede. Să mă mărit cu un fost rob și un roman păgân? Știam că nu eram în poziția de a negocia, dar cu toate acestea, ideea mă chinuia. Nu îi promisesem nimic lui Yosef, dar întotdeauna mă gândisem că dacă Adonai îmi oferea libertatea de a mă mărita, Yosef avea să fie soțul meu.

Iar femeile născute libere cu un anumit statut nu se măritau cu foști robi, indiferent cât de înstăriți și bine văzuți deveneau aceia. Chiar dacă Rufio părea plăcut și se purtase bine cu mine, totuși... un fost rob! Și un păgân pe deasupra! Iar și iar, HaShem ne avertizase să nu ne căsătorim cu cei care se închinau la idoli. Cum mă puteam însoți cu un bărbat care se închina zeilor făcuți din piatră și din lemn?

Și de ce să dorească un astfel de om să se însoare cu mine? Trebuia să fi fost nesăbuită să nu bag de seamă faptul că îi făcea plăcere să mă privească, dar de ce să se însoare cu mine? Nu știa nimic despre mine, nu cu adevărat. Nu avea habar cine eram.

— De ce ai dori să mă iei de nevastă pe mine?

Un zâmbet îi înflori pe toată fața.

— Are nevoie un bărbat de un motiv? Eu te doresc pe tine; asta să îți fie de-ajuns. Lasă-mă să te eliberez din locul acesta. Trăiește cu mine până voi fi liber să mă însor.

Ar fi trebuit să refuz; dacă aș fi fost eu cea de dinainte, aș fi refuzat pe loc. Dar nu mai eram fata care fusesem cândva și aveam de acum mai puține alternative.

— Și... când ar fi asta?

Zâmbetul lui începu să pălească ușor.

— Peste cinci ani, dar timpul nu contează. Mă voi îngriji de tine

până ne vom căsători potrivit cu legea romană. Vom pleca la Roma și ne vom întemeia căminul acolo.

M-am cutremurat la acest gând, iar grimasa mea nu-i scăpă din vedere.

— Nu îți place Roma?

— Nu am fost niciodată acolo. Dar nu îmi pot închipui vreo altă cetate la fel de frumoasă ca Alexandria.

— Roma nu e frumoasă, recunoscu el. E plină de cărămidă, nu de marmură, și în cea mai mare parte a timpului e aglomerată, murdară și gălăgioasă. Dar dacă nu îți place cetatea, ne vom muta la țară. Senatul a promis pământ veteranilor de armată, iar la țară putem crește capre și vite și putem planta o vie. Ți-ar plăcea asta mai mult?

Dacă mi-ar plăcea la țară mai mult decât robia? Cui nu i-ar plăcea?

Dar nu eram născută pentru viața la țară, la fel cum nu eram născută pentru o viață de robie.

— Îți apreciez bunătatea, am spus, alegându-mi cu mare grijă vorbele, dar nu îl pot lăsa pe tata în urmă. Dacă e să fiu liberă, trebuie să fac tot ce pot pentru a-i asigura libertatea. Nu a făcut nimic ca să merite temnița, și robia o merită chiar și mai puțin.

Rufio trase adânc aer printre dinți.

— Nici chiar un comandant nu își poate permite să cumpere doi robi.

— Nu ți-aș cere asta. Însă tata este un învățat – un om foarte învățat - și unul dintre prietenii lui s-ar putea să îl poată răscumpăra. Te rog, pune câțiva dintre oamenii tăi să împrăștie vorba prin mahalaua evreilor. Spune-le că învățatul Daniel va fi vândut la târgul de robi și că trebuie răscumpărat.

Rufio încuviință din cap.

— Pot să întreb... dar dacă nu se va arăta nimeni dispus să îl cumpere, va trebui să îl lași pe tatăl tău să își înfrunte soarta.

— Cum să fac una ca asta?

— Pleci. Pentru o clipă, ochii i se împietrir㠎. Îți iei rămas bun de la lucrurile și oamenii pe care îi iubești și te lași în voia sorții. Ea te va purta unde va pofti, iar tu vei încerca să te descurci cum poți mai bine în situația în care te vei găsi. Tatăl tău va face la fel, crede-mă.

— Tata se încrede în HaShem.

Rufio nu răspunse, ci îmi studie fața vădit concentrat. Poate că ar fi dorit să mă întrebe dacă aveam să mă încred și eu în HaShem, dar cum aș fi putut? HaShem îmi făcuse o făgăduință și nu Se ținuse de ea. El mă făcuse să cred că anumite lucruri erau cu putință, iar apoi îmi spulberase visele. Vreme de mai bine de un an mă rugasem pentru eliberarea noastră, scăldându-mi perna în lacrimi, implorându-L pe Dumnezeul lui Avraam, Isac și Iacov să îmi asculte rugile.

Iar HaShem nu o făcuse.

Îmi doream să fiu liberă.

Îmi doream libertatea de a mă duce la palat și să o fac pe împărătească să mă vadă stând înaintea ei, neînfrântă și hotărâtă.

— Ai știut că ai greșit insistând ca evreii să se închine în templele din Alexandria, aveam să îi spun. De asta le-ai dat apoi dreptul de cetățenie fără să le mai ceri nimic. Te-ai purtat nedrept cu mine după ce mi-am legat viața de a ta.

Mi-am închis ochii și am încercat să îmi închipui răspunsul ei, dar nu am reușit. După atâtea luni petrecute în această odaie fără geamuri, abia îmi mai puteam aminti fața ei.

— Chava, spuse Rufio, cu o voce intensă, puternică și blândă totodată, te pot proteja de robie dacă îmi făgăduiești că vei fi nevasta mea.

— Fie, am spus în șoaptă, cu vocea frântă. Așa să fie atunci.

M-am trezit în întuneric în auzul legionarilor care mișunau de cealaltă parte a ușii mele. În timp ce firul auriu al luminii torțelor se stinse, lăsând în urma lor lumina cenușie a zorilor, se schimbă straja iar coridoarele se cufundară din nou în tăcere.

Apoi apăru fața lui Rufio la ușa mea.

— A sosit ceasul, spuse el, cu vocea înăbușită de zăngănitul cheilor. Vine și tatăl tău.

M-am ridicat în picioare, mi-am netezit tunica pătată de sudoare și mi-am trecut degetele prin păr. Eram disperată la gândul că tata avea să mă vadă într-o stare atât de jalnică, dar nu aveam ce face.

M-am înfiorat când m-am apropiat de ușă. Ar fi trebuit să stau

calmă și să mă încred în promisiunea lui Rufio, dar mă îngrozea gândul că aveam să îl privesc pe tata în ochi știind că există posibilitatea de a nu fi eliberat.

Ușa se deschise, iar Rufio îmi făcu semn să ies. Am pășit pragul, apoi m-am întors spre comandant, când m-a lovit un gând.

— De unde știu – m-am apropiat de el – că îți vei ține promisiunea?

Drept răspuns, a scos un pumnal de la brâu și mi l-a întins cu mânerul înainte.

— Înfige-mi-l în inimă chiar acum dacă nu crezi că sunt un om de cuvânt, a spus, iar privirea lui mă fixă intens. Pe piatra lui Jupiter, te voi elibera, chiar dacă asta mă va costa fiecare dinar pe care l-am câștigat toată viața mea.

Nu am luat pumnalul, ci am făcut un pas îndărăt. O clipă mai târziu, doi gardieni l-au adus pe tata în vestibul, iar inima îmi bătea cu atâta putere, încât am crezut că avea să îmi sară din piept. Un gardian stătea gata să îmi prindă mâinile și gleznele în cătușe, însă Rufio îl opri cu mâna, lăsându-ne pe mine și pe tata să ne îmbrățișăm pentru o clipă care trecu mult prea repede.

— Acum despărțiți-vă, porunci Rufio, iar eu și tata ne-am desprins din îmbrățișare fără tragere de inimă. Stând la o oarecare depărtare, putând acum să îl studiez pe scumpul meu tată pentru prima oară după un an, am rămas cu gura căscată de schimbările din înfățișarea sa. Barba îi crescuse mai mare și devenise cenușie; fața lui lată se îngustase, iar ochii păreau să privească iscoditori ca ai unui animal într-o cușcă. Brațele pe care le întinse pentru a-i fi încătușate îi tremurau, iar umerii îi erau aduși înainte într-un unghi nefiresc.

Bărbatul acesta era doar o umbră a tatălui pe care îl știusem, dar zâmbetul pe care mi-l oferi se dovedi mai cald decât însuși soarele alexandrin.

— Ești bine? l-am întrebat eu cu voce joasă.

M-am străduit să îi aud răspunsul răgușit:

— Gol am ieșit din pântecele mamei mele... și gol mă voi întoarce în pământ. Adonai a dat, Adonai a luat; binecuvântat fie numele lui Adonai.

Adonai a dat, Adonai a luat... și Adonai a promis. Cine Îi putea cere socoteală lui Adonai?

— Nu se plânge, spuse un soldat în spatele meu. Dacă pot spune un lucru, greutățile acestea l-au făcut să se încreadă și mai mult în HaShem.

Uluită, am constatat că gardianul era evreu. Apoi mi-am amintit – o parte dintre forțele eliberatoare din Iudeea rămăseseră în Alexandria.

— E o nedreptate, am spus, atentă să nu ridic tonul și să nu cumva să atrag o atenție nedorită. Și totul e din vina mea. Eu am adus necazul acesta peste noi.

Tata își smuci capul în direcția mea.

— Nu, Chava. Aceasta este din mâna lui Adonai.

— *Asta?* Răspunsul meu aprig îmi aduse o privire plină de mustrare din partea legionarului din stânga mea, așa că mi-am stăpânit pornirea. De ce le-ar face Adonai una ca asta copiilor Săi credincioși?

Tata ridică elocvent din umăr.

— Poate... se opri pentru a tuși o dată. Poate că nu suntem destul de credincioși.

Iar în timp ce îi urmam pe legionari afară din garnizoană, tata începu să recite cuvinte din Pentateuh:

> Vedeți acum că Eu Însumi sunt El!
> Nu mai există alt dumnezeu în afară de Mine.
> Eu dau la moarte și tot Eu aduc la viață,
> Eu zdrobesc și tot Eu vindec
> și nimeni nu se poate salva din mâna Mea.

În timp ce zornăitul lanțurilor ne însoțea fiecare pas spre târgul de robi, o frază continua să se deruleze în mintea mea: *Eu zdrobesc și tot Eu vindec.*

Așa să fie.

Corpul ceresc generos pe care egiptenii îl cunoșteau drept Ra, atârna ca o smochină înflăcărată la apus, când am zărit un om ce se mișca cu grijă printre îngrăditurile din curtea de licitații. Purta barba

lungă și netunsă a unui evreu, iar când a venit mai aproape, l-am apucat pe tata de tunică:

— Tată, trezește-te! Nu este acesta unul dintre prietenii tăi de la sinagogă?

Tata deschise ochii și clipi, apoi privi în direcția în care arătam cu degetul.

— Cine?

— E Avraam măcelarul, am răspuns și am simțit cum mi se înflăcărează duhul când l-am recunoscut pe tatăl lui Yosef. Oare ce face pe-aici?

Tata se ridică în picioare și rămase privind printre zăbrelele împletite din fier care formau un soi de cușcă în jurul nostru. Nu strigă, ci așteptă până când Avraam privi în direcția lui, apoi îi făcu discret cu mâna prietenului său.

Pe fața hotărâtă a lui Avraam se văzu ușurarea când mări pasul și veni în grabă spre noi.

— Daniel! Chava! Speram să vă găsesc aici. Prinse mâinile tatălui meu printr-o deschizătură a împletiturii de fier și își lipi fruntea de a tatei. Când Așer ne-a spus că v-au luat pe tine și pe Chava, nu mi-a venit să cred. Dar doi robi au venit la casa noastră și ne-au povestit tot ce s-a întâmplat.

— Este Așer la voi acum? întrebă tata.

Avraam scutură din cap.

— L-am ascuns câteva zile, dar știam că legionarii vor continua să îl caute. Așa că l-am trimis să plece împreună cu Yosef.

Yosef era împreună cu Așer?

— Unde sunt? Incapabilă să mă abțin, m-am apropiat și l-am privit în ochi pe bărbatul mai în vârstă. Vă rog, spuneți-mi că sunt în siguranță.

— Sunt în siguranță. Ochii lui Avraam se înmuiară când zâmbi. Yosef al meu și fratele tău sunt la Ierusalim. Am primit vorbă de la ei, așa că știu că sunt bine.

Tata își închise ochii.

— Lăudat fie Adonai. Am fost atât de îngrijorat...

— Așer întreabă de voi amândoi în fiecare epistolă, continuă Avraam mutându-și atenția la tata. Așa că am plătit un băiat să vândă

plăcinte cu carne în fața garnizoanei. Și-a ținut ochii și urechile deschise, iar azi de dimineață mi-a spus că ați fost duși la târgul de robi. Am venit cât de repede am putut.

— Mulțumesc, Avraam. Tata strânse mâinile deformate ale bărbatului în vârstă. Chiar dacă nu știu ce se va întâmpla mâine, veștile pe care mi le-ai dat îmi dau mângâiere și ne încurajează credința. Faptul că știm că Așer este în viață și se află la Ierusalim ne dă multă pace.

Mi-am închis ochii, dintr-odată conștientă de cât de ușurată mă simțeam – nu doar pentru Așer, dar și pentru Yosef. De ce îl refuzasem oare atunci când îmi mărturisise dorința lui de a mă lua de soție? Dacă nu aș fi fost atât de orbită de pretențiile mele la măreție împărătească, poate că aș fi știut să recunosc fericirea atunci când o avusesem înaintea ochilor.

— Îmi doresc să vă pot elibera pe amândoi mâine la licitație. Avraam își plecă capul pentru o clipă, apoi își ridică privirea, cu ochii plini de lacrimi. Dar mă voi ruga. Îi voi cere lui HaShem să vă aibă în paza Lui și să vă țină în putere până când familia voastră va fi reunită din nou.

Capitolul 15

Dimineața senină aduse o rază de soare prin împletitura de fier a cuștii în care ne găseam, trezindu-mă. Ca niște animale, eu și tata ne-am petrecut noaptea într-o cușcă împreună cu doi copii mici – *gali*, îi strigă cineva. Noaptea trecută o roabă strecură un pocal cu apă printre zăbrele. Am împărțit-o toți patru, însă în alte îngrădituri din apropiere, cel care apucă să pună mâna pe pocal îl devoră cu lăcomie pe tot, ceea ce îi întărâtă pe toți cei din cuștile respective. Singurele cuști care rămaseră cufundate în liniște erau cele ale căror ocupanți erau prea slabi sau prea extenuați pentru a lupta.

M-am silit să mă ridic de pe jos și mi-am îndepărtat părul din ochi. Înapoia târgului de robi, oamenii deja începuseră să se trezească, ridicând corturi și întinzând mese pentru a-și vinde mărfurile pentru robi: tunici ieftine, castroane din lemn, bice din piele. Curând tot târgul se umplu de alexandrini bine înveșmântați, care își croiau cu grijă drumul printre oamenii mai puțini dezirabili în timp ce căutau alimente deosebite, animale exotice și robi în putere.

Eu și Urbi obișnuiam să facem împreună cumpărături în târg, uneori ne opream pentru a-i privi pe nefericiții ce așteptau să fie

vânduți. Mie mi se făcea întotdeauna rău când vedeam oameni în cușți și cu siguranță nu îmi închipuisem niciodată că într-o bună zi aveam să fiu eu însămi într-una.

Eu și tata fuseserăm norocoși să rămânem la garnizoană până deunăzi. Unii dintre ceilalți captivi arătau ca și când își petrecuseră zile în șir în soarele arzător.

M-am întors cu spatele spre locul în care tata stătea ghemuit pe pământ, o bucățică de stofă acoperindu-i fața. Își încrucișase brațele la piept, o postură ce îmi amintea mult prea mult de moarte.

— Tată, l-am atins ușor pe umăr. Ești treaz?

Își ridică mâna spre a-și îndepărta acoperitoarea de pe față.

— Acuma sunt.

— Scuză-mă, am spus cu o grimasă. Culcă-te la loc.

— Am o veșnicie la dispoziție să tot dorm. Se ridică cu dificultate în șezut, își adună picioarele și își lipi fruntea de genunchi.

— *Sh'ma, Yisra'el! Adonai Eloheinu, Adonai echad*, începu el și continuă să își înalțe rugăciunile.

Am simțit o împunsătură de vinovăție când m-am uitat la cei doi copii, ambii privindu-ne cu ochii mari. Oare înțelegeau ce făcea el? Probabil nu vorbeau nici greacă, darămite ebraică. Niciodată nu vorbisem fluent în evreiește, deși Urbi o făcea. Cât de ironic mi se părea că ea ar fi fost capabilă să înțeleagă unele dintre scrierile tatei mai bine decât mine!

Scrierile lui... oare ce se alesese de ele? Oare îi adunase vreun rob manuscrisele și le pusese la păstrare, sau fuseseră aruncate pe undeva, atunci când altcineva devenise stăpân peste casa noastră?

Simțeam o durere grea, plină de regret, atunci când înghițeam. Poate că nu ar fi trebuit să mă apropii niciodată atât de mult de Urbi. De la bun început ar fi trebuit să îmi dau seama că cei de viță împărătească nu ar fi trebuit să se amestece cu oameni obișnuiți. Cineva ar fi trebuit să îmi explice că Urbi îmi putea face rău ori de câte ori dorea, dar prima oară când aveam să o rănesc eu pe ea, relația noastră avea să se încheie iar eu aveam să plătesc un preț dureros.

Când tata își termină rugăciunile, am rămas așezați în tăcere, ascultând un amalgam întreg de sunete, toate diferite de ceea ce auzisem în garnizoană. De undeva de dincolo de zidul cetății se auzi

țipătul de jale al unui șacal; din mulțime, râsete și sunet de sandale; de mai departe, loviturile constante ale valurilor în pilonii de piatră.

— Te gândești la ea? întrebă tata. Te-ai întrebat vreodată de ce te-a abandonat?

— Te gândești la răzbunare? Ochii i se umplură de dezamăgire. Pentru că dacă o faci...

— Cum poți să te răzbuni pe o împărătească? Nu vreau decât ca ea să vadă... și să știe că nu m-a putut nimici.

Tata privi în gol spre mesele negustătorilor din depărtare.

— Urbi este împărătească acum, așa cum ți-a spus HaShem că va fi.

Am oftat.

— Se pare că am greșit cu privire la HaShem.

Tata îmi oferi un zâmbet misterios, apoi își înclină capul.

— Am avut timp să mă gândesc, fata mea. Am ajuns să cred că eram gelos. Mă întrebam cum de ar alege HaShem să îți vorbească ție, o copilă, și mie, nu.

Am rămas privindu-l.

— În ultimele câteva luni mi-am dat seama de un lucru. O umbră de regret se abătu peste fața lui. Am fost atât de ocupat cu munca, cu scrisul și studiul, că am uitat să mai ascult vocea lui HaShem. Dar ție ascultarea ți-a fost firească. Poate că va fi întotdeauna.

Își întinse mâna tremurândă spre mine și îmi acoperi mâna cu a sa.

— Îmi pare rău, fata mea. Am greșit când m-am îndoit de tine.

— Poate că nu ai greșit. Am înghițit cu greu, silindu-mă să îngrop în mine amărăciunea pe care o simțeam în gâtlej ori de câte ori mă gândeam la nebunia mea. M-am apucat să le spun tuturor – chiar și lui Urbi – ce am crezut că mi-a spus HaShem, și nimic din toate acestea nu s-au întâmplat.

— Ea e împărătească.

— Și atâta tot! Eu nu sunt cu ea, iar ei nu-i pasă de mine și nu există nicio cale prin care aș putea-o binecuvânta. Ei bine, acum nu mai *vreau* să o binecuvântez. Dacă ar fi aici acum, aș blestema-o.

— Taci. Tata mă bătu ușor pe mână și privi în jur, probabil îngrozit că cineva mi-ar fi putut auzi vorbele. Privirea i se plimbă pe deasupra celorlalte cuști, unde bărbați, femei și copii așteptau ca viața lor să se schimbe. La garnizoană, te-am auzit vorbind cu comandantul.

Am încremenit, rămânând subit fără cuvinte. Cum să-i fi spus tatei că Rufio nu își putea permite să cumpere decât un singur rob?

— Comandantul, am spus eu, în cele din urmă, găsindu-mi vocea. A trimis un om să întrebe dacă există cineva în comunitate care să cumpere și libertatea ta.

— Te iubește?

— Nici măcar nu mă cunoaște. Cred că tânjește să audă vocea unei femei.

Tata chicoti ușor.

— Pot înțelege asta.

— Eu cred că ar trebui să te cumpere pe tine, nu pe mine...

Tata începu să râdă atât de brusc, încât efortul îl făcu să înceapă din nou să tușească. M-am aplecat spre el, dorind să îl ajut, dar el își ridică mâna și se întoarse cu spatele la mine până când tusea i se opri.

— Fata mea, spuse el, cuprinzându-mi mâna cu mâna lui fragilă, nu fi prostuță. Ce să facă comandantul cu un om bătrân care e pe moarte? Lasă-l să te cumpere, lasă-l să te elibereze, însă nu uita să Îi mulțumești lui HaShem pentru purtarea Lui de grijă.

Am rămas tăcută, recunoscătoare pentru că tata nu auzise toate detaliile discuției pe care o avusesem cu Rufio. Nu îmi puteam închipui vreo situație în care el să fie de acord cu căsătoria mea cu un păgân.

În timp ce orizontul părea să palpite în arșița zilei, cel ce conducea licitația ne deschise cuștile și îi conduse afară pe toți captivii.

Participasem la licitații unde vânzătorii aveau mare grijă de bărbații și femeile pe care îi aveau de vânzare – bărbații erau îmbăiați iar pieptul dezgolit le era uns cu uleiuri; femeile erau aranjate și prezentate în lenjerie de corp pentru a le arăta frumusețea naturală. Însă în cazul nostru, singura pregătire pe care acest stăpân o făcu a fost să ne arunce praf de cretă pe picioare. Praful acesta avea scopul de a-i avertiza pe cumpărători că eram la prima vânzare, iar cei care erau la prima vânzare aveau tendința de a fi recalcitranți și dornici de fugă.

În timp ce ascultam primele licitații, mi-am dat seama că vânzările

lui reflectau lipsa oricărei strădanii. Văzusem robi bărbați vânduți cu până la cinci sute de drahme și femei cu până la șase mii, dar primii câțiva bărbați fură vânduți la licitația aceasta pentru mai puțin de trei sute.

Ținându-mă tare de zăbrelele din metal ale cuștii noastre, am privit o femeie înaltă și semeață care se supuse doar cu silă la porunca vânzătorului de a-și scoate veșmintele, astfel încât cei care cumpărau să vadă mai bine ceea ce achiziționau. Mi-am întors capul, nefiind deloc dornică să iau parte la umilirea altei ființe umane. Ce făcuse femeia aceea pentru a-și merita locul aici?

O clipă mai târziu am privit într-o tăcere înspăimântătoare cum un gardian conduse o mamă și copilașul ei pe platforma de licitație. Vânzătorul tăie legăturile de pe umeri care îi țineau veșmântul, iar tunica îi căzu la pământ, dezgolindu-i sânii încărcați de lapte. Niciodată nu mai simțisem o asemenea simpatie pentru o roabă, însă inima mi se strânse când o privii pe femeie încercând să își ascundă goliciunea și totodată să îl protejeze pe copilașul ei.

— O femeie fertilă din Galia, strigă vânzătorul. Nu vorbește greacă, dar înțelege cele mai multe gesturi. A fost slujnică în Roma, a fost trimisă la târg pentru că copilul a făcut-o să devină leneșă cu îndatoririle ei. Avem o potențială doică aici. Faceți o ofertă bună și vă dau și copilul pentru două sute de dinari.

Mi-am acoperit urechile pentru a nu mai auzi zarva de voci. Oare asta fusese nevoită și Nuru să îndure înainte să intre în gospodăria noastră? Ea fusese darul pe care mi-l făcuse tata de ziua mea când împlinisem treisprezece ani. Niciodată nu mă gândisem la viața pe care o avusese Nuru înainte să vină la mine, dar dacă fusese ceva asemănător cu asta...

Ușa de la cușca noastră se deschise. L-am ajutat pe tata să se ridice în picioare, apoi i-am condus pe cei doi copii pe nisipul fierbinte și am rămas privind la șirul de gardieni care ar fi trebuit să ne înfricoșeze. Am pășit înainte și am suit câteva trepte din lemn până am ajuns pe o platformă în fața unei mulțimi de fețe curioase.

Mi-am întors capul, temându-mă că aveam să dau cu ochii de cineva cunoscut. Dacă vreuna din prietenele mele din copilărie venise să cumpere o nouă slujnică în casă? Dacă vreunul dintre oficialii de

la palat se afla în mulțime? În ciuda înfățișării mele dezolante, încă puteam fi recunoscută, și preferam să mor decât să își dea cineva seama cât de mult decăzusem.

Atunci mi l-am amintit pe Rufio, singura mea speranță, și mi-am ridicat capul pentru a-l căuta. Cu toate că promisese că avea să mă cumpere doar pe mine, speram să fi găsit o cale să îl cumpere și pe tata. Tata putea fi o achiziție valoroasă pentru orice casă și se putea dovedi extrem de util în calitate de *amanuensis* sau ca scrib.

Vânzătorul îl înșfăcă pe tata de mânecă, îl trase în față și consultă un cartonaș.

— O mare achiziție aici! Bărbat vârstnic, educat, cunoaște greaca coine, ebraica, latina și aramaica. Citește și scrie. A fost profesor de retorică în familia împăratului.

Un murmur cuprinse gloata și câteva fețe deveniră deosebit de atente.

— Vom începe licitația de la cinci sute de drahme. Nu veți găsi nicăieri un tutore pentru mai puțin de atât.

— Așa de mult? strigă un bărbat. Abia dacă îl mai desparte o suflare de mormânt!

— Nu are nevoie decât să se îngrașe puțin. Vânzătorul rânji și își șterse sudoarea de pe ceafă. Haideți – cine face prima ofertă? Dă cineva cinci sute?

Îl căutam disperată pe Rufio și am dat în final de el spre marginea mulțimii. Ținea în mâini o pungă și își croia drumul printre curioși, căutând o poziție mai bună.

— Șase sute!

— Șase sute cincizeci!

Îl priveam pe Rufio. De ce nu participa și el?

— Șapte sute!

— Opt! Opt sute de drahme.

— Vândut! Pentru opt sute de drahme. Bărbatului cu pălăria roșie.

Mi-am înghițit în sec un suspin în timp ce oamenii vânzătorului îl conduceau pe tata pe scări în jos. L-am căutat cu privirea pe omul cu pălăria roșie, dar nu am apucat să îl văd decât în trecere, în timp ce își croia drum spre oficialul care înregistra vânzările.

Mă simțeam mai singură ca niciodată.

Mi-am ridicat fruntea și l-am văzut din nou pe Rufio. Acum stătea la doar câțiva pași de platformă. Curând coșmarul avea să se fi încheiat, iar odată ce aveam să fiu liberă, aveam să îl găsesc pe tata și să aranjez răscumpărarea lui. La urma urmei, aveam o casă și mobilier, și proprietățile erau scumpe în Alexandria...

Mi-am șters lacrimile de pe față, mi-am îndreptat spatele și mi-am înălțat bărbia. Cu demnitatea pe care eu și Urbi obișnuiam să o imităm atunci când ne închipuiam împărătese, am pășit spre mijlocul platformei și mi-am îndreptat privirea spre orizont.

— Ah, strigă vânzătorul, iar tonul vocii îi deveni oarecum alunecos, cea mai bună bucățică din acest lot. Tânără, de vârstă potrivită pentru a naște copii, educată. Citește, scrie și cântă. A fost crescută în artele de la curte, cum sunt dansul și cântatul la lăută. Înaltă și plină de grație. Priviți dincolo de mizerie și veți descoperi o adevărată frumusețe. Folosiți-o ca să vă creșteți numărul robilor din casă sau păstrați-o pentru plăcerea voastră. Haideți să începem licitația de la patru mii de drahme.

Speram să rămân rece și distantă, dar un val de teamă mă cuprinse când auzii cât de mare era suma. Ochii mei începură să caute și îl găsiră pe Rufio. Stătea drept ca un stâlp în mijlocul cumpărătorilor. Când privirile ni se întâlniră, maxilarul i se încordă și ridică mâna.

— Patru mii de drahme!

— Ho! strigă vânzătorul. Comandantul se gândește să își cumpere o roabă. Nu știam că Roma își plătește atât de bine oamenii!

Oare? Mi-am închis ochii și am început să fac calcule. Auzisem că un soldat obișnuit câștiga 255 de dinari romani pentru fiecare an în care slujeau în armată, iar un dinar era aproximativ egal cu drahma grecească. Atunci, dacă Rufio nu cheltuia niciodată nici un singur sesterț, în douăzeci de ani câștiga – dintr-odată îmi doream să fi fost mai atentă la matematică – 5.100 de dinari. În calitate de comandant, probabil câștiga puțin mai mult, dar nu fusese dintotdeauna comandant, și cu siguranță cheltuise câte ceva din salariul lui pe lucruri cum erau plăcintele cu carne...

— Patru mii cinci sute! Din partea unui om înalt și chel din spatele mulțimii.

— Cinci mii! strigă Rufio.

Mi-am închis ochii și m-am rugat ca licitația să ia sfârșit.

— Șase mii, niciun șfanț mai mult!

Mi-am deschis ochii larg când auzii vocea aceea necunoscută intrând în joc. Un om scund și oacheș stătea în mijlocul mulțimii, înconjurat din două părți de marinari fioroși. Omul își miji ochii privindu-mă și rânji, fluturând în mână o desagă ce atârna greu plină cu bănet.

— Sunt gata să plătesc.

— Vândută pentru șase mii de drahme! Vânzătorul își lăsă brațul să cadă, iar afacerea era încheiată.

L-am privit pe Rufio, care privea în gol, cu fața marcată de înfrângere. El își ținuse cuvântul, dar un altul licitase mai mult.

— Cine? l-am întrebat pe unul dintre bărbații care veniră la mine să îmi lege mâinile cu o funie. Bărbatul care a câștigat licitația – cine e?

Bărbatul rânji, dezvelind gingia goală în locul unde ar fi trebuit să se afle doi dinți incisivi.

— Norocoaso. Proprietarul tău e Lippio Grecul.

— Trăiește aici? În Alexandria?

— E marinar. Cumpără robi egipteni ieftini, îi vinde apoi la Roma. Dar de obicei nu cumpără robi scumpi ca tine. Bărbatul mă trase după el pe trepte în jos, apoi mă îmbrânci înainte spre un stand unde mai așteptau și alți câțiva robi legați. Zeii fie cu tine, fetițo! Vei porni spre Roma de îndată ce vântul devine prielnic.

Capitolul 16

În timpul copilăriei mele lipsite de griji, mi-am petrecut ceasuri întregi împreună cu Urbi pe balconul palatului, privind corăbii exotice intrând în port și închipuindu-ne comorile care cu siguranță le umpleau carena. Pe vremurile acelea, cuvintele *corabie cu robi* îmi zburau de pe buze la fel de ușor ca și *vas de negoț* sau *navă de război*, dar nu aveam nicio idee despre cum arăta o corabie cu robi sub puntea strălucind de curățenie.

Cu gleznele încătușate și mâinile imobilizate într-o brățară din fier, am fost dusă împreună cu un șir de robi care își târau picioarele pe chei și am pășit pe puntea unei corăbii grecești de robi. Marinarii ne mânau ca pe vite, pe o rampă în jos și până în carena întunecoasă unde ni s-a spus să ne întindem pe niște etajere făcute din scânduri late din lemn. Întinși pe spate, cu o altă scândură la distanță de doar un lat de palmă deasupra nasului, fiecare dintre noi avea o mână legată de un suport din lemn. Cealaltă mână era liberă – să ne hrănim cu pâine veche, să ne scărpinăm, sau să ne ridicăm veșmântul pentru a ne ușura fără să coborâm de pe scândura pe care eram întinși. Tare m-am mai necăjit când mi-am dat seama că nu ne era îngăduit să ne mișcăm până când corabia va fi sosit la destinație.

După ce am fost cu toții legați la locurile noastre, am rămas singuri în carena slab luminată. Aerul proaspăt pătrundea prin geamuri înguste amplasate foarte sus, și asta doar când vântul bătea lovind corabia.

M-am mobilizat, pregătindu-mă pentru acea închisoare și condiții primitive, dar nu îmi închipuisem sunetele – plânsetele, înjurăturile și gemetele celor bolnavi. Femeile plângeau după copiii pe care nu aveau să îi mai vadă vreodată. Bărbații îi înjurau pe stăpânii de robi, pe greci, pe egipteni, pe zei.

Apoi tortura de a sta întins și nemișcat.

Mișcarea putea fi dureroasă uneori, însă a sta întins într-un spațiu îngust era mult mai greu decât îmi închipuisem. Faptul că eram legați și aveam atât de puțin spațiu de manevră nu doar că ne tortura mușchii, pielea și oasele, dar ne înnebunea și mințile. Dacă îmi întorceam capul spre dreapta, vedeam toate rafturile de pe peretele opus al carenei, însă nu și pe ocupanții lor, în afara unor forme cufundate în umbră și a unor picioare desculțe. Dacă îmi întorceam capul spre stânga, vedeam bârnele groase din lemn ale carenei vasului.

Uneori simțeam cum mă strânge pieptul până nu mai aveam aer.

Somnul ne aducea singura eliberare din chinul în care ne aflam, iar în vis mă vedeam alergând, rostogolindu-mă la vale, învârtindu-mă undeva afară și întinsă pe burtă cu fața îngropată în iarbă și cu nasul lipit de pământul bogat și înmiresmat. Apoi crampele dureroase din mușchii picioarelor mă trezeau și plângeam în agonia mea plină de frustrare. Singura mea consolare era să știu că tata rămăsese în Alexandria și că Așer era în siguranță la Ierusalim.

Am îndurat două zile de prizonierat înainte ca corabia să fi părăsit măcar portul. După ce trăisem o viață întreagă în Alexandria, știam că curenții erau înșelători, iar vânturile bune erau necesare unei călătorii de succes, însă în fiecare dimineață mă răzvrăteam față de căpitanul nostru pentru că nici nu ne elibera, nici nu ridica ancora. Fiecare zi pe mare însemna o zi mai puțin pe raftul acela, dar dacă el refuza să iasă din port, ne prelungea chinul pe o perioadă nelimitată.

Când nu puteam dormi, ne găseam consolarea povestind între noi, un antidot sigur la izolarea care stăpânea peste mulțimea înghesuită. Am aflat că femeia de deasupra mea era o grecoaică pe nume Effie. Se născuse roabă și trecuse de două ori Marea cea Mare.

— Nu-i chiar așa de rău, mi-a spus ea, cu compasiune în glas. Când scândurile sunt atât de apropiate ca astea, cel puțin nu se va găsi nici un bărbat să se suie peste tine noaptea. Iar călătoria nu e lungă. Odată ce pornim, Roma e doar la o lună depărtare de Alexandria, iar Alexandria e la două săptămâni de Roma.

— Asta... nu are nicio logică.

Ea începu să chicotească.

— Vânturile, drăguță. Suflă cu mai mare putere când un vas se îndreaptă spre casă. Un căpitan nu poate naviga direct spre Roma, mai întâi se îndreaptă spre răsărit și apoi spre nord pentru a se folosi de vânt. Și trebuie să acostăm în fiecare noapte într-un port pentru a lua mâncare – pe vase dintr-acestea nu este loc pentru depozitat. Apoi, în sfârșit, vom intra în port la Puteoli.

Totuși, o lună întreagă pe mare? Nu suportam acest gând.

Moțăiam într-un somn superficial indus de căldură când am simțit scândurile de sub mine clătinându-se. Mi-am deschis ochii la auzul suspinului de funii și lemn și am simțit cum mi se întoarce stomacul pe dos în timp ce apa clipocea, lovind chila la mică distanță de capul meu. Odată ce simțirăm mișcarea, noi țipete și blesteme erupseră, însă în cele din urmă larma se stinse și ne-am continuat alunecarea peste apele mării într-o tăcere deplină.

Continuam să îmi spun că situația mea era o greșeală pe care HaShem avea să o îndrepte în curând. Dacă tata putea accepta și binele și răul din mâna lui Adonai, la fel puteam și eu, însă răul ținea acum de suficient timp. Curând HaShem avea să pună capăt acestei orori, avea să mă ducă înapoi în Alexandria și avea să mă lase să îl salvez pe tata.

Visam la răzbunare, cu toate că nu aveam nici cea mai mică idee cum să o pun în aplicare. În timp ce eu însetam după dreptate, nu puteam angaja pe nimeni pentru a-mi susține cauza.

Vasul nostru își continua navigarea în zigzag prin Marea cea Mare, după capriciile vântului.

Effie îmi povesti că i se îngăduise să rămână împreună cu mama ei până când ajunsese la vârsta de cinci ani – după aceea, fusese vândută unui negustător care avea nevoie de ajutoare la bucătărie. Effie învățase să gătească și să facă curat în acea locuință romană și

ar fi făcut-o și acum dacă stăpânul ei nu ar fi murit și nu și-ar fi lăsat toate posesiunile fratelui său care deja avea un bucătar. Așa că Effie fu vândută unui negustător care o transportase în Alexandria, unde fusese cumpărată de un magistrat grec care lucra la palat.

— Era un om important, spuse ea, cu vocea tremurându-i de mândrie. Adesea aveam musafiri care așteptau să îl întâlnească pe unul dintre copiii împăratului și care lucrase pentru tatăl lor înainte de asta.

Nu spuneam multe, ascultându-i povestirile. Când mă întrebă de povestea mea, i-am spus un adevăr simplu: eram fiica unui învățat evreu. Supărasem o persoană influentă, așa că fuseserăm arestați, uitați și apoi vânduți ca robi.

— Tata e în Alexandria și fratele meu e în Iudeea, am spus, iar cuvintele îmi sunau ireale chiar în timp ce le rosteam. Dar într-o zi îmi voi găsi familia și voi răzbuna pierderile noastre.

— O, dragă. Effie plescăi cu limba înțelegător. Numai de-ar fi atât de ușor. Dar ce ai făcut să ajungi în necazul ăsta?

Am pufnit într-un râs cinic.

— Am refuzat un cadou.

— O, spuse ea și începu la rândul ei să râdă. Ar fi trebuit să știi că nu poți face o asemenea nesăbuință. Ca roabă, nu ți se va oferi niciun dar, ci vei primi câte ceva numai dacă stăpâna ta se îndură să arunce ceva la gunoi. De asemenea, nu vei avea păreri când ceilalți discută. Așa că ai grijă ce spui și învață să îți păstrezi gândurile pentru tine, înainte să îți ajungă pe buze. *Dominus* și *domina* pe care îi vei avea nu vor avea timp decât pentru ei înșiși, și uneori pentru copiii lor.

Dominus și *domina*. Stăpânul și stăpâna.

Mă gândii la Nuru, care fusese roaba mea atât de mulți ani. Am petrecut ceasuri întregi alături de ea zi de zi, dar îi cerusem oare vreodată părerea? O întrebasem vreodată dacă *dorea* să meargă la cumpărături? Dacă avusese vreodată chef să se plimbe pe chei? Dacă era obosită, bolnavă sau se simțea singură?

Sigur că nu. Nimeni nu stătea la povești cu robii, nu le mulțumea și nu îi păsa de ceea ce simțeau, nici chiar cât le-ar fi păsat de câinii vagabonzi de pe străzile cetății. Și dacă i-ai arunca o vorbă unui câine fără stăpân, nu te-ai aștepta ca el să îți răspundă. Chiar dacă aruncam

vreun os unui câine, nu o făceam în fiecare zi, pentru că nu doream ca ei să ajungă să *pretindă* astfel de recompense...

Mi-am închis ochii în fața unui val de amețeală care mă năpădi dintr-odată.

— Niciodată să nu te uiți la fața unui stăpân, spuse Effie când mi-am deschis ochii. Și să nu îi contrazici niciodată.

— Chiar dacă greșesc?

— Ei nu greșesc niciodată. Ei sunt romani, spuse ea râzând. Noi suntem întotdeauna în încăpere, fluturăm evantaiul, stăm de pază – noi, robii, suntem peste tot. În casa stăpânului tău poți auzi și vedea lucruri de care să îți vină să vrei să fugi și să te ascunzi, însă trebuie să le vezi și să le auzi fără să ai nicio reacție. Bârfește-ți stăpânul numai atunci când îți dorești să rămâi fără limbă. Unii spun că un rob mut este singurul pe care merită să îl deții, așa că păzește-ți limba, dacă vrei să ți-o păstrezi.

— Dar cum rămâne cu...? Am ezitat să îi pun întrebarea care mă urmărea. Dacă stăpânul își *folosește* roabele femei?

— Înțeleg ce vrei să spui, spuse Effie, cu voce joasă. Am auzit odată despre o roabă care era bătută în fiecare zi pentru că nevasta stăpânului era geloasă – se pare că bărbatul petrecea mai mult timp culcându-se cu roaba decât cu nevasta lui. Nimeni nu a contestat vreodată bătăile acelea, pentru că este dreptul nevestei să se ocupe de astfel de chestiuni în casa ei. Și chiar dacă nu îți văd fața, îmi dau seama din vocea ta că ești o fată delicată – probabil mai ești și frumoasă pe deasupra. Așa că ai grijă. Nu o face geloasă pe domina și nu îl înfuria pe dominus. Ei au dreptul să facă cu tine ce poftesc.

— Dar... dar dacă o roabă are un copil?

— Ei bine, sigur că se întâmplă așa ceva. Dacă se naște un copil unei roabe, ea îl va depune la picioarele lui dominus. Dacă el îl ridică, dacă îl recunoaște ca fiind al lui, atunci copilul devine un rob. Dacă el ignoră copilul, femeia îl poate păstra și să încerce să îl hrănească fără vreun ajutor de la dominus, sau îl poate lăsa afară. Îl va socoti o jertfă adusă zeilor – se întâmplă mereu. Dar e mult mai bine să scapi de copil înainte să se nască.

— E... e cu putință?

— Trebuie să sari, spuse ea. De șapte ori, să îți atingă călcâiele

șezutul. Copilul nu va putea rămâne înăuntru. Sau trebuie să bei un ceai de ienupăr sau fenicul uriaș. Chiar mai bine, dacă vrei să nu rămâi deloc însărcinată, leagă-ți un ficat de pisică de piciorul stâng când vine stăpânul la tine.

Am ascultat cu luare aminte la sfaturile lui Effie, învățând pe de rost sfaturile ei. Pătrundeam într-o lume nouă și, până să o întâlnesc pe Effie, fusesem întru totul nepregătită.

Îmi petrecusem tinerețea într-o libertate fără hotare și nu aveam nici cea mai mică idee despre ce înseamnă să fii roabă. Aveam lecții de învățat, dar de data aceasta aveam să fiu o elevă exemplară. Pentru că îmi doream din tot sufletul să supraviețuiesc.

— Cel mai bine e să te resemnezi și să urmezi căile romanilor, spuse Effie. Viața de acolo nu este atât de rea. Întotdeauna există ceva de văzut și un scandal care să sucească capetele celor nobili. Fiecare se bârfește pe fiecare și nu există două zile identice. Dacă ai un stăpân bun, poți duce o viață bună la Roma.

— Și dacă nu voi avea un stăpân bun?

— Dacă te alegi cu un libidinos cu burdihanul mare, poți oricând să îl omori. Effie ezită, apoi își lăsă mâna liberă să îi cadă ca să o văd. Nu face asta, spuse ea, arătându-mi degetul. Nu vei mai trăi multe zile după aceea. Așa că roagă-te zeilor tăi. Dacă chiar nu mai poți îndura, poți oricând să fugi. Unii robi reușesc să scape... dar trebuie să știi ce faci înainte să o rupi la fugă. E mult mai bine să fii un rob credincios, să câștigi bunăvoința stăpânului și să îți cumperi libertatea, sau să te rogi ca stăpânul tău să îți includă eliberarea în testamentul lui. Se întâmplă mai des decât ți-ai închipui. Ți se poate întâmpla și ție.

Când vasul intra în port la sfârșitul fiecărei zile, un marinar cobora sub punte și ne arunca fiecăruia o bucată de pâine veche și ceva pește uscat – singura mâncare pe care o primeam până în următorul port. După ce mâncam, un alt marinar venea cu niște găleți cu apă de mare pe care o arunca pe noi, în efortul de a curăța paturile noastre din scânduri de șobolani, de urină și de excremente. Pe măsură ce ne apropiam de finalul călătoriei noastre, doar câțiva bărbați mai coborau

sub punte pentru că duhoarea și aerul puturos le făcea tuturor sarcina insuportabilă, mai puțin celor mai hotărâți dintre ei.

Seara, larma de pe punte se liniștea și singurele sunete care mai ajungeau la urechile mele erau pârâitul scândurilor, șobolanii ce se fugăreau și prizonierii care gemeau. Pentru a alunga sunetele îngrozitoare ce se auzeau din locul unde stăteam întinsă, priveam scândurile din lemn de deasupra mea și încercam să mă concentrez la vocile ocazionale care ajungeau până la mine. Majoritatea marinarilor vorbeau aramaica și de copil învățasem limba împreună cu Urbi.

Într-o seară l-am auzit pe un căpitan vorbind cu unul dintre tovarășii săi. Potrivit zvonurilor pe care le auzise, Cleopatra trăia în vila de la țară a lui Cezar, pe malul apusean al Tibrului. Oamenii spuneau că Cezar o ținea pe împărăteasă departe de cetatea aglomerată, în parte pentru că era o viață dură și în parte pentru că oamenii nu se bucurau să audă că amanta lui Cezar avea să locuiască în aceeași cetate cu Calpurnia, soția lui – sau fosta lui soție, depindea de cine împrăștia zvonurile.

Veștile acestea mă luară prin surprindere. Îmi închipuisem că Cleopatra avea să fie primită cu căldură la Roma – la urma urmei, nu făgăduise ea că avea să îi hrănească pe romani din belșugul grânelor Egiptului? Nu făcuse tot ce îi stătuse în puteri pentru a-i susține pe Pompei și pe Cezar?

Cu toate că îi auzeam pe marinari râzând pe seama amantelor pe care le avea Cezar în țări străine, niciunul dintre ei nu părea să aprobe relația lui cu Cleopatra. Copilul, din câte se părea, era principalul motiv al dezaprobării lor. Păreau să creadă că fiul ei avea toate șansele să fie avansat în rang de viitor împărat al Romei – iar romanii nu aveau să tolereze un împărat.

— Dar dacă Cezar nu are astfel de planuri? întrebă unul dintre marinari. Nu are fii, și atunci nu e firesc să își dorească să îl înalțe pe băiat?

— Nu, până nu aflăm ce fel de farmece i-a făcut femeia egipteancă, interveni altul. Și cum putem fi siguri că copilul este al lui? Putea să se fi culcat cu un slujitor și să pretindă că copilul este roman.

Un altul pufni.

— Cezar nu e prost. Nu ar fi ușor să îl păcălești cu așa ceva.

— Ești sigur? Atunci de ce nu i-a luat partea tânărului împărat care ținea cetatea când a sosit Cezar? Cea mai înțeleaptă mișcare ar fi fost să își asigure împărăția sub Ptolemeu, să o omoare pe năbădăioasa împărăteasă și să țină Egiptul sub controlul său, cu băiatul drept împărat. În schimb, Cezar a declarat război, a avut nevoie de întăriri și a vărsat fluvii de sânge roman pentru a o pune pe această femeie pe tron. Bărbatul a căzut sub farmece.

— Ce farmece?

— Magie egipteană. Vocea celui dintâi deveni o șoaptă. Nu ai auzit de zeii lor străvechi? Au putere mult mai mare decât Jupiter și Marte. Preoții lor sunt mult mai puternici decât ai noștri, toți știu atâta lucru. Femeia aceasta egipteancă se numește pe sine drept Isis, o zeiță. L-a fermecat pe Cezar și l-a ademenit cu puterea patului și a trupului. Acesta este motivul pentru care femeia se găsește la Roma. Cezar dorește să se declare împărat și să o înscăuneze alături de sine. E hotărât să distrugă republica.

Argumentele lor, pe care le consideram prostești și ignorante, reflectau însă câteva gânduri pe care le avusesem și eu. Era cu putință ca Cleopatra să se fi îndrăgostit de Cezar? Când o văzusem ultima oară, părea fără doar și poate înamorată de el, dar era mult prea devotată Egiptului pentru a-și pierde inima și capul după un roman. Urbi știa că Egiptul nu avea să îl accepte niciodată pe Cezar în calitate de coregent decât dacă erau căsătoriți, așa că a-l atrage în patul ei și a-i naște un fiu fusese un pas firesc. Conta faptul că Cleopatra și Cezar nu fuseseră uniți într-o nuntă romană? Cleopatra făcea legea în Egipt. Dacă îl dorea pe Cezar alături de ea, avea să îl aibă.

Și-apoi... oricine arunca o privire în ochii Cleopatrei când vorbea despre Cezar, ar fi știut că îl îndrăgea îndeajuns pentru a-i oferi un fiu. Ea dăruise poporului ei ceea ce râvnea cel mai mult – un cuplu domnitor, descendenți ai împăratului, o pereche de zeități. Cleopatra și Cezar. Și un moștenitor care să le perpetueze dinastia.

Mi-am închis ochii, dureros de conștientă că până și în lanțurile și nenorocirea mea, umbra Cleopatrei continua să mă urmărească.

După câteva zile petrecute pe mare, gâtul îmi era tot mai uscat, iar pielea îmi era flască. Intestinele păreau să mi se fi lichefiat și nu mai puteam mânca. Imploram să mi se dea puțină apă, însă marinarul care cobora sub punte cu un polonic și o găleată nu îmi dădea suficientă cât să îmi sting febra arzătoare care începuse să îmi tulbure gândirea. Urechile îmi țiuiau, iar zgomotele din jurul meu începui să le aud tot mai înfundat, de parcă tot capul mi-ar fi fost înfășurat în bumbac.

Refuzam pâinea și peștele. Somnul, când reușeam să adorm, era agitat și nu îmi oferea nicio odihnă. Alunecam iar și iar într-o stare de inconștiență, mă închipuiam înapoi în închisoare, în palat și acasă în patul meu moale.

Visam că eram acasă, lucrând în biblioteca tatei, scriind numele lui HaShem. Dar singurul nume pe care reușeam să îl scriu era *YHVH Ropheca*, Vindecătorul.

Eu sunt Adonai, Cel ce te vindec. Vocea îmi umplu urechile până când nu mai auzeam nimic altceva. Am recunoscut-o ca fiind vocea care îmi făgăduise că aveam să o binecuvântez pe Urbi. Dar cum? Dacă Adonai Își încălcase făgăduința, de ce îmi vorbea acum din nou? După toate rugăciunile în care Îl acuzasem că mă părăsise, de ce îmi mai vorbea acum? Și de ce îmi făgăduia că avea să mă vindece când eu eram aproape moartă?

— *Eu sunt YHVH Ropheca, Adonai, Vindecătorul tău.*

Dumnezeu care vindecă trupul și sufletul. Dumnezeu care îmi putea tămădui trupul și să Își țină promisiunea pe care eu crezusem că o uitase.

— Prea bine, I-am spus, resemnându-mă în fața sorții mele. Nu ai uitat. Am priceput.

Nu știu cât timp am oscilat între starea de conștiență și cea de inconștiență, dar într-o dimineață m-am trezit și am băgat de seamă că aerul mirosea diferit.

— Ce este? M-am străduit să rostesc cuvintele cu vocea mea răgușită. Unde suntem?

— Bine ai revenit printre noi, răspunse Effie, ușurată. Mă temeam

că te-am pierdut. Unul dintre mateloți a coborât odată sub punte și s-a oprit în dreptul nostru. Știind că avea să te arunce peste bord dacă te socotea moartă, i-am spus că dormi, dar nu cred că m-a crezut. E bine că până la urmă am reușit să îl conving, altfel te-ai fi trezit în mare.

Am clipit în timp ce scândurile de deasupra mea începeau să devină tot mai clare în ochii mei.

— Mulțumesc, am murmurat. Mă simt... mai bine. Cred... că am avut niște friguri.

— Mda. Mi-am dat seama de atâta lucru. Vorbeai și nu pricepeam nimic.

— Vorbeam? Ce spuneam?

Ea chicoti.

— Vorbeai despre cineva pe nume Urbi și despre cineva pe nume Yosef. Și odată mi s-a părut că plângeai.

Poate chiar plânsesem. Nu mă puteam gândi la Yosef fără să îmi vină să plâng. Sau la tata. Sau la Așer.

Mi-am închis ochii.

— *Ce* miros este acesta? E diferit cumva.

Effie pufni.

— Nu înțeleg cum poți mirosi ceva în toată duhoarea asta, dar presupun că adulmeci pământul. L-am auzit pe unul dintre hamali strigând că a văzut pământ. Curând vom arunca ancora, la țanc. E timpul să coborâm de pe vasul acesta mizerabil.

Am adormit din nou, dar când m-am trezit, un marinar țâfnos îmi desfăcea cătușele de la mână. Prea slăbită să îi răspund, nu am spus nimic în timp ce brățara din fier căzu și o voce mohorâtă îmi spuse să „mă rostogolesc și să mă ridic în picioare."

M-am rostogolit, dar m-am prăbușit ca o coală subțire de pergament când am încercat să mă țin pe picioare. Effie reuși să aterizeze mai bine decât mine și mă sprijini în efortul meu de a mă ridica în picioare. Pentru prima oară după câteva săptămâni de zile mi-am privit trupul – eram toată acoperită cu murdărie, plină de înțepături de insecte și o erupție îngrozitoare. Mă temeam deja că ceea ce nu vedeam arăta mult mai rău.

Am rămas așteptând, ținându-ne de paturi drept susținere, până

când bărbatul îi dezlegă pe toți ceilalți prizonieri. Apoi am fost mânați de la spate să urcăm pe o rampă și sus pe punte. A trebuit să îmi plec capul și să îmi protejez ochii de lumina orbitoare a soarelui, însă cu ajutorul lui Effie am reușit să înaintez și mă chinuiam să nu îmi pierd echilibrul. În spatele meu, am observat alți câțiva robi atât de slăbiți că trebuiau să fie purtați pe niște tărgi. Dacă nu m-ar fi ajutat Effie, m-aș fi numărat și eu printre ei.

— Mi-e milă de ei, spuse Effie, ajutându-mă să înaintez ca și când ar fi încercat să pună o distanță mai mare între noi și cei mai slabi. Îi vor arunca în cuști și îi vor lăsa să moară. Dacă nu își adună puterile să se ridice în picioare la licitație, vor fi aruncați ca un gunoi.

M-am cutremurat față de situația atât de lipsită de compasiune. Oare lucruri de felul acesta se întâmplau dintotdeauna? Mi-era greu să îmi închipui că o asemenea grozăvie, atâta mizerie și cruzime puteau exista la doar câțiva pași de casa mea. Dacă un astfel de lucru era obișnuit în Alexandria, cum de eu nu-l văzusem niciodată? De ce nu o abordase nimeni pe Cleopatra cu privire la felul în care erau tratați robii? Oamenii erau creația lui HaShem, făcuți după chipul Lui. Nimeni, nici chiar cei mai săraci dintre săraci nu meritau să fie tratați mai rău decât animalele.

După ce am debarcat, au aruncat câteva găleți de apă peste noi și am fost examinați în fugă. Un om mormăi când îmi ridică brațul, acum numai piele și os, dar mila lui nu-l împiedică să îmi lege o funie în jurul mijlocului și să mă lege de Effie. Când toți robii care supraviețuiseră fuseseră legați într-un singur șir, am fost duși departe de chei la un târg de robi foarte asemănător cu cel din Alexandria.

De data aceasta, eram într-o stare mult mai proastă: bolnavă, abia în stare să stau în picioare, desculță și murdară. Părul meu lung își pierduse strălucirea, iar fața îmi era osoasă când mi-o cercetai cu vârfurile degetelor. Orice brumă de frumusețe pe care o avusesem vreodată fusese ștearsă de boală și murdărie.

Cei ce se înfățișaseră la licitația de robi nu erau nobili bine îmbrăcați sau învățați, ci bărbații obișnuiți purtau tunici scurte și sandale împletite. Fără să mi se fi spus, știam că mă uitam la cei mai de jos cumpărători de robi, cei care nu își permiteau să cumpere decât pe cei mai slabi dintre robi.

Cum eram eu.

În acest loc, doar robii în stare bună de sănătate și cu tonus muscular stăteau pe platforma de licitație. Restul eram aranjați în grupuri de trei sau patru, cei mai slabi dintre noi răsfirați în așa fel încât în fiecare grup să fie cel puțin un rob în care viața abia dacă mai pâlpâia.

Abia dacă îl ascultam pe vânzătorul de robi care striga numere și ridica prețul. Îmi țineam capul plecat și îmi ridicai ochii doar atât cât să văd că fusesem pusă în grup cu un bătrân, o femeie fioroasă și o fetiță cam de zece ani. Ochii ei mari îi întâlniră pe ai mei, căutând consolare, dar eu nu aveam niciun zâmbet pe care să i-l ofer.

Când licitația se încheie, noi patru am fost legați cu funia împreună și ne-au dus la o căruță trasă de o pereche de boi. Ne-am urcat, zoriți de un supraveghetor care ne tot lovea cu o nuia peste spinare.

Effie, care urca pe platfotma unde avea loc licitația, își luă rămas bun de la mine în timp ce supraveghetorul se sui pe băncuța căruței și plesni din bici.

— Adio, îmi strigă în greacă. Se pare că mergi la țară. Bucură-te de aerul curat!

Oare își închipuia că aveam să mă mai bucur vreodată de ceva? Avea mai multă credință decât mine.

M-am prăbușit pe o mână de paie și m-am închis ochii. Nu știam nimic despre țară, nimic despre plantat sau recoltat și nu locuisem niciodată în afara unei cetăți moderne. Viața așa cum o cunoșteam eu se încheiase.

M-am cuprins cu brațele, m-am făcut ghem și am încercat să dorm.

Capitolul 17

M-am trezit într-o colibă construită din cărămizi făcute din pământ. Niște crengi uscate alcătuiau acoperișul de deasupra capului meu, cu frunzele uscate încă atârnând pe ele, și care foșneau la orice adiere de vânt. Miasmă de bălegar îmi umplu nările, amestecată cu mirosul acru de fum, dar combinația aceasta mi se păru în mod straniu plăcută, în comparație cu duhoarea de pe vasul de robi.

M-am uitat la o femeie robustă ce îngenunche lângă un foc pentru gătit, aflat în mijlocul încăperii. Fumul se înălță printr-o deschizătură rotundă din tavan, iar fumul care nu se ridica devenea mai gros și se târa înapoi pe zidul unde am zărit-o pe fata care fusese împreună cu mine în căruță.

— Ah, te-ai trezit. Un zâmbet încolți pe buzele femeii vânjoase. Mă bucur că ți-ai revenit. Nu eram sigură dacă vei supraviețui.

Cu un efort, m-am ridicat în capul oaselor. Zăcusem pe un morman de cârpe și tunici lepădate, cu o bucată aspră de pânză de sac pe post de pătură.

— Unde sunt?

Femeia lăsă focul și se așeză pe un scăunel jos lângă mine.

— Ești pe proprietatea lui Octavius. Creștem legume pentru piață și le facem viața ușoară.

— Și... dumneata cine ești?

Femeia zâmbi, dezvelindu-și o gură întreagă de dinți maronii.

— *Vilica*, răspund de sănătatea tuturor robilor de la fermă. Nu știam ce să cred despre tine când te-a adus căruța.

Cuvântul acesta era nou pentru mine.

— Vilica... ești vraci?

Ea chicoti.

— Vilica este nevasta lui *vilicus*, supraveghetorul. Eu văd de munca femeilor, dar în cea mai mare parte am grijă de supraveghetor.

Ea-și întoarse fața spre foc, unde o tocană înmiresmată sau altceva asemănător clocotea într-un ceaun.

— Pregătesc o tocană care te va pune pe picioare și îți va aduce ceva carne pe oase. Te pun pe picioare cât ai zice pește.

Stomacul începu să îmi chiorăie în așteptare. Am încercat să stau puțin mai drept, dar m-am chircit la atingerea pânzei aspre de sac pe pielea mea.

Femeia îmi oferi o privire plină de compasiune.

— Ai niște răni frumoase pe spate – de la frecatul scândurilor pe corabie. Dar deja am pus niște unsori și te vei...

— Pune pe picioare cât ai zice pește, am murmurat eu, continuându-i gândul. M-am uitat spre copilă care nu scosese o vorbă, ci doar mă privea cu ochi mari și cenușii.

— Și *tu* cine ești? am întrebat-o.

Fata nu-mi răspunse, dar ochii i se făcură și mai mari și ceva ce aducea cu un zâmbet îi răsări pe buze.

— Nu știm cum să îi spunem, spuse femeia. Nu vorbește.

— Deloc?

— Nicio vorbuliță, în nicio limbă. Femeia mai în vârstă își supse o clipă interiorul obrazului. Mă temeam că cineva i-a tăiat limba, dar e tot acolo. Așa că poate că va vorbi într-o bună zi.

— Dar trebuie să îi spui cumva, am spus, privind copila. Părul auriu îi fusese tuns la un moment dat, poate chiar ras. Dar acum crescuse cam de două degete de-ale mele și i se ridica de pe scalp, amintindu-mi de Isis și de coroana ei precum un disc solar.

— Moria? am sugerat eu, privind-o pe fetiță. Din nou, niciun răspuns, dar mușchii de pe față i se încordară.

— Triton crede că a fost scăpată în cap, spuse femeia. O minte rătăcită.

M-am încruntat.

— Iar Triton este...?

— Soțul meu, spuse femeia. Cel care v-a adus din port, supraveghetorul acestei ferme.

Am încuviințat din cap, amintindu-mi fața arsă de soare din spatele biciului.

— Și ceilalți care au venit cu mine?

— Sunt aici. Bătrânul egiptean probabil nu va supraviețui iernii, dar femeia e în putere. Noi îi spunem Kepe. A fost trimisă la porci.

Un fior de teamă îmi alunecă pe spinare.

— Ați dat-o de mâncare la porci?

Femeia mă privi îndelung.

— Unde ți-e capul? I-am poruncit să meargă să *hrănească* porcii. Ce-i cu tine, fato?

Am expirat încet.

— Eu... nu sunt de la țară.

— Mda. Nu te îngrijora. Te obișnuiești tu cu lucrurile de pe-aici.

— Și a zis Kepe de unde e?

Femeia își flutură lingura spre mine.

— *Aceea* chiar nu are limbă. Probabil a spus ce nu trebuie, cui nu trebuie, când nu trebuia.

Am înghițit cu greu valul de greață care mă năpădi. Date fiind condițiile oribile din târgul de robi, nu trebuia să mă mire condiția tovarășilor mei. Nu mai trebuia să mă mire nimic.

M-am sprijinit de zid și mi-am închis ochii. Aproape că mă puteam duce la culcare, încredințându-mă în grija acestei femei, care părea a fi cel mai bun suflet din câte întâlnisem de când plecasem din Egipt. Și vorbea aramaica, o limbă în care mă descurcam.

Mi-am deschis un ochi.

— Ce îmi poți spune despre locul acesta?

— E o fermă. Femeia ridică din umeri. Cultivăm în mare parte

viță-de-vie și măslini, pentru fructe, vin și ulei. Noi femeile zdrobim strugurii în picioare până iese sucul. Bărbații se ocupă de tot restul și de transportul la piață. Familia nu este deosebit de avută, dar la Roma sunt socotiți nobili.

— Nu locuiesc aici?

— De ce-ar locui aici? Femeia îmi aruncă zâmbetul ei maroniu. Uneori vin în vizită vara, dar în cea mai mare parte a timpului locuiesc la Roma. Cred că au mai multe lucruri de făcut acolo decât să stea aici să se uite cum se coc strugurii.

Mi-am închis din nou ochii.

— Iar tu ești vilica. Ai un nume?

— Ia te uită ce curioasă ești! Își supse dinții, iar când scaunul ei pârâi, mi-am deschis ochii. Am găsit-o stând în picioare lângă mine, cu lingura ei mare din lemn în mână. Acum deschide gura, drăguță, și bea asta. O să îți liniștească stomacul și o să te ajute să te obișnuiești iarăși cu mâncarea. S-a terminat regimul cu apa murdară și pâinea veche pentru tine.

Când am sorbit cele câteva guri pe care ea le considera trebuincioase, a încuviințat din cap.

— Numele meu e Berdine, ștergându-mi cu degetul puținul lichid care mi se prelinsese pe bărbie. Iar tu ai un nume?

Am tras aer, dând să răspund, apoi am ezitat. Oare trebuia să îi spun că eram evreică? Auzisem că romanii nu îi hărțuiau pe evrei, așa că poate moștenirea mea nu avea să conteze. Effie îmi spusese că foștii ei proprietari nici măcar nu o întrebaseră de trecutul ei.

— O, erau mândri să poată spune că aveau un tutore grec sau un medic grec, spunea ea, dar a întrebat vreodată cineva unde m-am născut sau cine erau părinții mei? Nu. Nu le păsa decât de lucrurile care îi făceau să pară mai inteligenți.

— Numele meu este Chava, am spus, conștientă că îmi auzeam numele rostit pentru prima oară după multe săptămâni.

Femeia îmi zâmbi din nou.

— Nu e un nume obișnuit pe-aici. Prea bine, Chava. Acum mănâncă. Îmi întinse din nou lingura de lemn și când privirea ei o întâlni pe a mea, am sorbit.

— Și de unde vii? Nu ești din Galia – avem o mulțime de robi

din Galia și Iudeea, dar tu nu vorbești ca o femeie din locurile alea de sălbatici.

— Vin din Alexandria, am spus după ce am mai înghițit o gură din fiertură. Familia mea... am dat de vremuri grele, iar tata și cu mine am fost vânduți ca robi. Un negustător m-a adus la Roma.

— Știu genul, spuse Berdine. Bărbați brutali cărora nu le pasă de încărcătura lor, și nu caută decât să câștige câțiva dinari. Dar nu te îngrijora – te pun pe picioare și vilicus te va pune la treabă. Ochii i se îngustară. Din Alexandria? Unde este Biblioteca cea mare?

— Ce a mai rămas din ea. A fost distrusă în ultimul război.

Berdine oftă.

— Nu pot decât să îmi închipui asemenea avuții. Stăpâna noastră adoră să citească; ea vorbește întotdeauna despre Bibliotecă și de toate cunoștințele care sunt depozitate acolo. Întotdeauna mi-am dorit să citesc. În tinerețea mea am fost doica unor stăpâni tineri care aveau un tutore grec. Ascultam cum îi învăța alfabetul și cum să recunoască literele. Expresia ei deveni gânditoare. Însă ori de câte ori mă prindea că ascult, mă alunga de acolo. Spunea că nu e drept ca o roabă să își bată capul cu cititul și cu scrisul. Dar și el era rob, ca mine. Iar dominus al meu avea un rob grec care îi era medic, iar el citea tot timpul manuscrise lungi.

M-am aplecat înainte să o văd mai bine. Berdine părea să aibă peste patruzeci de ani și nu părea deloc înceată la minte.

— Te-aș putea învăța, am spus. Tata era tutore, așa că te pot învăța să citești și să scrii.

— Tu ai putea fi tutore? Pe toți zeii. Ochii i se făcură mari iar gura îi luă forma lui omicron*. Își lăsă jos lingura din lemn. Dacă poți să citești, nu ar trebui să lucrezi pe câmp. Domina va dori să lucrezi cu ea în vilă, poate chiar în casa din Roma.

În ciuda dezamăgirii de pe fața ei, simții cum încep să mă înviorez.

— În Roma? Lângă port?

— Sigur, unde altundeva?

Mintea mea începu să lucreze febril. Aveam nevoie de un vas care

* literă grecească (n.trad.)

să mă ducă acasă. Orice slujbă puteam primi la Roma ar fi fost mai bună decât să muncesc aici, la țară.

— Dar ce fel de muncă și-ar putea dori să fac?

— Greu de spus, spuse Berdine, întorcându-se la ceaunul ei. Dar are nevoie adesea de un scrib. Și cineva care să îi țină registrele. Este mult de lucru în chestiuni dintr-acestea. Sau, după cum arăți, ar putea dori să încălzești patul fiului ei. Dar nu îți face griji de asemenea lucruri – deocamdată, treaba ta este să te odihnești și să te faci bine. E destul timp mai încolo să îți găsim locul în gospodărie.

Mi-am închis ochii, înfrânându-mi lacrimile ce mă podidiră dintr-odată. Cum o puteam face să înțeleagă că locul meu nu avea să fie niciodată printre robi?

— Haide acum, spuse ea, întorcându-se din nou cu fața spre mine. O să fie destul timp să lămurim toate astea. Acum nu trebuie decât să te odihnești și să îți recapeți puterile. Așa că culcă-te, micuțo, și lasă fierturile mele să își facă treaba. O să te simți mai bine în câteva zile.

Am încuviințat din cap, agățându-mă de cuvintele ei, însă atingerea aspră a păturii din pânză de sac nu mă ajută deloc să mă liniștesc.

După câteva zile în care am fost în îngrijirea lui Berdine, am prins îndeajuns putere pentru a mă ridica din așternutul meu. Berdine îmi sugeră că, dacă mă plimbam prin livadă și prin vie, aveam să mă întăresc și mai mult prin aceste ieșiri zilnice.

— Femeile de aici lucrează cot la cot cu bărbații, spuse ea și trase o căldare la foc, iar dacă nu îți faci partea care ți se cuvine, Triton te va vinde la următorul negustor care se va întâmpla să treacă pe aici.

Gândul de a mai trece printr-o licitație îmi strânse stomacul, așa că m-am hotărât să îmi recapăt puterile cât mai repede cu putință. De asemenea, doream să explorez fiecare colțișor și tufiș de pe proprietate. Dacă aveam vreodată nevoie să mă ascund, trebuia să știu unde mă puteam piti în siguranță.

Barabell, o roabă din Galia, se legăna greu sub greutatea copilului ei nenăscut în timp ce îmi făcu un tur al proprietății, vorbind o greacă deficitară. Arătând spre o vilă simplă din piatră cioplită, spuse:

— Aia vila pentru domina. Nu vine des.

— Așa am auzit și eu.

Barabell își apăsă partea de jos a spatelui cu mâna și păși mai departe. În spatele casei, lângă o grădină de zarzavat, am găsit cotețele animalelor.

— Porci și oi, spuse ea, fluturându-și mâna spre două îngrădituri diferite. Porci pentru mâncat. La romani place porc. Oi pentru tăiat părul. La romani place lână.

Chiar dacă nu mâncam carne de porc, avusesem zeci de haine din lână, dar nu văzusem niciodată un porc sau o oaie adevărată decât de la depărtare. În îngrăditură am numărat cel puțin douăzeci de porci, majoritatea dintre ei lăfăindu-se fericiți în noroi sau scormonind de zor prin pământ, și cam la fel de multe oi. Oile erau murdare, blana lungă fiind plină de noroi uscat și crenguțe rupte.

— Cletus grijă de animale. Barabell arătă spre un bărbat cu părul scurt și creț. El își miji ochii la mine, de parcă mi-ar fi smuls tunica de pe mine, așa că i-am întors spatele.

— Acolo. Barabell arătă spre o zonă ce părea plină de niște mormane ce păreau din pământ. Stupi pentru albine. Nu fura miere. Triton bate cu biciul, apoi vinde la tine la mină. Nimeni nu vrea lucreze la mină.

Am ascultat tăcută avertismentul și nu am spus multe în timp ce Barabell continua.

— Acolo, spuse ea, arătând spre un cerc din pietre – grajd, ținem fân și mâncare pentru animale.

Se opri și mă măsură cu o privire obosită, apoi își propti o mână în pântecul generos.

— În fiecare zi, mănânci o masă. În fiecare an, o tunică. Tunica veche la Berdine, face păturи. Dacă fugi, te prinde și te însemnează.

Își ridică un deget, suflă în el, apoi și-l lipi de obraz și scoase un sunet fâsâit.

— Te arde? am spus în șoaptă.

— Da. Și porți pentru totdeauna un guler din fier. Nu mai scapi.

Privi peste câmp și am văzut că ar fi putut fi o femeie frumoasă. Șuvițe de păr arămiu i se desprinseră din cocul pe care și-l înnodase la ceafă și îi mângâiau acum obrajii îmbujorați. Ochii mari și verzi îi

străjuiau fața iar trăsăturile ei, deși mânjite de funingine, erau delicate ca ale unei femei de viță nobilă.

Am întrebat-o când a tăcut:

— Mai este ceva ce trebuie să știu?

Ea mă privi prelung dintr-o parte.

— Tu nu vorbești ca roabă. Dar trebuie să supui ca roabă. Trebuie.

Am încuviințat trist cu capul, cel puțin pentru moment.

— Nu trebuie să îți faci griji pentru mine.

Buza de sus i se arcui.

— Vorbești frumos. Hai să vedem cum lucrezi frumos.

Când Triton mi-a spus că prima mea însărcinare va fi să o ajut pe Berdine, mi-am închipuit că munca va fi ușoară – la urma urmei, robii nu mâncau decât o singură dată pe zi, așa că nu trebuia pregătită decât o cantitate mică de mâncare. Apoi am aflat că Berdine făcea mult mai multe lucruri decât munca din bucătărie.

Conștientă că nu eram obișnuită cu munca grea, Berdine nu îmi ceru prea multe în primele câteva zile. Mă lăsă să o urmez prin gospodărie și să mă obișnuiesc cu sarcinile care erau asociate fiecărui domeniu. De asemenea m-a îndemnat să învăț numele celorlalți robi.

Berdine îmi tot spunea că ferma nu era prea mare, dar mie mi se părea imensă, cea mai mare parte a pământului fiind dedicată viței-de-vie și livezii de măslini. Niciodată nu mă gândisem că aveam să găsesc atâta frumusețe pe o proprietate la țară, dar câmpurile din jur erau precum o pătură colorată, fiecare pătrat vopsit într-o nuanță diferită. Crescusem cu albastrul cerului din Alexandria, însă ferma era înconjurată de nuanțe de maro pământiu și de smaraldul și auriul copacilor, viței-de-vie, lanurilor și ierburilor. Cu toate că Egiptul începea a înverzi plin de viață după revărsarea apelor, cea mai mare parte a anului pământul din jurul Alexandriei era arid și maroniu, fără prea multe variații.

Din fericire, spunea Berdine, vița-de-vie și măslinii nu aveau prea multă nevoie de noi în afara culesului, când fiecare rob era folosit ca mână de lucru.

— În zilele culesului, mă asigură ea, vom fi prea obosiți pentru a mai mânca.

Triton ne ținea ocupați, iar munca ne ținea în viață. Când s-a întors de la piață cu grâne – din Egipt, mi-am dat seama cu durere – Berdine și cu mine a trebuit să îl măcinăm, să îl amestecăm și să îl coacem în pâinile simple pe care le mâncam în fiecare zi. Legumele din grădină suplimentau dieta noastră sărăcăcioasă și, dacă vreunul dintre bărbați nu prindea un iepure sau câțiva porumbei, primeam carne doar arareori. Atunci când o oaie murea de vreo boală misterioasă, speram să putem fierbe carcasa și să avem carne de oaie la cină, însă Triton hotărî că carnea nu era sigură și porunci ca animalul să fie ars.

La fiecare răsărit de soare ieșeam din colibele noastre de pământ și ne prezentam în fața lui vilicus. Am numărat cincisprezece robi la fermă – nu era un număr mare, dar suficient cât să țină locul în funcțiune.

Berdine mi-a spus că domina noastră mai deținea o vilă la țară, o gospodărie pe care familia o vizita mult mai des.

— E locul lor de relaxare și plăcere, spuse ea, făcând o grimasă când roti piatra ce măcina grânele noastre. Iar domina ține mai mulți robi acolo – mult mai mulți. Sunt acolo robi care au grijă de grădini și de iazurile cu pești, robi care curăță lacul, grădinari, crescători de păsări, robi care se ocupă cu jocurile și îngrijitori de pești. Casa e mare, așa că își aduc robi și de la oraș – ușierii și cei care au grijă de bucătărie și de dormitoare. Stăpânul își are *ornatorul* lui care îl îmbracă, *tonsorul* care îl bărbierește, și *calceatorul* care îi îngrijește picioarele. Stăpâna își aduce roaba care răspunde de vestimentație și pe cea răspunzătoare de coafură, plus încă o femeie care îi pregătește baia. Copiii au și ei robii lor și călătoresc cu familia în litiera lor, purtată de o pereche de robi capadocieni îmbrăcați în uniforme. Ea chicoti. Dominus are chiar un *nomenclator* care îl însoțește la plimbare și îi spune numele tuturor celor pe care nu și-i mai amintește.

— Ai pomenit de dominus, am spus, dar despre domina vorbești ca și când ea ar conduce ferma.

Berdine încuviință din cap.

— Domina e o văduvă care s-a recăsătorit, însă ferma este a ei, la fel și vila de la țară. Așa că da, avem un dominus și o domina, dar dăm socoteală mai ales în fața ei.

— Și dominus?

— Încercăm să nu îi stăm în cale. Ea zâmbi. E un om bun, dar tăcut. Cred că și el încearcă să nu îi stea în cale dominei.

Am folosit lingura și pentru a aduna grânele măcinate și le-am turnat într-un castron.

— Cum se face că știi atât de multe despre casa din oraș?

În obraz îi apăru o gropiță.

— Am fost bucătăreasă în *familia urbana*, spuse ea. Apoi vilicus m-a întrebat dacă nu doream să răspund de femeile de la fermă și sigur că am acceptat... pentru că am ajuns să îl iubesc pe Triton, vezi tu, și el se ducea la fermă. Chiar și la vârsta ei, obrajii i se îmbujorară când vorbi de iubitul ei. Așa că am venit la fermă și suntem aici de zece ani.

— Este domina noastră o stăpână bună?

Berdine încuviință din cap în timp ce răsfira noi grâne în piatra de măcinat.

— E o femeie bună și o mamă bună pentru fiul și fiica ei. Mă bucur să pot fi lăsată în pace când lucrez, pentru că uneori aproape mă pot preface că eu și Triton suntem liberi. Îmi oferi un zâmbet vinovat. În alte zile, îmi doresc ca domina să poată veni mai des ca să vadă ce avem nevoie. Uneori cred că uită de noi. Iar la o fermă, robii nu ar trebui lăsați neprotejați.

— Neprotejați de ce anume?

— Pirați. Hoți. Îmi făcu semn să torn grânele măcinate într-o oală de pământ și să o acopăr cu capacul. Triton s-ar lupta să apere locul acesta și poate și Cletus, dar dacă un grup de pirați ar năvăli peste locul acesta cu gând rău, cum ne-am putea apăra? Uneori îmi fac griji. Atunci îmi doresc ca domina să ne acorde mai multă atenție.

Am ascultat cu atenție, dornică să învăț cât mai multe despre acest loc. Dacă era să mă întorc la familia mea, trebuia să scap. Nu fusesem niciodată deosebit de curajoasă sau dornică să îmi asum riscuri, însă cum viața mea luase o întorsătură bruscă într-un teritoriu necunoscut, poate că venise vremea să mă schimb.

Deja începusem să ticluiesc un plan. Pentru a mă întoarce în Alexandria, trebuia să ajung la Roma și să îmi asigur intrarea pe un

vas. Nu aveam idee cum puteam face asta, dar știam că trebuia să încerc.

Cu toate că m-am dovedit stângace cu foarfeca de tuns și eram îngrozită de porcii imenși, mi-am demonstrat iscusința în fața lui Triton și a Berdinei în dimineața când am luat o roată de tors. Se părea că nici una dintre celelalte femei nu se pricepea să toarcă, dar eu o privisem pe Nuru torcând neîncetat, iar tehnica nu era deloc complicată. Și-apoi statul într-un loc îmi aducea aminte de toate după-amiezele când îi ascultam pe tutorii lui Urbi cu broderia în mână.

— Mă pricep să stau liniștită, i-am spus Berdinei, și mă pricep la lucru manual. Lasă-mă să torc și îți făgăduiesc că nu vei fi dezamăgită.

Îndoiala îi apăru în priviri, dar când s-a oprit din lucru la miezul zilei pentru a vedea ce fac, a găsit un ghem mare de fir tors strâns, munca asiduă a unei dimineți. Desfăcu o bucată și îl trecu printre degete, apoi murmură mulțumită.

— E puțin aspru pentru cusut materiale fine, mi-a spus, dar trebuie să faci progrese. Nu poți fi mai slabă decât celelalte fete.

Am simțit cum mi se relaxează umerii. De zile întregi încercasem să demonstrez o iscusință prin care să câștig aprecierea celorlalți. Dacă mă dovedeam inutilă la ferma aceasta, puteam fi vândută și transportată chiar și mai departe. În locul acesta, așa aspru cum era, mă simțeam destul de în siguranță. Bărbații stăteau la depărtare, cu toate că Cletus mă privea din când în când într-un mod care îmi zburlea părul pe ceafă. Berdine și Triton erau într-o relație de *contubernium*, sau căsătorie neoficială, la fel Barabell și Darby. Fiecare dintre cupluri stătea în propria locuință, lăsându-i pe restul bărbaților într-o colibă, și noi femeile, într-alta.

Ori de câte ori vedeam câte un cuplu – Berdine și Triton sau Barabell și Darby – mă gândeam că robia putea fi mai ușor de suportat dacă aveai parte de tovărășie. Într-o seară, am adormit mângâiată de gândul că inimile celorlalte câteva femei aparțineau de fapt unui bărbat preaiubit. Umbra lipsită de formă de lângă mine purta întotdeauna fața lui Yosef.

După ce mă dovedisem în stare să produc ceva de valoare, m-am pus să învăț câte ceva despre locurile din jurul fermei. Am aflat că proprietatea se afla în apropierea orașului Neapolis, aflat la miazăzi de Roma și puțin mai spre miazănoapte de o stațiune de pe litoral numită Pompeii. Ascultându-i pe bărbați vorbind despre târgul din Neapolis, am calculat că avea să îmi ia o zi să pornesc pe jos până în cetatea aceea și alte șapte zile să ajung la Roma – asta dacă toate lucrurile mergeau bine. Via Appia se desfășura de-a lungul coastei, deci călătoria mea avea să fie lină cât timp nu dădeam de soldați, bandiți sau vânători de robi.

Scăparea mea ar fi fost mai ușoară, mi-am dat seama, dacă aveam pe cineva cu mine. Nu doar că ne-am fi ținut companie, însă unul putea sta de strajă cât timp celălalt dormea. Puteam chiar să ne deghizăm, dacă doream. Cu veșmintele potrivite, ne puteam preface a fi o femeie nobilă și roaba ei, sau o mamă și fiica ei, și să evităm să arătăm ca două fugare. Dar care dintre tovarășele mele roabe și-ar fi asumat riscul și pericolul de a da greș?

În mijlocul zilei, când ne adunam în fața colibei Berdinei pentru a ne primi bucata de pâine și legumele din grădină pe care le fiersese, le studiam pe celelalte femei și mă întrebam dacă vreuna dintre ele ar fi putut fi convinsă să fugă la Roma. Barabell cu siguranță nu – cu copilul ce sta să se nască în orice moment, nu era în stare să fugă, plus că părea cu totul atașată de Darby.

— Sunt o pereche, îmi spusese Berdine, în toate modurile posibile, în afară de cea legală. Domina i-ar putea vinde pe oricare din ei doi, dacă ar dori, dar nu o va face, atâta timp cât fac copii. Copilul ar putea reprezenta încă o pereche de mâini care să lucreze la fermă, și mâini în plus sunt întotdeauna binevenite.

— Copiii mici ar fi mult mai bineveniți dacă ar veni pe lume fără încă o gură de hrănit, bombăni Triton, dar Berdine îl ignoră.

— Abia aștept să avem un copilaș alergând pe-aici, spuse ea. A trecut ceva vreme.

Doreen, o femeie galică înaltă cu părul roșcat care vorbea puțină greacă sau aramaică, poate ar fi putut fi convinsă să fugă, dar nu eram sigură că îi puteam comunica ei detaliile mai subtile ale unei evadări de succes. Nu puteam să plecăm pur și simplu; trebuia să fim

inteligente și pe față. Putea ea trece drept altceva decât o roabă? Mă îndoiam de asta.

Melleta, o grecoaică, se ocupa de tot ce avea legătură cu via. În fiecare zi se ducea în vie și studia rândurile de plante, trecându-și mâinile peste mlădițele curbate și aranjând suporturile de lemn în timp ce căuta orice semn de boală a frunzelor sau insecte. Berdine spunea că Melleta lucrase în vie de când era copil și știa fiecare viță pe de rost. Crezusem că aș fi putut-o convinge să fugă de la fermă, dar după ce am privit-o muncind la vie, m-am îndoit că ar fi fost dispusă să părăsească plantele care deveniseră munca ei de o viață.

Lesley era păstoriță și părea la fel de devotată oilor precum era Melleta viței. Cea numită Vara nu era atașată de vreunul dintre bărbați, dar cu ochii îl urmărea pe Alroy de fiecare dată când eram adunați împreună. Judecând după îmbujorarea de pe fața ei, m-am gândit că dacă încă nu încercase să se culce cu el, avea să o facă în curând. Chiar și robilor li se urăște noaptea cu singurătatea.

Kepe, care ajunsese odată cu mine și acum muncea la porci, nu avea limbă și era puțin dereglată mintal. Nu eram sigură dacă se putea liniști îndeajuns cât să treacă drept o călătoare obișnuită pe Via Appia.

Fata care sosise odată cu mine nu supraviețuise primei luni. Refuzase să mănânce, respinsese orice încercare din partea noastră de a o consola și se stinsese sub ochii noștri. Nu vorbise niciodată, deși striga adesea în timpul nopții, iar la trei săptămâni după sosirea noastră o găsirăm fără viață în așternutul ei. Minos o îngropă într-un cimitir micuț destinat robilor, aflat dincolo de vie.

Minos își purta povestea imprimată pe față – obrazul lui fusese ars cu litera *F* pentru *fugitivus* și purta infamul guler de fier după gât, avertizându-i pe toți că încercase să fugă... și dăduse greș. Atitudinea îi era de asemenea oglindită pe față și, cu o singură privire, înțelesesem că el nu putea accepta robia la fel de ușor ca alții. Unii robi, precum Melleta și Vara, se născuseră în captivitate și acceptaseră robia drept destinul lor în această viață.

Însă galii fuseseră duși cu forța în robie atunci când romanii le invadaseră țara și le înfrânseseră armata. Împreună cu câteva sute de alți oameni asemeni lor, Barabell și Darby fuseseră legați între ei, apoi fuseseră smulși de lângă morții lor și duși în sud, în teritoriile ocupate

de romani. Erau robi pentru că fuseseră cuceriți, iar resentimente pătimașe clocoteau la suprafață, chiar pe fețele lor.

Am așteptat ca cineva de la fermă să mă întrebe cum de ajunsesem să fiu roabă, dar în afară de întrebările discrete ale Berdinei, atunci când ajunsesem aici, niciun altul nu părea curios de trecutul meu. Niciunul dintre ei nu era deosebit de prietenos și niciunul dintre ei nu părea să dea multe parale pe abilitățile mele când am reușit să repar plasele pentru cules sau când încercasem să o ajut pe Kepe să prindă un porc care scăpase.

Și nu-i condamnam. În timp ce stăteam întinsă în coliba de pământ a femeilor și priveam tavanul din crengi de deasupra mea, am privit traseul sinuos al vieții mele și mi-am dat seama că nu excelasem niciodată la nimic, în afară de faptul că fusesem frumoasă și răsfățată.

Pe Barabell o apucară durerile facerii într-o zi răcoroasă de primăvară în timp ce ne pregăteam să reparăm plasele pentru recoltă. Tocmai întinsesem plasele sub umbra unui copac când a țipat și s-a aplecat înainte. Când a încercat să se îndrepte de spate, ținându-se de pântec, am văzut că partea de jos a tunicii ei era pătată și udă.

— Scuze, spuse ea, cu fața îmbujorată. Știu... e prost momentul.

— I s-a rupt apa, a trâmbițat Berdine, văzând ce se întâmplase. O duc înapoi la colibe. Chava, adună-i tu pe toți ceilalți la masă la amiază.

Berdine, ai cărei ochi erau fixați asupra pântecului plin al lui Barabell, încercă să treacă peste mormanul înalt de plase, dar își agăță un picior în ele și căzu, cu fața înainte, la pământ. Barabell icni iar eu m-am grăbit să o ajut pe femeia mai în vârstă.

— Lasă-mă să te ajut, am spus eu, trecându-mi brațul pe după mijlocul ei.

Berdine mă plesni peste braț, îndepărtându-mă.

— Nu te deranja. Încercă să se ridice, dar în clipa când se lăsă cu toată greutatea pe piciorul drept, gemu și se împletici înainte. Nu... pot merge, șuieră ea printre dinții încleștați. Glezna mea...

M-am uitat la piciorul ei și am văzut cum glezna i se îngroșa sub ochii mei.

— Lasă-mă să chem pe unul dintre bărbați, cineva care să te ducă.

— Bărbații trebuie să își vadă de treaba lor. Privi din nou în jur, oprindu-se asupra mea fără prea mare tragere de inimă. Chava, ia-o pe Barabell și ajut-o. Triton poate să mă ducă acasă la capătul zilei.

— Dar ești rănită! Trebuie să îți ridici piciorul....

— Trebuie să ajut la reparat plasele, spuse ea, trăgându-se la o parte de peste plasele pentru măsline. Du-te acum. Du-o pe Barabell la colibă și rămâi cu ea până vine copilul.

Am rămas cu gura căscată de uimire, mâna mi se lipi fără voie de inima ce-mi bubuia în piept și am condus-o mai departe pe cărarea ce ducea la colibe.

— Cred copil mare, murmură Barabell printre icnete în timp ce mergea. Asta nu naștere ușor.

— Sunt convinsă că va fi bine. Am zâmbit de parcă moșitul copiilor ar fi fost floare la ureche. Se nasc copii în fiecare zi.

— Femei mor în fiecare zi, spuse Barabell. Tu moșit înainte?

— Nu, dar am văzut o naștere.

Așa era, dar de la depărtare, și asta doar pentru că Urbi și cu mine ne ascunseserăm după o draperie în dormitorul mamei ei. Fusesem de față la nașterea celui mai tânăr dintre Ptolemei, dar tot ce îmi aduceam acum aminte era împărăteasa însărcinată care strângea disperată o amuletă în mână și se ghemui, în timp ce o preoteasă a zeiței Taweret înveșmântată în alb murmura incantații și legăna o cădelniță.

Când am ajuns la coliba lui Barabell, ea ceru apă, așa că am alergat la fântână. Am umplut o găleată, am înșfăcat câteva bucăți de pânză de la rufărie și am alergat înapoi la colibă. Barabell se plimba de colo-colo, cu pieptul umed de sudoare și cu tunica lipită de spate.

— Ai mai născut copii? am întrebat, încercând să fac conversație.

Ea gemu prelung, dureros, apoi mă privi de sub șuvițe de păr umed.

— Da.

Am zâmbit și am privit în jur, apoi mi-am dat seama prea târziu că nu văzusem niciun copil mic la fermă. Dacă Barabell mai născuse înainte, copilul nu mai era cu ea.

N-am mai întrebat nimic și am hotărât că era mai înțelept să îmi țin gura.

Barabell gemu din nou și am încercat să-mi dau seama ce se face în astfel de cazuri. Tata pomenise odată de dragostea dintre un bărbat și o femeie, însă descrierile lui fuseseră pline de metafore. Femeile mai în vârstă de la sinagogă m-ar fi învățat câte ceva dacă m-aș fi logodit, dar cum nu am ajuns încă acolo... Urbi și cu mine bârfeam și chicoteam despre cum se făceau copiii, dar Urbi mă abandonase pe când se pregătea să dea naștere primului ei copil.

Din toate câte citisem, numai de aș fi citit un manuscris despre arta dragostei și facerea de copii...

— Este ceva, am întrebat-o pe Barabell, despre care ai vrea să vorbim până așteptăm?

— Ngggggggggggad! țipă Barabell, în timp ce un nou val de durere o cuprinse. Apoi se uită la mine și îmi spuse să îmi țin gura.

Travaliul continuă toată după-masa, o serie agitată de plimbări, gemete și strâns din dinți. La miezul zilei, m-am dus să mănânc un castron de tocană și i-am adus unul și lui Barabell. Ea îi aruncă o privire, apoi scutură din cap de parcă mâncarea ar fi ofensat-o și își reluă plimbatul.

În cele din urmă, pe când soarele începea să se apropie de asfințit, Barabell se prăbuși în genunchi și își lipi palmele de pământul de pe jos.

— Copilul vine pe lume, spuse ea, iar liniile încordate de pe fața ei se adâncir㠘i mai mult. Prinde!

Să prind? Am privit-o cum stătea în patru labe și m-am gândit că probabil și puiul de om trebuie să sosească pe lume în același fel în care veneau purceluții și mieii.

Tremurând, i-am ridicat partea din spate a tunicii și m-am ghemuit în spatele ei, cu mâinile întinse. Barabell gemu, iar spațiul dintre coapsele ei se destinse, făcând loc unei revărsări de sânge și lichid și un copil albăstrui năvăli cu capul înainte în lume și ateriză în brațele mele.

Am țipat, uluită și cuprinsă de bucurie când m-am luptat să țin în mână micuțul alunecos.

— Un băiat, am rostit în șoaptă, reușind în sfârșit să îl țin mai bine, când i-am cuprins căpșorul în palma mâinii mele. Ai un fiu!

Barabell arătă spre un ghem de lână de pe jos.

— Fă nod pe cordon și taie-l după nod.

Am pus copilul pe o păturică și am înfășurat un fir de lână în jurul cordonului. M-am luptat să strâng firul și să îi fac nod, pentru că nu reușeam să găsesc niciun cuțit ca să tai firul.

— Cum să tai...?

— Pe Jupiter, trebuie eu să fac tot? Exasperată la culme, Barabell se ridică în genunchi, apucă cordonul și îl tăie cu dinții. Apoi ridică copilul tăcut, își puse buzele în jurul gurii și al năsucului și îi supse lichidele care îi astupau nările, scuipându-le mai apoi pe jos.

Aproape instantaneu, trupul palid deveni rozaliu, copilul își deschise gura și scoase un țipăt mieunat.

— Șșșș, spuse Barabell, învelind copilul cu pătura. Ești în siguranță. Bine-ai venit.

Mi-am cuprins genunchii cu brațele, copleșită de uimirea nașterii de copii. Abia când simții gustul sărat de lacrimi pe buze, mi-am dat seama că plângeam... nu doar pentru că eram uimită, dar și pentru că și Urbi experimentase acest miracol iar eu nu fusesem alături de ea să îl împărtășesc.

A doua zi după-amiază, Berdine îmi ceru să mă duc la piață împreună cu Minos. Dornică să ies de pe pământul fermei, am zăbovit puțin la pieptănatul părului și-l aranjai într-o coafură care speram să fie la modă. Nu ieșisem de pe proprietate de când sosisem, și îmi doream să văd mai mult din ținuturile învecinate. Nici chiar gândul că aveam să călătoresc alături de mohorâtul și însemnatul Minos nu reuși să îmi strice entuziasmul călătoriei.

— Ia un coș gol, spuse Berdine, când am ieșit din coliba mea. Și uită-te cu atenție la Minos cum se târguiește. Vorbești aramaica mai bine decât el, așa că deschide gura dacă crezi că poți obține un preț mai bun.

Am încuviințat din cap, apoi am apucat cele două suporturi ai căruței și m-am cocoțat pe băncuța care slujea drept loc pentru vizitiu. Partea din spate a căruței era încărcată cu vase cu ulei de măsline,

ghemuri de lână toarsă și oale cu miere. Doi boi vânjoși, împrumutați din vecini, fuseseră înhămați să tragă încărcătura.

Minos își făcu apariția din coliba sa, își strânse curelele sandalelor și își ridică privirea la mine, ochii lucindu-i deasupra literei *F* de pe obraz.

— Nu am nevoie de ajutor în călătoria asta, spuse el, vorbind în greaca lui nativă.

— Atunci îmi cer scuze pentru prezența mea, am spus, încrucișându-mi brațele. Dar vilica mi-a cerut să vin, așa că trebuie să ascult de ea, nu?

El mormăi, își desfăcu funia ce o purta drept brâu și se sui în căruță. Părul zburlit de pe brațele lui îmi atinse pielea dezgolită și m-am trezit că mă aplec mult într-o parte într-un efort de a mări spațiul dintre noi. Mirosea atât de tare și era atât de *masculin*...

Minos plesni din bici și atinse dosul boilor. Animalele își înălțară capul și porniră pe drumul ce se întindea înaintea lor.

Nu am privit îndărăt, ci mi-am ținut privirea drept înainte. Drumul pe care călătoream nu era ușor de parcurs și ne-am tot hurducăit până am ajuns la pietrele pavate de pe Via Appia. Am oftat ușurată când am intrat pe drumul pavat, iar Minos mă privi îndelung din profil în timp ce mâna boii spre miazănoapte.

— Nu ești din Grecia, spuse el, vârând biciul sub o coapsă vânjoasă. Și nici din Galia nu ești.

— Nu. Mi-am deschis buzele, încercând să respir pe gură. Bărbatul avea o respirație care mirosea deosebit de rău, probabil de la vreun dinte stricat.

— Și atunci de unde ești?

L-am privit, apoi m-am hotărât să îi spun adevărul.

— Alexandria, am spus. În Egipt.

El se încruntă, privind drept înainte la drum.

— Egipt? Nu arăți deloc ca o egipteancă.

— Egiptul e populat de o mulțime de nații diferite, am spus, aranjându-mi tivul tunicii ca să îmi acopere picioarele încălțate cu sandale. Greci, egipteni, evrei, și chiar romani. Alexandria a fost fondată de Alexandru cel Mare. Am făcut cu capul spre tovarășul meu. A fost unul din poporul tău. Ar trebui să fii mândru.

— Nu, spuse Minos. Alexandru era macedonean. Eu sunt atenian.

Am ridicat din umeri.

— Grecia e Grecia.

Minos scutură din cap.

— Tu te-ai numi egipteancă?

Mi-am înclinat capul, gândindu-mă.

— Da și nu. Noi, alexandrinii, nu suntem ca egiptenii care locuiesc de-a lungul Nilului.

Minos ridică din umeri.

— Vezi? Macedonenii nu sunt atenieni.

Am călătorit o vreme în tăcere, fără să mai spunem nimic, nici chiar când am trecut pe lângă o familie care călătorea pe drum. Ei coborâră de pe pavaj la apropierea noastră și, cu toate că majoritatea dintre ei ne priviră cu fețe inexpresive, unul sau doi dintre ei se uitară după căruța noastră cu o curiozitate fățișă.

Am fost șocată de expresia de pe fețele lor – ei ne invidiau *pe noi*? Noi aveam o căruță și boi, dar nu erau ai noștri, nici noi înșine nu eram ai noștri. Acea familie părea să fie *liberă*, cu toate acestea pofteau căruța noastră.

Mi-am schimbat poziția pentru a studia deformarea obrazului lui Minos, însemnat pentru totdeauna cu fierul încins în foc. Cândva își dorise să fie liber.

— Povestește-mi despre evadarea ta, am spus, privindu-l drept în ochi.

Spre surprinderea mea, el îmi răspunse cu un zâmbet.

— Știam eu, spuse el, iar zâmbetul i se adânci și mai mult. Apari aici, vorbești în felul ăsta afectat, mergi cu pași mărunți. I-am spus lui Triton că vei fugi când ți se va da ocazia. El a zis că nu, că ești prea deșteaptă, dar eu i-am spus că așa vei face. O să fugi, nu-i așa?

Expresia feței lui, atât de onestă și încurajatoare, mă făcu să recunosc lucrul acesta. Dar nici n-am terminat de dat din cap, că fața lui se întunecă precum un nor de furtună.

— Ești o proastă! răcni el, speriind un stol de păsări care își luară zborul dintr-un copac ce umbrea drumul. Unde o să fugi? Ai venit de pe un vas, așa că nu ai niciun prieten în Roma și niciun străin nu va adăposti un rob fugar. Nu ești nimic altceva decât o posesiune

pentru domina. Dacă vrei să suferi cât mai puțin, muncește din greu și străduiește-te să îi faci pe plac stăpânei tale. Asta e tot ce poți face. Asta e cel mai bun lucru pe care-l poți face. Și dacă faci asta, s-ar putea să descoperi o fericire nesperată. Domina s-ar putea să te răsplătească, să îți dăruiască un soț sau să te lase să îți păstrezi copilul. Dar nu vei merita nimic din toate astea dacă încerci să fugi. Dacă nu ești ucisă încercând să fugi, vei fi însemnată pentru totdeauna și nimeni nu va mai avea vreodată încredere în tine.

M-am tras puțin înapoi în fața torentului de vorbe furioase.

— N-nu am făcut încă nimic...

— Și e mai bine nici să nu faci. Căror zei te închini?

Întrebarea lui m-a luat pe nepregătite.

— Poftim?

— Venus? Isis? Jupiter? Indiferent cărui zeu te închini, ar trebui să aduci o jertfă și să juri că nu vei mai nutri vreodată astfel de gânduri nesăbuite.

Mâinile lui, am observat cu oarecare surprindere, tremurau în hățuri, ca și când patima din spatele vorbelor sale îl zguduise din temelii.

— Prea bine, am spus, nedorind să îl mai provoc. Nu voi fi nesăbuită... cu toate că nu înțeleg de ce te privește asta pe tine.

— Nu înțelegi?

— Nu.

— Nu înțelegi pentru că ești nouă și nu ai fost niciodată la oraș. Robii sunt atât de mulți, suntem atât de puternici, încât romanii se tem de noi. Îi întrecem ca număr, înțelegi? Ne-am putea răscula și ne-am putea ucide stăpânii în așternuturile lor, așa că tremură de groază în timp ce dorm. Și-au făcut o mulțime de legi – dacă vreun rob își ucide stăpânul sau un membru al familiei acestuia, toți robii din gospodărie vor muri alături de cel vinovat. Și dacă vreun rob scapă, toți robii sunt pedepsiți. Dacă ești nesăbuită, noi toți vom plăti prețul.

Cumva mi-am făcut curaj să îl întreb:

— Ce preț?

Din nou, mă privi lung, și pentru o clipă m-am temut că avea să mă ucidă pentru că pusesem o întrebare atât de prostească. Mai bine să mor doar eu, și nu toată populația înrobită.

— Ce va vrea dominus. Poate că nu vom mânca trei zile. Poate că ne va biciui pe toți. Poate că ne va vinde copiii. Iar tu? Tu care fugi? Nu vei găsi scăpare. Dacă încerci, va trebui să trăiești o viață pe fugă, în timp ce vânătorii de robi vor fi pe urmele tale. Stăpânul tău va oferi o recompensă pentru aducerea ta înapoi, iar când te vor găsi, nu doar că vei fi însemnată și ți se va pune gulerul, dar vei fi și torturată pe deasupra, să le slujești drept exemplu celorlalți. Acum ești frumoasă, dar nu vei mai fi la fel după aceea. Crede-mă.

M-am cutremurat în fața furiei lui dojenitoare, iar când și-a întors din nou privirea la boii lui, ochii mi se umplură de lacrimi. Nu tremuram de frică sau de anxietate, ci de disperare. Dacă nu puteam fugi, cum puteam trăi aici? Nu puteam duce o astfel de viață.

— Nu plânge, spuse Minos după o vreme, cu o voce mai blândă. Nu ești fericită, îmi dau seama de asta. Toți își dau seama. Dar dacă nu poți fi fericită, există alte căi de a scăpa.

Mi-am suflat nasul.

— Ce căi?

El ridică din umeri.

— Unii se omoară singuri, mai ales războinicii care nu sunt dispuși să le slujească celor care i-au înfrânt. Se aruncă de pe stâncă sau își taie venele. Unii au mâncat cărbuni aprinși. Ei sunt cei care spun că moartea e mai bună decât robia.

M-am cutremurat în fața gândului sinuciderii.

— Dumnezeul meu nu mi-ar îngădui să mă omor. Nu aș putea face una ca asta niciodată.

Minos lovi hățurile.

— Nu ești singura persoană nobilă care a cunoscut robia. Mulți războinici curajoși au pășit pe calea pe care mergi tu. Nu ești singura care suferă greutăți de pe urma romanilor.

— Nu romanii m-au făcut roabă, ci... mi-am mușcat limba.

— Cine?

— Cea mai bună prietenă a mea.

Minos începu să râdă, apoi pufni.

— Nu contează. Nu ar trebui să disperi. Adu o jertfă zeului tău, roagă-te să te ajute să fii de folos pentru domina. Dacă îi aduci bani, îți poți cumpăra libertatea. Nu trebuie să rămâi o roabă pentru totdeauna.

Un licăr de speranță răsări adânc în pieptul meu.

— Un rob poate câștiga bani?

Minos îmi aruncă o privire pe care i-ar fi aruncat-o și unui copil dacă i-ar fi pus întrebări prostești.

— Faci o slujbă. Ești plătită. Ai bani.

— Ce fel de rob e plătit pentru munca lui?

Omul ridică din umeri.

— Un artist, pictor, sculptor, doctor, moașă, meditator...

— Moașă? L-am apucat de mânecă. Le plătesc pe moașe?

El încuviință din cap.

— Da, uneori mai mult decât pe un doctor, mai ales dacă și femeia și copilul supraviețuiesc.

Mi-am lipit pumnul de piept. Un motiv bun să învăț arta moșitului. Poate că nu știusem eu prea multe când o ajutasem pe Barabell, dar orice slujbă putea fi învățată.

Dacă puteam deveni iscusită și să ajut la nașterea multor copii, puteam câștiga îndeajuns de mulți bani pentru a-mi cumpăra libertatea și să mă întorc în Alexandria. Puteam intra în sala cea mare și să stau în fața Cleopatrei cu capul sus. Ea avea să mă privească și să își dea seama că eram îndeajuns de puternică să izbutesc fără ea.

Iar HaShem era un Dumnezeu care Își ținea promisiunile.

Capitolul 18

Nu știu cum am reușit să adorm în căruța aceea, dar am reușit. În timp ce Minos înjura boii și înainta pe pietrele din pavaj, am visat Egiptul, palatul împărătesc și iatacul Cleopatrei. Urbi și cu mine ne jucam cu păpuși din lut când am auzit țipetele unui nou-născut. Mi-am ridicat capul, căutând sursa acelui țipăt.

— Este fratele tău?

Urbi își lăsă capul pe spate și râse, apoi o voce aspră vorbi în locul ei:

— Mai taci odată cu țipetele astea!

Speriată, am deschis ochii. Nu eram în palat; eram într-o căruță, cu capul rezemat de unul dintre stâlpii de susținere. Porunca crudă venea de la Minos, care rămăsese alături de mine înconjurat de un nor de duhoare, însă țipetele veneau *din spatele* meu, dintre coșuri și oale cu miere.

M-am întors, mi-am ridicat un genunchi și m-am uitat în spatele căruței.

— E un bebeluș?

— Șezi, mă repezi Minos. Ne apropiem de oraș.

— Dar e un copilaș!

— Șezi odată, m-ai auzit?

I-am aruncat o privire furioasă, apoi m-am strecurat în partea din spate a căruței unde am găsit un coș cu capac. Am ridicat capacul. Acolo, precum Moise în papură, se afla un bebeluș. Băiatul lui Barabell.

— Fii cuminte. Am ridicat copilașul din coș și l-am ținut la piept, eliberându-l de scutecele ude de pe fundul coșului. Ce înseamnă asta? am ridicat eu tonul la Minos. Ai furat copilul acesta?

El ezită înainte să își mormăie răspunsul.

— Copilul e cu probleme. Berdine mi-a spus să scap de el.

— Ce vrei să spui „cu probleme"? Chiar eu am moșit copilul. E desăvârșit.

Minos scutură din cap.

— Uită-te pe spatele lui.

Derutată, l-am lipit pe copilaș de umăr și i-am ridicat cârpele cu care era legat, dezvelindu-i pielea. Fundulețul încrețit și roz părea perfect normal, dar în mijlocul spinării copilului am zărit o pată roșie cât unghia de la degetul meu mare.

— O... ce este asta, micuțule?

Mi-am încrucișat picioarele și am întors copilul într-o parte, sprijinindu-i pieptul de coapsa mea. I-am studiat pielea dantelată și am observat atunci că pielea palidă nu îi acoperea întru totul vertebrele, ca și când HaShem rămăsese fără carne când plăsmuise acest copil.

— Are o rană, și ce dacă? Mi-am ridicat vocea ca să mă fac auzită de Minos. Nu o putem acoperi cu un pansament până se vindecă?

Minos se aplecă înainte și nu îmi răspunse.

— Minos! Cu siguranță copilul se va face bine.

— Berdine a mai văzut așa ceva. Ea zice că copilul se va îmbolnăvi și va muri, așa că e mai bine să scăpăm chiar acum de el.

— Dar rana nu e foarte mare. Poate că aș putea să îi cos marginile pielii împreună....

— Berdine a spus nu!

Am întors copilul cu fața la mine și am privit îngrozită fața perfectă a băiatului. Își miji ochii sub razele fierbinți ale soarelui și începu să își sugă disperat două dintre degete, căutând hrană...

M-am simțit năpădită de vină – greșisem eu cu ceva când moșisem

copilul? I se prinsese oare pielea de mâinile mele, de o unghie, de altceva din preajmă? Dacă eu fusesem cea care rănisem copilul lui Barabell, ea nu aveam să mă ierte niciodată. Poate că nici chiar eu nu aveam să mă iert pe mine însămi.

— Uneori copiii se nasc în felul acesta, uneori este chiar și mai rău, continuă Minos, aruncând vorbele peste umăr.

— Ești sigur? Că copiii se pot naște în felul ăsta?

El ridică din umeri.

— Berdine așa spune.

— Și ea i-a spus lui Barabell că îi dă copilul?

Minos îmi aruncă o privire acră peste umăr.

— *Tu* i-ai spune?

Gemând, l-am strâns pe copilaș la pieptul meu. Începu să plângă din nou, pătimaș de astă dată, și cu cât îl băteam ușor pe spate mai mult, cu atât țipa mai tare.

— El crede că o să îl alăptezi, spuse Minos, înțelegând după câte se părea mai multe lucruri despre copii decât mine. Pune-l înapoi și lasă-l să doarmă.

M-am supus, învelind copilul în cârpele pe care le avea și l-am pus înapoi în coș. Nu l-am mai acoperit cu capacul, ci am tras o bucată pătrată de pânză peste gura coșului pentru a-l feri de soare.

— Ai mai făcut asta înainte? am întrebat în timp ce m-am suit înapoi pe băncuță lângă el. Să duci copii?

El mă privi vinovat.

— Doar pe cei cu probleme. De cele mai multe ori, femeile își țin copiii până îi înțarcă. Apoi sunt duși la casa lui dominus sau sunt vânduți la târgul de robi.

Am încuviințat din cap, începând să înțeleg de ce nu existau copii mici la fermă.

— Și dacă sunt bolnavi? Sau... cu probleme?

El plesni din bici, făcându-i să tresară pe boii ce trudeau.

— Unii îi lasă afară în pădure la lupi. Unii îi lasă lângă o cisternă, sperând ca vreun fermier sărman să ia copilul la el. Și unii îi duc la un templu al lui Juno sau al lui Venus, unde o preoteasă l-ar putea crește... sau să îl dedice în slujba zeilor. Aceia locuiesc în templu.

Nu știam care dintre variante mă îngrozea mai tare. Abandonarea

unui copil în pădure sau la un preot păgân? A-l da într-o familie sărmană părea de-a dreptul un act de milă în comparație cu toate astea.

— Ce ai de gând să faci cu copilul acesta?

El se uită în altă parte.

— Nu m-am hotărât încă.

— Și cum rămâne cu Barabell? Ce o să facă atunci când va veni acasă și va vedea că copilul ei a dispărut?

— O să își țină gura, mă repezi el, privindu-mă. Ceea ce ar trebui să faci și tu. Asta nu te privește.

M-am încordat.

— Nu voi tăcea. Vreau să îi găsesc copilului o locuință cum se cuvine.

— O locuință cum se cuvine? Își întinse mâna și arătă spre pădurile din jur. Spune-mi unde să fie.

— Nu știu, dar nu te voi lăsa să îl părăsești într-un loc unde ar putea fi în pericol sau ar putea fi ucis ori adus ca jertfă unui zeu păgân.

Ne-am continuat drumul, iar copilul din coș devenea tot mai agitat. Băiețelul probabil nu mai putea de foame, dar eu nu aveam nici lapte, nici apă să îi dau.

Dar pe drum înaintea noastră, într-un grup, am zărit un cuplu tânăr – o fată cam de vârsta mea, poate ceva mai tânără, și un tânăr. După modul în care mergeau împreună, mi-am dat seama că sunt o pereche, așa că poate se gândiseră la copii.

Când am trecut prin dreptul călătorilor, m-am întors spre Minos.

— Oprește căruța.

Sprâncenele lui întunecate se încruntară.

— Te rog. Trebuie să mă ușurez.

Oftă, dar trase de hățuri până când boii se opriră.

— Fă repede ce ai de făcut.

M-am dus în spatele căruței. În timp ce Minos protestă, am scos copilul din coș și am sărit pe drum. Am pornit spre grupul de călători, ignorându-i pe cei trei oameni mai în vârstă și îndreptându-mă direct spre cuplul de tineri.

— Vă rog, am spus, întinzându-le copilul, ați vrea să aveți grijă de copilul acesta?

Fata se întinse îndată după copilaș, însă tânărul păși înaintea ei, apoi se uită la copilul din brațele mele.

— Băiat sau fată? întrebă el cu o voce morocănoasă.

— Băiat.

După ce l-a dezvelit de cârpele în care era înfășat, pentru a se asigura că spuneam adevărul, tânărul luă copilul și i-l dădu tinerei.

Le-am mulțumit repede cu o înclinare a capului, apoi m-am dus repede înapoi la căruță. Minos scutura din cap când m-a văzut cu brațele goale.

— Cui ai dat copilul?

— Nu e treaba ta, i-am răspuns, păstrându-mi tonul relaxat. Ție ți s-a spus să scapi de copil, iar acum copilul nu mai este. Așa că treaba ta s-a încheiat.

— Le-ai spus că copilul e cu probleme?

Mi-am ținut strâns lipite buzele în timp ce conștiința mă mustra.

— Poate că vor ști cum să îl vindece. Sau pot să-l ducă la un vraci.

Minos mârâi, dar nu mai spuse nimic în timp ce plesni din bici.

Neapolis fusese construit pe un promontoriu care străjuia golful Napoli. Aproape la fel de grecească precum Alexandria, cetatea se mândrea cu talentele ei artistice, cu statuile lui Hercules, Venus și Zeus pe care le întâlneai la fiecare colț de stradă. Chiar și numele cetății îi dovedea începuturile grecești, pentru că *nea* însemna *nou*, iar *polis* era un nume grecesc dat cetăților.

În timp ce Minos se strecura pe străzile înguste, am observat câteva vile elegante, unele cocoțate sus pe versantul unui munte aflat spre apus. Apeducte arcuite uneau muntele cu cetatea și o piațetă centrală oferea băi publice, un teatru și un templu imens. Piața cetății era spațioasă și destul de curată, și fără îndoială mult mai frumoasă decât aglomerata Romă. Ghirlande lungi din frunze de laur decorau fațada clădirilor publice, probabil pentru a comemora vreun festival închinat unui zeu roman.

Târgul nu era atât de frumos – nu conta cât de artistic încercau negustătorii să își prezinte mărfurile, vizitatorii care stăteau în direcția

vântului nu puteau evita miesmele excrementelor animale. Sunetele găinilor care cotcodăceau, ale câinilor care lătrau și ale vitelor care mugeau înțesau atmosfera, iar după ce am trecut prin dreptul târgului de robi, nu mi-am putut șterge din minte imaginile prizonierilor scheletici.

— Căruța poate rămâne aici. Minos trase în dreptul unui adăpost pe o alee, apoi sări din căruță și o luă din loc – în căutarea unui negustător, m-am gândit. Am coborât să îmi întind puțin picioarele. Fără doar și poate, nu îmi doream deloc să mă plimb în această zonă a orașului.

În ciuda amintirilor și a repulsiei mele inițiale, m-am trezit întorcându-mă la târgul de robi. M-am oprit la marginea mulțimii curioase, nedorind să mă aventurez prea aproape de oamenii care așteptau, legați în lanțuri. Unii păreau să fie familii întregi; alții, arătau ca niște soldați înfrânți. Într-o cușcă erau închise doar femei și după expresiile lor plictisite, bănuiam că lucraseră ca prostituate în vreo cetate străină. Chiar și ca femei libere, ele se vânduseră pe sine în fiecare zi.

Cu doi ani înainte, în zilele când eu și Urbi ne deghizam și ne plimbam printre gheretele negustătorilor, văzuserăm astfel de femei și ne întrebam de ce se coborau la o astfel de viață. Acum, mai mare și mai înțeleaptă, înțelegeam modul în care viața se putea schimba într-o clipă. Lucruri pe care le crezusem de neconceput deveniseră posibile, chiar necesare, chiar și numai pentru a supraviețui.

Mi-am întors capul de la prizonierii demni de milă și am pornit la pas prin piață, studiind legumele, materialele fine, lumânările parfumate, vasele, lămpile, vazele și oalele pictate. Mărfurile deveneau tot mai fine și mai scumpe cu cât înaintam. Am luat-o după colț și am dat peste o gheretă care vindea suluri, zeci și zeci de suluri. Erau scrise frumos pe coli de papirus și legate cu șnur din piele. Colecții împărătești de povestiri și înțelepciune omenească, aranjate frumos în suluri puse în cutii din lemn.

Cel ce deținea ghereta mă măsură cu privirea și m-am pregătit pentru mustrarea lui. Dar în loc să mă alunge, el veni în față.

— Domnița știe să citească? întrebă el, trecându-și vârfurile degetelor peste câteva suluri aflate pe masă. I-ar plăcea o copie după *Odiseea* lui Homer? Avem o colecție frumoasă de poezii de dragoste egiptene.

Îmi veni un gând.

— Nu aveți vreo lucrare despre moșit? Ceva despre aducerea pe lume a copiilor?

Negustătorul își înclină capul, apoi plesni din degete.

— Acolo, spuse el, făcând un pas îndărăt pentru a extrage un sul greu din stivă. Cele mai noi informații adunate de la experții din domeniu: Pliniu cel Bătrân, Celsus și Galen.

Am luat sulul și l-am ținut în palmă, savurându-i greutatea.

— Cât face?

— Un sesterț.

O lucrare valoroasă, dar eu nu aveam niciun ban. Nici nu aveam timp să mă așez și să citesc o vreme, pentru că negustătorul cu ochi de vultur era dornic să vândă și îmi aștepta răspunsul.

Mi-am plimbat privirea prin piață și l-am văzut pe Minos stând la picioarele unei fântâni în cealaltă parte a pieței, punându-și mâna streașină la ochi și căutându-mă.

— Mă întorc, i-am spus negustătorului, punându-i sulul înapoi în mână.

Am traversat în grabă piațeta.

— Unde ai fost? mă repezi Minos. Am și terminat negoțul.

— Un sesterț. Mi-am întins mâna spre el. Trebuie să cumpăr un manuscris.

El clipi repede.

— O-ho, prințesa a fost la cumpărături? Și crezi că eu am un sesterț să ți-l dau ție?

Am refuzat să mă las intimidată de asprimea lui.

— Știu că ai.

— Berdine o să mă scoată la vânzare dacă nu îi aduc toți banii.

— Berdine te va lăuda pentru o investiție atât de valoroasă. M-a trimis să te ajut, nu?

— Dar la negoț nu m-ai ajutat cu nimic.

— Te ajut acum, garantându-ți o cale de a umple punga stăpânei tale. Așa că dă-mi una din monedele acelea, haide, repejor.

Cu o mormăială nemulțumită, Minos lăsă să îmi cadă un sesterț în mână. M-am grăbit înapoi la negustător.

Cu sulul bine învelit în mătase și ascuns sub braț, am pornit spre

căruță. În loc să traversez piațeta aglomerată, am stat câteva clipe să îmi savurez achiziția și am încetinit ușor pasul. Am trecut pe lângă ghereta cu uleiuri parfumate și mătăsuri, pe lângă ghereta cu materiale fine și himationuri brodate. Am grăbit pasul când m-am apropiat de târgul de robi și m-am ferit din calea unei haite de câini care năvăliră mârâind dintr-o străduță lăturalnică și care păreau să se bată pentru cine știe ce premiu sângeros.

În timp ce câțiva bărbați alungau câinii, am strâns mai tare sulul și am ridicat o mână pentru a-i atrage atenția lui Minos. Însă mâna îmi căzu când am călcat pe ceva și mi-am plecat privirea... și am dat cu ochii de niște cârpe, pătate de urină și sânge.

Am înghețat, năpădită de un sentiment ce nu prevestea nimic bun. Când am reușit să merg mai departe, mi-am ridicat privirea, am căutat prin mulțime și i-am descoperit pe călătorii cu care ne întâlnisem pe drum. Trei oameni mai în vârstă și un cuplu de tineri... însă femeia nu mai purta copilașul.

Am pornit spre ei, groaza și indignarea părând să îmi însuflețească pasul.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat când am ajuns la cei doi tineri. Ei mă priveau, cu ochii mari și lipsiți de orice expresie. M-am uitat la tânără, apoi la bărbatul ei, apoi i-am întrebat din nou în latină: Ce s-a ales de copil?

Bărbatul arătă spre unul dintre bărbații mai în vârstă. Am privit peste umăr, gata să îl înfrunt, însă i-am văzut fața plină de riduri adânci. Poate că era sărac, dar el era *pater familias*, iar în casa lui, cuvântul lui avea să îi fie lege până în ziua când avea să moară.

— A luat copilul, spuse tânărul. Nu a vrut să îl hrănească.

— Și ce a făcut cu el?

Tânărul nu spuse nimic, iar femeia lui refuză să mă privească în ochi. M-am întors și l-am înfruntat pe cel în vârstă.

— Ai dat copilul altcuiva? am insistat eu. Vrei să îmi spui ca să știu că copilul a ajuns într-o familie cum se cade?

Bătrânul mă îmbrânci.

— Pleacă de aici, roabo.

— Unde e copilul?

Când fata începu să plângă, ar fi trebuit să îmi dau seama. Dar

disprețul aprinsese parcă un foc în omul mai în vârstă, așa că se apropie de mine cât să îi simt respirația fierbinte în timp ce îmi aruncă acele cuvinte.

Cârpele pătate de sânge. Străduța. Haita înnebunită.

Genunchii mi se înmuiară și lumea întreagă începu să se învârtă cu mine. Am căzut la pământ, iar cineva începu să mă lovească o dată, de două ori, de trei ori... apoi l-am auzit pe Minos răcnind.

Mi-am deschis ochii în timp ce el năvălea în mijlocul larmei și se opri deasupra mea.

— Femeia aceasta aparține familiei Octavilor, spuse el, cu brațele întinse. Mai loviți-o o singură dată și veți plăti pentru asta!

Un murmur mă învălui, însă mulțimea se risipi apoi. Am rămas pe loc, așteptând să primesc compasiune din partea robului tovarăș cu mine, însă Minos se aplecă și mă smuci bădăran de braț, ridicându-mă în picioare.

— Unde ți-a fost capul? mă certă el, iar ochii i se îngustară în timp ce mă ținea bine de partea din spate a tunicii. Ai fi putut să o faci de rușine pe domina!

— Și pentru *asta*, care mai e pedeapsa? l-am înfruntat eu în timp ce mă chinuiam să stau în picioare. Nici măcar nu am întâlnit-o vreodată pe domina. De ce mi-ar păsa de ea?

Surpriza stoarse orice picătură de sânge din fața lui Minos.

— De ce? Pentru că viața ta este în mâinile ei. Dacă ajunge la urechile ei una ca asta – și ai fi surprinsă să afli cât de repede umblă vorba – ți-ai putea pierde viața. Și pe a mea, pentru că te-am scăpat din ochi.

Ignorându-l, mi-am înșfăcat sulul și am pornit spre căruță. Încercasem să fac ceva bun – ceva care ar fi trebuit să fie bine – însă eforturile mele se încheiaseră cu niște fapte barbare.

Ce fel de lume era aceasta?

Cu toate că Minos încerca să îmi distragă atenția sporovăind cât timp încărcase căruța și apoi pe drumul înapoi spre fermă, nu reușeam să îmi revin din oroarea celor întâmplate cu copilașul lui Barabell. Un tăciune fierbinte de vinovăție mi se cuibărise în stomac

și nu se stingea orice ar fi spus Minos. Dacă nu le-aș fi dat copilul acelor doi tineri... ar mai fi oare în viață acum? Minos insista că acel copil era sortit pieirii orice-ar fi fost, dar eu nu puteam fi de acord cu el. HaShem era Dătătorul vieții, iar darurile Lui trebuiau respectate.

Am privit în jur în piața din Neapolis, cu imaginea palid colorată în amintirea mea a acelui băiețaș dulce. Minos încărca saci cu balegă de vită când un grup îndepărtat de bărbați și femei își ridicară mâinile și începură să se vaite. Unul dintre bărbați, un negustător de țesături, scoase o bucată prelungă de material de sub tejghea și se apucă să întindă o bucată de pânză neagră peste toate mărfurile sale strălucitoare.

Un bărbat care se apropia, unul care purta o togă peste tunică, îi strigă negustătorului în latină:

— Ce s-a întâmplat?

M-am aplecat înainte, la fel cum făcură cu toții în apropiere.

— Ceva îngrozitor! răspunse negustătorul întorcându-se spre el. Cezar a fost ucis! Omorât de un grup de conspiratori care se numesc între ei *liberatores*!

Anunțul fu urmat de icnete, gemete îndurerate și exclamații ale consternării în diferite limbi. Minos nu păru însă prea afectat, iar la un moment dat îmi surprinse privirea îngândurată.

— Cezar a însemnat ceva pentru tine? a întrebat el pe un ton firesc. Arăți de parcă ți-ai fi pierdut tatăl.

Încă copleșită de șoc, am dat din cap.

— Nu a fost tatăl meu.

— Dar l-ai cunoscut, probabil la voi în Egipt.

Am tras adânc aer în piept.

— L-am întâlnit pe bărbatul acesta. Am fi putut fi prieteni... dacă viața mea nu s-ar fi schimbat.

Minos nu insistă să afle alte amănunte, însă se sui în căruță și luă hățurile în mâini.

În timp ce soarele cobora spre Marea cea Mare, Minos luă biciul și îi mână pe boi spre casă. Probabil nu am fi putut evita aflarea veștilor proaste – tata spunea întotdeauna că veștile proaste zburau prin lumea întreagă în timp ce veștile bune încă se chinuiau să își încalțe sandalele. Am trecut prin dreptul câtorva litiere luminate de

torțe în timp ce călătoream spre miazănoapte. Chiar și după lăsarea întunericului, vestea morții lui Cezar îi făcu pe senatorii bogați și pe patricieni să se grăbească pe la casele lor din vilele de vacanță pentru a afla cum avea să se schimbe lumea. În litierele acelea am surprins imaginea unor matroane romane cu părul despletit, cu fețele palide, învești mântate în tunici negre. Bărbați călare ne depășeau, cu fețele întunecate de un început de barbă care avea să crească în timpul perioadei de doliu pentru Cezar.

Când ne-am oprit la o fântână ca să ne dezmorțim puțin picioarele și să adăpăm boii, am aflat alte câteva detalii. Doi bărbați, fiecare învești mântat în toga ce simboliza cetățenia romană, stăteau în fața unei taverne din apropiere și discutau fără să se sinchisească să coboare tonul.

— L-au ars în forumul roman, spuse unul dintre ei apucându-și marginea togii. Marc Antoniu a revoltat mulțimea cu laudele care i-au fost aduse.

— Ce crezi că se va alege de Senat? întrebă celălalt.

Primul ridică din umeri.

— Timpul ne va spune. Însă Cezar și-a numit strănepotul, pe Gaius Octavian, să îi fie moștenitor.

— Și femeia aceea egipteancă?

— A plecat. A părăsit Roma cât a putut de repede.

Trupul mi se încordă când am auzit pomenit numele Cleopatrei. Nici chiar acolo nu reușeam să scap de umbra ei.

Minos așteptă până când ne îndepărtarăm o bucată de drum înainte să îmi ceară să îi traduc conversația bărbaților. Când i-am spus ce auzisem, sprâncenele i se încruntară.

— Ce este? l-am întrebat. Ai auzit de acest Gaius Octavian?

Colțurile gurii lui Minos se crispară.

— Cunosc acest nume, spuse el, zâmbind. Este fiul dominei.

Am rămas uimită.

— Nu înțeleg.

— El nu mai este un copil, spuse Minos scuturând din cap. Însă Gaius Octavian va ajunge stăpânul nostru într-o bună zi, cel mai probabil. Dar acum... este moștenitorul lui Cezar. Chicoti. Imaginează-ți una ca asta.

Am tăcut. Am simțit un oarecare tipar în această evoluție a lucrurilor, un aspect care avea o însemnătate deosebită.

Era cu putință? Era cu putință ca în mijlocul acestei situații, HaShem să îmi păstreze viața în ordine? Să mă privească chiar acum? *El Ro'i, Dumnezeul care ne veghează. Dumnezeu care vede.*

Nu înțelegeam cum era cu putință, cu toate acestea aveam sentimentul puternic că HaShem era cu ochii pe mine.

Capitolul 19

Când eu și Minos am ajuns înapoi la fermă, mă așteptam ca Barabell să ne întâmpine înlăcrimată. Dar nu o făcut-o și nici nu pomeni nimic de copilul ei când am văzut-o la cină a doua zi. Fie se resemnase că pierduse copilul, fie pierduse deja atât de multe, încât se obișnuise să i se ia și copiii.

Darby, tatăl copilului, ședea la masă seara cu capul plecat, refuzând să privească pe careva în jurul mesei.

Însă când ne-am dus la lucru a doua zi, Barabell se apucă să muncească cu o față împietrită, care nu trăda nicio emoție. Dacă nu ar fi fost ochii ei roșii și umflați, nu aș fi știut că suferea.

Și nu i-am spus ce se alesese de copilul ei în Neapolis.

Târziu, spre amiază, am tras-o pe Berdine deoparte și i-am arătat sulul pe care îl cumpărasem în târg.

— Ai cumpărat ceva? întrebă ea, iar sprâncenele i se înălțară aproape până sub boneta de văduvă. Cine ți-a dat voie să cheltuiești banul dominei?

— Tu m-ai angajat să mă asigur că Minos face negoț cum trebuie, am spus. Dacă voi citi asta și voi învăța arta moșitului, voi putea salva viețile robilor dominei și voi câștiga bani pentru ea. Înțeleg că o moașă bună poate câștiga bani frumoși.

Se uită la mine neîncrezătoare ce îmi studia expresia feței.

— Da, am spus în cele din urmă, prinzând-o de braț. Știu că ai ajutat la nașterea de copii aici...

Berdine începu să râdă de parcă aș fi spus o glumă bună.

— Eu nu sunt moașă. Moșesc pentru că nu este altcineva care să o facă.

— Dar știi tot felul de lucruri. Cu siguranță mă poți învăța ceea ce știi.

— Pot să fac asta cât ai bate din palme. Dar nu vei ști nici pe departe îndeajuns. Uneori mama nu poate împinge copilul afară, iar uneori copiii sunt sugrumați de cordonul ombilical.

— Și ce faci atunci?

Orice urmă de umor dispăru de pe fața Berdinei.

— Te uiți la ei cum mor. Uneori mama, alteori copilul, alteori amândoi. Își încrucișă brațele și începu să scormonească în țărână cu sandaua, apoi își ridică creștetul și mă privi.

— Barabell a pierdut doi copii la naștere, iar eu nu am putut face nimic.

— Îmi pare rău.

— Asta este. Am rămas împreună ascultând sunetele pădurii - șoapta vântului prin măslini, țârâitul insectelor și zarva făcută de vocile bărbaților care se auzeau din coliba lor.

— Poate că ne vei fi de folos ca moașă, spuse ea în cele din urmă. Când îi voi spune dominei, îi voi spune că ești isteață, așa că îi vei face mare cinste. Dar – arătă spre sul, desfăcut pe jumătate pe masă – ești sigură că îl poți citi? Mi se pare că seamănă cu scărmănatul făcut de găini.

Am zâmbit.

— E scris în grecește, limba vorbită în Alexandria. Nu am nicio problemă cu asta.

— Dar vezi-ți de treabă, spuse Berdine, îndepărtându-se. Dacă vrei să citești, fă-o seara. Poți folosi o lampă.

Mulțumită să știu că începusem să îmi croiesc drumul spre casă, m-am pus pe treabă cu o inimă mai ușoară. Torceam lâna, o ajutam pe Lesley să hrănească oile și aruncam mâncarea veche în troaca porcilor. Ajutam la spălatul hainelor, cârpitul tunicilor și îi dădeam

Berdinei o mână de ajutor la bucătărie când era nevoie. Iar seara, când toți ceilalți se duceau la culcare, mă întorceam la masa unde mâncam, aprindeam o lampă și citeam până mi se îngreuiau ochii de somn.

Cu toate că ferma ne ținea ocupați pe toți, tânjeam să aflu vești din exterior. Acasă, fie Urbi, fie tata mă țineau la curent cu ce se întâmpla în lume; știam aproape la fel de multe despre situația internațională cum știam și despre vecinii mei din mahalaua evreilor. Dar la fermă, călătorii care erau în trecere erau singura noastră sursă de vești.

Am întrebat-o pe Berdine dacă mai auzise ceva de moartea lui Cezar, însă Minos și cu mine știam mai multe decât ea. Pentru că se născuse la oraș, Berdinei îi lipseau și ei știrile din lume, iar în anii trecuți afla știrile direct de la Roma. La oraș, mi-a spus ea, chiar și cei care nu știau să citească puteau afla veștile importante cercetând imaginile desenate sau pictate pe zidurile din oraș.

— Toate erau acolo, spunea ea. Cine e îndrăgostit de cine, cine își vinde trupul, cine are cea mai bună pâine din cetate și cine este cel mai mare șarlatan. Sigur, unele dintre imagini erau crude, iar altele nu aveau niciun sens decât dacă cunoșteai persoanele implicate.

În aprilie, la Sărbătoarea Ludi Cerealia – un festival de opt zile dedicat lui Ceres, zeița recoltei – Triton o vizită pe domina la vila ei de vacanță de la țară și se întoarse cu un raport care ne dădu tuturor de gândit.

Cleopatra fusese la Roma, ne povesti el la cină, când republicanii din Senat îl uciseseră pe Cezar. Ucigașii îl acuzaseră pe Cezar că ar fi aspirat la tiranie și că ar fi plănuit să instituie o monarhie, dar majoritatea dintre ei erau oameni bătrâni care nu erau de acord cu abordarea egalitară a conducerii de către Cezar. În loc să privească cu ochi buni pe străinii și persoanele din clase mai joase în Senat așa cum dorea Cezar, ei își doreau să păstreze eșaloanele superioare ale conducerii celor care se născuseră din părinți nobili și prin urmare meritau să conducă.

— Ca și când, adăugă Triton, zeii dăruiesc puterea ca drept la naștere.

— Spune-mi, am întrebat, intrând discret în discuție, de Cleopatra ai auzit ceva?

Triton îmi răspunse că împărăteasa egipteancă începuse să se

pregătească de drumul spre casă de îndată ce auzise de uciderea lui Cezar.

— Nimeni nu ar putea-o învinovăți, spuse Triton, întinzându-i un castron cu legume lui Berdine, pentru că unii au acuzat-o că ar fi fost printre cei care puseseră la cale moartea lui Cezar. Dar când s-a citit testamentul lui Cezar, s-a văzut că nu i-a lăsat nimic. Cezar a lăsat oamenilor din Roma casa și pământurile unde locuise ea și a dat câte șaptezeci și cinci de drahme fiecărui cetățean roman bărbat. Și pe fiul dominei l-a numit moștenitorul său.

— Dacă a iubit-o pe egipteancă, de ce nu a pomenit-o în testamentul lui? întrebă Berdine.

— Pentru că Egiptul este cea mai bogată țară din lume, am răspuns eu amestecând prin tocana din farfurie. Ce i-ar fi putut da Cezar unei femei care are totul?

Câteva fețe curioase se întoarseră spre mine în timp ce vorbeam, dar apoi se întoarseră iarăși spre Berdine care le atrăgea atenția.

— Dată fiind noua situație a lui Octavian, va face schimbări domina? întrebă ea. Aici cu noi?

Triton ridică din umeri.

— Cine ar putea spune? Ne-ar putea lăsa în pace, pentru că nu are nicio chestiune presantă pe care să o ia în considerare chiar acum. Zeii sunt evident furioși. Înmormântarea lui Cezar a fost urmată de o furtună și timp de o săptămână după moartea lui, o stea arzătoare a traversat cerul. Când cerurile s-au liniștit în cele din urmă, împărăteasa egipteancă s-a urcat pe vasul ei și a pornit spre patria ei. Se pare că a terminat-o cu Cezar și cu Roma.

În timp ce ceilalți robi murmurau între ei, mi-am sprijinit bărbia în palmă și mi-am închis ochii. Oare întreaga lume o vedea pe Urbi drept o seducătoare malefică? Nu era nici ispititoare, nici o intrigantă avidă de putere. Tot ce își dorise vreodată fusese să fie împărăteasa pe care o crescuse tatăl ei să fie, dar cum să le explice asta romanilor care căutau un țap ispășitor pentru uciderea liderului lor preaiubit?

— Mai e ceva. Triton își coborî vocea până ajunse doar o șoaptă. Nobilul Cicero susține că Cleopatra era însărcinată cu un al doilea copil al lui Cezar când a plecat spre Egipt... iar acesta a fost conceput pe pământ roman. Cicero este îngrijorat că ea va încerca să împiedice

transferul puterii la moștenitorul lui Cezar. Dacă această împărătească străină mai are un fiu, Gaius Octavian își va pierde autoritatea pe care ar avea-o ca fiu legitim al lui Cezar.

Părul de pe ceafă mi se zburli de tulburare. Cleopatra era însărcinată din nou? M-am gândit la multele dăți când ne jucaserăm, spunând că păpușile din lut erau bebelușii noștri. Le puneam nume, le inventam personalități și promiteam să nu îi abandonăm niciodată așa cum ne abandonaseră mamele noastre.

Eu și Urbi aveam douăzeci și șase de ani acum și doar una dintre noi avea copii în brațe.

Într-o după-amiază răcoroasă, în timp ce soarele începuse să apună, Triton făcu un foc în luminișul din fața colibelor noastre. Toți eram obosiți după o zi lungă de muncă și gândul de a petrece câteva minute în jurul focului ne-a înviorat puțin inimile. Kepe și cu mine ne-am îngrămădit primele în jurul focului, iar în doar câteva minute ni s-au alăturat și Vara, Alroy și Melleta, care glumi pe seama genunchilor ei bolnavi când se așeză pe un buștean aflat în spatele celorlalți din cerc.

Nu toți își doreau să socializeze. Minos aruncă o privire spre cei adunați, bombăni ceva și se duse drept în coliba bărbaților, probabil ca să se culce. Cletus zăbovi o clipă înainte să se retragă la umbră, unde se rezemă de un pom și rămase privindu-le pe femei. Doreen se apropie prima de foc, își ridică mâinile, apoi ne prezentă un dans din patria ei. Vara și Melleta începură să bată din palme și, cu cât băteau mai cu spor, cu atât dansa și Doreen mai repede, marginea tunicii ei fluturând în timp ce se învârtea la lumina focului, cu părul ei arămiu strălucind la lumina flăcărilor.

Am rămas așezată împreună cu ceilalți și am zâmbit, recunoscătoare că până și robii erau capabili să găsească momente de bucurie în viață. Chiar dacă ferma ne solicita mult, Triton și Berdine erau supraveghetori rezonabili, poate pentru că munceau la fel de greu ca noi. Domina ne lăsa în pace în cea mai mare parte a timpului și câtă vreme ferma aducea profit, probabil că așa aveau să stea lucrurile.

— *YHVH Ro'i*, am rostit în șoaptă, amintindu-mi încă un nume evreiesc al lui HaShem. *YHVH Păstorul meu, care mă susține și mă păzește.* Cu siguranță El mă păzise în toate circumstanțele.

Triton se apropie de focul de tabără, zâmbind cum numai arareori o făcea.

— Tum, ne poți cânta una dintre cântecele din Egipt?

Bătrânul, care doar arareori vorbea, își ridică privirea și se uită la mine. Am înțeles imediat – Triton îi pusese întrebarea în latină, iar Tum probabil că nu vorbea decât egipteană sau aramaică.

I-am tradus cerința lui Triton în aramaică în timp ce bătrânul mă asculta, cu fața lipsită de expresie. Când am terminat, s-a uitat la Triton și, preț de o clipă, am crezut că avea să refuze. Apoi, cu o demnitate pe care nu o vedeai decât rareori la țară, Tum se ridică în picioare, își îndreptă umerii și își ridică brațele în timp ce își începu cântarea. Vocea îi era subțire precum pergamentul și puțin răgușită, melodia ușor tremurată și imprevizibilă, dar când termină, Tum își lăsă brațele jos și ne salută cu o ușoară plecăciune a bărbiei.

Am izbucnit deodată în aplauze și am fost uimită de misterul pe care-l ascundea egipteanul mărunțel. Ce fusese el înainte să vină aici? Unde anume trăise în Egipt?

Nu aveam să mai găsesc niciodată ocazia să îl întreb. Înainte ca aplauzele noastre să se stingă, un cuțit zbură prin aer și se înfipse drept în pieptul dezgolit al bătrânului. Tum privi în jos, ochii i se făcură mari când zări mânerul care îi ieșea din piept. Apoi mă privi și se prăbuși lângă foc.

Triton, Darby și Alroy săriră în picioare, iar noi ceilalți ne răsucirăm și dădurăm cu ochii de un grup de cinci bărbați lângă cercul nostru. Îmbrăcați în tunici aspre de soldați romani, bărbații nu aveau armură, însă erau înarmați cu cuțite, săbii și sulițe. Spre deosebire de soldații romani, nu erau rași, ci aveau bărbi zburlite, iar ochii lor nerușinați și provocatori ne priveau fix.

— Suntem înfometați. Cel care părea că era liderul lor făcu un pas înainte, măsurând din priviri cercul de femei așezate când își scoase sabia. Și suntem osteniți. Ne veți hrăni, ne veți face pe plac și ne veți lăsa să ne odihnim aici. Dacă nu vă plângeți, îi vom lăsa pe ceilalți în viață. Dacă vă împotriviți, vă veți alătura prietenului de colo. Arătă cu bărbia spre locul unde Tum zăcea fără suflare.

— Nu avem nimic să vă dăm, spuse Triton, ridicându-se în picioare. Pieptul păru să i se umfle în timp ce pe față i se lăsă o expresie amenințătoare. Aceasta este ferma Octavilor, iar familia nu ține nimic de valoare aici.

— Eu n-aș spune asta. Un al doilea intrus își sublinie ideea, scuipând la picioarele lui Triton. Eu văd muieri. Văd mese. Dacă ne mai uităm un pic prin jur, sunt convins că o să găsim și o carafă cu bere și niște merinde.

— Nu te vei atinge de femeile noastre, spuse Triton, făcând un nou pas înainte. Ele aparțin unei nobile familii de romani. Dacă le abuzezi, abuzezi proprietatea...

Cucuveaua începu să cânte și, instinctiv, îmi ridicai privirea spre copaci. În aceeași clipă, o suliță zbură pe deasupra focului și se înfipse în pieptul lui Triton, aruncându-l înapoi și pironindu-l de un copac.

Am rămas cu gura căscată, dar nu reușeam să trag îndeajuns aer în piept pentru a reuși să țip. Doreen țipă și o luă la fugă, în timp ce unul dintre intruși porni în pădure pe urmele ei.

Pe măsură ce pălea tot mai mult, Triton s-a întins după Berdine și a scos un sunet ce părea ca și când mai multe limbi s-ar fi amestecat între ele. Ea veni repede lângă el și îl îmbrățișă.

— Așa, spuse liderul, poate că vreuna dintre voi, fetelor, ne-ar putea aduce cina?

La pomenirea mâncării, Berdine păru să își revină. Se întoarse și își plecă privirea.

— Duceți-vă! strigă ea, cu voce răgușită. Fugiți!

La fel ca ceilalți, am sărit în picioare și am luat-o la fugă.

Cucuveaua.

Goana. Strădania de a deslușI ceva prin întuneric, încercarea de a ocoli umbrele, prăbușirea în genunchi, reluarea goanei.

Transpiram, în ciuda nopții răcoroase.

Țipete în depărtare. Strigăte și înjurături.

O amintire a feței surprinse a lui Triton; porunca imediată a Berdinei: „Fugiți!“

Și asta făceam. Fugeam. Și fugeam. Nu mai puteam respira.

Am pătruns în vie, unde vița îmbătrânită formase parcă ziduri vii. M-am strecurat pe după ele și m-am târât prin țărână, căutând vreo vizuină unde să mă ascund.

Un alt țipăt se auzi din luminiș.

Am descoperit o deschizătură printre lujerii de viță și m-am ghemuit, plecându-mi capul pe sub o viță încâlcită, lipindu-mi genunchii de frunte, strângând-mi picioarele sub mine. Nori groși acopereau luna în timp ce trăgeam adânc aer în piept, încercând să îmi potolesc inima.

O amintire îmi veni deodată – mă ascundeam în grădina lui Urbi într-o poziție asemănătoare, încercând să îmi liniștesc respirația ca să nu izbucnesc în râs.

Sângele îmi pulsa în urechi; bătaia ritmică ținea pasul cu gâfâielile mele înnebunite.

Se făcuse liniște. Respiră.

O creangă uscată se rupse. Norii se destrămară și o rază a lunii căzu pe tunica mea, transformând-o în argint. Un adevărat far.

Mi-am închis ochii. *Te rog, nu-l lăsa să mă vadă, Te rog, nu-l lăsa să mă vadă, Te rog, nu-l lăsa să mă vadă, Te rog...*

Mi-am deschis ochii când foșni o frunză uscată. Un picior își făcu apariția chiar după un lăstar mai gros, suficient de aproape de mine încât să pot să îi număr împunsăturile ației prin pielea sandalei ce trecea printre degetele piciorului acelui intrus.

Mi-am mușcat buza până am simțit gustul sângelui în gură. Piciorul încălțat cu sanda s-a îndepărtat.

Copleșită de ușurare, mi-am pierdut cunoștința.

M-am trezit în țărână, am simțit pământ grunjos sub degete și am căscat gura, amintindu-mi teroarea. M-am rostogolit într-o parte, aproape înecându-mă cu valul de vomă ce-mi năvăli în gâtlej și m-am târât afară din adâncitura de pământ în care mă pitisem.

Am simțit cum disperarea izvorăște din mine ca un torent, sufocându-mă. Lăstarii îmi zgâriau fața, iar crenguțele se rupeau sub

palmele mele în timp ce înaintam, temându-mă să mă ridic în picioare pentru a nu fi văzută de vrăjmaș. Am auzit răpăiala fină a ploii, vântul foșnind prin chiparoși și undeva în depărtare femeile bocind.

Am tras adânc aer în piept și mi-am dat seama că atacatorii plecaseră. Femeile nu s-ar fi apucat de jelit dacă nu ar fi fost așa.

Încet, m-am ridicat, am ieșit din vie și m-am întors la colibe.

Am ezitat la marginea luminișului și am privit în jur. L-am văzut pe Tum zăcând acolo unde căzuse. Triton, mort acum, cu brațele încheindu-se abrupt la încheieturile mâinilor. În spatele lui vilicus, Alroy, legat de un alt copac, cu măruntaiele revărsate afară. Vara zăcea la picioarele lui, cu pielea de o nuanță palidă de albastru.

Oare toți ceilalți muriseră? Îmi închipuisem bocetele?

M-am târât înapoi, m-am prăbușit la pământ și m-am ghemuit. *HaShem, Dumnezeul lui Israel, vezi Tu oare toate acestea?*

— *Operam! Nunc ergo veni foras!*

Vocea poruncitoare mă trezi, și m-am simțit recunoscătoare să aud pe cineva cu autoritate. M-am târât înapoi spre copaci, apoi mi-am ridicat capul și am dat cu privirea de o unitate de soldați romani, complet înarmați și în uniformă. Căpitanul stătea la jăraticul focului nostru, cu sabia scoasă și cu o expresie de dezgust pe față.

M-am ridicat încet, ținându-mă de un copac din apropiere, în timp ce picioarele îmi tremurau sub propria greutate.

Unul dintre soldați m-a văzut și l-a înghiontit pe comandant, apoi a arătat în direcția mea.

Trăsăturile căpitanului se îmblânziră.

— Vino, femeie, și spune-ne ce s-a întâmplat aici.

M-am uitat în stânga și în dreapta. Cu siguranță nu eram eu singura care supraviețuisem nopții. Ceilalți probabil se ascundeau sau fugiseră pentru a-și scăpa viața.

Am făcut câțiva pași înainte.

— Tâlhari, am spus, chinuindu-mă să găsesc cuvintele latine potrivite în timp ce gândurile mi se învălmășeau în minte. Purtau tunici militare, fără armură. Dar nu aveau arme.

— Ce au vrut?

Mi-am plecat fruntea.

— Totul. Au luat... tot ce au putut lua.

Căpitanul veni mai aproape și arătă înspre un butuc din apropierea locului unde arsese focul.

— Șezi.

M-am așezat.

— Acum... Căpitanul se lăsă pe vine înaintea mea și pentru prima oară i-am putut vedea bine fața. Cine este stăpânul tău?

— Noi aparținem – ferma aceasta aparține –Atiei, mama lui Gaius Octavian Cezar.

Căpitanul aruncă o privire încruntată secundului său, apoi se întoarse din nou spre mine.

— Și câți robi trăiați aici?

— Paisprezece. Douăzeci de porci. Douăzeci și cinci de oi. Doi câini. O pisică. M-am cutremurat. Cred că ceilalți se ascund.

Căpitanul se ridică și privi spre pădure.

— Morți sau vii, îi vom găsi.

Până la capătul zilei, soldații romani își terminaseră treaba. Cinci dintre cei paisprezece robi erau morți: Triton, Vara, Alroy, Tum și Kepe. Unul dintre porci fusese măcelărit, și unul dintre miei lipsea, probabil îl luaseră cu ei. Doreen nu era de găsit.

— Ar putea fi oriunde, spuse căpitanul, vorbindu-ne celor care rămăseserăm. Ne-am adunat în jurul focului stins acum, încălzindu-ne unii pe alții. Poate că a căzut de pe stâncă sau s-a înecat în lac. Sau poate că încă fuge.

— Sau poate că au luat-o, spuse Berdine, cu privirea aspră. Oameni ca ei...

— Vom trimite o depeșă dominei voastre, făgădui căpitanul. Între timp, aveți grijă unii de alții și întoarceți-vă la lucrul vostru când vă simțiți în stare. Stăpâna voastră se va aștepta să vă îndepliniți sarcinile.

L-am privit, prea amorțită și uluită pentru a da glas terorii mele. Să ne îndeplinim sarcinile? Ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat?

Am privit în jurul meu, studiindu-i pe ceilalți, căutând semne vizibile ale suferinței. Pe obrazul Berdinei era o urmă vânătă de mărimea unui pumn de bărbat, plus că își pierduse soțul. Tunica lui Cletus era sfâșiată și plină de scaieți, așa că mă gândeam că fugise prin pădure și scăpase de belea. Barabell era neatinsă, dar se agăța disperată de Darby, făcându-mă să cred că tâlharii îi batjocoriseră pe amândoi galii.

Minos avea un ochi umflat, o buză spartă și o tăietură pe brat – el nu fugise. Se luptase și fusese bătut. Lesley era plină de vânătăi și în neorânduială, tunica ei era sfâșiată și eram destul de sigură că profitaseră de ea. Melleta, bătrâna, părea să fie neatinsă. Mai târziu am aflat că fugise în livada cu măslini și se suise într-un copac. Intrușii nu o găsiseră.

— Acum noi plecăm, spuse căpitanul roman, luându-și coiful. Stăpâna voastră va lua legătura cu voi.

Plecă și odată cu el toți soldații lui, și porni pe lungul drum ce ducea înspre Via Appia. I-am privit cum se îndepărtau, simțindu-mă ca și când cineva tocmai îmi smulsese o pătură călduroasă de pe trupul înghețat, lăsându-mă singură să dârdâi în întuneric.

Berdine se ridică și se întoarse cu fața la noi.

— În calitate de vilica a voastră, spuse ea, cu voce sugrumată, vă trimit la culcare. Mâine vă voi obloji rănile și ne vom continua viața. Căpitanul – făcu o pauză pentru a lua o nouă gură de aer – căpitanul a spus că grupul a terorizat mai multe ferme pe câteva mile distanță, dar vor fi prinși. Nu ne vor mai deranja.

Un zâmbet îi apăru pe buze, un zâmbet care probabil reprezenta cel mai curajos efort din câte văzusem în ultimele ceasuri.

Înghițind cu greu nodul care mi se pusese în gât, m-am ridicat, am îmbrățișat-o pe Berdine, apoi m-am îndreptat încet spre coliba mea.

Și în timp ce stăteam întinsă în așternutul meu alcătuit din mai multe cârpe stivuite, mi-am îngropat fața în palme și mi-am adus aminte: *YHVH Nisi, YHVH Steagul meu, Dumnezeul care ocrotește.* Scăpasem nevătămată, dar nu aveam să uit niciodată oroarea pe care o văzusem. Cu toate că eram o roabă, și încă una de cea mai joasă speță, aveam un apărător chiar mai mare decât omul care ne venise în ajutor: *YHVH Makah, Cel care nimicește și pedepsește nelegiuirea.*

O învățătură plină de putere, dar în acele clipe nu mi-a adus multă mângâiere. Mi-am tras o pătură uzată peste umeri în efortul de a-mi opri dârdâitul și mi s-a făcut din nou dor de Yosef.

Ne-am îngropat morții și ne-am oblojit rănile. Domina noastră nu veni la fermă, dar trimise mâncare, vin și tunici noi, ca și când acele lucruri ar fi putut alina durerea pe care o suferisem.

În următoarele câteva săptămâni, ne-am obișnuit cu noile roluri, pentru că munca de la întreținerea fermei nu suferea amânare. Minos preluă rolul lui Triton de vilicus, iar Lesley preluă porcii pe care Kepe îi lăsase în urmă. Cu toții munceam ceva mai din greu și vorbeam puțin despre atac.

Tristețea atârnă greu peste fermă timp de luni de zile. Un cer plumburiu, încărcat de ploaie, părea să apese greu deasupra pământului și ținea soarele departe. Mai târziu, scribii aveau să scrie că soarele nu își arătase fața în anul de după moartea lui Cezar. Berdine declară că zeii îl jeleau pe Cezar, dar eu mă întrebam dacă HaShem plângea pierderea celui de-al doilea copil al Cleopatrei. Pentru că nu veni veste despre o a doua naștere și nici un al doilea fiu al lui Cezar nu a fost vreodată recunoscut.

Pe când marcam comemorarea morții lui Cezar, mi-am dat seama că Urbi probabil pierduse al doilea copil. Și în ciuda faptului că eram supărată pe fosta mea prietenă, nu mă puteam bucura de amărăciunea ei.

Cum Triton nu mai era, Berdine mă alese pe mine drept prietenă a ei. Cu toate că era o femeie simplă și aspră, tânjea să audă povești despre oameni bogați, cetăți frumoase și împărătese îndepărtate. Nu i-am spus că crescusem într-un palat împărătesc pentru că mă gândeam că nu m-ar fi crezut. Şi chiar dacă m-ar fi crezut, m-am gândit că nu era înțelept să îmi dezvălui relația cu o împărătească care nu era deloc populară la Roma.

Însă pentru că Berdine tânjea să audă istorisiri despre o viață mai exotică decât cea pe care o cunoscuse, i-am povestit despre străzile largi ale Alexandriei, despre bogăția statuilor din marmură, despre

multele obeliscuri exotice și despre corăbiile strălucitoare din port. I-am descris cinele pline de fast din casele nobililor și despre servitul mesei din farfurii de aur, despre sorbitul băuturilor din pocale de argint. I-am descris monedele noastre, majoritatea decorate cu imaginea împărătesei și am zâmbit când Berdine spuse că auzise destule despre misterioasa Cleopatra care reușise să îl vrăjească pe puternicul Cezar.

Presupun că povestirile mele erau singura distracție de care avea parte Berdine, dar cumva, ajunsese să aibă încredere în mine. Puteam spune că ajunsesem bune prietene.

— Cât de departe este Roma? am întrebat-o eu într-o zi.

Ea-și ridică o sprânceană stufoasă și căruntă.

— Pe jos sau cu calul?

— Pe jos.

Ea ridică din umeri.

— Șapte sau opt zile. Dominei îi ia de obicei zece zile să vină până aici, dar desigur, familia ei călătorește cu litiere purtate de robi. Stau la prieteni pe timpul călătoriei și fac o adevărată petrecere din asta, petrec cât de mult timp pot la cină și beau în timp ce călătoresc pe drum.

— Vin curând încoace?

— Domina va veni îndată ce va putea, spuse Berdine. Întotdeauna își petrece zilele festivalului închinat Lemuriei pe proprietatea lor de vacanță de la țară, iar uneori se oprește pe aici pentru a vedea livada și via. Așa că noi – cei care am mai rămas – trebuie să facem ce putem.

— Ei vin *aici* când Roma se umple cu vizitatori ai festivalului?

— Dominei nu îi plac sporturile sângeroase, iar zilele Lemuriei sunt pline de întreceri cu gladiatori. Mi-a spus cândva că a văzut o turmă întreagă de elefanți uciși la un eveniment plătit de Pompei. Animalele i s-au părut umane și niciodată nu a depășit momentul. În ceea ce o privește, nu va mai vizita niciodată o arenă.

M-am cutremurat la gândul arenei gladiatorilor. Egiptul nu fusese încă cuprins de febra sângelui care părea să îi mistuie pe atât de mulți romani. În timp ce cursele de cai și luptele între animale erau populare printre egipteni, întrecerile cu gladiatori nu erau ceva obișnuit în Alexandria.

Speram nici să nu fie vreodată.

Odată ce lucrurile intrară pe făgașul normal la fermă, mi-am reluat studiul moșitului. Cititul nu doar că mă împiedica să mă gândesc la ororile întâmplate, ci de asemenea îmi reaprinse speranța. În fiecare seară, în timp ce micuța mea candelă cu ulei arunca o lumină slabă peste sulul desfășurat pe masă, am citit despre sarcină, nașterea de copii și prevenirea sarcinii.

Pentru a afla dacă o femeie era însărcinată, spunea în sul, moașa trebuia să amestece grâne de alac și de orz cu urina femeii. Dacă grânele începeau să încolțească, femeia era însărcinată.

O femeie care nu reușea să rămână însărcinată trebuia să se ducă la culcare ținând un cățel de usturoi între coapse. Dacă se trezea cu gust de usturoi în gură, toate canalele erau deschise și putea concepe.

Pliniu cel Bătrân scria că băieții se nășteau mult mai ușor decât fetele și am fost de acord cu ce spunea, pentru că copilul lui Barabell nu îmi dăduse prea mari bătăi de cap când venise pe lume.

Pentru nașterile mai complicate, spunea Pliniu, afumarea cu grăsime din coapsă de hienă avea să producă naștere imediată. De asemenea, punerea piciorului drept al unei hiene pe femeie avea să ducă la o naștere ușoară, dar punerea piciorului stâng în același loc avea să producă moarte.

Mi-am făcut o notiță pe margine – *leagă un fir în jurul piciorului drept al hienei pentru a evita greșeala.* Dar unde să găsesc eu o hienă în cetate?

O poțiune în care presărai praf din balegă de scroafă ușura durerile nașterii, la fel o făcea și laptele de scroafă amestecat cu mied.

Din fericire, aveam o mulțime de scroafe, așa că obținerea de balegă sau lapte nu avea să fie o problemă la țară. Dar oare la Roma aveam să le pot găsi? În schimb, miedul se găsea greu la țară, dar se procura cu ușurință la oraș.

Nașterea putea decurge mai ușor dacă se bea spermă de gânsac amestecată cu apă, sau lichidele care se scurgeau din uterul nevăstuicii prin organele ei genitale.

Cum nu aveam nici cea mai mică idee cum să obțin vreunul dintre acele lucruri, mi-am continuat lectura.

Rădăcină de verbină în apă, nepetă în mied şi frunze de frăsinel erau toate indicate femeii în travaliu. Amuletele şi alte obiecte asemănătoare erau de asemenea considerate eficiente. Pentru a reuşi extragerea copilului, moaşa trebuia să facă rost de placenta unei cățele, să se asigure că aceasta nu atinsese pământul şi să o aşeze pe coapsele femeii. Sau să lege o piele năpârlită de şarpe de coapsa femeii, dar să se asigure că o îndepărtează imediat după naşterea copilului.

O pană de vultur putea fi pusă sub picioarele femeii pentru a uşura naşterea. Un strănut putea uşura o naştere grea. Şi consumul unei băuturi cu muştar sălbatic în vin călduț pe stomacul gol putea uşura durerile naşterii.

Râmele consumate în vin de stafide, insista Pliniu, ajutau la eliminarea placentei.

Am căutat o listă cu terapii recomandate şi am eliminat de pe listă substanțele despre care nu ştiam nimic. De asemenea, am ignorat amuletele, pentru că semănau prea mult cu imaginile cioplite pentru a mă simți în largul meu să lucrez cu ele. Nu eram sigură unde puteam găsi pielea năpârlită a unui şarpe sau placenta unui câine, dar dacă le găseam, le puteam păstra într-o oală de pământ.

„O persoană potrivită pentru a fi moaşă, concluziona autorul, trebuie să ştie să citească, să fie controlată, să aibă o memorie bună, să fie harnică, respectabilă, fără vreo meteahnă trupească, sănătoasă, robustă şi cu degete lungi şi subțiri, cu unghiile tăiate scurt. Trebuie să aibă o atitudine plină de bunătate şi să îşi păstreze mâinile îngrijite pentru a nu cauza niciun disconfort mamei sau nou-născutului. De asemenea, nu trebuie să fie superstițioasă pentru a nu trece cu vederea vreo măsură benefică doar pe seama viselor sau a răului augur."

După ce am citit rezumatul, m-am simțit încrezătoare că puteam fi o moaşă bună. Sigur, o femeie care îşi folosea bunul simț şi urma principiile Torei putea fi mult mai eficientă decât una care se înconjura de zei păgâni şi amulete. Aveam să fiu o moaşă simplă, aveam să mă bazez pe legile curăției şi pe modelul oferit de HaShem pentru îngrijirea trupului. La urma urmei, cine putea şti mai bine

cum să ai grijă de mamă și de copilul ei dacă nu Dumnezeul care era Autorul vieții?

Tot ce îmi mai lipsea acum era practica... și câteva femei însărcinate.

Capitolul 20

Sunetul bătăilor de tobe care se auzeau tot mai aproape mă aduseră în pragul colibei femeilor. În așteptarea sosirii stăpânei noastre, Berdine ne dăduse fiecăreia dintre noi câte o tunică nouă, apoi îmi împletise părul și îmi legase cosițele în așa fel încât acum îmi înconjurau capul ca niște ghirlande. Încercarea ei de a-mi aranja părul erau o jalnică tentativă în comparație cu aranjamentele pline de gust pe care obișnuia să mi le facă Nuru, dar i-am mulțumit Berdinei pentru efort.

— Sper că Domina te va place, spuse Berdine, iar generozitatea i se oglindea pe toată fața. Nu știu care zeu te-a trimis la noi, dar nu ar trebui să culegi struguri când ai putea să ajuți la moșit sau să îi înveți pe alții să citească. O să te prezint dominei exact la momentul potrivit.

M-am rezemat de tocul ușii și am urmărit din umbră o pereche de călăreți care își făcură apariția, urmați de doi robi care băteau din tobe. După tobosari sosiră trei litiere aurite înconjurate de o mare mulțime de robi. Prima litieră purta un tânăr înalt și subțire înveșmântat într-o togă albă, și am presupus că era Gaius Octavianus Cezar. A doua litieră o purta pe Atia, domina noastră

și mama stăpânului nostru. Ultima era ocupată de o tânără femeie, care am presupus că era Octavia, sora lui Gaius Octavian. În timp ce membrii familiei coborau din litierele lor și se apropiau de vilă, m-am retras în coliba femeilor. Tânărul Gaius avea înfățișarea unuia care observa totul și nu doream să mă zărească înainte ca Berdine să mă prezinte așa cum se cuvenea.

Am încercat să rămân liniștită şi speram că planul ei avea să funcționeze. De ce să îmi risc viața încercând să scap când stăpâna mea mă putea duce chiar ea la Roma? Planul Berdinei era mult mai bun decât al meu și așteptam cu nerăbdare întâlnirea cu femeia care îmi putea schimba viitorul într-o clipită.

După ce pregăti câteva gustări și cele necesare odihnei familiei, Berdine veni în colibă și mă înșfăcă de mână.

— Ține, spuse ea, întinzându-mi o prăjină cu niște pene albe în capăt. Domina tocmai s-a plâns de căldură. Știi ce ai de făcut.

Am întors evantaiul și am reușit să zâmbesc. Când eram copil, șezusem sub zeci de evantaie asemănătoare, dar niciodată nu ținusem vreunul în mâini. Fără să spun nimic, am urmat-o pe Berdine în vilă și m-am așezat în tăcere în spatele dominei, care se odihnea pe un divan. Atentă, am început să mișc evantaiul înainte și înapoi într-un ritm constant.

— O, e mult mai bine acum. Femeia își netezi partea din față a rochiei și își drese glasul. Mulțumesc, Berdine, pentru că te îngrijești de confortul meu. Își ridică privirea la mine, fixându-mă cu ochii ei negri. Pe ea nu o cunosc.

— Domina. Berdine se aplecă înaintea ei. Chava este cu noi de peste un an.

— Atât de mult? Femeia își ridică privirea, cu ochii inexpresivi și pierduți. Unde a fost cumpărată?

— Triton a pregătit aducerea mai multor robi după ce a murit femeia din Galia. Dar aceasta, doamna mea, nu este potrivită pentru fermă.

Fața dominei se crispă în timp ce își afișa vădit dezaprobarea.

— E răzvrătită? Aș putea pune să fie bătută cu biciul...

— Nu, nu e răzvrătită. Chiar dimpotrivă, e foarte plăcută. Mai mult, a primit o înaltă educație. Scrie și citește. A studiat moșitul.

Femeia nobilă se cutremură.

— Pur și simplu nu înțeleg de ce și-ar dori cineva să facă o asemenea muncă. Fata trebuie să fie grecoaică.

— Vine din Egipt, doamna mea. Din Alexandria.

— Să se prezinte singură.

Am ridicat o sprânceană, amuzată că femeia nu putea să mă privească și să mi se adreseze pur și simplu. Dar mi-am lăsat evantaiul, am înconjurat divanul și m-am oprit înaintea ei.

— De ce s-a oprit aerul? E înăbușitor de cald în încăperea asta.

Repede, un alt rob veni și preluă evantaiul.

Când stăpâna mă țintui cu o privire prelungă și tăcută, m-am lăsat jos, până la pământ, și m-am aplecat înaintea ei.

— Ridică-ți capul, fată.

Am făcut ce mi-a cerut.

Stăpâna m-a privit cu atenție.

— Vorbești grecește?

— Da, domina. Și aramaică, evreiește și latină.

— Știi să scrii și să citești în toate limbile acestea?

Am încuviințat cu capul.

— Vorbește, fată. Nu fi obraznică.

— Da, domina.

— Citește asta. Scoase un mic sul din mânecă și mi-l întinse. Am făcut o plecăciune în timp ce îl primeam din mâinile ei, apoi am ridicat pecetea și am citit cuvintele: „Draga mea Atia: zeii să îți arate pe mai departe favoarea lor! Ne-ai lipsit la cinele noastre și am aprecia dacă ne-ai face harul de a ne onora cu prezența din nou. Ai putea...

— Ajunge. Femeia își întinse mâna, iar eu i-am înapoiat sulul.

— Ai lucrat vreodată cu copii?

— Nu, dar cred că pot face asta. Aș prefera însă să ajut la nașteri.

Vorbisem sincer, deschis – ca și când aș fi răspuns cuiva din Alexandria care mi-ar fi adresat întrebarea. Dar nu răspunsesem ca o roabă.

Femeia se încordă de parcă aș fi împuns-o.

— Crezi că mă interesează ce ai prefera tu să faci?

— Vă rog, domina. Berdine făcu un pas înainte, cu capul plecat.

A studiat din greu; sunt sigură că vorbește din entuziasm. Vă va sluji bine în orice loc o doriți. E o fată deșteaptă, ascultătoare și onestă.

Femeia îmi aruncă o privire sfredelitoare, apoi încuviință cu capul spre Berdine.

— Un lucru e sigur – nu vom risipi calitățile unei asemenea fete drăguțe aici în sălbăticia asta. Când vom trece pe aici la întoarcerea de la țară, o luăm și o ducem la Roma. Acum, fato – ia-ți evantaiul și fă-mi vânt, până nu mă topesc de tot.

În timp ce îmi reluam locul, stăpâna îi zâmbi Berdinei.

— O să am grijă să mai adaug un sesterț la venitul tău pe anul acesta. Ne-ai slujit pe toți cu credincioșie.

Eram îngrijorată că Atia avea să își uite promisiunea de a se întoarce după mine, așa că nervii îmi erau încordați la maximum atunci când caravana familiei își făcu apariția pe drum. După ce am căutat din priviri litiera ei pentru a mă asigura că este loc și pentru mine, Atia rosti cuvintele care îmi făcură inima să tremure:

— Prea bine. Vei ajuta la nașterea copilului fiicei mele.

Octavia era însărcinată?

Acum pășeam, tremurând, spre primul test real a tot ce învățasem în domeniul moșitului. În minte mi se învălmășeau o mie de gânduri – puteam face o greșeală și să ucid mama. Puteam ucide copilul sau îi puteam ucide pe amândoi. Iar aceștia nu erau fitecine, ci rudele lui Gaius Octavian Cezar, unul dintre bărbații al căror nume avea mare putere la Roma.

Familia Octavilor nu călătorea fără bagaje. Eu eram una dintr-un șir impresionant de robi ale căror ocupații variau de la majordom la robi la bucătărie. *Anteambulones* mergeau înaintea procesiunii pentru a face loc de trecere litierelor familiei și o jumătate de duzină de fete urma suita Atiei, purtând diferite obiecte de care ar fi putut avea nevoie pe drum: mantaua, evantaie cu pene, umbrare din material. Apoi venea o pereche de cai legați la o căruță care purta lăzile și bagajele familiei, și la urmă gladiatori unși cu ulei și îmbrăcați în armură, perechi asortate care pășeau la începutul și la sfârșitul procesiunii, pentru a evidenția puterea.

Am călătorit câteva zile și cu toate că le-aș fi pus bucuroasă întrebări robilor care călătoreau împreună cu mine, puțini păreau dornici să primească în mijlocul lor o nou-venită. Cei care erau dispuși să vorbească în șoaptă erau reduși la tăcere de ceilalți, așa că înaintam în tăcere spre miazănoapte, silindu-i pe ceilalți călători de pe drum să se dea la o parte în timp ce procesiunea noastră își croia drum spre cetatea celor șapte coline.

Din câte auzisem despre măreția Romei, mă așteptam ca o nouă Alexandrie să se întindă de pe dealuri într-o măreață splendoare. Însă cetatea care se desfășura sub ochii mei nu semăna deloc cu locurile mele natale. Roma nu se afla pe malul mării, doar pe malurile Tibrului – un râu sinuos și murdar care marca hotarul de miazănoapte al cetății. Străzile abia dacă erau destul de largi pentru o căruță și erau și ele șerpuitoare, cotind într-o parte sau alta brusc.

În timp ce înaintam spre Dealul Palatin, unde locuia familia Octavilor, am trecut prin dreptul mai multor clădiri înalte. Apartamentele de la parter aveau tarabe în față unde se vindeau felurite bunuri, la etajele superioare se vedea că locuiau chiriași – rufe, ghivece cu flori și balcoane. Obloane din lemn încadrau geamurile și, în câteva dintre acele deschizături, am descoperit bărbați și femei care spionau, privind în jos și arătând cu degetul procesiunea noastră în timp ce treceam prin dreptul lor. Aceste *insulate* construite într-un stil sărăcăcios găzduiau zeci de familii. M-am cutremurat când am trecut prin dreptul lor, dându-mi seama că o singură scânteie putea arde oricare dintre aceste structuri și să îi nimicească pe cei ce locuiau în ele în doar câteva minute.

Dealul Palatin, am aflat mai târziu, fusese construit pe ruinele străvechi despre care se credea că datau din vremea lui Romulus și Remus, fondatorii Romei. Potrivit legendei, cei doi copii, fii ai lui Marte, fuseseră abandonați în Tibrul învolburat și ajunseseră la picioarele Palatinului. Acolo au fost descoperiți de o lupoaică ce i-a alăptat până când au reușit să se descurce singuri.

Mă așteptam să văd locuințe impunătoare din piatră strălucitoare de calcar, precum cele din Alexandria, dar locuințele din Roma erau simple prin comparație. Clădirile păreau jalnic de asemănătoare unele cu altele, structuri din cărămidă finisate cu stuc și fără geamuri în

afara celor de la etajele superioare. Nu am văzut grădini, nici statui, nici fântâni și nici culori strălucitoare care să farmece privirea. Dacă la Roma locuia grandoarea, probabil că se afla în *interiorul* clădirilor.

Ne-am oprit în fața unei locuințe care părea mai mare decât majoritatea. O cărare pavată cu mozaic ducea de la stradă la ușa din față, dar în afara câtorva palmieri, curtea deschisă nu conținea nicio altă plantă sau piesă de mobilier. Membrii familiei au coborât din litierele lor. În mijlocul bombănelilor despre lungimea călătoriei, s-au apropiat de ușa sculptată de la intrare. Un rob o deschise, făcu o plecăciune și așteptă afară până când intrară cu toții.

Odată ce familia era înăuntru, robii părură să respire ușurați. O sporovăială relaxată umplu atmosfera precum ciripitul păsărilor, în timp ce gladiatorii descălecară și își conduseră caii în jurul casei, probabil la grajd. Câteva roabe ședeau pe trotuarul înalt ce străjuia drumul și își examinau tălpile pline cu bășici în timp ce alții descărcau coșuri și lăzi din căruță.

Stăteam singură și mă întrebam dacă ceilalți robi aveau să vorbească cu mine. Câțiva dintre ei mă înghiontiră atunci când am ieșit din formație în timpul călătoriei, însă niciunul dintre ei nu se dovedise la fel de prietenos cum fuseseră robii de la fermă.

În cele din urmă un om distins, îmbrăcat cu o tunică albă, se apropie.

— Hei, tu, spuse el și arătă spre mine. Vorbești latină?

El mi se adresase în aramaică, așa că l-am înțeles cu ușurință.

— Da, dar mă descurc mai bine în greacă.

— Eu sunt Helios. Vino cu mine.

Ne-am dus spre casă, unde el îmi deschise ușa.

— Aici este *vestibule*, spuse el, arătând spre spațiul dintre ușă și drum. Iar acesta este *ostiumul*. Arătă spre ușă.

Am încuviințat din cap. Dalele din mozaic acopereau pragul larg, unde cineva aranjase piese de culoare mai deschisă în forma cuvântului *Salve*. Bun-venit. Deasupra tocului ușii, gravate în traversă erau cuvintele: *Nihil intret malī*. Niciun rău să nu intre. Speram ca acel proverb să se dovedească adevărat.

Privind în jur, am dat cu ochii de un bătrân care ședea pe un scăunel lipit de perete.

— Ușierul, spuse Helios. Deasupra capului ușierului, peretele fusese decorat cu un mozaic care înfățișa un câine în lanț. Sub el, era scris în latină *Cave Canem!* Atenție, câine!

— Există vreun câine? am întrebat.

El zâmbi pentru prima oară.

— Nu mai există.

El aruncă o privire în încăperea alăturată, apoi își ridică mâna, făcându-mi semn să aștept. Privind peste umărul său, le-am văzut pe Atia și pe Octavia stând de vorbă în pragul unei încăperi. Apoi, când și-au văzut fiecare de drumul ei, Helios îmi făcu semn să vin după el.

— Nu trecem niciodată printr-o încăpere dacă un membru al familiei se află acolo, spuse el. Înconjurăm toată casa, dacă este nevoie, dar nu avem voie să apărem în fața stăpânei dacă nu suntem chemați. Domina crede că robii trebuie să își facă treaba fără să fie văzuți.

— Ce șmecherie, am murmurat eu.

Helios îmi aruncă o privire gravă.

— O să înveți cum se fac lucrurile pe aici, spuse el, dar o să îți ia ceva timp. Încerc să îți fac treaba mai ușoară.

— Îmi pare rău. Am reușit să afișez un zâmbet ușor. Iertați-mă.

El mă conduse în atrium, o încăpere care îmi amintea de acasă. Încăperea dreptunghiulară avea o piscină în mijloc. Deasupra piscinei, tavanul era deschis spre cer, lăsând lumina și aerul să pătrundă în acel spațiu. La dreapta și la stânga am zărit câte o ușă care ducea în încăperi mai mici. M-am întors spre dreapta, aproape așteptându-mă să îl văd pe tata lucrând la vreun manuscris.

— Atriumul, spuse Helios, deschizând brațele. Aceste încăperi mai mici sunt pentru mâncare, citit sau dormit. Dincolo de atrium – arătă spre o ușă mai largă ce ducea în partea din spate a casei – e *peristyliumul*, unde se găsesc bucătăria și grădina. Acolo îți vei petrece cea mai mare parte din timp, dacă nu te cheamă cineva din familie.

Am încuviințat din cap.

— Locuința noastră din Alexandria era asemănătoare. Însă noi preferăm culorile mai deschise și nu atât de mult... roșu.

Helios mormăi.

— Oricât de mult mi-aș dori să discut despre culori cu tine, nu am

timp de astfel de prostii. Dă-mi voie să ți-l prezint pe bărbatul care conduce de fapt această gospodărie.

Deja îmi dădusem seama că robii de la oraș lucrau cu totul altfel decât cei de la fermă. În vârful ierarhiei, îmi explică Helios, se afla ajutorul stăpânei noastre, *amanuensis*, care îi scria scrisorile și o ajuta cu programul pe care îl avea. Era un grec educat pe nume Amphion.

L-am găsit pe bărbatul acela în grădină, unde alegea niște pânzeturi dintr-un coș. Când termină, mă studie cu privirea.

— Și cine este aceasta?

Am făcut o plecăciune plină de reverență.

— Chava.

Privindu-mă de sus, Amphion mă măsură din priviri și păru să-mi găsească defecte.

— Helios, întrebă el, cu o notă de exasperare în ton, pe asta unde ai mai găsit-o?

— La fermă.

— Asta ar explica mizeria de sub unghiile ei. Du-te imediat, fată...

— Amphion? Vocea dominei ne luă prin surprindere pe toți trei. Făcându-și apariția în grădină, Atia își trase vălul din păr și izbucni în hohote de râs.

— Poartă-te frumos cu ea – știe să scrie, să citească și să moșească. O să o ajute pe Octavia la naștere; apoi o putem închiria ca moașă altora.

— Știe carte? Amphion o privi pe domina, dar ea deja se îndepărtase. Când se încruntă, am intuit că nu se bucura de nimeni care i-ar fi putut prelua însărcinările.

— Dacă te mulțumește... am început eu, păstrându-mi privirea plecată.

— Tăcere! Mă repezi cu o privire fioroasă. Nu vei vorbi decât dacă mă adresez ție direct. Și nu te vei uita niciodată, absolut niciodată, în ochii unui rob superior sau în ochii stăpânei tale. Ai înțeles?

— Îmi cer scuze. Mi-am ținut fruntea plecată. Dar până în clipa aceasta, nu am știut că un rob poate fi superior altuia. Nu suntem noi toți proprietatea aceleiași femei?

Tăcerea se lăsă o clipă peste noi trei, apoi Helios izbucni în râs, risipind încordarea.

— Are sens ce spune, spuse el. Doar pentru că un rob are mai multă răspundere decât altul, asta nu îl face om liber.

Amphion se încruntă și mai tare.

— Du-te cu Helios, spuse el, întorcându-și capul spre o încăpere din spatele casei. O să îți dea ceva de lucru.

Helios mă duse în bucătărie, unde bucătarul alegea legumele de la un băiat care se lupta sub greutatea coșului.

Helios își înclină capul.

— Știi să gătești?

— Nu prea bine.

— Și atunci ce știi să faci?

— Știu să torc și să brodez, i-am spus. Citesc, scriu și vorbesc în greacă, aramaică și latină, și puțină egipteană. Și am studiat moșitul.

El încuviință din cap, se scărpină în creștet și îmi făcu un semn să mă întorc. M-am supus, mișcându-mă încet, iar când am terminat răsucirea, el strâmbă din buze.

— Mai întâi, o să avem grijă să punem ceva carne pe oasele tale, spuse el, cu o voce obosită. Apoi o să îți frecăm mizeria de pe ceafă și o să îți dăm o tunică cum se cuvine. Când vei fi mai prezentabilă, o vom întreba pe domina cum să îți umplem zilele. Dar să știi un lucru – în casa aceasta, robii sunt întotdeauna îngrijiți și curați. Orice rob care nu se întreține va fi trimis la fermă sau la târgul de robi.

Trase o bucată de pânză împăturită de pe un raft din bucătărie, apoi îmi dădu o bucată mică de pâine și îmi arătă drumul spre băi.

Helios nu glumise când spusese că avea să pună pe cineva să îmi frece jegul de pe ceafă. Nici nu intrasem bine în cada cu apă caldă că o altă roabă își și făcu apariția în încăpere și îmi zâmbi.

— M-a trimis majordomul, spuse ea îngenunchind la marginea căzii. Mi-a spus să îți frec pielea până devine trandafirie.

Instinctiv m-am ghemuit când a luat un instrument care arăta ca un cuțit.

— Acesta este un strigil. Ridică instrumentul ca să îl pot studia.

Nu-ți face griji, nu e destul de ascuțit ca să te tai. Se folosește ca să dai jos murdăria de pe piele.

Relaxându-mă ușor, mi-am ridicat părul de pe ceafă și m-am așezat pe scaunul din piatră aflat în bazin.

— Eu sunt Chava.

— Eu sunt Sabina.

— De cât timp ești aici?

Fata ridică din umeri.

— De cinci ani? De șase? Ăsta – își ridică mâna și arătă prin baie – este domeniul meu. Am grijă să fie apa caldă, prosoapele curate și un strigil la îndemână.

Înmuie lama în apa caldă și începu să îl treacă peste ceafa mea.

— Am o loțiune ca să îți spăl părul și o perie cu care să te freci sub unghii.

Am privit-o pe sub perdeaua formată de părul meu umed.

— Mă pot spăla și singură, să știi.

— Data viitoare o să te speli singură, răspunse ea. Dar de data asta, ne asigurăm că te ridici la înălțimea cerințelor lui Helios. E meticulos, să știi.

Treptat, m-am relaxat în timp ce ea îmi freca pielea și apoi călcâiele cu o piatră ponce. Aproape că îmi puteam închide ochii și să îmi imaginez că sunt acasă, unde Nuru făcuse cândva toate lucrurile astea pentru mine.

Sabina continua să vorbească în timp ce mă spăla, probabil pentru a mă ajuta să mă relaxez. Am aflat că îi plăcea ceea ce făcea, că venea dintr-o altă casă unde i se ceruse să aibă grijă de copii și că actuala poziție îi plăcea mai mult. În timp ce făcea referire la alți robi, le pomenea numele, unul după altul.

— Și cine este Duran, am întrebat-o zâmbindu-i discret, de îl pomenești mereu?

Începu să roșească, pe gât și apoi și în obraji.

— E atât de evident? Lucrează la grajd și îl ador.

Am zâmbit, amuzată de gândul că dragostea înflorea chiar și în astfel de circumstanțe potrivnice.

— Iar Duran are aceleași simțăminte față de tine?

— Da. Zâmbetul îi tremură ușor pe buze. Sperăm să ne câștigăm

libertatea ca să ne putem căsători. Dar chiar dacă ziua aceea nu va veni niciodată, e suficient că acum suntem împreună.

Am încuviințat în tăcere fiindcă nu aș fi știut ce să spun.

— Tu ai fost vreodată îndrăgostită? întrebă Sabina.

— Poate că da, am recunoscut eu. Tata obișnuia să aducă mereu tineri la noi acasă – deștepți și frumoși. Întotdeauna am simțit că am fost menită să fiu mai mult decât doar o simplă soție, dar un bărbat...

— Cum îl chema?

Am zâmbit, amintindu-mi fața lui Yosef.

— Numele lui nu contează, dar el a spus că o să mă aștepte mereu. Zâmbitul mi se stinse. Nu cred că mă mai așteaptă. Chiar și răbdarea dragostei are o limită.

Sabina se lăsă jos lângă mine cu ochii plini de milă.

— Trebuie să îți deschizi inima față de altcineva. Dragostea este peste tot.

— Chiar și pentru o roabă?

— De ce să nu aibă și robii parte de dragoste? Cuvintele îi erau convingătoare, dar le rosti cu blândețe. Ar fi mai ușor dacă nu l-aș iubi pe Duran, dar atunci ce bucurie aș mai avea în viața asta? Pentru că îl iubesc și știu că și el mă iubește, mă bucur să fac parte din gospodăria asta. Îmi place să fiu acolo unde este el și l-aș urma peste tot. Și cine poate spune? Poate că vei găsi și tu pe cineva pe care să îl îndrăgești dintre robii din casa aceasta.

— Dar... m-am oprit când intră în baie un bărbat înveșmântat într-o tunică. Se opri în prag, stăruind cu privirea asupra trupului meu scufundat în apă, iar zâmbetul pe care mi-l oferi era pur și simplu plin de poftă.

— Tanatos! sări Sabina. N-ar trebui să fii aici.

— Miros a cal, spuse el, întorcându-și capul pentru a-și adulmeca brațul păros. Doamna a trimis după mine, dar o să pună să fiu biciuit dacă simte că miros a animale.

— Așteaptă afară, porunci Sabina.

Am încremenit în timp ce imagini de la fermă îmi zburară prin minte. Bărbații care ne atacaseră fuseseră brute precum acest bărbat, și ei mirosiseră a animale, și a sudoare, și a sălbăticie. Un bărbat ca acesta aproape mă înșfăcase...

— Chava?

Tremurând, mi-am îngropat amintirile întunecate și am privit-o pe Sabina în ochi.

— Da?

— A plecat.

Am privit în spatele ei și am văzut că nu mai era nimeni. Abia atunci am simțit cum mi se relaxează umerii și mi-am dat seama cât de încordată fusesem.

— Cine a fost? am întrebat.

Sabina oftă.

— Tanatos, el răspunde de grajduri. E o brută.

— Sunt surprinsă că domina e de acord să țină un astfel de rob. Sau că Helios îl îngăduie în casă.

— De obicei își vede de-ale lui în șopron, spuse Sabina. Dar reușește întotdeauna să mă tulbure. Întotdeauna se uită la fete și odată a încercat să... ei bine, e bine că Helios l-a întrerupt când a încercat. Se opri din frecat și mă privi. Noi, roabele, nu avem dreptul de a riposta pe căi legale dacă suntem batjocorite. Majoritatea stăpânilor nu vor să audă de problemele noastre. Am auzit de fete care au rămas însărcinate și apoi au fost vândute pentru că stăpânii lor considerau că un pântec mai mare le știrbea frumusețea.

Mi-am întors privirea pentru că fața îmi luase foc. Auzisem că Urbi se lipsise de roabe din același motiv, iar pe vremea aceea motivele ei mi se păruseră întemeiate.

— Stai departe de el, spuse Sabina, reluându-și lucrul. Și să nu îți vină vreo idee să te duci să tragi un pui de somn în șopron. Mai bine te întinzi pe podeaua tare din bucătărie decât să fii neatentă în preajma lui Tanatos.

Scufundă *strigilul* în apă, apoi luă un burete, îl înmuie într-un bazin cu apă răcoroasă, și apoi îl stoarse peste umerii mei.

— Dacă toți bărbații robi ar fi la fel de galanți ca Duran, acest loc ar fi desăvârșit. Se ridică și luă un ștergar împăturit, îl desfăcu și îl ridică înaintea ei.

Am ieșit din cadă și am fost înfășurată în ștergarul mare și pătrat.

— Ce ai face dacă domina l-ar vinde pe Duran?

Sabina ridică din umeri.

— De ce să îmi fac griji până să se întâmple una ca asta? Mi-ar răpi toată bucuria pe care o simt azi. Scoase o tunică curată dintr-un coș. Uite, spuse ea, întinzându-mi veșmântul alb. Uneori domina va dori să porți ceva mai festiv, dar aici purtăm astfel de tunici în fiecare zi.

Când mi-am tras tunica din pânză peste mine, ea încuviință din cap, îmi legă o sfoară în jurul mijlocului, apoi își strecură degetele prin părul meu încâlcit.

— O să îți meargă foarte bine aici, spuse ea, zâmbind, dacă înveți să te relaxezi și să te bucuri de locul în care te afli. Alții nu au fost nici pe departe la fel de norocoși.

Capitolul 21

Astfel am ajuns să locuiesc în centrul puterii care guverna lumea întreagă. După cum ar fi spus-o HaShem, o mare parte din acea autoritate venea chiar din casa în care mă număram printre cei patruzeci și unu de robi care slujeau cinci oameni.

Cel mai vârstnic membru al casei era Lucius Marcus Filipus, un aristocrat care pretindea că a descinde din linia regească a lui Macedon, aceeași spiță care îi includea și pe Alexandru cel Mare și pe Cleopatra. Lucius își petrecea zilele întâlnindu-se cu vizitatori care îi cereau părerea în chestiuni politice și alte lucruri în care era expert. În calitate de al doilea soț al Atiei, avea puțin de-a face cu copiii ei adulți care proveneau dintr-o căsnicie anterioară. Din nefericire, el muri la scurt timp după ce m-am alăturat eu gospodăriei lor.

După moartea lui Lucius, Atia deveni stăpână peste casa noastră. Domina noastră era dornică să amintească tuturor celor care îi călcau pragul că descindea din clanul lui Iulius, ai cărui membri proveneau din vremea de dinaintea întemeierii Romei. Ea era de asemenea nepoată pe linie secundară a răposatului Iulius Cezar și mamă a moștenitorului Cezarului, Gaius Octavius.

Octavia, fiica Atiei, era căsătorită cu Gaius Claudius Marcelus, un alt bărbat care părea încântat să își lase soția să se ocupe de problemele familiei. Gaius Marcelus era cu cel puțin douăzeci și cinci de ani mai în vârstă decât soția lui, care aștepta nașterea primului ei copil la începutul anului următor. Cu toate că eram convinsă că Octavia și soțul ei și-ar fi putut întemeia propria gospodărie, ei preferau să locuiască în casa Atiei – poate pentru că locuința Atiei era spațioasă și elegantă sau poate că Octavia își dorea să rămână aproape de mama și de fratele ei. În orice caz, Atia și copiii ei adulți erau cât se poate de apropiați.

Gaius Octavius, care avea nouăsprezece ani, era fiul Atiei, și prin însărcinarea lăsată de Cezar, se presupunea că era cel mai bogat bărbat din Roma. Când și-a luat numele de Gaius Iulius Cezar Octavian, a putut spune că deținea și cel mai puternic nume al republicii. Deși era de înălțime medie, suplu și nu avea un fizic impunător, era rezonabil, studios și foarte precaut.

Cât timp am lucrat la Roma, am învățat lecții pe care nu le-aș fi învățat niciodată în Alexandria. Acasă, fusesem protejată și răsfățată datorită prieteniei mele cu Cleopatra. Nu dusesem lipsă de nimic și indiferent ce mi-aș fi dorit, primeam pur și simplu acel lucru.

Însă la Roma am învățat câteva lecții practice. De la ceilalți robi am învățat să muncesc din greu, să fiu pe placul stăpânului și să prețuiesc libertatea. Romanii își tratau robii ca pe un lucru ce li se cuvenea, la fel cum făcusem și eu cândva, însă ceasurile petrecute trăgând cu urechea pe la colțuri m-au ținut la curent cu starea tumultoasă a lumii aflate dincolo de ușile casei stăpânilor mei. Nobilimea avea tendința de a uita că robii lor aveau ochi, urechi, o minte și o părere.

În acele zile, Roma nu era încă un imperiu, însă republica romană se afla pe patul de moarte, gata să își dea ultima suflare.

În timp ce robi precum Sabina păreau mulțumiți să își țină capul plecat și să își facă treaba, eu fusesem crescută într-un loc unde politica însemna foarte mult. În timp ce îmi vedeam de treburile mele de zi cu zi – curățenie, servitul vinului și orice mi se cerea să fac – nu puteam

trece cu vederea comentariile și șoaptele pe care le schimbau între ei membrii familiei. Prin intermediul Atiei, al soțului și al copiilor ei, am aflat ce se mai petrecea dincolo de casa Octavilor.

De la moartea lui Cezar, Octavian și Marc Antoniu fuseseră implicați într-o luptă pentru putere. Puterea necesita arme, iar Octavian câștigase trei mii de legionari de partea sa, promițând fiecărui om două mii de sesterți, mai mult decât dublu față de plata obișnuită. Când Senatul refuzase să achite plata, Octavian intrase în Roma cu opt legiuni, cavalerie și soldați auxiliari. Îngrijorat că mama și sora lui ar fi putut fi luate ostatice de armata lui Antoniu, își trimisese familia să se ascundă – împreună cu robii lor preferați care să aibă grijă de ele, desigur. Eu am rămas împreună cu ceilalți acasă, să aștept și să urmăresc desfășurarea evenimentelor.

Când Octavian intră în fruntea oastei sale în oraș, cetățenii l-au întâmpinat cu osanale și l-au ales să fie guvernator suprem al republicii. S-a întâlnit cu Atia și cu Octavia la Templul Vestei, unde le-a sărutat pe amândouă și a adus o ofrandă zeilor. Un vultur se lăsă în zbor deasupra jertfei, părând să o aprobe, iar oamenii luară acest lucru ca pe un semn că tânărul Octavian nu doar că moștenise numele și averea lui Cezar, dar și puterea sa.

După ce participă la festivitatea dată în cinstea fiului ei, Atia veni acasă, luă o cină ușoară și se duse la culcare. Când roaba ei se duse să o trezească a doua zi dimineață, o găsi pe stăpâna noastră fără suflare.

Un șir de musafiri începu să se perinde pe la casa noastră pentru a-și aduce omagiile și a-și prezenta condoleanțele. Femeile veniră cu părul nearanjat, iar bărbații cu fețele nerase. Musafirii se adunară în atrium, unde Atia fusese așezată lângă piscină și se aplecau pe rând să îi sărute buzele reci.

Se făcu liniște în mulțime când se citi testamentul ei. Eram pe punctul de a părăsi încăperea, închipuindu-mi că testamentul dominei nu va conține nimic interesant pentru mine, când Sabina mă prinse de mânecă și scutură din cap.

M-am apropiat de ea.

— De ce să rămân?

— Pentru că, începu ea în șoaptă, multe femei și-au eliberat robii. Sper ca și stăpâna noastră să fi făcut la fel.

Era oare cu putință?

Aproape fără să mai respir, am rămas în umbra unei coloane și nu îndrăzneam să îl privesc pe executorul care ținea sulul în mâna sa.

— Fiicei ei, Octavia, Atia îi lăsă vila de la țară, toate giuvaerurile și veșmintele. Lui Gaius Cezar Octavian, Atia îi lasă ferma, locuința, măștile din ceară ale predecesorilor și robii ei, știind că va avea nevoie de robi bine instruiți să îi îngrijească gospodăria.

— Iar lui Helios, robul care i-a condus gospodăria pentru mai mulți ani decât putea Atia număra, ea îi dăruiește libertatea.

Un murmur străbătu încăperea în timp ce cei prezenți se întoarseră pentru a-l felicita pe robul credincios. Helios își plecă fruntea și își scoase pieptul înainte, un gest de profundă bucurie. Atia eliberase un rob, dar nu pe mine.

Am privit-o pe Sabina și m-am străduit să îmi smulg un zâmbet.

— Se pare că noi rămânem să îl slujim pe Octavian.

— Cel puțin nu vom suferi de foame.

— Nu se știe, am spus, știind că cei mai bogați erau cei mai zgârciți. Timpul o va demonstra.

În timp ce așteptam ca HaShem să deschidă o ușă pentru întoarcerea mea acasă, eram foarte atentă la evenimentele care se petreceau în jurul meu. Nu știam nimic despre politica Romei când ajunsesem în oraș, dar am fost martoră la evenimentele uluitoare care s-au petrecut după moartea lui Iulius Cezar.

La scurt timp după sosirea mea, Senatul a votat ca un Comitet alcătuit din trei persoane să conducă Statul pentru cinci ani. Unul dintre cei trei era fiul Atiei, Octavian. Împreună cu Marcus Antonius, cunoscut în mod obișnuit ca Marc Antoniu, și Marcus Emilius Lepidus, cei trei bărbați au format Al Doilea Triumvirat – un trio de conducători care au luat locul lui Cezar.

Senatul conferi o putere enormă Triumviratului. Nu doar că cei trei bărbați puteau desființa și da noi legi, ei și-au împărțit între ei și Imperiul Roman care era în expansiune, fiecare dintre ei asumându-și răspunderea pentru un anumit teritoriu. Antonius luă Galia, Lepidus

luă *Gallia Transalpina* și cele două Spanii, iar Octavian acceptă să conducă peste Africa, Armenia și Sicilia.

Într-o seară, stăteam într-un colț așteptând ordinele Octaviei, iar soțul ei stătea întins pe un divan în atrium. Pântecul Octaviei creștea mereu, așa că eram tot timpul cu ochii pe ea.

Însă Octavia nu se gândea la copilul ei, ci se gândea la fratele ei.

— De ce i-au dat Africa lui Octavian? întrebă ea. Nimic important nu se întâmplă vreodată în Africa.

— Greșești, o corectă soțul ei. Egiptul și Cleopatra sunt în Africa, și fără grânele Cleopatrei, Roma ar muri de foame. Fratele tău a primit o putere mai mare decât îți dai tu seama.

Mă trecu un fior când fu pomenit numele vechii mele prietene. Poate că Octavian avea să se ducă în Egipt și avea să ia robi cu el...

Triumviratul avea probleme pe care le discutau doar în privat, de obicei în biroul lui Octavian. În timp ce le serveam mied și azime cu pepene roșu acestor importanți musafiri, cei trei discutau cum puteau strânge fondurile de care aveau nevoie pentru a-și finanța războiul împotriva lui Brutus și Caius, cei doi care îl uciseseră pe Cezar și care erau încă în libertate. Cei trei membri ai Triumviratului au căzut de acord că Brutus și Caius trebuiau înfrânți pentru a ține opoziția republicanilor în frâu.

După ce rămase o vreme gânditor, Octavian se aplecă înainte:

— Am un răspuns – și există un precedent pentru asta.

— Să îi jefuim pe cei bogați? sări Antonius.

Octavian nu schiță nici măcar un zâmbet.

— O proscriere. Lucius Cornelius Sulla a organizat ceva asemănător acum patruzeci de ani. Nu doar că și-a eliminat oponenții politici, dar a rămas și cu o avere din proprietățile confiscate de la aceștia.

Antonius își propti bărbia în pumn.

— Vrei să spui să ne omorâm vrăjmașii? Și să le confiscăm proprietatea?

Octavian încuviință sobru din cap.

— În numele Romei.

— Ideea este foarte riscantă, spuse Lepidus. Crimă organizată?

— Crimă legală, răspunse Octavian. Nici mie nu-mi prea surâde

ideea. Nobilimea nu va fi de acord pentru că vrăjmașii noștri sunt nobili. Însă oamenii de rând ne vor aclama. Mai ales când vom insista că mulți dintre cei morți sunt printre cei care au pus la cale moartea lui Cezar.

— Dacă există un precedent legal, spuse Antonius, și dacă este pentru binele republicii, cine ne poate opri?

Stăteam ca un stâlp lângă prag, cu ochii plecați, cu buzele strânse, în timp ce acești trei bărbați alcătuiau o listă cu numele vrăjmașilor lor. Grupul deveni tot mai entuziast pe măsură ce lumânările se topeau.

Nu mai auzisem niciodată de o proscriere, însă știam că tata nu ar fi fost de acord. Acest lucru nu era similar cu curățirea țării atunci când israeliții intraseră în Canaan, căci canaaniții se făceau vinovați de practici abominabile, iar țara trebuia curățată de păcatul lor. Din câte îmi dădusem eu seama mulți dintre bărbații care fuseseră incluși pe lista de proscriere nu comiseseră nicio crimă; erau pe lista aceea pentru că erau bogați și pentru că își exprimaseră la un moment dat o critică la adresa lui Antoniu, Lepidus sau Octavian. De vreme ce romanii aveau zei care se comportau la fel ca oamenii, acești trei bărbați se considerau zei, având drept de viață și de moarte asupra oamenilor.

De vreme ce Roma nu avea nicio forță organizată care să pună în practică acele uciderи proscrise, nicio temniță în care să îi poată încarcera pe cei care fuseseră sortiți morții, proscrierea avea să fie o invitație deschisă la uciderea aproapelui și se promitea și primirea unei recompense pentru aceasta.

În noaptea aceea m-am rugat ca HaShem să îi vorbească cumva stăpânului meu și să îi arate că astfel de uciderи nu erau nimic altceva decât crime cu premeditare.

Dar dacă HaShem i-a vorbit lui Octavian, el nu Îl ascultă.

În câteva ore după publicarea listei, străzile romane se umplură de sânge. Prietenii se întoarseră împotriva prietenilor, tații se ridicară împotriva fiilor lor. În doar câteva clipe, soții fericite deveniră văduve nenorocite.

Dominus nu vorbi despre crimele oribile care fuseseră ticluite sub acoperișul lui, însă le aprobă cu entuziasm. Nu odată i-am văzut fața plină de încântare, când nota un nume pe un sul, îl pecetluia și îl

trimitea pe unul dintre băieții robi să i-l ducă lui Marc Antoniu, cel care ținea lista proscrișilor.

În săptămânile care urmară, nenorocirea și groaza domneau peste Roma ca o miasmă. Foste soții, copii năpăstuiți și creditorii au fost primii atacați, dar orice persoană care spera să poată face ușor un ban putea căuta patricienii care se ascundeau și să câștige astfel o avere. Nobilii se ucideau între ei în orice formă imaginabilă, apoi și decapitau victima pentru a oferi o dovadă a răsplății care li se cuvenea.

Robii din jurul meu vuiau de povești: romani bogați fugeau din oraș, abandonându-și togile scumpe în schimbul unei tunici simple și a unei mantii sărăcăcioase. Familii întregi au reușit să scape târându-se prin canalizare și fugind apoi prin țară unde sperau să poată trăi în anonimat. Alții se pitiră în hornurile pline de funingine ale caselor lor, înăbușindu-se în soarele arzător în timp ce vânătorii de recompense le jefuiau casa căutându-i pe locuitorii ei sau averile lor.

Trei sute de senatori au fost uciși – printre ei și Cicero, un vorbitor de frunte din Senat – și aproape două mii de nobili. Pe scurt, toți cei care susținuseră ideea unei republici romane care să se autoguverneze fuseseră eliminați.

O poveste mă tulburase în mod deosebit: un nobil republican se ascunsese când aflase că numele lui se află printre cei de pe lista proscrișilor. Soția lui, Turi, își luase tot aurul și giuvaerurile și i le trimisese soțului ei ca să se poată hrăni în timp ce se ascundea.

Când proscrierea se încheie câteva săptămâni mai târziu, Octavian îl iertă pe soțul Turiei. Însă Lepidus, care era responsabil cu chestiunile legate de Roma, refuză să recunoască decizia lui Octavian. Turia s-a dus la Lepidus, s-a plecat înaintea lui și l-a implorat să îl ierte pe soțul ei. El însă nu s-a lăsat înduplecat și nu a lăsat-o să se ridice, ci a pus să fie scoasă afară și biciuită.

Stăpânul meu, Octavian, nu a fost deloc încântat când a aflat lucrurile acestea. Ceilalți robi păreau să nu dea doi bani pe soarta politică a lui dominus, dar eu știam că destinele noastre erau strâns legate de soarta lui. Cu toate că Triumviratul a depășit acest moment, am zărit primele disensiuni în cadrul alianței.

Și mi-am spus că niciun om de pe pământ nu era la fel de dedat complotului și la fel de însetat de sânge ca romanii.

Îmi venise în minte o frază a lui Euripide pe care o citisem odată: *Celor pe care Dumnezeu dorește să îi distrugă, le ia mai întâi mințile.*

Capitolul 22

Ceasul de care mă temusem atât a sosit în cele din urmă.

La două săptămâni după sfârșitul festivalului închinat Saturnaliei, cineva mă trezi scuturându-mă brutal de umăr. Sabina stătea ghemuită lângă mine, cu ochii mari și strălucitori în lumina lumânării.

— Vino! șuieră ea, ciupindu-mă de braț până se asigură că eram cât se poate de trează. Pe Octavia au apucat-o durerile facerii.

M-am ridicat în capul oaselor, mi-am strâns părul la spate și l-am legat cu o fâșie din piele, apoi m-am îmbrăcat cu o tunică curată și am căutat după coșul pe care îl umplusem cu tot felul de lucruri. I-am făcut semn Sabinei și am urmat-o în dormitorul pe care îl folosea Octavia. Soțul ei bătrân, Gaius Marcelus, ședea pe un scaun lângă pat, cu fața palidă în lumina slabă.

— Adu mai multe lumânări, i-am spus Sabinei, și un lighean cu apă curată.

M-am dus spre bărbatul în vârstă, care părea tulburat să se găsească între atâtea femei.

— Nu ați dori mai bine să așteptați în grădină, domnule? Este o lună frumoasă pe cer.

El acceptă sugestia mea deloc subtilă și se ridică de pe scaun.

— Mă chemați când se va naște fiul meu?

— Sau fiica dumneavoastră. Am făcut un pas într-o parte să-l las să treacă.

Am rămas o clipă în prag.

— HaShem, Creatorul vieții și al copiilor, am rostit eu în șoaptă, închizând ochii, călăuzește-mi mâinile în această seară.

Înaintea ochilor îmi apăru ceva ce doar cu greu am înțeles, un nume: *YHWH Tzva'ot, YHWH al oștilor îngerești.* Armate care îmi dădeau încredere.

Când mi-am deschis ochii, Octavian stătea înaintea mea, îmbrăcat doar cu o tunică subțire.

— Chava, spuse el, cu ochii negri și aprigi strălucind în lumina lumânării, mama te-a luat de la fermă pentru că ai asigurat-o că știi să moșești. Dar să știi un lucru – dacă ai mințit sau dacă se întâmplă ceva cu sora mea sau cu copilul ei, te omor în bătaie.

Îmi spuse aceste lucruri cu o voce limpede și calmă, rostind apăsat fiecare cuvânt în parte. Stomacul mi se strânse și mai mult când Octavian făcu un pas îndărăt și dădu din cap.

— Acum fă-ți treaba.

YHWH Tzva'ot, fie ca oștile Tale cerești să mă însoțească în noaptea aceasta.

M-am întors spre Sabina și am luat ligheanul pe care îl ținea în mâini.

— Acum, i-am spus cu o voce nesigură, vreau să îl trezești pe Amphion și să îl întrebi unde e scaunul pe care l-am cerut tâmplarului. Când l-ai găsit, adu-mi-l încoace.

— Un scaun?

— Amphion va ști. Am nevoie de el.

În timp ce Sabina se îndepărta, i-am făcu un semn cu capul lui Octavian, apoi m-am întors spre pacienta mea. Octavia era o tânără sănătoasă, nici slabă, nici grasă, și ar fi trebuit să aibă o naștere naturală. Moțăia, cu o mână pe pântecul dezgolit și cu cealaltă vârâtă sub pernă. Nu părea să fie exagerat de emotivă, lucru care ar fi îngreunat nașterea. Citisem că doliul, bucuria, teama, furia sau nepăsarea extremă puteau îngreuna lucrurile atât pentru mamă, cât și pentru moașă.

Mi-am luat lucrurile din desaga mea și le-am aranjat lângă ligheanul cu apă: un recipient micuț cu ulei de măsline, bureți moi de mare, bucăți de lână, tampoane, o pernă, un cuțit ascuțit și sfoară din lână. O mamă însărcinată. O moașă. Un scaun de naștere ce urma să fie adus.

Am expirat și m-am așezat să îmi privesc pacienta. Dominus umbla agitat de cealaltă parte a ușii, cu toate acestea încercam să îl ignor, în timp ce luam regulat guri de aer pentru a-mi liniști inima ce îmi bubuia în piept. Începusem deja să cred că dădusem curs unei alarme false când Octavia își deschise ochii, își mușcă buzele și începu să țipe printre dinții încleștați.

— Șșșș, i-am spus, ridicându-mă să o ajut. Trage adânc aer în piept. Când vine durerea, fă-ți buzele pungă și gâfâie ca un câine. O să te simți mai bine.

Ea se supuse, însă privirea ei era ațintită asupra mea în timp ce respira gâfâit. Când durerea se stinse, ea se relaxă și mă privi direct în față.

— Cine ești?

— Chava. Mama dumneavoastră m-a adus de la fermă, mai țineți minte?

— Parcă. Își îngustă ochii. Ești *sigură* că știi ce faci?

M-am silit să zâmbesc.

— Cu ajutorul Dumnezeului meu, știu că pot face asta.

O grimasă îi apăru peste față.

— Nu sunt sigură de zeița mea... cu toate că i-am adus drept ofrandă o capră chiar ieri.

Octavia se ridică în coate pentru a se pregăti de un nou val de durere, iar Sabina își făcu apariția în prag.

— Amphion spune că scaunul tău nu a sosit încă.

Am simțit cum mi se face stomacul ghem.

— Poftim?

Tot ce învățasem – tot ce știam – depindea de a avea un scaun de naștere cum se cuvine. Cerusem să mi se confecționeze un scaun exact ca cel desenat în sul. Urma să aibă mânere pentru ca mama să se poată ține de ele în timpul nașterii. Urma să aibă un spătar vânjos de care mama să își poată sprijini coapsele pentru a putea împinge. Partea din față a șezutului avea o deschizătură circulară, iar pe acolo avea

să se nască copilul. Aveam nevoie de ajutoare în spate și în lateralele scaunului pentru a-l împiedica să se miște.

Cum puteam ajuta la nașterea unui copil fără un scaun potrivit? Prinsesem copilul lui Barabell, însă Barabell era o roabă și ea se poziționase ca o vacă. Octavia, pe de altă parte, era o domniță de viță nobilă și nu avea să fie de acord să stea pe podea. Fusesem adusă la Roma pentru a-i oferi cea mai bună naștere cu putință...

Mi-am închis ochii. Ce ar face Urbi acum? Ea ar zâmbi și s-ar preface că nici nu intenționase vreodată ca lucrurile să meargă altfel. Apoi și-ar fi folosit farmecele pentru a-i încânta pe toți cei prezenți.

— Sabina. M-am străduit să îi ofer un zâmbet încurajator. Te rog să îmi aduci o bucată curată de pânză și să o înmoi în ulei de măsline. Apoi du-te de mai adu o roabă, pe cineva pe care Octavia o cunoaște și în care are încredere, și adu-o cu tine.

Sabina plecă în grabă, în timp ce eu stăteam în prag și priveam în urma ei. Mă simțeam de parcă eram la o răspântie de drumuri, una ce ducea spre o slujbă de moașă și spre casă, iar alta ce ducea înspre o viață de robie. Ambele căi erau pline de riscuri și periculoase.

Puteam să îl chem pe Octavian și să îi spun că greșisem și că îl înșelasem, și să îl îndemn să trimită după o moașă cu experiență. S-ar fi înfuriat și poate că ar fi pus să fiu bătută, dar nu m-ar fi omorât.

Sau mă puteam întoarce la Octavia să o consolez și să mă încred în Dumnezeul oștirilor cerești.

Am tras adânc aer în piept și m-am întors spre patul stăpânei.

Șase ore mai târziu, Octavia nu făcuse progrese. Nu mai era nici adormită și nici relaxată, ci trecea prin episoade de dureri ce se întețeau și era îngrozită de faptul că ceva nu părea în regulă. Mai mult, în ultimele câteva minute, văzusem copilul – însă nu creștetul lui. Văzusem o porțiune de piele palidă, albăstruie, și o linie ce mă făcu să cred că vedeam șezutul copilului.

— Ceva nu e în regulă, i-am spus în șoaptă Sabinei în timp ce Marcelus ținea mâna soției lui și înălța rugăciuni înaintea lui Juno Lucina. Capul ar trebui să vină înainte. În schimb, eu i-am văzut șezutul.

— Atunci scoate-l, spuse Sabina, privind peste umărul meu la femeia care suspina. Stăpâna noastră suferă.

Am luat o bucată de pânză și mi-am șters sudoarea de pe frunte. Copilul trebuia să iasă, asta mi-era clar. Dar cum? Dorisem să folosesc un scaun de naștere; în lipsa lui, poziția ideală era ca femeia să se sprijine de o altă persoană. Marcelus ar fi putut-o sprijini pe soția lui, iar dacă nu, trebuia să o facă Sabina. Dar copilul acesta nu se comporta ca celălalt cu care avusesem de a face. Copilul acesta era așezat invers și părea să se fi blocat la ieșirea din pântec.

Am ridicat capacul vasului cu ulei de măsline și mi-am turnat din belșug pe mână.

— Stăpână, am spus, oferindu-i Octaviei un zâmbet slab, o să încerc să scot eu copilul. Stăpâne, ați vrea, vă rog, să vă așezați în spatele soției dumneavoastră și să o sprijiniți cât timp e în dureri?

Marcelus mă privi cu ochii mari ai unui bărbat căruia tocmai i se ceruse să se așeze cu capul în jos.

— Nu o să fac una ca asta.

— Sabina?

Încuviințând fără tragere de inimă, Sabina se cocoță pe salteaua cea tare și se postă între Octavia și perete.

— Stăpână Octavia, vă rog, apucați-o pe Sabina de mâini și strângeți-o cât de des și cât de tare doriți. O să încep acum.

Mi-am tras lumânarea mai aproape de pat, apoi mi-am strecurat două degete unse cu ulei între piciorul copilului și restul corpului, în încercarea de a-l ține bine. Vedeam fesele copilașului și o parte din coapse, dar orice mișcare se oprise. În timp ce Octavia urla, mi-am strecurat mâna stângă pe sub trupul mărunțel și l-am răsucit pentru a ajunge cu spatele înspre tavan. Apoi mi-am introdus degetele unse sub piciorușul lui, am împins ușor în sus și l-am eliberat din pântec.

Piciorul se eliberă și ieși în afară, iar mișcarea următoare mută trupul copilului, scoțându-i și celălalt picior. Înfiorată de acest progres, am bătut ușor trupul micuț și m-am gândit acum ce aveam să fac. Și brațele trebuiau eliberate, dar cum? Mi-am mușcat buzele și m-am apucat să răsucesc din nou ușor trupul copilului până când spatele lui, complet acoperit cu piele, mulțumiri fie aduse lui HaShem – ajunse să fie îndreptat spre perete. Mi-am strecurat un deget uns în carnea

pântecului și am simțit brațul minuscul. În timp ce Octavia gemu, l-am prins cu degetul, apoi l-am tras cu blândețe, dar ferm, spre mine. Își făcu apariția un braț, cu o mână și cinci degete mărunțele. Zâmbind, am răsucit din nou trupul alunecos și am repetat procedura. Un al doilea braț își făcu și el apariția.

Acum, rămăseseră umerii și capul. Dacă nu făceam acum ce trebuie, copilul putea muri. Poate că deja murise, cât timp mă codisem eu să mă apuc de treabă.

Am răsucit din nou copilul până ajunse din nou cu spatele la tavan. Cu mâna dreaptă susținându-i burtica și cu cealaltă spatele, mi-am strecurat degetele unse ale mâinii drepte în canalul nașterii și m-am oprit când i-am simțit vârful nasului. Mi-am răsfirat degetele, atentă să nu ating ochii copilului, apoi mi-am folosit ambele mâini pentru a trage, schimbând ușor unghiul de fiecare dată când simțeam rezistență. Cu o mișcare lentă, corpul mamei mă ajută, iar copilul alunecă afară. Am ridicat în aer un băiețel perfect și l-am prezentat părinților săi să îl vadă.

Am așezat apoi copilul pe o pernă, apoi am folosit un ștergar mai aspru pentru a-i șterge mucusul de pe față. Aproape instantaneu copilul începu să plângă, iar țipetele chinuite ale Octaviei se transformară în suspine de bucurie.

Am folosit un burete de mare pentru a curăța nou-născutul cu apă călduță, apoi l-am înfășat strâns și l-am dăruit mamei lui. Apoi, istovită, copleșită de ușurare și mulțumire, l-am privit pe Marcelus... și nu am văzut nimic altceva decât recunoștință și bucurie în ochii lui întunecați.

Cumva reușisem să duc la bun sfârșit această naștere dificilă și nu avusesem nevoie nici de o hienă, nici de vreo amuletă pentru asta.

Doar de Adonai.

După ce mi-am dovedit iscusința în ochii lui dominus, el i-a spus lui Amphion că mă putea închiria ca moașă. Roma era atât de aglomerată, încât aș fi fost ocupată permanent indiferent cine mi-ar fi fost stăpân, dar fiindcă aparțineam lui Gaius Octavian Cezar, nouă sau zece femei însărcinate înstărite încercau să mă angajeze în fiecare

săptămână. Amphion hotăra care copii aveam să moșesc și cerea un preț mare pentru serviciile mele.

Când i-am explicat ce înseamnă Sabatul pentru mine, a fost destul de înțelegător să îmi dăruiască o zi liberă din șapte, cu toate că se aștepta în continuare din partea mea să slujesc în casă.

— Nu pot cere altor robi să te considere pe tine o excepție, mi-a spus el, luându-și niște notițe. Dar o zi de odihnă o să îți prindă bine și ție. Nu vrem să fii atât de ostenită încât să faci vreo greșeală fatală.

La fel ca mii de alți robi, am renunțat la ideea de a evada. Poate că fuga ar fi fost posibilă la țară, unde mă puteam ascunde în peșteri și văgăuni, dar ar fi fost aproape imposibilă la Roma, pentru că hainele dădeau de gol orice bărbat sau femeie de pe străzile orașului. Toga unui bărbat, sau lipsa ei, nu lăsa loc de îndoială cu privire la statutul lui, iar o doamnă respectabilă putea fi recunoscută cu ușurință după *stola* ei, un veșmânt care îi acoperea tunica de corp și ajungea până la pământ. Atunci când o femeie ieșea în public, stola ei impunea respect: bărbații îi făceau loc pe stradă și i se oferea întotdeauna un loc la teatru sau la jocurile publice. Prostituatelor, femeilor condamnate pentru adulter și roabelor le era interzisă purtarea unei stole. O roabă prinsă învești mântată într-o stolă era condamnată imediat la moarte.

Legile somptuare romane decretau că doar cetățenilor bărbați le era îngăduit să poartă toga, astfel că fără o togă peste tunica lor erau fie robi, fie oameni liberi. Băieții preadolescenți purtau o togă albă cu o margine roșie, dar odată ajunși la șaptesprezece ani, își primeau *toga virilis* care era în întregime albă. Bărbații aflați în doliu sau care căzuseră în dizgrație purtau togă de culoare închisă, în timp ce ofițerii de rang înalt din Senat purtau *toga picta*, care era de culoarea purpurei și avea broderii aurite. Senatorii și fiii senatorilor aveau privilegiul de a purta *lotus clavus*, o eșarfă lată purpurie deasupra tunicii, în timp ce nobilimea – colectorii de taxe, bancherii, constructorii și alți oameni cu avere – purtau tunici cu o eșarfă ceva mai îngustă.

Legile fuseseră anume făcute pentru ca oricine să își poată da seama de statusul social al celuilalt dintr-o singură privire și oricine se îmbrăca cu veșminte aparținând unei clase sociale superioare era aspru pedepsit. Ochi atenți evaluau gloata permanent, observând

și trăgând concluzii, și pentru fiecare bărbat care era prea ocupat pentru a-i păsa de mulțimea din jur, se găseau alții zece care erau dispuși chiar să își vândă copiii dacă asta însemna să faci o avere din raportarea unei fărădelegi.

Am fost uluită atunci când Amphion îmi explică Legile Somptuare care guvernau banchetele, festivalurile și donațiile private. Banchetele erau limitate la un anumit număr de musafiri și cheltuielile trebuiau ținute sub un anumit prag, în funcție de festival. În Alexandria, de unde veneam, fiecare petrecere era plină de fast și fiecare banchet un festin îmbelșugat. Romanii mi s-au părut zgârciți în comparație. Dar toate acestea se întâmplau astfel, mi-a explicat Amphion, pentru ca fiecare clasă să stea la locul cuvenit.

— Nu este posibil ca un nobil de rând să întreacă un senator, spuse el, chiar dacă poate are mai mulți bani. Ne-am trezi că alții asemenea lui se străduiesc să îl întreacă la cheltuieli pentru a urma exemplul, iar atunci ne-am trezi cu senatori sărăciți. Scutură din cap. Ar rezulta haosul. Curat haos.

Așa că m-am înhămat la istovitoarea sarcină de a munci pentru a-mi câștiga libertatea. În fiecare dimineață mă prezentam înaintea lui Amphion care îmi spunea ce aveam de făcut în ziua aceea. Dacă primea o solicitare în orice alt moment, mă căuta și îmi raporta că o femeie intrase în travaliu.

Într-o dimineață, cam la șase luni după nașterea cu succes a fiului Octaviei, Amphion zâmbi când îmi dădu indicații cum să ajung la casa unui patrician avut.

— Ei plătesc cu douăzeci și cinci de dinari slujba ta, spuse el, zâmbindu-mi un pic strâmb. Felicitări. Nici măcar un scrib nu câștigă atât pentru munca de o zi.

— Douăzeci și cinci de dinari... Mi-am închis ochii și am schimbat în minte dinarii în drahme. E destul de mult.

Amphion încuviință din cap.

— Dacă ai fi liberă, ai putea trăi frumușel cu banii ăștia.

Un fior de bucurie mă străbătu.

— Bine. Îmi voi câștiga libertatea rapid.

Amphion mă avertiză, ridicând un deget.

— Nu te grăbi. Te-au cumpărat la preț mare?

Bucuria mă năpădi din nou.

— Am fost cumpărată practic mai pe nimic. Eram bolnavă și am fost cumpărată dintr-un lot de pe un vas de robi. Nu cred să fi plătit prea mult pentru mine.

— Dar prețul tău de cumpărare nu e decât o parte a ecuației. Trebuie să te gândești care este valoarea ta acum. Ești o roabă care aduce douăzeci și cinci de dinari de fiecare dată când iese pe ușă. Ai carte, ești drăguță și pacienții tăi îți fac nenumărate favoruri. De asemenea aparții lui Octavian Cezar, așa că statutul tău are o anumită greutate. Pentru a-ți cumpăra libertatea, vei avea nevoie de mult mai mult decât realizezi acum.

Dezamăgirea mă lovi drept în stomac. Mi-am ținut respirația, acceptând cu greu această schimbare de perspectivă. În urmă cu doar o clipă fusesem sigură că aveam să mă îndrept spre Egipt peste doar câteva luni, dar poate că acea călătorie era la ani distanță, de fapt.

Am înghițit cu greu în timp ce inima mi se umplu de tristețe.

— Aș face bine să mă apuc de treabă.

— Bine zici.

Mi-am ridicat bărbia, mi-am îndreptat spatele și l-am mai întrebat o dată pe Amphion cum să găsesc adresa unde eram așteptată.

Capitolul 23

Amphion, pot să îți pun o întrebare?

Bătrânul își ridică privirea și se uită la mine de parcă s-ar fi mirat că pot vorbi.

— Da?

— Sunt atât de bucuroasă că pot lucra zi de zi pentru dumneata. Mi-am dat seama însă că te-aș putea sluji mai bine și aș putea asista mai multe femei dacă aș avea un ajutor.

— Ai nevoie de ajutor? Amphion râse scurt. Mi s-a părut că erai destul de capabilă când l-ai adus pe lume pe fiul Octaviei.

— Mulțumesc. Dar dacă aș putea instrui o altă roabă – pe Sabina, de exemplu – ar putea moși un alt copil la casa femeii în timp ce eu aș moși în altă casă. Și dacă vreuna dintre noi ar avea vreo problemă, ne-am putea ajuta una pe cealaltă.

Amphion mă privi cu ochii mijiți, apoi fixă cu privirea peretele, cu toate că ochii îi jucau în cap.

— Și împreună ați câștiga... mmmm. Mă privi din nou în ochi. Când ai vrea să o instruiești? Cât de mult ți-ar lua?

— Nu așa de mult. Sabina nu știe să citească, așa că va trebui să o

învăț tot ce știu, dar după zece nașteri sau așa, ar trebui să înțeleagă deja destul de bine...

— Limitează-te la cinci nașteri, spuse Amphion zâmbind. Învață-o cât mai repede ca să poată începe cât mai curând.

I-am mulțumit, apoi am pornit să o caut pe Sabina.

Am găsit-o la băi, îngrijindu-se de focul care încălzea apa.

— E stabilit, i-am spus. Vei veni cu mine la următoarele cinci nașteri. Apoi o să începi să lucrezi de una singură.

— Chava! Mulțumesc! Mă strânse în brațe, apoi își îngropă fața în palme. Ești atât de deșteaptă și ești atât de bună să faci asta pentru mine. Nu doar că voi scăpa de băile acestea, dar îmi voi putea cumpăra libertatea și mă voi putea mărita cu Duran. Și dacă se dovedește că am talent, pot să îmi câștig pâinea ca să putem trăi.

— În timp, am spus, avertizând-o, pentru că sunt multe de învățat. Îți voi citi cartea mea de moșit ori de câte ori reușim să găsim puțin timp liber. Vreau să fii bine pregătită în caz că ceva nu va merge bine.

Ea zâmbi și mă îmbrățișă pătimaș.

— Ce ar putea merge rău? Zeii îmi zâmbesc!

În timp ce mă grăbeam să ajung de la casa stăpânului meu la o femeie în travaliu, aproape uitasem că eram roabă. Într-adevăr, dacă aș fi fost învești mântată în altceva decât tunica simplă a unei roabe, un trecător ar fi putut crede că fac parte dintr-o familie cu vază. Umblam însoțită de un băiețel rob care căra scaunul meu de nașteri. În zilele călduroase, Amphion trimitea încă un rob cu un parasolar pentru a-mi ține umbră în arșița soarelui, gândindu-se probabil că nu se cădea să ajung toată înfierbântată și asudată la locul nașterii. Iar când țineam un nou-născut în mâini și primeam laudele și mulțumirile unei fericite mame și ale slujnicelor ei, roșeam de plăcere, recunoscând că practicam un dar pe care HaShem mi-l încredințase în îndurarea Lui. Un dar și o îndemânare pe care le puteam folosi oriunde, oricând, indiferent de statutul meu social.

În alte ocazii când rămâneam în casa lui dominus, Amphion mă chema să servesc musafirii, să masez picioarele stăpânului sau să frec

dalele de pe coridorul ce ducea spre intrarea principală. În acele zile, eram cât se poate de conștientă că eram proprietatea cuiva.

Însă cel puțin nu eram singură. Sabinei i se cerea adesea să mă ajute cu diferite sarcini, așa că atunci când nu împărțeam vin la mese, nu ofeream musafirilor platouri cu fructe sau nu le făceam vânt musafirilor, ne retrăgeam undeva la umbră și discutam despre moșit.

Într-o seară Amphion trimise după mine, mă privi cu un ochi critic, apoi îmi oferi un veșmânt dintr-un material subțire.

— Poartă asta când servești diseară, spuse el înăbușit. Dominus găzduiește un grup de prieteni.

Nu a trebuit decât să ridic puțin materialul spre lumină și să privesc prin țesătura străvezie ca să înțeleg ce fel de serviciu era acela pe care-l solicita dominus.

— Bărbații aceștia vor rămâne peste noapte...?

— Nu te privește pe tine, se răți Amphion. Acum du-te și fă-te atrăgătoare. Dominus nu dorește ca musafirii lui să fie dezamăgiți.

Am oftat greu, apoi am urcat treptele ce duceau la odăile robilor pentru a îmbrăca veșmântul diafan. Sabina se schimbase deja, iar când ieși din spatele unor cutii stivuite, îmbujorarea obrajilor ei era grăitoare.

— A mai trebuit să faci asta vreodată? am întrebat-o, scoțându-mi tunica obișnuită peste cap.

Ea-și trecu degetele prin păr, netezindu-l.

— Stăpânul nostru nu este prea interesat de plăcerile trupești, așa că asemenea distracții nu se întâmplă adesea. Mama lui, cât timp a fost în viață, își dorea să fie mereu în centrul atenției, așa că nu ne lăsa niciodată să ne îmbrăcăm în felul acesta. Dar suntem la Roma, unde se știe că mulți caută să își satisfacă dorințele trupești. Își adună tot părul lung la spate, îl legă cu o fâșie din piele și se întoarse să mă privească în față.

— Cum arăt?

Aproape am fluierat. Mai văzusem astfel de veșminte străvezii în Egipt, unde cei din vechime nu vedeau nimic greșit în a expune formele femeiești.

Am încuviințat fără tragere de inimă.

— Dominus va fi mulțumit.

Grupul nu era așa de mare pe cât m-aș fi așteptat. Octavian îi invitase pe sora lui și pe soțul mai în vârstă al acesteia, împreună cu cei doi tovarăși apropiați ai săi, Marc Vipsaniu Agripa și Gaius Cilnius Mecena. Cina fusese servită în peristilium, după care cei cinci s-au întins pe divanele aflate în atrium, aranjate în jurul piscinei.

Mecena, care era spiritual și vorbăreț în timpul cinei, era evident atras de Sabina, așa că o chema adesea lângă el și o ținea aproape în timp ce aceasta îi turna vin.

Dându-mi seama că dominus ne chemase pe mine și pe Sabina pentru a-i impresiona pe cei doi bărbați necăsătoriți, am lăsat-o pe Sabina să lucreze în partea din încăpere în care se afla Mecena, în timp ce eu stăteam în preajma lui Agripa. Tânărul acela rămase liniștit și nu mă atinse, cu toate că adesea îi simțeam privirea insistentă asupra mea.

Cei cinci discutau despre multe lucruri – despre tânărul Marcelus, copilașul Octaviei; decizia lui Marc Antoniu de a-i numi pe Irod și pe fratele său Fasel ca tetrarhi în Iudeea; și despre decizia lui Antoniu de a ierna la Alexandria împreună cu Cleopatra.

Fiori ușori de neliniște îmi cuprinseră ceafa la auzirea numelui Cleopatrei. Cu toate că nu aveam să o uit niciodată, munca grea a moșitului, împreună cu sarcina de a o instrui pe Sabina, mă eliberaseră de gândurile obsedante cu privire la Urbi. Dar oriunde mă duceam, nu reușeam să scap de prietena mea din copilărie. Amintirea ei mă însoțea în atriumul cald, aproape că îi percepeam șarmul ei, cu toate că era departe...

Ochii Octaviei se încrețiră la colțuri când ridică pocalul în aer.

— Se spune că Antoniu e destul de îndrăgostit de ea.

— Oamenii din Tars încă vorbesc despre banchetul pe care l-a dat ea în cinstea lui, spuse Octavian.

— Banchet? Mecena își mută privirea de la Octavian la sora lui. Ce banchet?

Octavia zâmbi.

— Douăsprezece săli de banchet, spuse ea. Treizeci și șase de divane, cu tapiserie brodată scânteietoare. Tacâmuri ornamentate cu pietre semiprețioase, petale de trandafiri până la genunchi. Și deasupra capetelor, un șirag de lumini aninate printre crengile copacilor.

Agripa se încruntă.

— Cum o fi reușit....?

Octavia continuă ca și când nu l-ar fi auzit.

— Și femeia însăși – plină de bijuterii, cercei lungi și rugămintea de a i se scuza înfățișarea; se îmbrăcase la repezeală și data următoare avea să arate mai bine. Octavia pufni ușor. Femeia aceea pur și simplu l-a dat pe spate.

Octavia își înălță pocalul spre mine pentru a-l umple din nou.

— Nu există nicio îndoială. Femeii îi place să se dea în spectacol.

Abia mi-am putut reține un zâmbet. Numai de-ar fi cunoscut ea cu adevărat splendoarea talentelor lui Urbi.

— Am auzit, spuse Mecena, că i-a permis lui Antoniu și musafirilor săi să ia tot mobilierul cu ei la terminarea cinei. Fiecare bărbat care a fost de față a plecat încărcat cu divane, tapiserii, litiere, cai și robi etiopieni.

Mi-am ținut buzele strâns lipite, închipuindu-mi cum au fost înveșmântați robii. Probabil purtau mai puține veșminte decât mine.

— Antoniu a încercat să răspundă la fel și a dat un festin în cinstea Cleopatrei, continuă Octavia, zâmbindu-i soțului ei. Dar pur și simplu a fost incapabil să se ridice la înălțimea ei. Și-apoi a glumit singur pe seama sa, descriindu-și banchetul ca fiind „sărman și provincial." În loc să se simtă ofensată, Cleopatra a râs împreună cu el. Când el era necioplit, la fel era și ea; când el a râgâit, la fel a făcut și ea.

— Incredibil! exclamă Mecena.

— Apoi l-a prezentat pe Antoniu fiului ei, coregentul ei. Ptolemeu al XV-lea. Așa-zisul fiu al lui Cezar.

Mi-am înclinat capul nedumerită de ceea ce tocmai auzisem. Ptolemeu al XIV-lea fusese coregentul ei din câte știam; se căsătorise cu tânărul Sefu după ce Omari murise în Războiul Alexandrin. Așa că Cezarion nu putea fi coregentul ei...

— Cel puțin acesta are o șansă mare să supraviețuiască, spuse Marcelus. Primul a murit în timpul războiului și se zice că pe al doilea l-a otrăvit la câteva luni după moartea lui Cezar. Toate acestea pentru a deschide drumul fiului ei, bineînțeles.

Brațul începu să îmi tremure atât de violent, încât m-am întors și mi-am sprijinit carafa grea de un piedestal. Cleopatra îl otrăvise pe

Sefu? Ea, care îmi spunea cândva că se temea să fie ucisă de frații ei? Nu îmi venea să cred, însă simțeam că acesta era adevărul. Pentru a-și pune în aplicare planurile, Cleopatra nu ezitase să își ucidă fratele și otrava era un mod discret de a comite fapta.

Ar fi trebuit să îmi dau seama că avea să facă asta. Nu putea avea decât un singur coregent. Odată ce hotărâse că Cezarion trebuia să ocupe tronul, scumpul Sefu fusese sortit pieirii.

O picătură de sudoare îmi alunecă de-a lungul șirei spinării. Cleopatra putea fi caldă, șarmantă, spirituală și drăguță – până când obiectivele ei erau amenințate. Atunci, la fel de rece ca predecesorii ei, era în stare să își distrugă până și prietenii.

Un fior îmi cuprinse umerii când mi-am adus aminte de ceva ce îmi spusese Urbi cândva.

— Un conducător cârmuiește cu un dezavantaj straniu, spusese ea. Cu toate că se poate proteja de vrăjmașii săi întorcându-și prietenii împotriva acestora, nu are pe nimeni care să îl apere de prieteni.

Urbi înțelesese totul greșit. Prietenii ei aveau nevoie de cineva care să îi protejeze de *ea*.

— Cleopatra are un... mi-am închis însă repede gura, nevenindu-mi să cred că gândisem cu voce tare. Un rob nu își rostea niciodată gândurile în timp ce slujea stăpânului său și nu intra niciodată în conversația musafirilor.

Mecena ridică o sprânceană.

— A spus ceva ființa aceea?

M-am retras puțin, ascunzându-mi fața în umbră.

— A spus? Dominus se ridică și mă înșfăcă de braț. Roabă, ai spus ceva?

— Îmi pare rău, dominus. Mi-am coborât privirea. Cuvintele... mi-au scăpat.

— Ai vorbit ca și când ai fi știut ceva despre Cleopatra. Octavia se aplecă spre mine, cu ochii strălucind de curiozitate. Termină-ți gândul. Dacă ai auzit vreun zvon, sunt sigură că dorim să-l auzim cu toții. Îmi oferi un zâmbet luminos, dar nu îmi dădeam seama dacă chiar era amabilă sau doar se juca cu mine.

M-am uitat la dominus, la Octavia și la Agripa, în ai căror ochi nu am descoperit decât interes lipsit de răutate.

— Am crescut în Alexandria, am spus, în timp ce priveam chipurile fețele celor de față pentru a le măsura reacțiile la cuvintele mele. Am cunoscut-o pe Cleopatra.

— Sigur că ai cunoscut-o. Mecena își scutură capul de parcă aș fi fost idioată. Toată țara își cunoaște viitoarea împărătească, desigur.

— Pe atunci nu era împărătească, am continuat, în timp ce o oarecare mândrie mi se strecură în voce. Era prietena mea. Și întotdeauna avea o fire schimbătoare... și un dar de a cântări oamenii, indiferent ce limbă vorbeau sau ce statut social aveau. E precum un cameleon.

Am privit în jur, întrebându-mă dacă nu cumva spusesem prea multe, însă Octavian și musafirii săi se priveau între ei, trimițându-și semnale pe care nu le puteam pricepe. Râdeau pe ascuns de mine? Aveam să fiu pedepsită mai târziu?

— Mulțumesc, spuse dominus într-un târziu, eliberându-mă printr-o ridicare a mâinii și își îndoi două degete. O să te chemăm oricând vom mai avea o nevoie urgentă de a pătrunde în mințile altor lideri împărătești.

Roșind, am părăsit încăperea, apoi m-am dus repede în bucătărie, unde mi-am lăsat carafa din mâini și mi-am ținut buzele strâns lipite. Tanatos stătea prin preajmă, lângă zidul din spate, furând resturi de pe tăvile de la cină, iar sprâncenele i se arcuiră când dădu cu ochii de mine.

— Îi servești pe musafirii lui dominus în seara asta?

— I-am servit, am răspuns, realizând că nu doar că mă dădusem în spectacol înaintea romanilor, dar acum mă dădeam în stambă și înaintea unui rob la fel ca mine. Dar am terminat. Mă duc să mă schimb...

— Eu n-aș face asta, spuse Tanatos, îndesându-și o smochină în gură. Nu înainte ca musafirii stăpânului să fi plecat.

M-am întors la intrarea lui Amphion. Sprâncenele i se arcuiră când dădu cu ochii de mine.

— Ai plecat de lângă stăpân?

— El m-a trimis.

— Nu te îndepărta prea mult. Are doi musafiri bărbați și m-a pus să îi pregătesc două iatacuri. Am sentimentul că va trimite din nou după tine.

Așteptam în umbra coridorului când l-am auzit pe dominus urându-le musafirilor săi noapte bună. Octavia și Marcelus plecară spre noul lor cămin, însă Mecena și Agripa erau poftiți să rămână în camerele pentru oaspeți.

— Sper să vă odihniți bine, le ură Octavian când intrară în odăile lor.

M-am întors, spre bucătărie, când am auzit sunet de pași în spatele meu.

— Roabă.

Am încremenit.

— Dominus?

— Agripa te-a cerut pe tine. E în a doua odaie.

Am tras adânc aer în piept.

— Oare să... i-ar plăcea să asculte muzică?

Un zâmbet se strecură în vocea lui Octavian.

— Va trebui să îl întrebi asta pe el.

Cu inima la gât, m-am îndepărtat de stăpânul meu și am pornit încet spre camera unde mă aștepta Agripa.

Mă luptam cu mine însămi în timp ce mă apropiam de iatacul lui Agripa. Printr-un miracol al harului lui HaShem, nu mai fusesem niciodată silită să mă culc cu un bărbat. Dar cu toate acestea, știam cum mă privea stăpânul meu – drept o roabă profitabilă, o creatură atrăgătoare, bună de folosit pentru plăcerea și slujirea bărbaților. Poate că eram naivă să cred că puteam evita situația care mă aștepta în acea cameră de oaspeți.

Ca situația să fie și mai complicată, Agripa nu era genul de bărbat care să îmi creeze repulsie. Venea de suficient timp în casa stăpânului ca să știu că nu se trăgea dintr-o familie nobilă. El și Octavian se împrieteniseră la școală, iar prietenia lor părea să se bazeze pe cunoaștere, încredere și acceptare reciprocă. Nu îl consideram pe Agripa drept fiind un om rău, așa că dacă insista să mă culc în patul lui, nu aveam să îl consider rău pentru simplul fapt că se comporta la fel ca mii de alți bărbați romani.

Dar ce aveam să cred despre mine însămi? Și dacă Yosef ar fi știut ce fac, ce ar fi crezut el despre mine?

Poate că eram fără minte să mă gândesc la Yosef. Probabil că până acum își găsise deja o soție în Ierusalim și se așezase la casa lui, își întemeiase o familie. Eu nu mai eram nimic altceva pentru el decât o amintire îndepărtată, asta în cazul în care se mai gândea vreodată la mine.

Mi-am amintit că Agripa nu era evreu. Era roman precum Cezar, și, ca roman se închina unei pleiade de zei și zeițe, aducea jertfe unor chipuri cioplite și nu considera căsătoria ca fiind nimic altceva decât un aranjament convenabil. Romanii considerau sexul drept una dintre multele plăceri senzuale; nu îl considerau a fi alipirea a două suflete care deveniseră una în căsătorie. Auzeam și acum vocea tatei în urechi: „Unirea trupească a unui bărbat cu o femeie este ilustrația lui HaShem cu privire la unitate, iar binecuvântarea acesteia este o nouă viață. Nu trata acest lucru cu ușurătate și respectă-l întotdeauna pe soțul pe care ți-l dăruiește Adonai."

HaShem nu îmi adusese un soț și nici nu îmi dăduse un bărbat care să înțeleagă ce fusesem eu învățată despre dragoste și căsătorie. Și atunci, ce era să fac?

Puteam ignora porunca stăpânului meu și să mă duc în patul meu la culcare, dar a doua zi aveam să fiu biciuită până eram lăsată aproape moartă. Sau chiar mai rău, aveam să pierd încrederea stăpânului meu. Mă putea trimite înapoi la fermă, să îmi interzică să practic moșitul sau să mă vândă cuiva mult mai brutal.

Și nu aveam să îmi mai revăd familia vreodată.

Am oftat în timp ce am început să bat la ușa camerei de oaspeți. Când am auzit: „Intră", am pus mâna pe zăvor și am intrat.

Agripa ședea pe marginea unui divan, cu un zâmbet jucăuș pe buze.

— Mă pregăteam să îmi dezleg sandalele, spuse el, arătând spre sandalele cu berete complicate. Presupun că vei dori să faci tu asta?

Asta era tot ce aveam de făcut? M-am aplecat și m-am întins după sandale, sperând că nu dorea altceva decât să îl ajut să se poată duce la culcare.

— Te-am mai observat și înainte, spuse el, vocea răsunându-i caldă în odaie. Octavian mi-a spus că ești moașă.

Mi-am ținut privirea plecată în timp ce îi dezlegam curelușele din piele.

— Așa este.

— Ai fost de departe cea mai drăguță fată din încăpere astă-seară. Poate cea mai drăguță față pe care am văzut-o vreodată la Roma.

Când i-am scos ambele sandale din picioare, s-a ridicat și și-a întins brațele spre mine. Pentru o clipă am crezut că dorea să mă îmbrățișeze, apoi mi-am dat seama că aștepta să îl ajut să își scoată toga. M-am grăbit și i-am ridicat toga de pe tunică, păstrând faldurile ei complicate așa cum erau când am așezat-o pe spătarul unui scaun.

Agripa porni spre mine, iar privirea îi alunecă de la ochii mei la umeri.

Mi-am închis ochii, știind ce se aștepta din partea mea. O roabă bună, o roabă ascultătoare, se oferea pe sine musafirului stăpânului ei, lăsându-l să facă tot ce dorea, pentru că ea era doar un simplu obiect, o posesiune oferită de un stăpân generos. Orice alt rob din casă, bărbat sau femeie, ar fi făcut-o de bună voie, știind că refuzul însemna să fie biciuit sau chiar mai rău.

Însă eu...

— Eu nu sunt ca celelalte roabe.

Cuvintele îmi țâșniră de pe buze înainte să apuc să le opresc.

— Serios? Cum așa?

Mâna lui Agripa era pe umărul meu, degetele sale jucându-se cu prinzătoarea care îmi ținea tot veșmântul.

— Eu... am valoare în ochii tatălui meu.

Nu știu de unde îmi veniră cuvintele acestea; nu le mai rostisem și nici nu le gândisem înainte. Dar când mi-am ridicat privirea spre Agripa, am văzut confuzia de pe fața lui, însoțită de un umor discret pe buze.

— Ai un tată?

— Toți au un tată, dar al meu m-a învățat despre dragoste și căsătorie, și nu așa ar trebui să se întâmple.

El își retrase mâna, apoi se întinse pe divan, îndoindu-și cotul și sprijinindu-și capul în mână când zâmbi.

— Asta ar trebui să fie distractiv. Vrei să îmi arăți cum ar trebui să se întâmple?

— O să vă spun, dacă doriți.

— Un început încet, dar facem progrese. Poți să îmi spui numele tău?

— Chava.

Încercă să rostească numele.

— L-am rugat pe Octavian să te trimită pe tine pentru că speram să mă distrez o seară... mai ales pentru că ești frumoasă și pentru că doream să te privesc. Dacă nu o să ne culcăm împreună, putem cel puțin să vorbim?

L-am privit uluită.

— Vreți să vorbim?

— Știu că poți vorbi. Ne-ai dovedit-o în seara asta.

Obrajii îmi ardeau când mi-am adus aminte.

— A fost o greșeală. Dar dominus vorbea despre o prietenă.

Zâmbetul lui Agripa deveni un rânjet.

— Deja îmi dau seama că povestea ta nu se aseamănă cu poveștile altor robi. Nu ai fost adusă la Roma ca pradă de război, nu?

Am scuturat din cap că nu.

— Și nu ai fost roabă de când erai copil, pentru că vorbești ca o femeie cu educație. Ești rafinată, ceea ce este cu totul neobișnuit la o roabă atât de frumoasă. Majoritatea roabelor frumoase sunt deja folosite când ajung la vârsta ta.

Am înghițit cu greu.

— Nu trebuie să credeți că sunt naivă. Pentru că nu sunt.

— Te cred. Deci spune-mi povestea ta. Mi-ar plăcea foarte mult să o aud.

Mi-am înclinat capul ca să îl studiez mai bine. Fața îi era lată, diferită de fața subțire a lui Octavian, iar ochii îi erau un amestec de albastru și verde, deci probabil că strămoșii lui se trăgeau din Galia sau din vreo altă țară nordică. Părul îi era de culoarea nisipului maroniu și tăiat scurt, la fel ca al majorității soldaților. Zâmbetul îi era simplu, iar dinții sănătoși. Nu era înalt, cum era cazul unor brute de războinici, dar suficient de înalt ca să fiu nevoită să îmi ridic privirea pentru a-l privi în ochi și suficient de suplu ca să îmi pot petrece brațele pe după el. Inteligența îi sclipea în priviri și deja văzusem că era un bărbat care își putea lăsa dorința deoparte pentru a obține ceva mult mai de preț.

În fine, nu era la fel de conștient de prăpastia socială ce se căsca între noi ca să refuze să aibă o conversație reală cu o roabă.

— Mă cântărești, spuse el. Oare pot spera să primesc aprecierea ta?

Fața mi se aprinse de stânjeneală.

— Nu se cade să vă cântăresc eu. Și-apoi, ați dorit să îmi auziți povestea.

— Îmi cer scuze. Te rog. Își înclină capul în direcția mea. Spune-mi totul.

M-am așezat cu grijă pe marginea scaunului, atentă să nu mă așez pe faldurile complicate ale togii lui.

— M-am născut...

— Nu așa, mă întrerupse el. Așază-te pe divan, să te poți relaxa. Vorbește cu mine așa cum ar face-o oricine altcineva.

Am ridicat o sprânceană, apoi m-am îndreptat încet spre divan și m-am așezat în capăt, aproape de picioarele lui. Apoi am început să îi împărtășesc istoria vieții mele. Evenimentele se derulau unul după altul, pe măsură ce lumânările se topeau, iar vocea mea începea să răgușească.

M-am oprit din vorbă și am stat să ascult zgomotele nopții. O liniște tipică Sabatului domnea în casă, tulburată doar de sforăitul lui Mecena care se auzea în depărtare.

— Îmi pare tare rău. Am alunecat de pe divan și am pornit spre ușă cu capul plecat. Ați dorit distracție și tot ce am reușit să fac a fost să vă plictisesc.

— Nicidecum. Agripa se îndreptă de spate, căutându-mi privirea. Și nu te voi alunga la ora aceasta, când se poate întâmpla orice pe drum spre dormitorul tău. Trebuie să rămâi cu mine peste noapte.

— Dar...

— Așteaptă. Se ridică, își luă toga și îi scutură faldurile. Apoi mă înveli în bucata aceea de pânză, îmbrățișându-mă cu căldura ei moale. Așa. Să îți fie cald. Și bine.

Întinzându-se pe divan, alunecă spre marginea îndepărtată a patului și bătu ușor cu mâna spațiul gol de lângă el.

— De obicei dorm profund și sunt obosit. Pe onoarea mea, nu îți voi tulbura odihna.

Parcă pentru a-și dovedi cinstea, își lăsă capul pe brațul întins și închise ochii. Am ezitat, studiindu-i fața, fermă și copilărească la lumina lumânării. Eram pe punctul de a o zbughi spre dormitoarele robilor, când mi-am adus aminte de Tanatos, care zăbovise prin bucătărie mai devreme. Agripa avea dreptate – la ora asta, nu voiam să dau peste careva, nici chiar peste unul dintre ceilalți robi ai casei.

M-am întins lângă el, învelită precum Urbi în covorul lui Cezar. Aproape că adormisem de epuizare când i-am simțit mâna pe încheietura mâinii mele. M-am încordat și am deschis ochii, dar el nu se mai mișcă. După o clipă, respirația îi deveni mai profundă și lumânarea se stinse, lăsându-ne cufundați în întuneric.

Mi-am închis ochii, m-am relaxat și după o clipă nu am mai simțit nimic altceva decât brațul lui în jurul meu, ținându-mă în siguranță.

Viața intră într-o oarecare rutină. Octavian, stăpânul meu, rămase în casa mamei sale, iar eu plecam regulat de acasă pentru a moși copiii nevestelor de romani. Stăpânul nostru era doar arareori acasă. Oricum, el, Lapidus și Marc Antoniu erau ocupați cu conducerea republicii romane, așa că Amphion era cel care conducea gospodăria. Niciodată nu se plângea de activitatea mea de moșit, pentru că două moaște aduceau acum un venit constant în casă.

O dată la două săptămâni mă opream la masa lui amanuensis.

— Cât mai trebuie? întrebam. Cât mai trebuie ca să îmi pot cumpăra libertatea?

Amphion ofta exasperat, frunzărea câteva pagini în registrele lui și își ridica privirea la mine.

— Ani, spunea, dintr-un colț al gurii. Așa că treci la treabă.

Chiar și cu bucuria ce însoțea fiecare naștere, viața ar fi devenit previzibilă dacă nu ar fi fost Agripa, care devenise cel mai bun prieten al lui Octavian și al doilea la cârmă. Ceea ce Octavian punea la cale, Agripa punea în aplicare, și chiar din poziția mea umilă mi-am dat seama ce om talentat și capabil era Agripa. Dacă nu ar fi fost originile lui umile și obscure, ar fi fost cel mai de vază cetățean al Romei, dar devotamentul pe care îl avea față de Octavian mi se părea admirabil.

Relația dintre Agripa și Octavian îmi amintea de mine și Urbi înainte ca Urbi să devină împărătească care nu se dădea înapoi de la nimic pentru a-și pune în practică ambițiile.

Un soi de prietenie se legă între mine și Agripa în noaptea în care mă chemase în iatacul lui, cu toate că amândoi știam că nu avea să fie niciodată declarată în mod public. Romanii rareori băgau în seamă prezența robilor în gospodărie și nu aveau conversații semnificative decât cu slujnice devotate sau slujitori personali. Octavian nu îmi vorbea direct decât rareori, și nici Agripa nu o făcea în prezența lui Octavian.

Dar ori de câte ori venea în vizită și mă vedea, o ușoară tresărire a sprâncenei mă lăsa să înțeleg că mă băgase în seamă; o ușoară zvâcnire a unui deget ridicat însemna că dorea să vorbească cu mine. Mă duceam în grădină și mă așezam într-o nișă ferită sau zăboveam undeva în umbra bibliotecii, prefăcându-mă că studiam cu atenție sulurile familiei sau că ștergeam de praf măștile mortuare ale strămoșilor nobili.

Mă gândeam la Yosef în zilele acelea? Da, la început. Dar pe măsură ce treceau lunile, m-am trezit că mi-e tot mai ușor să cred că mă uitase și că se căsătorise cu alta. Îi doream toată fericirea pe care i-o putea oferi HaShem, chiar dacă tânjeam și eu după o relație de prietenie trainică.

Într-o după-amiază am surprins semnalul lui Agripa și m-am dus în bibliotecă, unde mi s-a alăturat câteva clipe mai târziu. Stătea atât de aproape de mine că îi puteam adulmeca mireasma veșmintelor, iar inima începu să-mi bată mai repede când îmi zâmbi de sus.

— Am niște vești care poate te-ar interesa, spuse el.

Nu îmi puteam închipui despre ce vorbea.

— Vești?

— Despre Cleopatra. După cum se știe, sora ei Arsinoe a fost ținută ostatică în Templul lui Artemis din Efes la porunca lui Iuliu Cezar.

— Nu știam. Mi-am închis ochii, încercând să îmi amintesc când auzisem ultima oară de numele lui Arsinoe. Fusese în timpul Războiului Alexandrin, când se proclamase împărătească în lipsa Cleopatrei? Trecură ani de zile de când nu mă mai gândisem la ea.

— Cezar a adus-o la Roma, unde a fost purtată călare ca prizonier, o dovadă a triumfului său. Fața lui Agripa se întunecă. Oamenii din Roma nu s-au bucurat să vadă o tânără în lanțuri. Greșeala lui Cezar. Prea mulțor oameni le-a părut rău de ea.

Am scuturat din cap.

— Ar fi trebuit să își vadă de treaba lor. Arsinoe era o fată intrigantă și plină de ambiții.

— Oricum, ea și preotul de la templul acela au fost ținuți în Efes până acum. Marc Antoniu tocmai a poruncit ca ea să fie scoasă din templu și executată pe trepte.

Mi-am dus mâna la gât.

— Asta e...?

— Știm că e opera Cleopatrei. Arsinoe complota împotriva surorii ei în toți anii aceștia, chiar a cerut marelui preot să o proclame împărătească. Cleopatra l-a implorat pe Antoniu să îl elibereze pe preot, dar el nu a vrut. Însă acum Cleopatra nu mai are alți frați. Ea cârmuiește împreună cu fiul ei Cezarion în calitate de coregent, iar Antoniu este amantul ei.

M-am prăbușit pe un scaun, speriată, dar nu surprinsă.

— Am auzit, continuă Agripa, că Cleopatra îl răsfață pe Antoniu, lăsându-l să se delecteze cu sporturi și plăceri ca un bărbat fără obligații. Au făcut un pact – se numesc Viețuitorii Inimitabili.

Am făcut o grimasă.

— Viețuitori?

— Se pare că intenționează să trăiască – cum spuneau? – „cheltuind extravagant și dincolo de orice închipuire."

Am tras adânc aer în piept și am expirat încet. Extravaganța era o trăsătură a Ptolemeilor, iar Urbi își arăta sorgintea. Dar ce părere aveau oare romanii cu bun simț despre o astfel de împărătească cheltuitoare?

— Auzim că joacă zaruri cu el, bea alături de el, vânează împreună cu el, continuă Agripa. Se spune că el se plimbă printre oameni, iar ea îl însoțește, deghizată în slujnică.

Am încuviințat, amintindu-mi cum eu și Urbi făcusem același lucru pe Drumul lui Canopus.

— E cu putință să fie adevărate asemenea zvonuri? întrebă Agripa. Par atât de... incredibile.

— Dacă ea nu-l lasă să plece de lângă ea neînsoțit, înseamnă că nu are încredere în el, am spus. Cu privire la zvonuri... da, Cleopatra ar face astfel de lucruri. Ar face orice pentru a-l ține aproape pe bărbatul care o poate ajuta să salveze Egiptul.

O cută adâncă apăru între sprâncenele lui Agripa.

— Roma nu este în război cu Egiptul.

— Dar... am ezitat, prinsă între a apăra interesele lui Urbi și propriile mele interese. Dacă spuneam prea multe, oare le ofeream romanilor un avantaj? Pe de altă parte, merita Urbi să i se păstreze tainele? Cleopatra e conștientă că Roma ar putea-o îndepărta în orice clipă, am spus în cele din urmă. Așa că îl va iubi pe Marc Antoniu; îi va face pe plac și îl va distra. Ar face orice pentru el... de dragul Egiptului.

Agripa se lăsă pe spate.

— Deci Antoniu ar putea rămâne în Egipt în viitorul apropiat.

— Dacă Cleopatra are planurile ei, îl va ține cât mai mult cu putință lângă ea.

Agripa privi îngândurat zidul acoperit cu măști mortuare, apoi se întoarse.

— Chiar este atât de frumoasă?

— Ea este într-adevăr... fascinantă.

Inima mi se strânse gândindu-mă la prietena mea. Nu îmi îngăduiam să mă gândesc prea des la ea, însă Agripa deschise ușa trecutului, iar mintea mea o readusese la viață, reală și energică, cum fusese întotdeauna.

— O voi revedea, am spus în șoaptă, îndrăznind să vorbesc doar pentru că începusem să am încredere în Agripa. HaShem mi-a făcut o promisiune.

Agripa m-a cuprins după umeri, m-a sărutat pe frunte și mi-a dat drumul.

— Poate că da, a spus, retrăgându-se. Nu știe nimeni ce aduce ziua de mâine.

Am ieșit pe stradă, le-am mulțumit cu o înclinare a capului bărbaților care mă însoțeau în siguranță spre Dealul Palatin cu

torțe. Tocmai moșisem a doua mea pereche de gemeni și, cu toate că travaliul fusese prelungit, odată ce se născuse primul copilaș, al doilea îl urmă la scurt timp. Mama era extraordinar de bucuroasă de dubla binecuvântare, iar dezamăgirea tatălui de a avea o fiică fusese alinată imediat de sosirea unui fiu doar câteva clipe mai târziu.

Pășind între cele două escorte ale mele, am strâns mai tare coșul meu cu provizii și călcam cu grijă pe pietre, nedorind să îmi scrântesc glezna în întuneric. Un cer lipsit de nori zugrăvea clădirile din stânga și din dreapta mea în lumina slabă a razelor lunii, accentuate de revărsarea ocazională a luminii unei lumânări de pe pervazul câte unui geam umbrit de obloane. Nu îmi plăcea să umblu pe străzile Romei noaptea – în întuneric părea să pândească de pretutindeni răul și între trepte neregulate, uși ascunse în umbră și magazine înguste, bărbații tindeau să își uite manierele. Chiar și la acest ceas târziu, orașul vibra de gălăgie – o voce mânioasă, o femeie care țipa, scâncetele copiilor speriați. Șobolanii mișunau în umbre, câinii sălbatici scotoceau prin gunoaie după ceva de-ale gurii. Și permanent mă înconjura miasmă de gunoaie, de fructe stricate și duhoarea câte unui cadavru aruncat în stradă.

Am răsuflat ușurată când am ajuns la casa lui Gaius Octavian Cezar.

— Cred că aceasta este locuința stăpânului tău? întrebă unul dintre bărbații care mă escortase.

— Da. Mâine voi trimite un mesaj unde să fie dus scaunul de nașteri. Am pășit spre intrare. *Bona noctem.*

Ușierul adormise sub mozaicul cu *ATENȚIE CÂINE RĂU,* dar se trezi la auzul ușii care se închidea. Mă privi cu ochii mari, apoi își dădu seama cine eram.

— *Salve,* spuse el, salutându-mă. Se rezemă de zid și dădu din cap, dornic probabil să se întoarcă la somnul lui.

Dar trebuia să îi pun o întrebare.

— Sabina s-a întors?

Plecaserăm amândouă de dimineață, pornind spre două locuințe diferite. În cazul ei, femeia însărcinată urma să nască al patrulea ei copil, așa că nu era de așteptat să aibă o naștere dificilă.

Ușierul se încruntă în timp ce scutură din cap că nu.

— Ești sigur? Aș fi spus că...

— Nu, mă întrerupse omul. Acum vezi-ți de treabă.

Am făcut un pas înapoi și l-am măsurat cu privirea, întrebându-mă dacă nu cumva se înșela. Fusesem plecată toată ziua și o parte din noapte, așa că ceva mersese prost la Sabina. Dacă avea probleme, poate că o puteam ajuta.

— Care era adresa? am întrebat ușierul, care deja închisese ochii. Unde s-a dus Sabina?

Ușierul mă împunse cu privirea.

— Tu nu vezi că încerc să dorm?

— Credeam că e treaba ta să păzești ușa.

— Pentru dominus, nu pentru unii ca tine!

Am simțit cum mă cuprinde încet furia.

— Poate vrei să îi spun lui dominus că ai refuzat să ajuți una dintre moașe? Noi îi aducem o mulțime de bani pentru serviciile noastre. Nu cred că i-ar plăcea să audă că ai refuzat să cooperezi când am avut nevoie de ajutorul tău.

Fața îi păli, iar pe obraji nu îi rămaseră decât două pete roșii, de parcă l-ar fi pălmuit careva.

— Casa lui Harpocrates fierarul, pe Dealul Aventin, aproape că scuipă vorbele în direcția mea.

Am ezitat. Zona din jurul Dealului Aventin era un cartier periculos și sărac. Dealul înalt găzduia câteva zeci de familii, iar Sabina putea lucra în oricare dintre multele apartamente.

— Nu ai informații mai clare? am întrebat. Sau spune-mi cine a însoțit-o pe Sabina pe Aventin. Poate că el mă va conduce și pe mine.

Fața ușierului se strâmbă într-un zâmbet grăitor.

— Duran a dus-o. Dacă ea nu s-a întors încă, poate că ar trebui să îl întrebăm *pe el* unde este ea.

— Unde e Duran? În dormitorul bărbaților?

— Nu știu. Și nu te-aș sfătui să te duci pe-acolo la ora asta.

Ușierul avea dreptate. Am făcut un pas înapoi și mi-am mușcat buza, cântărind riscurile de a merge pe străzi versus riscul de a mă strecura printre bărbații de la subsol. Poate că era și Tanatos acolo, iar bărbatul continua să mă urmărească, folosind orice ocazie pentru a face remarci grosolane sau gesturi vulgare...

Poate că puteam merge pe jos o distanță oarecare. Poate că o întâlneam pe Sabina pe drum și ne puteam ține companie una alteia pe drumul spre casă.

— O să o găsesc. M-am apropiat de ușier și i-am șuierat în față. Și mă întorc.

După ani de zile în care străbătusem Alexandria însoțită doar de Nuru, învățasem să merg repede, să evit alți oameni și să mă port ca și când știam exact unde mergeam. Cum nu era nimeni care să mă însoțească, mi-am luat o pătură din desagă și mi-am trecut-o peste cap ca o mantie, lăsând restul materialului să îmi atârne peste umeri și pe spate. Tunica mea simplă, care trăda statutul meu social, atrăgea de fapt mai puțin atenția decât dacă aș fi fost înveșmântată ca o matroană romană, cu tunică și stola.

Am coborât repede Dealul Palatin și am trecut de Circus Maximus, apoi de-a lungul străzii ce ducea spre Aventin. Priveam în jur ascunsă sub mantia mea, căutând urma unei roabe însoțite de escorte, dar tot ce am văzut erau grupuri de bărbați, pâlcuri răzlețe de legionari în căutarea unei taverne și câțiva copii sfrijiți. Un șir de preotese înveșmântate în robe albe trecură pe drum, murmurând niște incantații, dar mă tulburară așa de tare, că am trecut în grabă pe lângă ele.

Am rămas la picioarele Aventinului și am privit locuințele de acolo, câteva înălțându-se pe patru sau cinci etaje. Se vedeau lumini la obloane. Petice de nori atârnau ca niște vele peste acoperișurile clădirilor și nenumărate veșminte stăteau întinse la uscat pe fire aninate între geamuri.

Mi-am ridicat bărbia și mi-am luat inima în dinți. Dacă aveam de gând să găsesc locuința lui Harpocrate fierarul, trebuia să cer indicații. Ceea ce însemna că trebuia să abordez pe cineva, și încă nu văzusem pe nimeni care să pară cât de cât abordabil.

Am început să urc dealul când mi-am dat seama că trebuia să caut o vatră de forjă. Un fierar folosea de obicei un foc și tot felul de ustensile, și avea nevoie și de o găleată cu apă pentru a răci fierul

încins. Majoritatea clădirilor aveau tot felul de mici afaceri la parter sau la primul etaj, așa că dacă reușeam să găsesc o clădire cu o forjă, asta îmi reducea căutările considerabil.

Am continuat să merg. Am trecut pe lângă o măcelărie, un bordel, un magazin unde se vindeau idoli. Un țesător, un sculptor - și mai încolo, o forjă. *Săbii și lănci – modele obișnuite*, semnul care îl prezenta, în latină. *Ustensile pentru casa ta de la țară.*

Am făcut un pas îndărăt și am privit în sus. Nicio lumină nu se vedea la etajul patru; doar o lumânare solitară se vedea la al treilea. Dar la al doilea cat, chiar în capătul scărilor din lemn, totul era luminat. M-am apucat de balustradă și am urcat primele șase trepte, apoi m-am întors spre un mic nivel intermediar – și am încremenit. În capul scărilor, afară în noapte, zăcea Sabina, cu gâtlejul sfârtecat și cu ochii larg deschiși. O treaptă mai jos, imediat sub mâna lipsită de viață a Sabinei, zăcea un copil nou-născut.

Un țipăt mi se ridică din gât, dar m-am stăpânit. La ce bun să țip? Aș fi atras doar atenția și înainte să îmi dau seama ce mi se întâmplă, aveam să fiu rănită sau chiar ucisă, ca Sabina, și nu aș fi primit niciun răspuns. Mi-am plecat fruntea în palmă în timp ce câteva cuvinte îmi inundară mintea: *YHVH Makeh,* YHVH lovește. El pedepsește păcatul.

Când am reușit să mă urnesc din nou, am alergat repede pe scări în sus și am ajuns la copil. L-am ridicat și l-am răsucit în mâinile mele. Un băiețel, fără cusur, dar vânăt, lipsit de viață. Cordonul fusese tăiat și legat cum trebuie, fața îi fusese curățată, și totuși, era aici...

Iar Sabina?

Am gemut când m-am lăsat jos pe trepte lângă ea. Nu m-am sinchisit să îi mai verific pulsul; ochii sticloși îmi spuneau că ea nu mai era în viață. Încă își purta tunica. Părul îi era prins la ceafă, fața îi era stropită cu câteva picături de sânge acum uscat.

O lacrimă mi s-a rostogolit pe obraz și mi-am șters-o. Nu era drept. Chiar dacă nu știam detaliile, eram sigură că pacienta Sabinei nu putea să fi făcut asta. O femeie care tocmai născuse nu putea sări să taie beregata unei moașe. Asta însemna că fie soțul ei, sau iubitul sau altcineva din casă comisese această crimă. Cineva care nu fusese mulțumit de rezultatul muncii Sabinei.

O roabă cuminte, una născută pentru acea viață, nu ar fi făcut ce am făcut eu mai apoi, dar eu eram obișnuită cu libertatea. Am urcat restul treptelor și am bătut la ușă. Am auzit mișcare înăuntru, așa că am rămas proțăpită acolo, cu mâinile în șolduri.

Un bărbat imens îmi deschise ușa, cu fața roșie și tunica scăldată în sânge.

— Ce ai făcut? am strigat la el, arătând spre cele două cadavre de pe treptele dinaintea lui. Vei da socoteală pentru asta!

Mă gândeam la socoteala pe care avea să o dea înaintea lui HaShem, Stăpânul universului și Apărătorul celor sărmani și neajutorați, dar el a înțeles, evident, altceva. Ochii îi scăpărau când am început să strig, dar când am terminat, s-a întors și s-a îndepărtat.

— Așteaptă, spuse el, lăsându-mă să clipesc orbită de lumina lumânării și să mă întreb ce mai avea acum de gând.

Se întoarse cu o pungă în mână – o pungă cu bani, mi-am dat seama, când am auzit bucățile de metal zăngănind înăuntru.

— Nu știam, spuse el plecându-și fruntea, că roaba aparținea lui Gaius Octavian Cezar. Am reacționat la mânie când copilul s-a născut mort, iar apoi am aflat a cui era roaba. Du-i asta împreună cu scuzele mele. Dacă dorește mai mult, să trimită vorbă și o să plătesc.

Închise ușa, lăsându-mă fără replică și ținând în mână o pungă cu bani însângerați.

Pe când mă trezeam a doua zi de dimineață, toată povestea se împrăștiase prin tot orașul și ajunsese și la casa noastră. Sabina o ajutase pe nevasta fierarului să nască un băiețel frumos, ea fiind deja mamă a trei fete, dar cordonul ombilical se înfășurase în jurul gâtului copilului în timpul nașterii. Tatăl năvălise în cameră în timp ce Sabina avea de lucru cu copilul născut mort, încercând să îl facă să respire. Bărbatul o smulsese pe Sabina de lângă copil, îi tăiase beregata și o târâse afară din casă atât de repede, încât nimeni nu apucă să facă nimic. Nevasta lui isterică strigase în urmă că moașa era a lui Gaius Octavian Cezar, dar pe când am ajuns eu, fierarul era deja pregătit să plătească.

I-am înmânat banii ușierului când am intrat și m-am dus direct la culcare. După ce am auzit de la o altă roabă și detaliile pe care nu le știusem, m-am dus în încăperea unde lucra dominus și am bătut ușor la ușă.

— Intră.

Încă buimacă, i-am dat raportul referitor la ceea ce se întâmplase și am arătat spre punga cu bani de pe masa sa.

— Văd că ați primit deja recompensa pentru viața Sabinei.

— Da. Mulțumesc pentru că mi i-ai adus. Un zâmbet trecător apăru pe buzele lui. Altcineva ar fi luat banii și ar fi fugit, dar nu ar fi ajuns prea departe.

Am clipit. Doar o femeie fără minte ar fi fugit cu atât de mulți bani – ar fi fost bătută și jefuită înainte de revărsatul zorilor.

Am tras adânc aer în piept.

— Dacă aveți vreo întrebare pentru mine...

— Nu, spuse el și se întoarse la pergamentele de pe biroul său.

Mă gândeam – speram – că ar fi putut spune ceva despre curajul și despre munca de preț pe care o făcuse Sabina, dar el părea să fi uitat deja că ea existase vreodată.

— Domnule – am ezitat, alegându-mi cu grijă vorbele – nu ar trebui să trimitem pe cineva să ia trupul ei? Ar putea fi spălată și îngropată...

— A fost o roabă, nu o persoană importantă. Octavian căută printre foile de pe biroul lui. Probabil a fost aruncată în Tibru până acum, așa că nu trebuie să îți faci griji.

— Veți întreprinde vreo acțiune împotriva bărbatului care a ucis-o?

— De ce aș face-o? Și-a plătit datoria.

Își ridică privirea, un zâmbet luminându-i fața.

— Asta îmi aduce aminte de ceva – vei fi prima care vei afla noutățile mele. Mă căsătoresc.

— Domnule?

— O doamnă minunată numită Scribonia. Vom organiza nunta aici, într-o lună. Trimite-l pe Amphion la mine, da? Vom avea foarte mult de lucru.

M-a trimis la treabă făcându-mi un semn cu mâna, așa că am

plecat, amintindu-mi din nou cât de neimportanți erau robii aici la Roma. Cu toate astea, nu am fost descurajată, pentru că un alt nume al lui HaShem mă alină în amărăciunea mea: *El Gmulot*, Dumnezeul Recompensei.

Poate că dreptatea nu avea să aibă loc în această viață, dar blânda Sabina nu avea să fie uitată, iar moartea ei nu avea să rămână nepedepsită.

Capitolul 24

În timpul verii celui de-al cincilea an petrecut de mine la Roma, dominus s-a căsătorit cu Scribonia, o femeie demnă și serioasă. Doamna era cu câțiva ani mai în vârstă decât Octavian, dar avea legături puternice care aveau să îi fie utile. Căsătoria era de fapt din interes, însă casa fu inundată de oameni de vază, de la senatori la împărați străini.

Avusesem emoții pe măsură ce ziua cea mare se apropia, temându-mă că Marc Antoniu și Celopatra și-ar fi putut face apariția, dar nu se întâmplă nimic. Mai târziu am aflat că Antoniu fusese în Sicion cu soția lui, Fulvia. Femeia se îmbolnăvise și în cele din urmă murise, însă Antoniu plecase de acolo fără ca măcar să își ia rămas bun. El și Octavian erau certați în privința unor chestiuni care priveau mișcările de trupe, iar războiul dintre ei părea inevitabil. Însă legionarii lor, deloc dispuși să se lupte cu confrații, iar romanii i-au convins pe cei doi bărbați să cadă la pace.

Unul dintre musafirii noștri de la nuntă mi-a făcut inima să bată mai repede – Irod din Iudeea venise la Roma și vizitase Dealul Palatin pentru a-l felicita pe Octavian pentru căsătoria sa. De la depărtare, l-am studiat pe conducătorul iudeu și am tras cu urechea la cât de multe

dintre discuțiile lui am putut. Nu puteam uita că Așer și Yosef fugiseră în Iudeea, așa că puteau fi afectați de orice ar fi făcut acest Irod.

În timpul cât am tras cu urechea, am aflat că Antigonus, un fiu al marelui preot, se oferise să plătească armata parță dacă ar fi fost dispuși să îl ajute să își recapete pământurile de la romani. Avusese loc o bătălie, Ierusalimul fusese capturat, iar Antigonus fusese numit rege ale Iudeii. Bătălia îi silise pe Irod și pe fratele său Fasael să abdice de la tron și fuseseră numiți tetrarhi de către Marc Antoniu. Așa că după ce Fasael fusese capturat de parți, Irod fugise la Roma să ceară ajutor.

— Acum înțelegi de ce am venit, îi spuse Irod altui invitat la nuntă. Familia mea a fost distrusă. Ca să nu fie torturat și desfigurat, fratele meu Fasael și-a luat viața lovindu-se cu capul de un zid.

— O țară sângeroasă, Iudeea, răspunse celălalt invitat.

Irod schiță un zâmbet.

— Este oare Roma mai puțin sângeroasă? Iulius Cezar al vostru a fost înjunghiat de mai multe ori chiar de prietenii lui, nu-i așa?

Fața invitatului se făcu precum culoarea vinului din pocal, murmură ceva și se îndepărtă.

Țineam o carafă cu vin în mâini și zăboveam lângă ușă, studiindu-l pe bărbatul care își dorea să fie împărat peste Iudeea. Oare era el genul de lider pe care Așer să îl poată susține? Sau avea să aleagă fratele meu să lupte de partea lui Antigonus și pentru opoziție? Știam prea puține despre politica din Iudeea, numai tata ar fi putut înțelege care dintre împărați erau devotați lui Adonai... sau dacă era vreunul.

Mai târziu în aceeași seară, după ce fusesem chemată în iatacul lui Agripa, m-am așezat pe marginea divanului său când el încercă să îmi explice ce se întâmpla în Iudeea, care încă găzduia câteva mii de evrei.

— Pentru a înțelege Iudeea, spuse el, îndepărtându-mi o șuviță de păr din ochi, nu poți să întrebi doar ce s-a mai întâmplat pe acolo în anul care a trecut. Trebuie să întrebi ce s-a întâmplat acolo în ultima sută de ani sau chiar în ultimii cinci sute de ani. Oamenii aceia au amintiri străvechi.

Am zâmbit, căci înțelegeam mult mai bine Iudeea decât își dădea Agripa seama.

— Știu câteva lucruri, am recunoscut eu, dar sunt nedumerită în

ceea ce îi privește pe acest Irod și pe fratele lui. Sunt oameni buni? Sunt drepți?

Agripa ridică din umeri.

— Cine este cu adevărat drept? Și cine poate să cântărească lucrurile? Nu ar trebui să lăsăm lucrurile astea în seama zeilor?

— Absolut. Am zâmbit. Cu toate că sunt sigură că stăpânul meu crede că el are dreptul să judece un om.

Agripa râmji, fiind de acord cu ceea ce spusesem. Se întinse după mâna mea și își lipi tandru buzele de cicatricea din palma mea.

— De fapt nu vrei să vorbim despre Iudeea, nu-i așa?

Atingerea buzelor sale îmi provocă o înfiorare deloc binevenită.

— Ba da.

— Am putea face alte lucruri ca să treacă vremea.

I-am oferit o privire plină de reproș. Adevărul era că Agripa îmi devenise drag și așteptam cu nerăbdare timpul petrecut împreună. Atunci când eram singuri, mă trata ca pe o doamnă delicată, așa cum fusesem crescută să fiu, și mă simțeam din nou eu însămi. Niciodată nu mă silise să fac ceva împotriva voinței mele, și chiar în public, niciodată nu îmi poruncea.

Dar ce se putea alege de prietenia aceasta? Fiind al doilea om la conducere după Octavian, Agripa urcase până spre vârful ierarhiei sociale, așa că nu se putea căsători niciodată cu o roabă, nici chiar cu o femeie liberă. Astfel de lucruri pur și simplu nu se întâmplau. Așa că nu-mi rămânea decât să devin amanta lui, însă... nu puteam.

Estera și Batșeba nu avuseseră de ales când fuseseră duse în iatacul împăraților lor, iar Samson vizitase prostituate, la fel și Iuda, unul dintre cei doisprezece patriarhi. Însă Samson și Iuda suferiseră consecințele acelor fapte, iar Solomon, cel mai înțelept bărbat de pe fața pământului, își sfătuise fiul să fugă de femeia destrăbălată.

Nu doream să fiu femeia destrăbălată din viața lui Agripa. Îmi păsa prea mult de el.

Chiar când m-am hotărât să rămân o simplă prietenă pentru Agripa, parcă o și auzii pe Urbi spunându-mi că sunt o proastă. „De ce să te privezi de plăcere? ar fi spus ea. Dăruiește-i-te lui! Ce s-ar schimba?“

Chiar, ce s-ar schimba?

Viața pe care o dusesem printre neamuri dovedise că tata avea dreptate – neamurile chiar *trăiau* după alte principii decât noi, cei care Îl urmam pe Adonai. Egiptenii, grecii și romanii considerau plăcerile senzuale nimic mai mult decât distracție, și chiar auzisem că unii romani încurajau prostituția, numind-o o bună alternativă pentru adulter. Era straniu ca un bărbat să își iubească soția, și scandalos ca acesta să își sărute soția în public. Dar un bărbat putea vizita bordelurile în mod regulat fără nici o problemă. Atâta timp cât un adulterin își păstra atenția îndreptată asupra clasei sociale cuvenite, nu îi păsa nimănui. Băieții și femeile libere erau lipsiți de obligații, dar orice non-cetățean sau rob putea fi folosit pentru plăcerea unui bărbat fără vinovăție sau rușine.

Căsătoria avea mai mult de-a face cu sărbătorirea idealurilor romane decât cu dragostea. Doar cetățenii se puteau căsători cu cetățeni, și a te căsători cu un străin era de neconceput. O uniune între un cetățean roman și un străin – cum era cazul lui Iulius Cezar și Cleopatra – nu ar fi fost niciodată acceptată de societatea romană. Căsătoria era menită să producă familii romane și copii romani trainici, o garanție pentru viitorul succes al Romei.

Știam că nu mă puteam căsători niciodată cu Agripa, dar ceva din mine tânjea după atingerea lui. L-am privit, întins pe divan, încântător, zâmbind și așteptându-mă să îi vin în brațe. Îmi doream să mă duc la el... dar capitularea avea să mă coste mult. Renunțam la o bună măsură de autocontrol și respect de sine. Înaintea lui HaShem, care vedea toate, demonstram că îmi păsa mai mult de dorințele mele personale decât de ascultarea de El.

Și asta nu puteam face.

— Agripa. I-am rostit numele în șoaptă, bucurându-mă de sunetul numelui lui pe buzele mele. Nu știu dacă te pot face să înțelegi, dar am ales să trăiesc o viață sfântă înaintea Dumnezeului meu.

— Știu despre evrei și despre legile lor, spuse el. Și știu că este imposibil să respecți acea lege aici. Nu te poți odihni în ziua a șaptea, nu poți mânca kosher pentru că trebuie să mănânci ce ți se pune înainte.

— E adevărat că nu pot face tot ce îmi doresc să fac, am spus, dar când am de ales, încerc să fac alegerile corecte.

Un mușchi se încordă în maxilarul său.

— Atunci trebuie să te părăsesc o vreme, spuse el, ridicându-se de pe divan. Nu sunt eunuc, Chava. Și când ești aproape de mine, eu...

Mi-am ridicat mâna întrerupându-l, și m-am dat la o parte din prag ca să îl las să treacă. Nu aveam să îl pun în situația stânjenitoare de a fi nevoit să îmi spună unde se ducea; cunoșteam slăbiciunea bărbaților romani.

După plecarea lui, mi-am ridicat privirea și m-am întrebat dacă nu eram nedreaptă. Prin faptul că îmi îngăduiam să îl iubesc, prin faptul că mă desfătam cu prietenia aceasta plăcută, nu cumva îi făceam lui un deserviciu?

— Sunt nedreaptă, Adonai?

Nu am auzit niciun răspuns în noaptea liniștită, doar bătaia neașteptat de rapidă a inimii mele.

La câteva săptămâni după căsătoria lui Octavian, sora lui, Octavia, acum mamă a două fete și un băiețel, îl pierdu pe bătrânul ei soț Marcelus. Căutând să facă pace cu colegul său de la conducere, Octavian l-a abordat pe Antoniu cu privire la o eventuală căsătorie cu Octavia. Dacă Antoniu se căsătorea cu Octavia, propusese Octavian, aveau să reînnoiască Triumviratul pentru încă cinci ani și aveau să împartă imperiul în două: Octavian avea să conducă partea de apus, inclusiv Galia, iar Antoniu avea să controleze partea de răsărit. Lepidus, al cărui rol se redusese treptat până când devenise nesemnificativ, avea să păstreze controlul peste Africa.

La Brundisium, o localitate din partea sudică a Italiei, Octavian și Antoniu se distrau reciproc organizând banchete. Banchetul lui Octavian reprezentă cel mai bine moda romană, iar Antoniu jucă rolul de gazdă în stil egiptean, totul până la machiajul intens al ochilor. Petrecerea se mută apoi la Roma, unde Antoniu se căsători cu Octavia. Intrară în oraș călare pe cai împodobiți cu ghirlande, de parcă ar fi celebrat vreun triumf militar – ceea ce, presupun, chiar făceau. Unirea aceasta avu drept urmare pacea.

Am privit cuplul proaspăt căsătorit cu un sentiment de rău augur. Chiar îmi plăcea de Octavia, pentru că era o mamă bună și o persoană

amabilă, dar zvonurile despre Antoniu nu mă impresionară. Bârfele insistau că Cleopatra era îndrăgostită nebunește de Antoniu, dar eu știam adevărul. Urbi iubea Egiptul mai presus de toate. Cred că fusese mulțumită de Antoniu, făcând tot ce fusese nevoie pentru a-i menține interesul aprins, pentru a-l păstra de partea ei. Pentru că el îi putea lua împărăția din mână cu o singură mișcare.

Chiar și Agripa recunoscu că ceva sinistru se ascundea sub masca cordialității lui Antoniu și dincolo de dragostea lui pentru petreceri și jocuri – o voință rece și crudă, alături de o totală incapacitate de a empatiza cu alții.

— I-am văzut cruzimea, îmi povesti el într-o seară. Poate fi rece și complet lipsit de sentimente când este sub presiune.

Cunoscând abilitatea lui Urbi de a citi oamenii, eram convinsă că simțise acest lucru la Antoniu. În lumina acestei recente căsătorii, avea să își dubleze eforturile să îl farmece, să îl mulțumească și să își ridice împărăția în cap pentru el, pentru că el îi putea lua totul într-o clipită.

Ea însăși poseda o cruzime care o oglindea pe a lui în mare măsură.

Cele câteva luni de pace aduseră însă o pauză de altă natură – Agripa părăsi Roma pentru a porni într-o campanie în Galia. Câteva din celelalte fete mă tachinară pentru că Agripa nu mai era prin preajmă pentru a mă răsfăța cu atenția lui, dar le-am ignorat tachinările și I-am mulțumit lui Adonai pentru că nu mai eram chinuită de dorințe pe care nu le puteam împlini în mod legal. Îmi era dor de el, dar dormeam mai ușor noaptea.

Și mai era ceva asupra căruia mă concentram. La doar două luni după căsătoria lui Octavian cu Scribonia, dominus făcu un anunț: mireasa lui aștepta un copil. Am sărbătorit împreună cu restul casei, dar simții cum mi se strânge stomacul. Octavian avea să aibă pretenția să asist la nașterea copilului miresei sale deloc tinere, și nimic, absolut nimic, nu trebuia să decurgă prost.

Vara tocmai începea să lase loc toamnei când noi robii am început să observăm că dominus al nostru este de nerecunoscut. Începuse să

zâmbească fără motiv și una dintre slujnice ne povestise că îl găsise odată cântând în baie.

Auzisem și alte roabe sporovăind în bucătărie.

— A ajuns la bani?

— Fugi de-aci! Bani avea berechet și până acum.

— Poate că îl încântă gândul că devine tată.

— Când a aflat că e însărcinată nu a fost prea încântat – ce l-a apucat acum?

— Poate că e îndrăgostit.

— Cine să fie norocoasa?

Mi-am turnat un pocal cu mied și m-am gândit la întrebare. Octavian aducea adesea musafiri acasă, dar singurii musafiri care veniseră mai des fuseseră Tiberius Claudius Nero și soția lui, Livia Drusilla. Nero era arogant și neplăcut, dar tânăra și însărcinata lui soție părea inteligentă și veselă.

Cuplul luase cina cu Octavian și Scribonia de câteva ori în ultimele câteva săptămâni. Femeile împărtășiseră istorioare despre sarcinile lor în timp ce bărbații discutaseră despre diferite chestiuni din Senat... sau cel puțin așa presupuneam eu. Mi-am cercetat amintirile, încercând să îmi aduc aminte dacă dominus purtase vreo conversație cu Livia singur. Puțin probabil, mai ales când ceilalți doi soți erau de față.

La începutul lui septembrie, dominus anunță că avea să sponsorizeze un festival public. La douăzeci și patru de ani, bărbatul blond era în sfârșit pregătit să primească primul său bărbierit. Romanii făceau o ceremonie din aproape fiecare „prim" eveniment, iar primul bărbierit nu făcea excepție. *Depositio barbae* era sărbătorit de obicei când băiatul era spre sfârșitul adolescenței, dar stăpânul nostru, care împlinise atât de multe alte lucruri cât fusese mai tânăr, era hotărât să anunțe o lume întreagă faptul că și trupul ajunsese în sfârșit la maturitate.

Nu-l mai văzusem niciodată pe dominus atât de încântat de o petrecere. Era preocupat de meniu, îl scotea pe Amphion din pat când îl lovea inspirația la miezul nopții și puse să i se facă trei togi înainte să se hotărască pe care dintre ele avea să o poarte. Festivalul fu organizat de ziua sa de naștere, în a douăzeci și treia zi a lunii și, cu cât ziua se apropia, stăpânul începu să se liniștească, iar eu mă întrebam

care era motivul. Evident, încerca să impresioneze pe cineva. Publicul? Îi păsa prea puțin de ce credeau oamenii despre el. Marc Antoniu? Nu, Antoniu era în Egipt. Soția lui? Scribonia nu făcea nimic altceva decât să se văicărească de sarcina ei. Mama lui Octavian era răposată, sora lui era de curând recăsătorită și mai preocupată de căsnicia ei decât de o petrecere. Atunci pe cine dorea să impresioneze?

În ziua festivalului, m-am alăturat femeilor care serveau și purtau carafe cu mied prin mulțime. Octavian stătea într-un colț umbrit, sub un baldachin elegant cu două femei alături – Scribonia și Livia, împreună cu fiul cel mic al Liviei, Tiberiu, ascuns în umbra ei. Scribonia, care arăta obosită și iritată, vorbea puțin și stătea încruntată, dar Livia strălucea, delectându-se cu atenția primită de la stăpânului nostru.

Mai târziu, l-am întrebat pe Amphion ce credea despre eveniment.

— Te referi la petrecerea dată în cinstea Liviei? Una din sprâncene i se arcui în sus. E o pereche bună. Chiar dacă el e cel mai puternic om din Roma, aristocrații îl văd ca un provincial parvenit. Livia, însă, provine dintr-o veche și nobilă familie, a Claudinilor. Dacă se căsătoresc, se vor ajuta unul pe celălalt – el va fi sprijinit de genealogia ei nobilă, iar ea și familia ei vor avea acces la puterea lui.

— Dar... am desenat un abdomen proeminent pe tunica mea, amintindu-i că ambele femei erau însărcinate.

— O, asta, spuse el râzând. Doar un mic impediment, dragă. Așteaptă și vei vedea.

Amphion își cunoștea bine stăpânul. În ziua când Scribonia dădu naștere Iuliei, o fetiță frumoasă, Octavian divorță de ea.

Câteva săptămâni după *depositio barbae,* stăpânul nostru se logodi cu Livia. Un banchet fastuos se dădu în casă în cinstea logodnei și toți oamenii de vază din Roma luară parte la el. Livia avea câțiva robi băieței cunoscuți ca *deliciae*, sau scumpișori, iar ei fugeau de colo-colo, distrând invitații și purtându-se ca niște copii obișnuiți. La un moment dat, i-am întins stăpânului nostru o tavă cu ouă de porumbel când unul dintre micuți observă că Octavian și Livia se tolăneau pe un divan la o masă, în timp ce soțul Liviei și o altă femeie se distrau la o altă masă.

— Ce faceți aici, stăpână? întrebă el, iar vocea lui pițigăiată se auzi cu ușurință peste murmurul general al invitaților. Soțul vostru este acolo.

Am încremenit, cu spatele plecat, cu tava în mână când se făcu liniște în sală. În ochii Liviei licări groaza, iar Octavian păli.

Ascultând parcă de un impuls, mi-am îndepărtat mâna cu care o susțineam pe cea în care țineam tava, iar aceasta căzu zăngănind la pământ, risipind ouăle de porumbel în toate direcțiile.

Musafirii rămaseră gură cască, iar femeile se dădură la o parte din drum pentru a nu-și murdări rochiile, însă dominus se aplecă să mă ajute să adun mizeria de la picioarele sale.

— Fată isteață, murmură el în timp ce se uită în ochii mei și îmi întinse un ou. Foarte isteață, într-adevăr.

Mi-am ascuns zâmbetul și am încuviințat din cap, apoi am adunat restul mâncării pe tavă și i-am lăsat în urmă.

— Chava?

M-am oprit în pragul ușii ce dădea în iatacul Liviei, cu coșul meu de ustensile necesare la moșit în mână.

— Domina?

— Așteptăm un invitat mai târziu. Crezi că te întorci la timp ca să ajuți la servit? Știu că mai sunt și celelalte fete, dar acest invitat pare să aibă o dorință specială să fii tu de față.

Am simțit o atingere ca de gheață pe spate. Oare putea fi...?

— Deci te întorci?

— Nu pot spune, domina. După cum știți, nașterea de copii durează ceva.

— Așa este. Cel mai mic dintre copiii Liviei venise repede și cu atât de puțină suferință, încât tânăra mireasă simțise nevoia să geamă și să țipe *după* nașterea copilului, de parcă nașterea aproape că ar fi omorât-o. După ce văzuse rezultatul – un fiu sănătos și o soție fericită – dominus fusese extrem de încântat de talentul meu de moașă.

Livia se propti în perne și căscă.

— Dacă dominus întreabă unde sunt, spune-i că am decis să dorm ceva mai mult.

Am încuviințat și am ieșit repede din încăpere.

Livia se acomodase în casa stăpânului nostru, eliminând rapid

orice urmă a Scriboniei. Cei doi fii ai Liviei aveau să rămână sub autoritatea tatălui lor până când ajungeau la vârsta majoratului, așa că Tiberius și micuțul Drusus trăiau cu Tiberius Nero, cu toate că ne vizitau adesea. Fiica Scriboniei, Iulia, locuia în gospodăria noastră și doar rareori o vizita pe mama ei.

L-am salutat pe ușier dând din cap și am ieșit pe stradă unde mă întâmpină vântul. Mi-am plecat capul și am pornit repede spre Aventin, picioarele mele îngânând bătăile inimii mele, care deveniseră mai rapide când Livia pomenise de musafirul lor.

Putea fi oare Agripa? Fusese plecat aproape doi ani și în tot acest timp, auzisem multe relatări despre realizările lui ieșite din comun, printre altele faptul că reușise să întărească hotarul de pe Rin și întemeiase o cetate pe care o numise *Comonia Agrippinensis*. Se întorsese de curând acasă pentru a veni în ajutorul lui Octavian, care avea probleme cu Sextus Pompeius, fiul lui Pompei cel Mare. Sextus l-a hărțuit pe Octavian încă din vremea lui Iuliu Cezar, iar Octavian era hotărât să îl îndepărteze. Însă Sextus a devenit un om al mării, iar Octavian era mult mai puțin sigur pe flota sa decât pe oaste.

M-am oprit când un bărbat cu o căruță încărcată până la refuz și-a înjurat catârul pentru că nu era capabil să urnească din loc încărcătura. Voci din casele apropiate îi aruncau vorbe usturătoare omului care îndrăznea să le tulbure liniștea dis-de-dimineață.

Am scuturat din cap și mi-am văzut de drum.

Nașterea a fost din nou una în care copilul a venit cu șezutul înainte, o naștere dificilă care necesita degete abile și bine unse, precum și toată concentrarea mea. Însă mama a fost în extaz când i-am pus fiul plin de viață în brațe, iar tatăl mi-a strecurat doi sesterți pentru osteneala mea.

— Taxa ta, m-a asigurat el, a fost plătită deja.

Sigur că fusese. Dar eu nu vedeam niciodată vreun șfanț.

Mi-am adunat lucrurile, i-am dat câteva instrucțiuni finale mamei și am părăsit locuința lor.

Soarele apunea după dealuri în timp ce mă apropiam de Palatin. M-am gândit să îmi cheltuiesc unul dintre bănuți pentru a-mi cumpăra ceva de băut la o tavernă, unde puteam rămâne să aștept până când Octavian și musafirii lor își încheiaseră cina. Dar oricine

mi-ar fi văzut tunica de roabă ar fi știut că nu aveam ce căuta acolo. Totul putea ajunge la urechile lui Octavian înainte să apuc să îmi termin băutura.

Mi-am văzut de drum.

L-am salutat pe ușier și mi-am lăsat coșul pe o băncuță.

— Dominus este la cină?

— Da. Cina se servește în peristil.

— Ce frumos! Am zâmbit ușurată – puteam ocoli atriumul și să intru în bucătărie. Dacă Agripa se afla în grădină, nu trebuia să îl văd. Dar nu mă puteam abține să nu știu cu siguranță.

— Are musafiri stăpânul? Cine e aici?

Zâmbetul ușierului deveni mai generos.

— Stăpânul Agripa, desigur, și Cecilia Atica.

Am clipit la auzul numelui necunoscut.

— Cine?

— Logodnica lui Agripa. Căsătoria, continuă ușierul grăbit, a fost negociată de Marc Antoniu și va avea loc în această casă. Vești interesante!

Știam că nu eram rezonabilă, dar veștile mă lăsară cu suflarea tăiată. Dintr-un oarecare motiv, mă gândisem că Agripa avea să rămână necăsătorit, dar de ce ar fi făcut-o? Avea douăzeci și patru de ani, era puternic și viril, și fără îndoială își dorea copii. El și Octavian erau apropiați, iar când Octavian se bucură de tânăra lui mireasă, poate că ceva îl făcuse pe Agripa să tânjească după o soție proprie.

I-am oferit ușierului un zâmbet chinuit și am trecut prin atrium, apoi m-am strecurat în umbră și am intrat în casă.

Bucătarii mă salutară cu înclinări tăcute ale capului și nu spuseră nimic când am luat o franzeluță. Nu mâncasem nimic toată ziua, iar pâinea avea să îmi reducă stomacul la tăcere până dormeam. Am ieșit pe verandă și m-am ascuns după un stâlp, întrebându-mă dacă reușeam să îi aud pe invitații care cinau în mijlocul grădinii...

Am auzit râsul intens al lui Octavian, urmat de murmurul ușor al femeilor. Apoi Agripa spuse ceva, iar Octavian răspunse ridicându-se în picioare – am văzut licărul părului său în lumina torțelor.

— Pentru căsătorie! spuse, ridicându-și pocalul. Zeii să te binecuvânteze cu rodnicie!

Am plecat privirea și am clipit repede, alungându-mi lacrimile. Eram epuizată. Nu plângeam; lacrimile erau pur și simplu sentimentele mele care dădeau pe din afară, un exces emoțional după o lungă zi.

— Chava! Mi-am ridicat privirea, surprinsă să îl aud pe dominus chemându-mă pe nume. Vino imediat încoace.

Din nou, am clipit repede, risipind lacrimile din ochi și, neavând unde să o pun, am aruncat pâinea peste umăr. Am pășit spre cele două divane unde cinau, în mijlocul grădinii, și am refuzat hotărâtă să îmi ridic privirea spre locul unde se odihneau Agripa și logodnica lui.

— Dominus?

— M-am gândit că ești tu, spuse Octavian, zâmbind. Agripa se va căsători cu această minunată tânără. Și pentru că Agripa este cel mai scump prieten al meu de pe pământ, îi dau cel mai prețios dar de nuntă: pe tine.

Un fior de șoc îmi trecu prin tot trupul, gâdilindu-mi degetele și lăsându-mă cu capul vâjâind. Incapabilă să cred ce auzisem, mi-am încălcat hotărârea și l-am privit pe Agripa, care părea la fel de șocat și îngrozit ca mine.

— Octavian, dar nu trebuie...

— Ba sigur că trebuie, pentru că ce alt dar mai bun ți-aș putea da? Știu că ți-e dragă fata asta, și venitul ei va asigura tunici și stole pentru proaspăta ta mireasă. O să ți-o trimit după nuntă.

Privirea mea alunecă spre cea care urma să fie mireasă, și mirarea m-a cuprins din nou. Această Cecilia nu era o femeie – era o copilă adolescentă, cel mult. Cu pieptul plat și subțire, obrajii îi erau încă rotunzi, păstrând încă urmele copilăriei...

Se căsătorea cu un copil.

Cumva, am reușit să rămân în picioare, apoi am murmurat ceva – nu reușesc să îmi amintesc ce anume – și m-am retras cu spatele, făcându-mă nevăzută printre palmierii ce înconjurau grădina. Am reușit să ajung în iatacul de la subsol unde dormeau femeile, apoi m-am prăbușit pe pat, prea ostenită ca să mai pot plânge.

Cum aveam să pot trăi cu bărbatul pe care îl iubeam în timp ce el era căsătorit cu alta? Trebuia să îmi stăpânesc sentimentele pe care le nutream pentru el, trebuia să le înăbuș, să le transform în ură. Pentru

că deși romanii nu aveau nicio problemă în a-și iubi roabele și a-și tolera nevestele, eu nu aveam să fiu capabilă de una ca asta.

Mi-am închis ochii și am încercat să îmi aduc aminte de fața lui Yosef, însă trecuse prea mult timp de atunci. Nasul se tot lungea, ochii erau tot mai strălucitori, iar bărbia și fața insistau să rămână rase. Fiecare față pe care încercam să o reproduc era în final fața lui Agripa.

— Adonai? am rostit în șoaptă numele sfânt în perna mea, mi-am închis ochii și mi-am cercetat amintirile cu disperare. Exista oare vreun nume al lui Dumnezeu care să însemne *ușă*? Pentru că mai mult ca oricând, aveam nevoie ca HaShem să îmi ofere o cale de scăpare.

În dimineața nunții lui Agripa m-am trezit devreme, mi-am adunat puținele posesiuni într-un coș, apoi am îmbrăcat o tunică curată. După ceremonie, aveam să însoțesc alaiul de nuntă la locuința lui Agripa, unde trebuia să găsesc cumva o cale să mă integrez în noua familie și în rândul robilor lui.

Mirele sosi primul și rămase împreună cu Octavian în timp ce robii serveau musafirii cu limonadă și vin. În cele din urmă, se ivi și mireasa în ușă, însoțită de tatăl ei, Titus Pomponius Aticus. Tânăra fată își adunase tot părul sub o plasă sângerie și purta o tunică lungă, prinsă în talie cu un brâu înnodat cu tradiționalul nod herculean, pe care soțul ei trebuia să îl deznoade. Un văl portocaliu, purtat peste o coroniță de verbine și măghiran dulce, îi acoperea cea mai mare parte a feței, dar îi lăsa la vedere zâmbetul fermecător.

Cum urma să plec cu mireasa și mirele, nu mă așteptam să mi se ceară să slujesc la nuntă. Trebuia să mă duc să mă plimb, dar nu mă puteam abține – trebuia să privesc. Așa că am luat o tavă cu dulciuri din bucătărie și m-am amestecat printre invitați, stând cu urechile ciulite ca să aud bârfele. De îndată ce au ajuns toți, un preot al lui Isis păși spre un altar din grădină și aduse jertfă un miel. Musafirii ovaționară când sângele stropi pietrele de sub altar, apoi cei doi se întoarseră unul spre celălalt.

Cecilia Atica își puse mâinile într-ale lui Agripa și spuse:

— *Ubi tu es Gaius, ego Gaia.*

Unde ești tu Gaius, eu sunt Gaia.

Mi-am închis ochii atunci când durerea mi-a străpuns inima. Cât de des m-am trezit dorindu-mi să îi pot spune eu acele cuvinte! Dar nu îmi era dat – nu avea să îmi fie niciodată.

Musafirii strigară:

— *Feliciter!* – Felicitări! – în timp ce mulțimea se revărsă din casă și ieși pe stradă. Distanța dintre casa lui Octavian și cea a lui Agripa nu era mare, așa că am rămas în spatele mulțimii în timp ce aceștia escortau cuplul în noua lor casă. Cântăreți la flaut conduceau alaiul, urmați de cei ce purtau torțele, cu toate că erau ceasurile amiezii. Doi băieți o țineau pe Cecilia de mâini și o conduseră până în pragul casei lui Agripa.

Cu ochii înlăcrimați, am studiat casa lui Agripa. Ușa de un albastru deschis fusese ornată cu flori, iar Cecilia se opri înainte să intre. Ca parte a ritualului tradițional, ea îngenunche pentru a trece un fir de lână între cei doi stâlpi ai ușii, apoi îi acoperi cu untură, un simbol al belșugului. Râzând, Agripa își ridică mireasa și o purtă peste prag, pentru că o mireasă care se împiedică ar fi fost un semn de rău augur. Au fost urmați de cele trei domnișoare de onoare ale Ceciliei, care purtau simbolurile păcii domestice: o furcă de tors, un fus și un ghem de ață.

În timp ce nuntașii îi urmau pe mire și pe mireasă în casă, eu am rămas în curtea exterioară. Știam ce avea să se întâmple în continuare. După ce aveau să cânte o serie de cântece deochiate, mireasa avea să fie condusă în patul nupțial, unde Agripa avea să îi scoată mantia de mireasă și avea să îi dezlege nodul herculean. Acela avea să fie semnalul pentru nuntași să se retragă și să încuie ușa în urma lor.

M-am așezat pe o băncuță de piatră și mi-am încrucișat brațele, refuzând să mai vărs vreo lacrimă. Ce aș fi putut face în fața inevitabilului? Cum îmi puteam îngădui să mă las distrasă de la obiectivele mele? Fiecare minut pe care îl petreceam gândindu-mă sau visând la Agripa erau minute în care nu mă gândeam la moșit sau la reîntoarcerea în Alexandria.

Mai mult chiar, tânjeam să merg acasă. Îmi doream să fiu cu tata, dacă mai trăia. Aveam nevoie de el.

Evenimentele zilei îmi aduseră aminte cu putere că la Roma nu aveam să mă simt niciodată acasă.

Capitolul 25

Egiptenii din vechime își îngropau morții cu sute de *ushabti*, niște figurine micuțe care ilustrau slujitorii care întrețineau focul, plantau, coceau, săpau, găteau, cumpărau și care făceau orice altă muncă imaginabilă. Egiptenii îi numeau „răspunzătorii", pentru că ei aveau să fie cei care să răspundă la chemarea celor morți în viața de dincolo și aveau să facă toate câte erau de făcut. Ushabti nu aveau sentimente, gânduri sau vieți proprii, ci existau doar pentru a sluji.

Munceam pentru Agripa și Cecilia cât puteam de bine, cu toate că adesea mă simțeam ca un ushabti.

Luni de zile după ce am intrat în gospodăria lui Agripa, mi-am dat seama că Octavian îmi făcuse un mare deserviciu: venitul meu ca moașă ar fi trebuit să mă însoțească în casa noului meu stăpân. Însă Octavian, care nu avea nicio nevoie de bani, uitase de veniturile mele, ceea ce însemna că nu strânsesem niciun bănuț pentru a-mi câștiga libertatea cât fusesem în slujba lui. Aș fi putut să îi cer lui Agripa să îi aducă aminte, dar știam că el nu ar fi dorit să pară sărac în ochii lui Octavian.

Așa că am tăcut.

La un an după căsătoria lui Agripa, o adunare a poporului roman a votat decizia de a-i cumpăra lui Octavian o casă. Cu un grant primit de la senat, Octavian și Livia au părăsit casa Atiei și au cumpărat un grup de case din apropierea locului despre care se spunea că fusese locuința lui Romulus, unul dintre fondatorii Romei. În timp ce Octavian se întâlnea cu arhitecții pentru a transforma casa într-o gospodărie mai mare, Livia muncea neobosit pentru a se asigura că noua lor casă reflecta măreția și puterea soțului ei

Trudeam în tăcere în casa lui Agripa, slujind-o pe soția lui când el era permanent plecat în tot felul de misiuni militare, prefăcându-mă că nu îmi păsa de el când era în Roma. Și mă grăbeam să mă duc să ajut la nașterea copiilor oriunde eram chemată.

Odată am fost uluită să descopăr că moșesc un copil dintr-o familie de evrei. Veniseră din Iudeea și, în timp ce mama era în durerile nașterii, sora femeii însărcinate mi-a spus de ce se mutaseră la Roma.

— A trebuit să plecăm, spuse ea, ținând-o pe sora ei de mână în timp ce femeia sufla greu. Bărbatul de pe tron nici măcar nu e evreu. El se trage din Esau, nu din Israel, și pretinde că ține legea noastră și vorbește despre reconstruirea Templului. Dar nimeni nu se lasă prostit; nu vrea altceva decât putere și bogăție.

— Am un frate și un prieten în Iudeea. Am coborât vocea. Nu am auzit nimic de ei de ani de zile, dar mă rog pentru siguranța lor.

Femeia ridică o sprânceană.

— Cum îi cheamă?

— Așer, fiul lui Daniel din Alexandria, am spus. Și Yosef, fiul lui Avraam măcelarul. Nu știu unde trăiesc acum.

Ea scutură din cap.

— Așer e un nume obișnuit, la fel și Yosef. Dar dacă se închină lui HaShem, cu siguranță sunt distruși de starea actuală a Ierusalimului.

— De ce?

Femeia scutură din cap.

— Am avut o speranță până de curând. Aristobul, un adevărat fiu al lui Israel, a fost numit mare preot. Inimile noastre s-au bucurat și au crezut că un om dintr-o familie preoțească de seamă avea să ne reprezinte în sfârșit în fața lui HaShem, dar ovațiile și aprobarea

noastră l-au făcut pe Irod să fie gelos. Câteva zile mai târziu, Aristobul a fost înecat în iazurile cu pești ale împăratului. Irod a spus că a fost un accident, dar știm cu toții că Aristobul a fost ucis. Mama preotului chiar a făcut apel la Cleopatra, cerând să vorbească cu Marc Antoniu...

— Cleopatra e implicată în Iudeea?

— Marc Antoniu este, spuse femeia, încruntându-se. L-a implorat pe Antoniu să îl pedepsească pe Irod pentru uciderea marelui preot, însă nu cred că se va întâmpla ceva. Irod va da mită pentru a-și spăla numele.

În timp ce un nou val de durere se potoli și femeia care năștea se relaxă, am făcut semn unei roabe să întoarcă clepsidra ca să înregistrăm timpul. Durerile erau mai dese acum. Totuși, mai era ceva timp până venea copilul.

Mi-am îndreptat din nou atenția spre sora femeii.

— Îmi pare rău că lucrurile stau atât de rău în Iudeea. Tata a fost întotdeauna dornic să primească vești de la Ierusalim – aștepta mereu să audă despre Mesia.

— Nu văd cum ar putea veni Mesia, spuse femeia, începând să plângă privind în gol o viziune pe care eu nu o puteam desluși. Trebuie să vină prin linia împărătească a lui David, dar cum ar putea, când fiii lui Esau sunt pe tron? Iar dacă El nu vine, cine ne va izbăvi? O lacrimă i se prelinse de pe gene și îi alunecă pe obraz. De asta a venit familia mea la Roma. HaShem îl va trimite pe Mesia al Său, dar El nu va veni curând. Nu în timpul vieții noastre. Nu acum.

Nu aveam niciun răspuns pentru ea și nicio speranță pe care să i-o pot da. Din nou, m-am gândit la tata și îmi veni să plâng.

Adesea îmi venea greu să înțeleg popoarele printre care trăiam noi, evreii – egiptenii, grecii și romanii se credeau împărații pământului, când toți cei care Îl urmau pe HaShem știau că Adonai stăpânea peste toate lucrările oamenilor. El îi arătase profetului Daniel o viziune cu o statuie reprezentând împărățiile lumii. Daniel scrisese că o piatră mare, neatinsă de mâna omului avea să lovească statuia și avea să umple întregul pământ.

În dezbaterile lor cu privire la semnificația viziunii lui Daniel, tata și studenții lui căzuseră de acord într-o privință: într-o zi, HaShem

avea să distrugă împărățiile lumii și să le înlocuiască cu propria Lui Împărăție.

Când treceam prin zona Palatinului, mă opream ocazional la casa lui Octavian pentru a-mi vizita prietenii și a vedea ce se mai alesese de casă. De la Amphion am aflat că Agripa luase sub controlul său flota navală a lui Octavian și ajutase la înfrângerea lui Sextus Pompeius pe mare.

— A construit un port secret, îmi explică Amphion, adică a săpat un canal ce unește un lac, la unul din capete, și cu marea, la celălalt capăt. De asemenea, a inventat o armă pe care marinarii o pot folosi direct de pe punte pentru a se agăța de un vas aflat în apropiere, apoi să îl tragă mai aproape pentru a reuși să urce la bordul acestuia. Își înclină capul și mă privi mirată. Nu știi asta? Tu nu vorbești cu stăpânul tău?

Mi-am întors privirea pentru a-mi ascunde roșeața ce îmi cuprinse obrajii.

— Agripa nu vorbește despre activitatea lui. Iar când o face, vorbește cu soția lui.

Amphion ridică din umeri.

— Oricum, dominus e bine. A fost implicat în războaie în ultima vreme, dar în sfârșit a reușit să îl înfrângă pe Pompei. Se pare că în sfârșit este pace în Roma. Să dăinuie cât mai mult.

— Că veni vorba, am spus, ce știri mai ai despre Marc Antoniu și Cleopatra?

Bătrânul ridică o sprânceană.

— Antoniu a fost plecat, a luptat cu parții, spuse, așa că a lăsat-o pe împărăteasă și pe gemeni ca să meargă pe câmpul de luptă.

Am rămas cu gura căscată.

— Cleopatra are gemeni?

— Mda. Alexandru Helios, Soarele și Cleopatra Selena, Luna. Probabil că au deja vreo 2 ani. Până acum, cred că Antoniu a terminat cu parții, așa că ne așteptăm să se întoarcă la Cleopatra.

— Nu la soția lui? Mă gândeam la Octavia, care aștepta cu răbdare un soț care probabil nu avea să se mai întoarcă la Roma. Nu cred că Octavian e mulțumit de situația asta.

— Nu-i place nici de fiul cel mare al Cleopatrei, Ptolemeu

al XV-lea Cezar. Băiatul are aproape unsprezece ani și ar putea produce tulburare, nu peste mult timp.

Amphion nu trebuia să îmi spună mai multe. Octavian își clădise puterea pe faptul că era fiul adoptat al lui Iuliu Cezar, însă un fiu biologic al lui Cezar trăia în Egipt.

Experiența mă învățase deja că două capete nu puteau purta o coroană.

După ce-l învinseseră pe Sextus Pompeius, Octavian și Agripa veniră acasă și își îndreptară atenția de la război la cum puteau îmbunătăți Roma. Octavian îl numi pe Agripa edil, o poziție care îi permitea lui Agripa să își folosească iscusința pentru a pune la punct infrastructura orașului. Conversația pe care o avusesem cu Amphion mă convinsese că ar fi trebuit să acord mai multă atenție muncii stăpânului meu. Dar de vreme ce Agripa nu vorbea niciodată despre asta, a trebuit să învăț să îi întreb pe alții. Din fericire, Amphion era un reporter ambulant. Adesea îl chemam să mă însoțească la o plimbare. Eu îi arătam știrile desenate pe zidurile clădirilor pe lângă care treceam, iar Amphion îmi explica tot ce se cuvenea să ajungă la urechea unei femei. Atunci când artizanii orașului nu ofereau decât un indiciu dintr-o poveste, Amphion îmi oferea restul detaliilor.

Am aflat că Agripa nu doar reorganizase și restructurase sistemul de furnizare a apei în oraș, dar de asemenea dăduse porunca de a construi noi apeducte pentru a aduce mai multă apă într-un oraș însetat. Construise cinci sute de fântâni și băi publice luxuriante. Distribuise ulei de măsline și sare celor săraci și aranjase ca băile din Roma să fie gratuite tuturor, robilor și oamenilor liberi, câteva zile pe an. Șomajul fusese o problemă serioasă printre cei săraci, însă programele de construcție ale lui Agripa asiguraseră noi locuri de muncă și noi activități publice care veniseră în ajutorul întregului oraș.

Când am aflat despre succesul lui Agripa, am simțit o mare plăcere. De-a lungul anilor cât am lucrat în casa lui, sentimentele mele pentru el s-au liniștit – în parte, pentru că nu se afla la Roma decât arareori, și apoi ajunsesem să o îndrăgesc pe soția lui. Cecilia fusese bine protejată

în copilărie și continua să fie răsfățată și protejată în gospodăria soțului ei. Îmi plăcea de ea, la fel cum poate mi-ar fi plăcut de-un cățeluș adorabil, dar în același timp îmi făceam griji pentru ea. Cum avea să supraviețuiască dacă dintr-un motiv oarecare viața ei s-ar fi schimbat? M-am gândit la proscriere, ceea ce se întâmpla atunci când vânturile politice se schimbau peste noapte și multe familii nobile își părăseau confortul și se trezește fără locuință, sărăciți și însemnați pe lista neagră a crimei. Putea Cecilia Atica supraviețui unei asemenea schimbări?

În al patrulea an al căsniciei lor, Cecilia Atica rămase însărcinată. Agripa mi-a cerut să am grijă de sarcina soției lui. Și asta am făcut, petrecând timp cu ea zi de zi pentru a-i evalua starea emoțională și de sănătate. Spre surprinderea mea, am descoperit că Cecilia era o tânără foarte educată. Citea mult și mi-a împărtășit câteva dintre sulurile ei preferate. Mișcată de faptul că domina se gândea la mine ca la o persoană și nu ca la o roabă, inima mea s-a înduioșat cu privire la ea.

Într-o dimineață m-am dus să o văd chiar în timp ce dejuna. Era în lună avansată de sarcină și, cu toate că nu mă alăturam ritualurilor pe care le întreprindea pentru a afla sexul copilului, mi-a spus că avea să nască o fetiță.

— O voi numi Vipsania, spuse ea. Vipsania Agripina. Cred că are un sunet melodios – nu crezi?

— Ba da. I-am oferit un zâmbet sincer. Și cum vă simțiți? Nu aveți dureri de spate? Sângerări?

— Nu, și nu, spuse ea ușor. Și mă bucur atât de mult că ai trecut pe aici. Am ceva pentru tine. Un dar.

Am clipit, atât de uluită că am rămas fără grai. *Un dar?* Pentru o roabă?

— L-am întrebat pe Agripa dacă ar trebui să dau curs impulsului meu, și el m-a încurajat, spuse ea când scoase un obiect de sub divanul ei. Desigur, când l-am văzut, m-am gândit la tine.

Îmi întinse obiectul și zâmbi când am desfăcut încet învelitoarea lui din lână și am lăsat-o să cadă. Un sul.

— Mulțumesc. Ador să citesc. Sunt convinsă că mă voi bucura de scriere, indiferent cine...

— Mai uită-te odată, spuse ea, iar vocea ei tânără se îmblânzi. Te rog.

Am deschis sulul și am citit primul rând. *Septuaginta.* Sfintele Scrieri. Sfântul Cuvânt al lui HaShem. De ani de zile trăiam din amintiri, dar iată aici Cuvântul cu care mă puteam hrăni ori de câte ori doream.

— Mulțumesc, am spus în șoaptă, aproape copleșită de recunoștință. Clipind repede, pentru a-mi alunga lacrimile, mi-am ridicat privirea și am văzut grija plină de dulceață ce îi strălucea pe fața ovală.

— Știu că ești evreică, spuse ea, oferindu-mi un zâmbet sfios. Știu că trebuie să îți fie tare dor de casă. Așa că m-am întrebat ce ți-aș putea dărui pentru a-ți mulțumi pentru felul în care și tu m-ai mângâiat pe mine.

— Domina, nu fac decât ce ar trebui să facă o moașă...

— Trebuie să știi cât de îngrozită am fost că voi avea un copil. Cu toate că m-am prefăcut curajoasă de dragul soțului meu, uneori mă întreb dacă sunt destul de puternică să fac asta. Mă trezesc îngrijorată, dar ori de câte ori o fac, ești întotdeauna aici să îmi spui că e bine ce fac. M-a întărit atât de mult ceea ce faci... am vrut să știi asta.

S-a ridicat și se clătină ușor când se întinse să se țină de tăblia mesei.

— Domina, vă simțiți bine?

— Sunt doar puțin ametită. Încercă să zâmbească, dar sfârși printr-o grimasă când își duse mâna la spate. Mă doare. Spatele. Înseamnă ceva asta?

— Poate că da. Am prins-o ușor de braț și am ținut-o bine în timp ce se îndepărta de divan. Lăsați-mă să vă conduc în pat și să vedem dacă vine bebelușul.

Am zâmbit, dar zâmbetul mi se stinse când am privit în jos și am văzut sânge pe tunica ei, în partea din față.

După ce am aruncat o privire între picioarele stăpânei mele, mi-am dat seama că nu era în travaliu. Ceva se întâmplase, ceva grav, dar intrarea în pântecul ei nu începuse să se deschidă, iar durerea ei nu era sporadică, ci continuă.

Sângele continua să curgă. Iar viața era în sânge, așa că cu cât curgea mai mult, cu atât viața ei se stingea.

I-am spus că aveam nevoie de apă curată, apoi m-am strecurat afară din încăpere, l-am chemat pe vilicus, un rob numit Lucius. Cred că a simțit disperarea din vocea mea, pentru că a apărut imediat, cu ochii mari și sprâncenele arcuite în sus.

— M-ai chemat?

— Știi cum să îl găsești pe dominus?

Lucius se încruntă.

— E plecat cu Octavian.

— Putem trimite un sol? Mi-am coborât vocea. Stăpâna e grav bolnavă. Mă tem că va muri.

Maxilarul lui Lucius începu să tremure.

— Voi trimite un sol la casa lui Octavian. Voi...

Țipătul agonizant al stăpânei îi întrerupse vorbele, iar Lucius arătă spre iatacul doamnei.

— Du-te la ea! O să îl găsesc pe stăpân.

M-am întors în iatacul stăpânei, apoi am ezitat.

— Adonai. I-am înălțat numele în rugăciune pentru că nu aveam la cine altul să mă duc. Arată-mi ce să fac.

Am căutat să-mi amintesc orice referință cu privire la sângerarea profundă din pântec, dar mintea mea se întoarse în schimb la cina de Sabat, când tata ridicase copia lui din Septuaginta și citise un psalm: În mâinile *Tale îmi încredințez sufletul. Tu m-ai izbăvit, Adonai, Dumnezeul adevărului.*

HaShem onora sinceritatea, așa că asta aveam să îi ofer dominei. Mi-am îndreptat umerii și m-am întors la stăpâna mea, gata să îi dau veștile rele.

— Chava? În ciuda temerilor ei, vocea îi rămânea blândă.

M-am așezat pe marginea patului ei și am luat-o de mână.

— Cred că pântecul dumneavoastră s-a răsucit. Copilul va muri dacă nu îl scoatem, dar trupul dumneavoastră nu e gata să lase copilul să iasă.

Ochii mari ai Ceciliei se făcură și mai mari la primirea acestei vești, iar mâna ei subțire se încordă și mai tare în jurul degetelor mele.

— Trebuie să o salvezi pe fiica mea.

— Domina – i-am acoperit mâna cu a mea – nu pot promite că acest copil va trăi. Și deja ați pierdut mult sânge.

Ea scutură din cap.

— Copilul acesta va fi fiica lui Agripa și va fi urmașa marelui Cicero. Viața ei e mai de preț decât a mea.

— Stăpână... mi-am întărit vocea. Pliniu cel Bătrân spune că pot salva copilul dacă vă tai pântecul și scot repede copilul afară. Dar tehnica aceasta se folosește doar la femeile care au murit deja.

Ea-și ridică privirea, cu ochii strălucind puternic.

— Voi muri?

Nu o puteam minți.

— Adonai să Se îndure... vocea mi se frânse. Dar da, veți muri.

Ea oftă, își ridică tunica, lăsându-și pântecul voluminos la lumină. Atunci taie-mi pântecul. Salvează-mi copilul.

Am rămas privind-o, uluită de curajul ei. Încă nu întâlnisem femeie romană care să își dea viața pentru copilul ei. Într-o societate unde copiii erau adesea abandonați pentru că nu erau convenabili, pentru că aveau părul roșu, pentru că erau fetițe sau pentru că aveau vreo calitate nedorită, viețile nou-născuților nu prea aveau valoare.

— Ascultă-mă. Cecilia își încleștă maxilarele și rosti cu greu vorbele printre dinți. Eliberează copilul! Nu te mai gândi la mine, gândește-te la copil. Spune-i lui Agripa că a fost decizia mea, și numai a mea.

Teama îmi sugruma gâtlejul, împiedicându-mă să vorbesc. Am înfruntat privirea dominei și am scos un cuțit cu lamă scurtă pe care îl foloseam în mod obișnuit pentru a tăia cordonul ombilical. L-am ținut deasupra pântecului dezgolit, apoi am introdus vârful lui în partea cea mai înaltă a abdomenului. Mâinile Ceciliei strânseră cearșaful de pânză de sub ea, iar printre dinții strânși își înăbuși un țipăt.

Lama nu era foarte ascuțită și nu trecu cu ușurință prin straturile de piele, grăsime și mușchi. Nu aveam timp să trimit vreun rob după un cuțit mai ascuțit, așa că am continuat să tai, mișcându-l înainte și înapoi, până când reușii să fac o deschidere cât un lat de palmă. Mi-am strecurat două degete înăuntru, asigurându-mă că trecusem și de peretele uterin. Când am simțit un picioruș prin sacul în care se găsea copilul, am știut că treaba mea era aproape făcută.

Am luat din nou lama și i-am aruncat stăpânei o privire prin care îmi ceream scuze.

— Îmi pare atât de rău, am spus, introducând vârful cuțitului încă o dată în despicătură pentru a înțepa punga cu apă. Încă puțin.

Înțepătura fu urmată instantaneu de revărsarea fluidului peste degetele mele. Am tras adânc aer în piept, m-am pregătit pentru țipătul stăpânei și mi-am strecurat degetele în interiorul despicăturii și am lărgit-o ușor. Mi-am introdus mâna dreaptă și am căutat după capul copilului, apoi l-am apucat de trunchi și l-am scos afară.

Copilul palid din interiorul sacului plutea în lichidul sângeriu. Ținând nou-născutul cu ambele mâini, am tras cu dinții de sacul vitelin pentru a-l deschide mai mult și am îndepărtat membranele. Am adus copilul la lumina ce se revărsa prin ușă, sperând să văd prima respirație a copilului.

— Ea... Ea...?

Am șters mucusul de pe fața și nasul copilului. Apoi, la fel cum Elisei suflase viață în fiul femeii sunamite, mi-am lipit gura de nasul și buzele copilului. Am suflat ușor și am simțit cum se înalță pieptul micuț. Când mi-am ridicat capul, copilul își întoarse încet capul și țipă.

Cumva, Cecilia Atica găsi puterea de a-și întinde brațele. I-am pus fetița micuță în mâini, încă legată de sacul vitelin. Cu fața palidă în timp ce își privea copilașul, după o clipă se prăbuși înapoi pe perne și îmi ceru să îi pun fiica la picioarele lui Agripa.

— Știu... că pot avea încredere în tine, spuse ea, cu vocea abia auzită. Și... spune-i lui Agripa rămas-bun.

Luă o ultimă gură de aer în timp ce curățam și înfășam copila nou-născută. Am întins bebelușul minuscul în brațele slujnicei Ceciliei care plângea și i-am spus să găsească imediat o doică. Apoi am închis ochii dominei și am cerut unui alt slujitor să îl găsească pe vilicus. Aveam un copil de care trebuia să mă îngrijesc, iar el avea de pregătit o înmormântare.

Uneori, când mă uit la stăpânul meu, mă întreb dacă umerii lui largi obosesc vreodată sub poverile pe care le duce. A fost zguduit de

moartea tinerei sale soții, dar pentru că era un adevărat războinic, nu a plâns. M-am temut că avea să mă învinovățească. În schimb, a fost uluit cum a reușit să supraviețuiască micuța lui fată unei nașteri atât de violente.

— Îmi încape într-o mână, spuse el când am pus-o la picioarele lui, și nu aș putea-o accepta dacă nu ai fi tu aici.

Am înghițit cu greu nodul din gât.

— Soția ta a dorit să o numești Vipsiana Agripina, am spus când el s-a aplecat și a ridicat-o, recunoscând-o oficial ca fiind a lui. Știu că se obișnuiește să aștepți până în ziua a opta pentru a da nume unei fete...

— Va fi așa cum a dorit Cecilia. Agripa privi copilul mărunțel cu o expresie înmărmurită pe față. Crezi că are nasul meu?

M-am apropiat și am zâmbit.

— Aș spune că da. Dar timpul ne va spune mai mult.

Acum Agripina avea zece zile și devenea tot mai puternică cu fiecare zi. Tatăl ei cumpără o roabă grecoaică pentru a îngriji copilul și, cu toate că femeia era deja devotată copilei, eu tot simțeam o anumită răspundere față de ea. Dar dacă se întâmpla ceva cu mine, eram sigură că doica avea să rămână alături de Agripina până când ea avea să se facă mare. Am întâlnit mulți robi care erau la fel de devotați copiilor stăpânilor lor așa cum ar fi fost față de propriii copii.

Mă plimbam prin peristil, cu copilul scâncind pe umăr, când intră Agripa în grădină.

— Octavian e pe drum, spuse el, îngândurat. E supărat.

M-am oprit.

— S-a întâmplat ceva în gospodăria lui sau la Roma?

— Roma. Dă copilul doicii, spuse Agripa. Apoi pregătește vinul, ca să fii în preajmă când stăm de vorbă. O cunoști pe Cleopatra, așa că părerea ta ne va fi de folos.

— Ce a făcut?

Agripa nu răspunse, ci auzind că sosise cineva, se răsuci pe călcâie și porni spre partea din față a casei.

Am dat copila doicii, apoi m-am dus în bucătărie să pregătesc tava. Pe când m-am întors în peristil, Agripa luase loc pe un divan la masă în timp ce Octavian umbla dintr-o parte în alta cu un sul deschis în mâini.

Iar alexandrinii s-au îmbulzit la festival, citi el.
Plini de entuziasm și cu osanale gălăgioase,
În greacă, în egipteană și unii în evreiește,
Fermecați de spectacolul minunat –
Cu toate că știau desigur ce costau toate acestea,
Ce vorbe goale sunt de fapt, toate ăste imperii.

— Ha! Octavian lăsă sulul și îl privi pătimaș pe Agripa. Poetul a spus-o drept – vorbe goale! Pe toți zeii, vorbele sunt de prisos! De această dată Antoniu și amanta lui au depășit orice limită.

Am pus tava pe masă și am început să torn vin în pocale.

Agripa își drese glasul.

— Și cum au numit această ceremonie?

— Donațiile Alexandriei, răspunse Octavian cu vocea răgușită. Ținută în marele gimnaziu al orașului, nici mai mult, nici mai puțin. Un baldachin din argint cu două tronuri din aur, unul pentru Antoniu, înveșmântat ca Dionisos, și unul pentru Cleopatra, înveșmântată ca Isis. Bastardul a fost și el acolo – Cezarion, acum de treisprezece ani, coregent al Cleopatrei. Și să nu îi uităm pe cei trei micuți – și copiii lui Antoniu erau sub baldachin, așezați la picioarele părinților lor.

— Sunt convins, spuse Agripa, că a fost un spectacol strălucit.

— Poți să fii sigur, răspunse Octavian, dacă e să ne gândim la obsesia femeii ăsteia pentru extravaganță. Dar după o serie de ritualuri, Antoniu l-a proclamat pe Cezarion ca fiu legitim al lui Iuliu Cezar, pentru că Cleopatra s-a căsătorit cu Cezar. Nu a pomenit faptul că niciun roman nu s-ar căsători vreodată cu un străin.

— Și care a fost scopul acestui eveniment? Agripa, practic ca întotdeauna, trecea direct la miezul problemei. Care crezi că sunt intențiile lui Antoniu?

— I-a copleșit pe Cleopatra și pe copii cu teritorii – teritorii romane, să ne înțelegem. Alexandru a primit Armenia, Mezia și toate ținuturile aflate la răsărit, până tocmai în India. Ptolemeu Filadelfius, ultimul născut, a fost numit împărat peste toate teritoriile siriene și toate imperiile din Asia Mică. Cleopatra Selena a primit Cirena și insula Creta. Antoniu l-a declarat pe Cezarion împărat al împăraților și pe Celopatra împărăteasa împăraților.

Agripa ridică ambele sprâncene și își întoarse privirea spre mine. După ce m-am asigurat că atenția lui Octavian era îndreptată în altă direcție, am pus două pocale cu vin pe masă și m-am retras în umbră.

— Prin urmare, repetă Agripa, care crezi că sunt intențiile lui Antoniu? Chiar intenționa să le dea acele teritorii copiilor?

— Sigur că nu. Octavian se opri din mers și se așeză, cu brațele încrucișate, pe un scaun. Să aibă oare atâta îndrăzneală încât să spere că ne uzurpă? Poate că s-ar înscăuna pe sine împărat și pe Cleopatra împărătească...

— Nu cred, spuse Agripa. Dacă aceasta ar fi fost intenția lui, poate că ar fi dat unuia dintre copii chiar dreptul asupra Romei.

— Nu asta a făcut când l-a declarat pe Cezarion urmașul legitim al lui Cezar?

— Poate că da, spuse Agripa, privindu-mă. Ceremonia nu a fost decât un gest simbolic, un mod de a uni oamenii din spatele lui cu Cleopatra. După cum spunea poetul, titlurile nu au fost decât vorbe goale.

Am încuviințat din cap, fiind de acord cu teoria lui Agripa. Desigur, Cleopatra construia o iluzie. Își dorea să obțină sprijinul poporului ei, și ce mod mai bun să o facă decât demonstrând că dinastia ei avea să dăinuie ani de zile?

Octavian își plecă privirea și oftă.

— Sunt vorbe goale *acum*. Însă această vrăjmășie dintre mine și Antoniu e tot mai mare pe an ce trece. Știe cum să îmi submineze credibilitatea. E un șarpe periculos și subtil.

— Nu e întotdeauna subtil, îi reaminti Agripa. Antoniu e un fanfaron lăudăros, mai ales când bea. Foarte probabil va face o greșeală.

Ca la un semn, Octavian își zări pocalul și îl ridică, stingându-și setea sorbind cu nesaț din el.

— Îmi trimite epistole, spuse el, uitându-și bunele maniere când se șterse la gură cu mâneca. I-am scris și l-am mustrat că uită atât de ușor de Octavia. Mi-a răspuns și a întrebat dacă eu i-am fost vreodată necredincios Liviei.

Agripa ridică o sprânceană, dar nu spuse nimic. Nu aveam nevoie de explicații; știam că puțini romani erau credincioși nevestelor lor.

— Știi, murmură Agripa, oamenii nu și-au revenit încă după ultimul război civil.

— Știu. Octavian se prăbuși pe divanul său. Nu vreau război, dar nu pot îngădui ca acest impas să mai continue multă vreme. Antoniu și Cleopatra și-au amplasat deja legiuni în Grecia. Ne vor ataca în curând.

— Când o vor face, ne vom apăra, răspunse Agripa. Dar nu îi putem declara război lui Antoniu. Este un erou în ochii multora și e roman pe deasupra. Dacă pornești război împotriva lui, oamenii nu vor vedea în asta decât o repunere în scenă a războiului dintre Cezar și Pompei.

Octavian își plecă privirea vreme îndelungată, apoi își ridică fruntea și zâmbi.

— Ai dreptate, ca întotdeauna. Așa că nu îi vom declara război lui Antoniu. Vom declara război Cleopatrei.

A doua zi, Octavian se duse la Templul Belonei, zeița războiului. În fața templului se afla o fâșie de pământ cunoscut ca teritoriu străin. Pe acea bucată de pământ era înălțată o mică *columna bellica,* sau columnă a războiului. Preoții Belonei aduseră jertfă un porc, adunară sângele și îl turnară peste mai multe sulițe. Acestea au fost apoi aruncate pe pământul străin.

Când ceremonia se încheie, Octavian se îndepărtă, după ce declarase în mod oficial război Egiptului.

Capitolul 26

Actium, un promontoriu al coastei apusene a Greciei, era o oprire obișnuită pentru cei ce călătoreau pe mare. O peșteră veche de cinci sute de ani dedicată lui Apolo se afla pe țărm, iar zona era cunoscută pentru câțiva scufundători talentați de perle.

Timp de câteva luni, flota egipteană transportase legionari la o bază militară stabilită de Antoniu aici. Potrivit rapoartelor, Cleopatra și Antoniu înșiși se aflau aici.

În prima zi a noului an, Octavian intră în al treilea mandat al său în calitate de consul al Romei. Îi porunci lui Agripa să preia comanda flotei romane și, înainte să părăsească orașul, Agripa mă întrebă dacă doream să îl însoțesc în călătorie.

Prima mea reacție a fost recunoștința că mă întreba și nu îmi poruncea, pentru că avea tot dreptul să o facă. Dar cu toate că mă simțeam recunoscătoare, m-am dat înapoi din câteva motive. Primul era evident – dacă romanii disprețuiau relația lui Antoniu cu o femeie străină, cum aveau să aprobe prietenia lui Agripa cu o roabă străină?

Al doilea motiv era mai personal – reușisem să îmi disciplinez

sentimentele de când ajunsesem să lucrez în gospodăria lui Agripa și nu doream să stârnesc jăraticul care cu ușurință s-ar fi reaprins.

Sigur că nu am pomenit de al doilea meu motiv și după ce îl auzi pe cel dintâi, Agripa scutură doar din cap.

— Comandanții călătoresc adesea cu robii lor, spuse el, iar tu nu vei dormi în cabina mea. Voi găsi un loc sigur pentru tine și doresc să fii aproape. Înțelegi unele lucruri și ai cunoștințe care s-ar putea dovedi utile pentru Octavian.

Așa că în martie m-am trezit pe un vas, în drum spre miazăzi, spre Egipt. Inima mea a tresăltat la gândul locurilor mele natale, dar nu aveam nicio siguranță că aveam să ajung vreodată acolo.

Pe scurt, forțele romane au capturat fortul Methoni, aflat în partea de miazăzi a Greciei și un lanț de garnizoane aflate de-a lungul coastei. Curând aveam să ridicăm tabăra pe un teritoriu mai înalt, la Actium. Octavian își adună flota și anunță o bătălie... dar nu se întâmplă nimic. Zvonuri de boală, dezertori în masă și disperare în tabăra lui Antoniu oferiră un tablou trist al opoziției și nu m-am putut abține să nu mă întreb ce făcea Cleoptra în tot acest timp. De ce nu rămăsese în Alexandria împreună cu copiii ei?

Într-o după-amiază, vara târziu, m-am uitat pe mare și am văzut nori de fum. Iscoadele noastre au ieșit pe mare și s-au întors cu rapoarte că Antoniu avea probleme mari. Se pregătea să ne atace, dar pentru că nu dorea ca vasele lui lipsite de oameni să ne cadă în mâini, le-a dat foc.

Serveam vin în cabina lui Octavian în timp ce el și Agripa stăteau aplecați peste o hartă cu mai multe vase din lemn minuscule aranjate pe o mare de hârtie.

— Antoniu avea cinci sute de vase când am ajuns noi, spuse Agripa, dar din ce am auzit, mă îndoiesc că mai poate pregăti acum mai mult de două sute treizeci pentru luptă.

— Și aici sunt cele patru sute ale noastre. Octavian mișcă vasele roșii mai aproape de Actium. Dacă urcăm opt legiuni pe vasele noastre...

— Nouăzeci de oameni de galeră. Agripa bătu darabana cu degetele pe hartă. Vom ancora lângă Actium și vom aștepta să vedem ce face Antoniu.

Împreună cu Agripa, am urcat pe una dintre acele galere și am stat pe punte uitându-mă pe mare. Antoniu își împărțise flota în patru escadroane. Unul dintre ele era vasul Cleopatrei, *Antonias*, și știam că vasul ei era cu siguranță încărcat cu toate bogățiile ei, cu aur și argint. Ea avea să rămână în spate, protejându-se pe sine și întreaga avere regală.

Agripa veni lângă mine – nu atât de aproape încât să pară că suntem împreună, dar suficient de aproape să îl aud.

— Am auzit că Antoniu a dat o ordin ca vasele să își ia toate pânzele la bord, spuse el. Oamenii lui se întrebau dacă omul e capabil să câștige lupta aceasta.

I-am aruncat o privire rapidă.

— Nu înțeleg.

— Vasele nu își poartă niciodată velele în luptă, explică Agripa. Pânzele ocupă prea mult loc și vasul face manevrele cu mare greutate dacă velele sunt ridicate. Dar dacă Antoniu le-a transmis căpitanilor săi să încarce și pânzele, se pare că anticipează o posibilă nevoie de scăpare. Nu e atât de încrezător pe cât pare.

M-am ținut și mai tare de balustradă.

În timp ce priveam, vasele lui Antoniu își făcură apariția din canalul îngust, aliniate în șiruri sigure, ancorând în coloane paralele care se întindeau între promontorii. Mijind ochii, vedeam vasul Cleopatrei în spatele liniilor, de parcă ar fi plănuit să observe întreaga bătălie de pe punte.

Am așteptat... și nu se întâmplă nimic. De ambele părți ale conflictului, sute de bărbați stăteau pe băncile lor sub punte, cu urechile atente la tobe, cu mâinile bătătorite pe vâsle, cu spinările aplecate, gata să înceapă vâslitul.

Vasele noastre stăteau nemișcate pe măsură ce soarele se ridica deasupra orizontului. În cele din urmă, Antoniu își împărți vasele în două grupe. Grupele porniră una spre cealaltă și noi vedeam cu dificultate ce se întâmpla. Am văzut vasele lui Octavian împresurând vasele lui Antoniu și am văzut oameni care se luptau cu scuturi, sulițe și ghiulele. Războinicii lui Antoniu aruncau cu pietre înflăcărate din catapulte în timp ce vasele lui Octavian se luptau să ajungă suficient de aproape pentru a lua cu asalt vasele inamice.

Timp de două ore lupta fu înfocată, apoi vântul se schimbă, așa cum o făcea întotdeauna la acel moment al zilei. Fără niciun avertisment, vasul Cleopatrei își desfășură pânzele purpurii și alunecă maiestuos în mijlocul încăierării. Bărbații din ambele părți se opriră din luptă și priviră vasul *Antonias* trecând prin mijlocul luptei spre larg.

Agripa arătă spre nava-amiral a lui Antoniu. Nereușind să se miște din cauza luptelor aprinse, Antoniu sări de pe vasul său pe un vas mai mic și le strigă vâslașilor, hotărât să pornească pe urmele împărătesei.

Agripa murmură un blestem și trase de o funie.

— Ce e? am țipat, confuză. Ce se întâmplă?

— Ar fi trebuit să știu. Agripa strângea cu atâta putere funia, încât încheieturile degetelor i se albiră. *Și-au luat pânzele* – nu s-a gândit că *s-ar putea* să fie nevoie să fugă; exact asta intenționa să facă. Cleopatra a așteptat până s-a schimbat vântul, apoi a trecut prin deschiderea pe care i-am lăsat-o. Ar fi trebuit să țin vasele noastre în linie. Am fi pus mâna pe lada cu bani de război a lui Antoniu.

Agripa înjură din nou, apoi coborî sub punte pentru a-și împărtăși frustrarea cu Octavian.

A doua zi de dimineață, răsăritul soarelui ne permise să vedem mai bine rezultatele bătăliei. Am văzut că Antoniu pierduse între treizeci și patruzeci de nave. Cam o sută treizeci de vase rămaseră și niciunul nu mai era dispus sau capabil să continue lupta. Octavian câștigase lupta în ziua aceea, dar nu știam dacă Antoniu și Cleopatra cunoșteau rezultatul... sau dacă le păsa măcar.

Agripa trimise după mine în timp ce ne întorceam la Roma. Când am intrat în cabina lui, l-am găsit stând în spatele lui Octavian, care la rândul său ședea la birou.

— Chava. Octavian îmi oferi un zâmbet neobișnuit de luminos. Agripa mi-a spus că i-ai fost deosebit de utilă în această chestiune cu Cleopatra și Antoniu. De asemenea, îmi spune că vii din Alexandria și o cunoști bine pe Cleopatra.

Mi-am plecat fruntea.

— Dominus grăiește adevărul, ca întotdeauna. Dar nu am mai vorbit cu împărăteasa de ani de zile.

— Am o propunere pentru tine. Octavian luă o statuie a lui Marte de pe masă și o răsuci pe piedestalul ei din lemn. Ne vom întoarce la Roma și vom pune la cale invadarea Alexandriei – e următorul pas logic și e necesar. Trebuie să încheiem ce am început.

Am încuviințat din cap, nedorind să spun nimic înainte ca el să fi încheiat.

— Când vom pleca spre Egipt, ceea ce probabil va fi la primăvară, am dori să ne însoțești. Te vom duce la Alexandria, unde te vom trimite să negociezi cu Cleopatra în numele nostru.

Am clipit, complet uluită.

— Dacă vei face asta pentru noi, continuă Octavian, Agripa e dispus să îți ofere eliberarea din robie practic imediat. Ne-ai slujit cu credincioșie pe amândoi – ca slujitoare, ca moașă și ca om de încredere... Îl privi pe Agripa. Ce este ea, de fapt? Nu e nici iscoadă. Nici informatoare.

Agripa se întoarse spre mine.

— Cred că *prietenă* este cuvântul pe care îl cauți.

Octavian încuviință încet din cap.

— Prietenă. Prea bine. Zâmbi. Îți vom fi recunoscători pentru totdeauna.

Preț de câteva clipe îndelungate, mintea îmi fu inundată de cuvinte. În cele din urmă, m-am liniștit îndeajuns ca să pot întreba:

— Ce ați dori mai precis să fac pentru voi? Doriți pur și simplu *să vorbesc* cu împărăteasa?

Octavian zâmbi din nou, cu o față remarcabil de copilărească.

— Îți vom da termenii pe care i-i vei transmite. E speranța mea că va răspunde mai favorabil cuvintelor unei prietene decât ale unui adversar. Ajutorul tău va fi inestimabil.

Am tras adânc aer în piept în timp ce o puzderie de sentimente contradictorii se luptau în inima mea. În ciuda durerii pe care mi-o pricinuise, mie și multor altora, nu o puteam urî pe Urbi. Nu puteam sta înaintea ei ca emisar al lui Octavian dacă el dorea să o dau morții. Nu puteam să cooperez dacă dorea să umilească o femeie care descindea dintr-o generație de împărați, o femeie care îmi fusese cea mai apropiată prietenă.

— Nu o urăsc, am spus, gândindu-mă la ceea ce îmi cereau ei să fac. Și nu îi pot spune că îmi doresc să moară.

Octavian zâmbi.

— Te asigur, Chava, nu îi doresc moartea. Sunt pregătit să îi fac o ofertă generoasă. Dacă îl va preda pe Antoniu, o voi lăsa în viață pe ea și pe copiii ei. Nu e un gest generos?

Ce puteam face? Mi-am plimbat privirea de la un bărbat la celălalt, apoi am izbucnit în lacrimi. Speranța mea – visul meu – nu se realizase după ani de muncă grea, ci într-o clipă miraculoasă. Promisiunea lui HaShem se împlinea, iar eu nu făcusem nimic pentru asta.

Octavian îmi întinse mâna.

— Deci, ești de acord cu acest plan?

— Da. Și mulțumesc.

— Atunci du-te de te odihnește. Vei continua să locuiești în gospodăria lui Agripa până vom pleca spre Alexandria. După aceea, poți rămâne acolo unde dorești. Asta e tot.

Eliberată la fel de brusc pe cât fusesem chemată, m-am împleticit afară din cabină și am alergat pe punte, lângă balustrada de care m-am agățat și am încercat să îmi recapăt echilibrul. Eram liberă. Mă duceam acasă.

Nu știu cum avea să mi se pară Alexandria după atât de mulți ani în care lipsisem, dar de vreme ce HaShem mă ducea acasă, aveam să mă încred în El. Cu un fior de reculegere, m-am gândit la un pasaj pe care îl citisem de curând în Septuaginta: „Încrede-te în ADONAI cu toată inima ta, nu te bizui pe înțelepciunea ta. Încredințează-I toate căile tale și El îți va netezi cărările."

El pregătise o cale, iar eu eram gata să pășesc pe ea.

— Ultimele vești din Egipt, îmi explică Agripa la cină, sunt că Cleopatra și Antoniu au dizolvat Societatea Vieții Inimitabile și au stabilit ceea ce numesc Ordinul celor Inseparabili în Moarte. Se pare că își vor pune capăt vieții împreună. Până atunci, își vor umple zilele cu o succesiune de petreceri fastuoase.

L-am privit pe Agripa, incapabilă să îmi cred urechilor.

— Glumiți?

— Nu ți se pare tipic pentru Cleopatra?

— Ba da, am recunoscut, dar cu siguranță ea nu se va preda atât de ușor. Ea este orice altceva numai lipsită de imaginație nu.

— Știau că vom veni, spuse Agripa. Iar timpul de negociere a trecut demult, deși Octavian primește în fiecare săptămână epistole din Alexandria cu noi propuneri.

— Ce dorește Octavian? Dacă ea poate rămâne pe tron, Cleopatra le va da orice vor dori. Tronul e singurul lucru de care îi pasă. Să fie împărătească. Să își conducă poporul.

— Octavian dorește Egiptul și bogățiile lui – pentru sine, pentru Roma. Nu se va mulțumi cu nimic altceva. Întrebarea este aceasta: va fi Cleopatra dispusă să fie o împărătească doar cu numele?

Am tăcut și am început să ciugulesc dintr-o bucată de pâine. Nici acum nu mă simțeam încă în largul meu să cinez împreună cu Agripa; nevoia de a mă ridica și a mă furișa în umbră și să încep să umplu pocalele cu vin nu îmi dispăruse cu totul. Cu toate că nu împărțeam același divan, aveam să fiu fericită când timpul meu petrecut în această casă ajungea la capăt. Prăpastia dintre dominus și robi ne ținuse la distanță și nu simțeam deloc că ar fi dispărut acum.

— Pornim la drum săptămâna viitoare, spuse Agripa, ridicându-se. Poate că se simțea la fel de ciudat ca mine. Te bucuri că pleci acasă?

— Da, am răspuns fără ezitare. Și eram sinceră.

Trei săptămâni mai târziu eram ancorați în portul Alexandriei. Antoniu făcu o încercare patetică de a apăra orașul când forțele lui Octavian acostară, dar în puține zile legionarii noștri ridicaseră tabăra lângă hipodrom, chiar lângă zidurile orașului. În timp ce așteptam în port, mesajele continuau să zboare între Octavian și Antoniu. Antoniu sugeră ca cei doi bărbați să își clarifice divergențele într-un duel direct, față în față, comandant cu comandant. Octavian îi răspunse sec că existau multe alte moduri în care Antoniu putea muri, sugerând evident că o astfel de cale nu se număra între ele.

A doua seară, Octavian și-a pus oamenii să organizeze un *evocatio*, o ceremonie în care participanții strigau la zeii orașului inamic, cerându-le să schimbe taberele. De vreme ce Antoniu și împărații Ptolemei identificaseră Alexandria cu Dionisos, bărbații îi cerură

zeului să își revizuiască alianțele. Mii de legionari ai lui Octavian strigară și înălțară osanale zeului la miezul nopții. Mai târziu am aflat că Antoniu auzise sunetul muzicii și trăsese concluzia că Dionisos îl abandonase.

Deși eu una nu credeam nici în Dionisos, nici în vreun alt zeu făcut de mâini omenești, îmi părea rău de Marc Antoniu, înțelegând că în acele momente probabil realizase și el cât de lipsită de valoare și goală era închinarea lui, așa cum fusese întotdeauna.

Curând după răsăritul soarelui, în cea dintâi zi din august, Antoniu își trimise flota în întâmpinarea vasului lui Octavian și își amplasă restul războinicilor pe terenul înalt dintre zidurile orașului și hipodrom. Dar de îndată ce vasele lui Antoniu ajunseră în raza de acțiune a vasului lui Octavian, își ridicară vâslele în semn de capitulare. Dincolo de zidurile orașului, cavaleria dezertă, iar restul pedestrașilor o rupseră la fugă.

Se spune că Antoniu s-a întors în Alexandria, uluit și înfuriat. La un moment dat a primit veste că Cleopatra era moartă, așa că a ieșit înnebunit pe străzi, strigând că Cleopatra îl trădase prin faptul că murise prima.

Cu toate că nu am fost martoră la aceste evenimente, pe când am intrat în Alexandria, povestea se împrăștiase prin tot orașul. Se părea că Antoniu, tulburat, se dusese în iatacul său din palat, își scosese armura și poruncise robului său să îl înjunghie. Îngrozit, omul fugise și se aruncase în propria sabie. Atunci Antoniu se înjunghiase singur în pântec și se prăbușise pe patul său. Rana, deși gravă, nu îl omorî imediat. În dureri groaznice, îi imploră pe ceilalți slujitori să pună capăt chinurilor sale, dar ei fugiră precum iepurii speriați.

Câțiva dintre ei o găsiră pe Cleopatra în mormântul pe care și-l ridicase pentru sine. Slujitorii lui Antoniu îi spuseseră ce se întâmplase, așa că ea pusese ca Antoniu să fie adus în mausoleul unde se baricadase împreună cu slujnicele și cu aurul ei, cu pietrele prețioase și toate avuțiile ei inestimabile. Pe jumătate gata, structura se înălța în apropierea templului lui Isis pe o fâșie nisipoasă de

pământ cu o priveliște splendidă la mare. În loc să deschidă ușile de la nivelul solului, ea și două slujnice au trimis o lectică după Antoniu cel muribund și îl traseră în mormânt printr-o fereastră înaltă.

Față în față cu bărbatul pe care îl iubea, Cleopatra s-a bătut în piept și s-a mânjit pe față cu sânge din rana lui Antoniu. El făcu tot ce îi sta în putință să o liniștească, schimbară cuvinte tandre, el bău un pocal cu vin... și își dădu ultima suflare.

Adesea m-am întrebat dacă Cleopatra nu i-a strecurat o poțiune în vin, ceva care să amelioreze durerea lui Antoniu și să îi ușureze călătoria în moarte. Presupun că nu vom afla niciodată.

Am fost însă martoră la evenimentele care au urmat. După moartea lui Antoniu, unul dintre oamenii care îi fuseseră gardă de corp îi predă sabia însângerată pe vasul lui Octavian. Cel mai puternic om din Roma rămase privind-o o vreme, studiind sângele uscat de pe tăișul ascuțit, apoi se retrase brusc în cabina sa. Cei care fuseseră în preajmă îl auziseră plângând.

— Iată cum îl jelește pe acest bărbat, remarcă unul dintre sfetnicii săi. Dar eu îl cunoșteam mai bine. Antoniu și Octavian abia dacă se suportaseră unul pe celălalt, pentru că nu existau doi bărbați mai diferiți decât ei.

Eu cred că Octavian plânsese pentru că războiul se încheiase, în sfârșit. Pentru că anii săi de conducere și autoritate rivalizaseră cu anii de conducere ai lui Antoniu, iar balanța puterii se putea modifica în orice moment. Cum Antoniu nu mai era în viață, Octavian era liber să își consolideze rolul de lider unic peste Roma.

La scurt timp după aceea, Octavian a făcut pregătiri pentru noi ca să coborâm pe uscat.

Când am intrat în oraș pe Poarta Soarelui, mi-am dat seama că Octavian nu mai văzuse niciodată ceva asemănător cu Alexandria. Roma se bucura de același număr de locuitori ca și orașul egiptean, însă oamenii și locuințele din Roma erau toate înghesuite unele într-altele, ca niște cărămizi îngrămădite în poziții nefirești. Alexandria, pe de altă parte, fusese proiectată cu multă grijă de Alexandru cel Mare.

Clădirile ei strălucitoare din marmură străjuiau străzi largi, pe care începeau căruțe și oameni laolaltă. Viața era mult mai elegantă în Alexandria, mai liberă și mult mai luxoasă.

Mulțimile se adunară pentru a-l saluta pe cuceritor, iar Octavian păși în fruntea alaiului său împreună cu Areius, un cetățean alexandrin și un bine-cunoscut filozof. Evident, romanul dorea să îi cucerească pe oamenii din Alexandria de partea sa.

Multe evenimente notabile s-au succedat în zilele care au urmat, însă eu am păstrat distanța. Nu le voi detalia pe toate, pentru că mintea și inima mea erau centrate pe trei lucruri: Urbi, cu care încă trebuia să mă întâlnesc, tata, care poate încă era în viață în oraș; și Agripa.

După ce Octavian făcu turul orașului, își îndreptă atenția spre Cleopatra, cum știam că avea să facă. Înainte să moară, se spune că Antoniu o sfătuise pe Cleopatra să se încreadă într-un om numit Gaius Proculeius, care slujea în rândul oamenilor lui Octavian. Ea trimise după el, iar Octavian îi îngădui lui Proculeius să se ducă la mausoleu și să stea în fața ușii încuiate, și de acolo a vorbit cu împărătească printr-o ferestruică.

După ce Proculeius se întoarse cu rapoartele sale, am cerut o audiență la Octavian.

— De ce nu mă trimiteți la împărătească? am întrebat, încercând să nu par insistentă. Sunt gata să vorbesc cu ea.

— Mulțumesc pentru disponibilitatea ta, spuse Octavian, pe un ton mai rece decât atunci când îi venise prima oară ideea ca eu să o vizitez pe Cleopatra. Dar deocamdată aș dori să o las să creadă că controlează situația, și ea nu a trimis după tine.

— Ea nu știe că sunt aici, am subliniat eu. Dacă ar ști...

— A amenințat că dă foc întregii vistierii, spuse Octavian. Așa că înainte de toate, vreau ca ea să iasă din mormânt. După aceea, vom vedea.

A doua zi, Gaius Proculeius o vizită pe Cleopatra din nou în compania lui Cornelius Gallus. De această dată, Gallus rămase în fața ușii și vorbi cu împărăteasa, în timp ce Proculeius puse o scară și se cățără prin geamul de sus. Cu o împărătească surprinsă și cu bogățiile în custodia sa, Proculeius o declară pe Cleopatra drept ostatica lui Octavian și rămase cu ea, cu slujnicele ei și cu trupul lui Antoniu.

A doua zi, cu îngăduința lui Octavian, Cleopatra părăsi mausoleul pentru a organiza îmbălsămarea lui Antoniu și înmormântarea acestuia. După ce făcuse toate acestea, Octavian puse ca Cleopatra să fie mutată în locuința ei din palat. Datorită duhului ei zdrobit și a rănilor pe care și le produsese în timpul jelirii, slăbise fizic.

Octavian îl însărcină pe un om liber, Epafrodit, să o păzească pe împărăteasă. Dacă afla că avea planuri să se sinucidă, nu avea voie să intervină.

În a douăsprezecea zi a lunii a opta, Octavian trimise după mine imediat după răsăritul soarelui și îmi spusese că ceilalți soli ai săi dăduseră greș, așa că venise timpul ca eu să o întâlnesc pe împărăteasă. În timp ce el se întâlnea cu cetățenii Alexandriei în gimnaziul din oraș, eu trebuia să mă duc la palat și să obțin o audiență la Cleopatra – singură, dacă era cu putință. Trebuia să îi ofer o ieșire sigură la Roma și să o asigur că Octavian era hotărât să o facă fericită. Apoi trebuia să îi transmit răspunsul ei.

M-am luptat să îmi pun sentimentele contradictorii în ordine când m-am dus în cortul meu și am ales cea mai fină tunică și himation pe care le aveam. Cum să mă adresez ei oare după atâția ani? Să fiu supărată pe ea pentru toate relele pe care mi le pricinuise mie și familiei mele? Să îi cer o recompensă? Cu Cleopatra înfrântă și zdrobită, poate că aș fi primit un fel de despăgubire...

Mi-am cercetat sufletul și nu mai rămase decât puțin din furia pe care o nutrisem atât de mulți ani. Trecuse prea mult timp și mă schimbasem prea mult. Nu mai eram fata care fusese vândută în robie – eram o femeie liberă, moașă și confidenta unor oameni puternici. Nu aș fi fost nimic din toate astea dacă Cleopatra nu m-ar fi trădat.

Stăteam în fața unei oglinzi lustruite din bronz și îmi priveam reflexia. Fără o slujnică să mă ajute, părul îmi era lung și drept și nu purtam niciun fel de bijuterii. Trăsăturile îmi erau drăguțe și acum, cred, dar arătam mai mult ca o femeie matură care chiar *trăise* în lume. Nu mai exista nimic din fata răsfățată.

Mi-am netezit părul, mi-am aranjat sandalele și am ieșit să salut

gărzile care aveau să mă însoțească. Am intrat prin Poarta lui Canopus, apoi ne-am întors în mahalaua evreiască, unde inima mea tresări când am văzut atâtea locuri familiare. Oamenii se opreau și priveau cu ochi mari când treceam însoțită de gărzile romane, însă nimeni nu părea să mă recunoască, și nici eu nu am văzut vreo față cunoscută.

În timp ce Octavian și partida lui pășeau spre gimnaziu, gărzile mele mă conduseră spre port, de unde luarăm o barcă și mă duseră până la palatul Cleopatrei aflat pe insula Antirodos. Am urcat pe chei, pășind sub privirile maiestuoase ale sfincșilor din granit roșu, până ajunserăm la intrarea principală. Un stol de ibiși pășeau printr-un pâlc de ierburi înalte, cu ciocurile lungi lovind insistent după insecte.

Am privit în jur, căutând clădiri noi, și am și văzut câteva. Dar una era doar pe jumătate construită și se afla pe plajă, lângă Templul lui Isis. Probabil că acela era mormântul Cleopatrei, golit acum de împărătească și bogățiile ei.

Am pășit spre palat, urmând cărarea pe care pășisem de atâtea ori înainte. Am condus gărzile spre intrarea principală, apoi i-am oprit în fața clădirii.

— Vă rog – așteptați-mă aici.

— Am primit ordin să vă escortăm până la împărătească.

— Aceasta este casa ei, am spus, cu voce joasă. Toți au părăsit-o și s-au dus în gimnaziu. Sunt în deplină siguranță.

Căpitanul gărzilor mele se gândi la ce-i spusesem, apoi fu de acord.

Coridoarele de marmură străluceau, la fel cum o făcuseră pe vremea când eram copil, dar locul îmi părea acum mai mic decât îl țineam minte. Am pășit spre sala cea mare unde participasem la banchete și o privisem pe Urbi înfruntându-și fratele și pe sfetnicii ambițioși ai acestuia, însă spațiul cavernos era acum pustiu. Cu toate că pardoseala era înțesată de petale uscate de trandafiri și de resturile unei petreceri, un aer dezolant plutea peste întregul loc.

Am ieșit din încăpere și am pornit spre partea de miazănoapte a palatului, care găzduia iatacurile personale ale Cleopatrei. Epafrodit stătea afară, mijind ochii când mă văzu.

— Eu sunt Chava, fiica învățatului Daniel, am spus eu simplu. Aș vrea să vorbesc cu împărăteasa.

El încuviință din cap.

— O voi întreba. Se făcu nevăzut, iar o clipă mai târziu deschise ușa.

Anticamera era goală. M-am oprit înainte să intru în iatac. Pășisem pe aceste dale de sute de ori înainte, dar întotdeauna ca o prietenă mai slabă, solicitantă, slujitoare. Lucrurile se schimbaseră, iar de această dată aveam puterea în mâini – puterea de a ierta sau nu, și puterea de a-i înlesni lucrurile cu Octavian.

Dar puterea nu mi-o dorisem niciodată. Tot ce îmi dorisem fusese să îi fiu prietenă.

Am înaintat spre dormitorul împărătesei. În spatele perdelelor străvezii am văzut o femeie întinsă pe pat. Puține trăsături îmi mai aminteau de partenera mea de joacă din copilărie. Pieptul îi era dezgolit și livid, plin de răni care supurau. Părul, nespălat și nearanjat. Ochii, adânciți în orbite, iar pielea palidă ca pergamentul.

Dar se ridică în capul oaselor când am intrat, iar ochii i se măriră înainte să cadă din nou într-o pânză de linii fine.

— *Chiar* ești tu. Buzele i se deschiseră și umbra unui zâmbet îi apăru pe buze. Vechea mea prietenă a venit să mă hăituiască la urmă.

M-am lăsat la pământ și am făcut o plecăciune – anii de respect față de poziția ei împărătească nu dispăruseră cu totul în doar cincisprezece ani. Iar când m-am ridicat, Cleopatra, împărăteasa, stătea înaintea mea, cu brațul întins și tremurând de parcă ar fi dorit să mă îmbrățișeze, dar se temea că aș fi putut fugi la atingerea ei.

Am depășit stânjeneala acelei clipe ridicându-mi mâna și arătând la linia dreaptă și albă ce-mi traversa palma.

— Sânge din sângele meu.

— Inima mea e și a ta. M-am întrebat adesea ce s-a ales de tine.

Am rămas privindu-ne într-o tăcere asurzitoare. Am inhalat mireasma dulce de kyphi și mi-am amintit instantaneu ziua când eu și Urbi făcusem legământul pe când eram copile. Cât de mult o iubisem! Fusesem umbra ei, tânjind după nimic altceva decât o viață petrecută alături de ea. HaShem îmi făgăduise că aveam să o binecuvântez, iar apoi El mă smulsese de lângă ea și de tot ce îmi fusese drag...

M-am ridicat și am rămas în picioare lângă ea.

— Măria ta, am venit aici pentru a-l reprezenta pe Octavian și pe

comandantul lui, Agripa. Ei doresc să te asigur că vei fi în regulă dacă îi însoțești la Roma.

Ea mă privi în ochi o clipă, apoi gura i se arcui într-un zâmbet fermecător.

— O, Chava, uită-te la tine! Drăgălășenia ți-a deschis ușile spre cei mai puternici bărbați din lume, dar cu toate astea tot naivă ai rămas.

— Nu sunt...

— Dacă ai trăit la Roma, spuse ea, nu ai cum să crezi că nu au de gând să îmi facă niciun rău. Mă vor batjocori, în intimitate și în public. Mă vor întemnița, așa cum au făcut cu Arsinoe. Mă vor face de râs într-una dintre operele lor vulgare. Și îmi vor ucide copiii nevinovați.

— La fel cum l-ai ucis și tu pe Sefu? Cuvintele îmi alunecară de pe buze, însă Cleopatra nu păru să mă fi auzit. Privea doar în gol și scutura din cap ca și când eu nu aveam să înțeleg toate acestea niciodată.

— Octavian mi-a dat cuvântul lui, am spus. Dacă te predai, nu le va face nici un rău celor dragi ai tăi.

Ea zâmbi, apoi trase de funia împletită de lângă pat.

— Tot așa de credulă ai rămas?

— Nu, am recunoscut. Nu mai pot avea încredere în oricine. Am învățat lecția asta de la tine.

Două chipuri cunoscute își făcură apariția de după o draperie: Charmion și Iras, slujnicele ei de demult. Femeile erau îmbătrânite acum, cu șuvițe argintii strecurate prin păr, dar altfel erau neschimbate. Iras mă salută cu un zâmbet surprins, însă Charmion mă privea de parcă ar fi văzut vreo stafie.

— Adu niște mâncare pentru musafira noastră, îi spuse Cleopatra lui Iras. Orice, în afară de porc.

— Nu mi-e foame... și mai este un motiv pentru care am venit.

Mi-am plecat fruntea în încercarea de a o privi pe împărăteasă în ochi.

— Preț de cincisprezece ani am visat să te reîntâlnesc. La început, când furia îmi umplea inima, am plănuit să năvălesc aici și să te confrunt în legătură cu greșeala îngrozitoare pe care ai comis-o față de familia mea.

Încet, Cleopatra își întoarse privirea.

— Ai bătut atâta drum de la Roma ca să mă dojenești?

— Nu ca să te dojenesc. Ci ca să te confrunt. Mi-am ridicat bărbia. Să îți arăt că am reușit să supraviețuiesc și fără tine.

Buzele împărătești tresăriră.

— Ai plecat din Alexandria, spuse ea, frecându-și brațele. După ce m-am întors de la Roma, am trimis vorbă în temniță, poruncindu-le să te aducă la palat. Dar nu mai erai acolo.

Cuvintele mă loviră pe neașteptate.

— De ce? am întrebat-o, răgușit. După ce mi-ai distrus familia, de ce ai mai fi trimis după mine?

Fața ei lividă se îmbujoră.

— Nu mi-am dorit să dispari. Își duse mâna la frunte. Da, am pus să fii aruncată în temniță, dar eram supărată, însărcinată și îngrijorată. Ai fost întotdeauna frivolă, întotdeauna îți ardea de sporovăială. Dacă nu ai fi fost atât de lipsită de griji, atât de proaspătă și de frumoasă, nu aș fi găsit că e necesar. Dar el te observase, desigur. Iar Cezar nu știa să îi fie loial unei singure femei.

Am privit-o încremenită de uimire. Preț de o clipă nu am putut vorbi, apoi am spus:

— M-ai trimis la închisoare din cauza lui *Cezar*?

Fața Cleopatrei se posomorî din nou – orice ar fi simțit în acele zile, demult, fu readus la viață acum.

— Tocmai ne întorseserăm din călătoria noastră prin Egipt, spuse ea, trecându-și mâna absentă peste pieptul rănit. Eram însărcinată cu fiul lui. Credeam că mă iubește. Dar la cină, când i-am spus că ai îndrăznit să îmi refuzi oferta de cetățenie, fața lui s-a luminat ca o lanternă. „Mi-o amintesc, a spus. Ea te-a ascuns în covor. Un bărbat trebuie să fie nebun să uite chipul acela superb."

Cleopatra clipi, apoi își îngustă ochii și mă privi.

— Pe viața mea, dar pe mine nu m-a numit nimeni niciodată *superbă*.

— Măria ta...

— Atunci am știut că trebuie să pleci – și nu doar tu, ci toată familia ta. Dacă te întemnițam doar pe tine, tatăl tău ar fi făcut zarvă la curte. Așa că a trebuit să vă închid pe toți, departe de palat, departe de Cezar. Ridică din umeri. Nu mi-a plăcut să fac asta. Dar pe toți zeii, voiam să dispari din ochii lui Cezar.

Mi-am ciupit baza nasului, simțindu-mă ca și când tot pământul mi-ar fi fugit de sub picioare. De-a lungul anilor îmi închipuisem o mulțime de motive pentru care Urbi ne trimisese la pușcărie, dar niciodată nu fusesem aproape de adevăr. Cum putea fi atât de crudă? Atât de meschină? Cum îmi putea distruge familia când nu făcusem niciodată nimic altceva decât să o susținem?

Îmi înfruntasem tatăl pentru a rămâne alături de Urbi. Îmi jertfisem dragostea pentru un om bun, un cămin, copii, tot ce și-ar fi putut dori o evreică. Ignorasem ocaziile și sfaturile înțelepte ale bătrânilor, totul ca să pot rămâne aproape de cea mai bună prietenă a mea și cumva să o pot binecuvânta.

— Și iată-te din nou aici, spuse Cleopatra, cu vocea aproape șoptită. Și probabil mă disprețuiești. Ai venit să te răzbuni? Pentru că nu îmi pot închipui unde ai trăit. Sunt convinsă că viața în afara Alexandriei nu a fost foarte plăcută.

Mi-am înăbușit un țipăt în timp ce acesta amenința să îmi părăsească gâtlejul. Cum putea sta aici și să relateze cu atâta calm ceea ce făcuse? Cum mă putea privi, cea care cândva îi fusesem cea mai dragă prietenă, și să recunoască faptul că acționase din gelozie curată? De ce nu mă căutase după ce murise Cezar? De ce nu îl căutase pe tata?

Mi-am dat seama de răspuns când i-am înfruntat privirea. Nu mă căutase pentru că urmaseră alți bărbați și alte alianțe. Eram una dintre domnișoarele ei, aveam să fiu întotdeauna o amenințare. Și chiar dacă uneori îi lipsise tovărășia mea, era mult prea practică să își riște obiectivele.

Ar fi trebuit să fiu recunoscătoare că nu alesese să îmi mutileze fața în schimb.

Am tras adânc aer în piept, nedorind să mai vorbesc despre o amintire încă dureroasă.

— Viața mea nu a fost deosebit de plăcută. După ce ai plecat din Roma... vocea mi se frânse, dar mi-am adunat curajul și am continuat – din porunca lui Cezar, tata și cu mine am fost vânduți la licitație.

Cleopatra se prăbuși înapoi în așternut, se cuprinse cu brațele ei subțiri apoi privi din nou printre șuvițele subțiri ce îi acopereau fruntea.

— Ai fost *roabă*?

— Vreme de cincisprezece ani.

Ea-și întoarse privirea și pufni într-un râs strident.

— Și eu am fost roabă. Lui Cezar. Lui Antoniu. Egiptului. Și dacă se împlinește dorința lui Octavian, voi fi roaba Romei.

M-am luptat să îmi înfrâng un țipăt înfuriat în timp ce indignarea îmi clocotea în urechi. Cum își putea compara situația cu a mea? Trăise o viață de o extravaganță fără margini, iar așa-zisele ei suferințe erau doar fantezii în mintea altor oameni.

Mi-am închis ochii în timp ce amintirile se derulau în mintea mea – tortura de pe vasul de robi, lipsa de demnitate din munca de la fermă, oroarea acelui atac sângeros. I-am văzut pe Sefu, cel pe care-l ucisese Cleopatra, și pe Arsinoe, care fusese executată la porunca ei. Urbi fusese un copil strălucit și inteligent, însă Cleopatra, împărăteasa, avea să ucidă cu sânge rece pe oricine îndrăznea să îi stea în cale.

În copilărie, fusesem întotdeauna apropiate ca două surori, dar anii care trecuseră ne împietriseră și ne ciopliseră până când nu mai aveam nimic în comun. Cum o puteam binecuvânta pe femeia mândră și înfrântă care îmi stătea în față?

Din colțul ochiului, am văzut-o pe Charmion luând un evantai din pene. Apucă mânerul din aur și începu să îl fluture ușor deasupra stăpânei ei, trimițând un val de aer spre fața mea. Am simțit briza răcoroasă și în clipa aceea am auzit vocea pe care o auzisem cu atât de mult timp în urmă, în timpul unei rugăciuni de Sabat: *Prietenia ta cu împărăteasa e în mâinile Mele. Vei fi alături de ea în cele mai fericite zile ale vieții ei, precum și în ultima. Iar tu, fiica lui Israel, te vei cunoaște, și o vei binecuvânta.*

HaShem vorbea, repetând cuvintele pe care le gravasem de mult în inima mea, dar fiindcă îmi erau deja cunoscute, devenisem leneșă și neglijasem să mi le mai amintesc, să mă gândesc la fiecare cuvânt, și niciun cuvânt al lui HaShem nu se irosea vreodată. *Te vei cunoaște.*

Pe când Charmion ridică din nou evantaiul, am înțeles. Cu toate că suferisem ca roabă, HaShem mă purtase pe brațele sale. Cu toate că oamenii se purtaseră rău cu mine, HaShem îmi dăduse puterea să evit amărăciunea. Cu toate că fusesem ispitită, HaShem îmi dăduse puterea de a rămâne tare. Adonai mă însoțise în văi; El era lumina mea pe cărarea mea întunecată. El mă lecuise de răsfățurile pe care

le adorasem în copilărie, apoi mă condusese prin încercări în care mă silise să dezvolt înțelepciune și maturitate. Iar acum, că mă cunoșteam pe mine și pe Dumnezeul meu, El mă adusese acasă la Urbi.

Pentru că dorea să Își împlinească făgăduința.

O străfulgerare de durere sălbatică mă cuprinse atunci când am înțeles ce semnificație avea întâlnirea aceasta. Fusesem împreună cu Urbi timp de multe zile fericite, dar mă îndoiam că aveam să mai fiu vreodată cu ea. Așa că aceasta era ultima ei zi de viață, iar eu trebuia să o binecuvântez.

Cum? Aveam să îi dăruiesc cel mai de preț dar pe care i-l puteam da. Un dar care avea să mă coste mai mult decât își dădea seama Cleopatra.

Nu aveam să o blestem pentru cruzimea ei. Nu aveam să o încarc cu adevărurile grele ale poveștii mele. Nu aveam să îi vorbesc despre singurătate, durere sau sacrificiu.

Mi-am pus brațele pe umerii împărătesei și am ajutat-o să se ridice în picioare. Când privirea ei derutată și obosită o întâlni pe a mea, am cuprins-o într-o îmbrățișare.

— Te iert, inima mea este a ta, i-am spus în șoaptă la ureche. Și îți mulțumesc că m-ai alungat. Nu aș fi fost femeia care sunt azi dacă nu ai fi îngăduit ca HaShem să lucreze prin tine.

Cleopatra nu își petrecu brațele pe după mine și nici nu răspunse la vorbele mele. Când i-am dat drumul, își înclină capul și îmi oferi un zâmbet nostalgic.

— Anii te-au schimbat.

— Așa e.

— Pari... formidabilă.

— Serios? Am râs. Nimeni nu mi-a mai spus asta.

Ochii ei zăboviră asupra mea, oarecum speculativ, apoi zâmbi.

— Nu ai uitat.

— Ce nu am uitat?

— Ce ți-a spus Dumnezeu.

Aș fi vrut să protestez, să îi spun orice i-ar fi putut ușura durerea, dar nu puteam nega ceea ce știam că era adevărat.

Cleopatra își plecă fruntea și, pentru a doua oară în viața mea, i-am văzut bărbia tremurând în timp ce ochii i se umplură de lacrimi.

— Dar înainte să pleci, promite-mi un lucru, spuse ea, cu vocea frântă. Convinge-l pe Octavian să aibă grijă de copiii mei. Nu au greșit cu nimic și eu nu sunt o amenințare pentru el. În ciuda tuturor acestor lucruri – își ridică mâna, arătând spre mobila scumpă din jurul nostru – copiii mei sunt singura mea bucurie, singurele mele comori adevărate. Privirea ei reveni asupra mea. Ar fi trebuit să te întreb – ai copii?

— Nu, dar am devenit o moașă bună.

Ochii i se făcură mari.

— Nu m-aș fi gândit.

Am râs încetișor.

— Nici eu.

— Întotdeauna mi-am dorit să seamăn mai mult cu tine. Ea zâmbi și își lipi palma de obrazul meu. Sunt obosită și rănită, prietena mea.

— Atunci voi pleca, să te poți odihni. Înainte să plec, i-am luat mâna și i-am strâns-o. Odihnește-te bine, Cleopatra. Ești iubită.

Capitolul 27

Le-am spus adevărul lui Octavian și lui Agripa – găsisem palatul aproape părăsit, Cleopatra se resemnase în înfrângerea ei și nu avea deloc încredere în Octavian.

El mă lăsă să plec, făcându-mi semn cu mâna, apoi se aplecă peste hărțile lui. Dar eu nu am plecat.

— Înainte să te las, am spus, încrucișându-mi brațele, îți cer un singur lucru.

Octavian își ridică privirea, cu o cută adâncă între sprâncene.

— Și ce anume ceri?

— Copiii ei, am spus. Am promis că te voi convinge să ai grijă de ei. Sunt nevinovați.

Octavian se uită la Agripa, care își încrucișase brațele.

— Cînd îi vom găsi, îi voi încredința în grija ta până când vom fi gata să plecăm. Dar la Roma, îi voi lăsa în grija Octaviei.

Am încuviințat, știind că Octavia avea să fie o mamă bună. Copiii aveau să primească tot ce era mai bun din toate, așa cum se cuvenea statutului lor, iar Octavia avea să îi iubească ca și când ar fi fost ai ei.

Am zâmbit mulțumitoare și i-am lăsat pe bărbați cu planurile lor.

Stând în mijlocul Drumului larg al lui Canopus, mi-am întins brațele și mi-am ridicat fața spre soare, bucurându-mă de statutul de femeie liberă.

— Nebună de legat, l-am auzit pe un bărbat spunându-i tovarășului său de drum.

— Romană, spuse celălalt disprețuitor. Ce poți aștepta din partea lor?

I-am ignorat.

Făcusem ceea ce îmi ceruse Octavian, stabilisem lucrurile cu fostul meu stăpân și venisem acasă. Eram liberă să fac tot ce îmi doream... iar eu îmi doream să îl găsesc pe tata.

M-am dus întâi în mahalaua evreilor unde am ajuns la un colț și am rămas cu gura căscată la vederea noii sinagogi care se înălța în locul unde cândva fusese un șir de case. Clădirea era frumoasă, strălucind sub razele soarelui, iar o stela proclama în greacă, egipteană și ebraică faptul că acea clădire fusese sponsorizată de Cleopatra a VII-a.

Am zâmbit în timp ce fericirea mă copleșea. Poate că...

O femeie mai în vârstă se opri și mă privi îndelung.

— Pot să te ajut?

Am atins cu afecțiune placa comemorativă și m-am întors spre femeie.

— Caut un bărbat cunoscut sub numele de învățatul Daniel. Era meditatorul copiilor împăraților. Ați auzit de el?

Femeia se întoarse și privi în zare.

— Dacă am auzit de el? Da.

— Bine. Știți unde l-aș putea găsi?

— Nu. Ridică mâna și se întoarse.

— Vă rog – cunoașteți pe cineva care ar putea ști ceva despre el?

Am pus mai multor oameni aceeași întrebare. Câțiva încuviințară din cap, dar când îi întrebam dacă știau unde se află, toți se eschivau de parcă aș fi avut lepră. Într-un moment cutremurător mi-am dat seama că oamenii nu aveau încredere în mine. Cum ar fi putut să aibă, când nu mai știau cine eram?

Am căutat o față cunoscută, sperând că cineva avea să mă recunoască, dar numai străini treceau prin dreptul meu. Am oftat și am părăsit sinagoga, pășind pe străduțe până când am ajuns în fața casei noastre. Treptele din față fuseseră măturate și erau curate acum, deci cineva locuia în casă.

Mi-am luat inima în dinți, m-am dus la ușă și am bătut.

Un rob înveșmântat într-o tunică albă îmi deschise.

— Da?

— Îl caut... am înghițit greu, încercând să depășesc un val de emoție care mă cuprinse – îl caut pe învățatul Daniel, locuia cândva aici.

— Nu am auzit niciodată de el. Bărbatul dădu să închidă ușa, dar am făcut un pas înainte, blocând intrarea. Te rog – stăpânul tău e acasă? Aș dori să vorbesc cu el.

Robul pufni exasperat, apoi mă pofti în vestibul.

— Așteptați aici.

Curând, un om bătrân veni târându-și picioarele spre mine, cu barba albă lungă și nearanjată. Când își ridică privirea la mine, mi-am dat seama cine era.

— Avraam! Dumneata ai venit la licitația robilor să ne spui despre Așer și despre Yosef.

El mijii ochii.

— Îmi pare rău, dar... Chava? Se poate să fii chiar tu?

Am oftat și am zâmbit ușurată.

— Atât de mult m-am schimbat?

— Nu. Dar nu mă așteptam să te mai văd vreodată.

L-am prins de mânecă.

— Spune-mi, știi unde e tata?

— Daniel?

— Da! Ce s-a ales de el?

— E o minune că vii aici tocmai azi. Avraam mă apucă de braț și mă trase spre un divan în atrium. Cum ai ajuns aici? Unde ai fost?

— Am fost la Roma, am spus, nerăbdătoare să aud noutăți despre familia mea. Sunt femeie liberă acum.

Avraam se așeză și îmi făcu semn să fac la fel.

— Ai călătorit singură?

— Am venit pe vasul lui Octavian.

Avraam tresări la pomenirea unui nume roman.

— Ești romană acum?

— Nicidecum. L-am strâns ușor de braț, dornică să aduc discuția înapoi la familia mea. Îl caut pe tata. E... mort?

Un tremur se abătu peste fața lui Avraam.

— Mort? Nu, copilă, nicidecum. E aici, lucrează.

— Aici? m-am ridicat. Unde?

— Așteaptă puțin. O să... îl pregătesc pentru întâlnirea cu tine.

Avraam se ridică încet și se îndepărtă, legănându-se ușor când intră în peristil și se îndreptă spre odăile din spate.

Am început să mă plimb pe lângă piscină, cu gândurile gonindu-mi prin minte. De ce trebuia tata să fie *pregătit* să mă vadă? Era bolnav? Îl ținea Avraam ca rob?

Întrebările mele primiră răspuns câteva clipe mai târziu. Rezemându-se greu în toiagul său, Avraam se întoarse, urmat de tata, care pășea condus de doi robi. Își ținea capul drept, dar ochii mari priveau în gol, iar pasul îi era hotărât dar chiar mai încet decât al lui Avraam.

— De ce? întrebă tata, iritat. De ce m-ai adus aici? Lucram la pasajul acela din Dani'el...

Orb. Toți anii aceia de citit la lumina candelei, tot scrisul și toată munca. Probabil cineva îi citea acum și poate că avea un *amanuensis* pentru a-i așterne în scris gândurile.

L-am privit pe Avraam, care încuviință zâmbind, apoi am alergat spre tata. Robii s-au retras discreți, lăsându-l singur în spațiul deschis, căutând un sprijin...

L-am prins de mână și am căzut în genunchi înaintea lui.

— Adonai m-a adus acasă, tată.

Mâinile îi tremurau într-ale mele. Lăsându-se jos după sunetul vocii mele, își puse vârfurile degetelor pe corpul meu, apoi veni tot mai aproape de mine până ajunserăm față în față.

— Chava?

Vocea i se frânse în timp ce degetele îmi atingeau fruntea, urechile, nasul și gura.

— Este cu putință, ești chiar tu?

I-am pus palmele pe obrajii mei și l-am lăsat să îmi pipăie conturul feței.

— HaShem Și-a arătat credincioșia. Mi-a redat libertatea și m-a adus înapoi la tine.

— O, scumpa mea fiică, spuse tata în șoaptă. Binecuvântat fie Adonai. Binecuvântat fie numele Domnului!

Ne-am plecat amândoi capetele, cu frunțile lipite. Lacrimile ne curgeau pe obraji, calde și vindecătoare ca o ploaie de vară.

— De ce ești aici? întrebă tata în cele din urmă. Unde ai fost?

— Vom avea timp să îți explic mai târziu, am spus, ajutându-l să se ridice. Dar ai auzit de Așer sau Yosef? Și cum de ai reușit să scapi de robie?

Tata își deschise gura și o închise iar, incapabil să vorbească. Văzându-i dificultatea, Avraam vorbi în locul lui.

— Așer a trimis o epistolă la casa aceasta, iar eu am primit-o. Trăiește la Ierusalim, dar îi voi scrie îndată și îi voi da de veste că ești acasă.

— Și tată, dumneata cum ai scăpat de robie?

Avraam îl conduse pe tata la un divan.

— După ce Daniel a fost vândut la licitație, câțiva dintre noi am pus mână de la mână și l-am răscumpărat. Cumpărătorul nu a putut refuza oferta noastră care i-a dublat investiția.

— Prietenii aceștia doreau să lucrez pentru ei, spuse tata, râzând. Niște stăpâni atât de cruzi!

Un rânjet apăru pe barba lui Avraam.

— L-am eliberat imediat, spuse el, dar doream ca el să continue lucrarea lui cu privire la testamentele patriarhilor. Și pentru că nu credeam că va dori să locuiască aici fără tine și fără Așer, m-am mutat aici cu el și mi-am adus slujitorii. De atunci locuim împreună.

— Dar omul care m-a întâmpinat la ușă a spus că nu a auzit niciodată de învățatul Daniel. Credeam...

— Am locuit în liniște și discreție aici, spuse tata, pentru că nu știam dacă împărăteasa va continua să îl caute pe fratele tău. I-am sfătuit pe Așer și pe Yosef să rămână în Iudeea, și toți cred că această casă este acum a lui Avraam. În tot acest timp, Chava, ne-am rugat ca HaShem să te aducă înapoi la noi.

— A făcut-o. Am făcut o pauză, lăsând cuvintele să răsune în încăpere. Am vorbit cu împărăteasa – Așer nu mai este în pericol.

Tata își înălță fruntea.

— Poate veni acasă?

M-am lăsat pe marginea divanului său și i-am îndepărtat cu o mângâiere șuvițele cărunte de pe frunte.

— Da, am spus. Și el, și Yosef.

— Fiul meu va fi bucuros să audă asta, spuse Avraam. Așteaptă de mulți ani ziua aceasta.

L-am privit, dorind să-i pun o întrebare.

— Yosef s-a...?

— Dacă s-a însurat? completă Avraam, cu un zâmbet strălucindu-i pe față. Cum ar fi putut să se însoare, când el te aștepta pe tine?

M-am trezit în sunetul înăbușit al coarnelor de berbec, un sunet pe care nu îl mai auzisem de la moartea împăratului Auletes. După o clipă de confuzie, am înțeles semnificația lor – Cleopatra se alăturase tatălui ei.

M-am înveșmântat repede, am spus unui slujitor unde mă duceam și m-am întins după un himation să îmi acopăr părul. Când slujitorul protestă că o domniță nu ar trebui să meargă singură pe străzi, am râs, pentru că mă confruntasem cu lucruri mult mai periculoase și supraviețuisem.

Am pășit pe Drumul lui Canopus, spre port și spre Cvartalul Împărătesc. Un rând dublu de gărzi stăteau înșirați la intrarea în palat. Dacă îmi doream să o văd pe Cleopatra, trebuia să trec pe la Octavian.

M-am întors și am fugit în direcția taberei din fața zidurilor orașului. Eram îmbujorată și toată transpirată pe când am ajuns, dar gărzile mă recunoscură și îmi îngăduiră să trec prin poartă. M-am oprit în fața corturilor ofițerilor și am cerut să îl văd pe Octavian sau pe Agripa.

Cred că Agripa îmi auzi vocea pentru că ieși să mă salute.

— Cum? am întrebat, înfruntându-i privirea serioasă.

Își lipi buzele, apoi clătină încet din cap.

— Nu suntem siguri. Unii spun că o cobră; alții spun că a băut otravă. Dar nu am găsit nici șarpe, nici sticla cu otravă, doar pe ea și cele două roabe.

— Iras și Charmion? Ce au spus?

— Erau moarte și ele. Mă privi și dădu din cap. Vino. Te duc eu și o să îți povestesc pe drum tot ce știu.

Din fericire, Agripa nu mă puse să merg pe jos. Înșeuă un cal, mă ridică în spatele lui și pornirăm la drum. Lăsă calul să meargă liber, ceea ce îi permise să întoarcă capul și să îmi împărtășească povestea.

— Aseară, începu el, Cleopatra a cerut gărzii să ducă o epistolă lui Octavian. Când a primit-o, Octavian i-a aflat dorința de a fi îngropată lângă Antoniu, așa că știam că și-a pus capăt vieții. Am mers călare până acolo și am găsit-o întinsă pe un divan. Era deja moartă, cu una dintre roabe zăcând fără viață la picioarele ei. O altă roabă îi potrivea diadema pe cap Cleopatrei. Garda a întrebat: „A fost drept așa, Charmion?“ Iar roaba i-a răspuns: „E cu totul drept și potrivit pentru o împărătească care a descins din atât de mulți împărați.“

Agățându-mă de Agripa, mi-am întors capul ca să nu îmi vadă lacrimile. Romanii se întrebau fără îndoială de ce ar fi făcut ea un asemenea gest, dar eu înțelegeam. Urbi fusese crescută pentru a fi împărătească și ca să nască împărați și împărătese pentru Egipt. Dacă nu putea face asta, nu mai avea niciun rost în viață. Nu își putuse închipui să facă altceva sau să fie altcineva.

Iar Octavian nu o putuse lăsa să păstreze țara bogată și fertilă pe care o râvnea el.

— Octavian a trimis după îmblânzitorii de șerpi, continuă Agripa, lăsând calul să își croiască singur drum prin traficul de pe drum. Au încercat să îi sugă otrava din rană, dar nu a fost de niciun folos.

— O rană? Am reușit cu greu să rostesc cuvintele, simțindu-mi gâtul sugrumat. Avea o rană?

— Două zgârieturi minuscule pe braț, spuse Agripa. Unii au spus că probabil se înțepase cu un ac otrăvit, urmele erau atât de mici.

Am încuviințat cu capul și mi-am interzis să mai plâng.

— Continuă.

— Nu mai este nimic altceva, spuse Agripa, cu vocea plină de compasiune. Octavian a dat ordin ca mormântul ei să fie terminat, să i se îngăduie să se odihnească acolo lângă Antoniu. Cele două slujnice vor fi la rândul lor înmormântate acolo.

Am ajuns în port. Agripa descălecă, apoi mă ajută și pe mine să descalec. Am urcat într-una dintre bărcile mici și am vâslit în tăcere prin apele argintii. Am ajuns la cheile împărătești și am trecut pe sub privirile încremenite ale celor doi sfincși roșii, care păreau să fie șocați de soarta împărătesei lor și încremeniseră acum într-o tăcere deplină.

Doar două gărzi stăteau la intrarea în palat și ne lăsară să trecem fără o vorbă. Epafrodit rămase la ușa iatacului împărătesei. Ne salută când intrarăm.

Eram pe punctul de a traversa anticamera pe drumul spre dormitorul ei, însă Cleopatra zăcea în camera din față pe un divan aurit, întinsă oarecum firesc, ca și când ar fi decis să se odihnească puțin după cină. Charmion și Iras erau acolo cu ea, Iras la picioarele lui Urbi, iar Charmion alături de ea.

Am pășit mai aproape. Cleopatra purta o rochie în stil egiptean, care îi plăcuse atât de mult să o poarte la ocazii oficiale, iar în mâini ținea ceremonial sceptrul curbat și biciul. Alături de ea, pe divan, se afla un teanc de scrisori. După ce le-am luat, am observat că toate erau de la Iuliu Cezar.

Le-am pus înapoi alături de Cleopatra. Nu știam dacă dorea să le aibă aproape sau poate să le amintească celor care aveau să o găsească că ea îi fusese cândva dragă lui Cezar și o aliată prețioasă a Romei. În orice caz, mă bucuram că Octavian fusese de acord să o lase să aibă înmormântarea împărătească pe care și-o dorea. El câștigase, însă avea să decadă în ochii alexandrinilor dacă nu o trata cu tot respectul pe care îl merita.

M-am întors și l-am tras de mânecă pe Agripa.

— Să mergem.

— Atât de repede? întrebă el

Am privit înapoi spre divanul aurit.

— Prietena mea s-a dus. Nimic nu mai rămâne aici decât amintirea ei... și încă nu suport povara aceasta.

Nu am plâns pentru Cleopatra în timp ce trupul ei părăsi palatul și porni într-un car poleit spre mormântul ei. Am pășit împreună cu cei ce o jeleau și care își smulgeau părul și umpleau aerul greu cu bocetele lor, însă nu am vărsat nicio lacrimă pentru femeia al cărei sarcofag era aproape ascuns de atâtea flori care au fost aruncate asupra ei pe scurtul drum spre mormânt.

Stăteam ca o statuie în timp ce preoți înveșmântați în alb recitau pasaje din lucrarea egipteană *Cartea Morților* și vorbiră despre viața de apoi în greacă. Nu am plâns nici când robii puseră sarcofagul lui Marc Antoniu pe o masă din piatră lângă împărătească și se pregătiră să sigileze imensele uși duble.

Apoi, când Octavian, care stătea împreună cu Agripa și cu ceilalți romani, își ridică mâna spre cetățenii din Alexandria, l-am privit cu indiferență.

Ochii mi-au rămas uscați când m-am îndepărtat de mormânt. Nu o cunoscusem pe femeia care îl iubise pe Marc Antoniu și care îi născuse trei copii.

Dar înainte să mă duc acasă, m-am dus pe chei, la poarta ce dădea spre Insula Antirodos. Am pășit pe scândurile inegale, urechile fiindu-mi asurzite de zgomotul gol al sandalelor pe lemn și m-am așezat într-una din bărcile mici. M-am întins după vâsle, le-am apucat și am simțit o așchie intrându-mi într-o parte a degetului mare.

Parcă o auzeam pe Urbi râzând. Am privit spre celălalt capăt al bărcii, unde de atâtea ori se rezemase, cu gleznele ușor încrucișate, cu părul ondulat plutind ușor în vânt, cu ochii scăpărând de idei năstrușnice. Pentru o clipă, imaginea ei îmi păru limpede ca apa de izvor, apoi se risipi și nu am mai văzut decât o barcă uzată.

Faptul că o iubisem pe Urbi... fusese o binecuvântare și un blestem totodată. Așa fusese făgăduința lui Adonai.

— De ce? Mi-am ridicat privirea spre cer. De ce m-ai lăsat să știu cum avea să sfârșească?

Nu am auzit niciun răspuns în șoapta vântului, dar un ibis care se plimba liniștit pe chei sări pe marginea bărcii. Își înclină capul spre

mine, apoi își deschise aripile și le strânse la loc, parcă cuibărindu-se într-o poziție mai confortabilă.

— Ai cunoscut-o? am întrebat. Te-a hrănit vreodată de pe cheile astea?

Pasărea dansă pe marginea bărcii, doi pași spre mine, doi pași înapoi.

Lăsându-mă copleșită de durerea mea, printre lacrimi, i-am povestit ibisului despre cea mai remarcabilă femeie pe care o cunoscusem vreodată.

Roma anexă în mod oficial Egiptul în a treizeci și una zi a lunii a opta. O săptămână mai târziu, stăteam în port și priveam vasul lui Octavian cum se îndepărta. Octavian, Agripa și copiii Cleopatrei cu Marc Antoniu erau la bord și mă îndoiam că aveam să îi mai văd pe careva vreodată.

Egiptul nu avea să mai fie niciodată la fel. Odată cu moartea Cleopatrei și cu dispariția lui Cezarion, Egiptul încetase să mai fie un regat independent. Acum era o provincie a Romei și avea să fie guvernată de un reprezentant roman care îi raporta direct lui Octavian, care în curând avea să fie numit *August*.

Oare noul *prefectus* avea să aprecieze istoria bogată a țării pe care o administra? În timp ce pășea pe coridoarele palatului Cleopatrei, avea oare să respecte geniul care modelase Alexandria și care reușise să ridice cel mai bogat regat din lume?

Am simțit vântul învolburându-mi himationul, lipindu-mi-l de față în timp ce briza mării îmi smucea materialul. Același vânt purta vasele romane tot mai în larg, ducându-l pe Agripa cu ele... și o parte din inima mea.

— Chava? Vocea tatei mă chema. M-am întors și l-am văzut așteptând împreună cu Avraam.

— Vin acum.

Orașul fusese cuprins de jale. Femeile ședeau pe străzi, lovindu-se în piept și plângându-și împărăteasa. Poate că domnia Cleopatrei fusese dificilă la început, dar oamenii ei o iubiseră și la vreme de belșug, și în foamete. Niciodată regatul ei nu fusese clătinat de vreo revoltă.

Câteva săptămâni mai târziu, stingeam lumânările când am auzit

un ciocănit în ușă. Un slujitor se duse să deschidă, și curând după aceea veni la mine.

— Stăpână, un bărbat m-a rugat să vă dau asta.

Mi-a pus un sul în mână, iar pulsul mi se acceleră când am recunoscut pecetea: era a lui Agripa. M-am îndreptat cu sulul lângă o lumânare care încă ardea și l-am derulat.

Chava, nu ezita să îl asculți pe solul pe care ți l-am trimis. A.

M-am întrebat dacă Agripa dorea să mă curteze acum că nu mai era stăpânul meu, iar eu nu mai eram roabă, dar apoi mi-am dat seama că Agripa era mult prea onorabil ca să mă curteze când știa că nu aveam să ne căsătorim niciodată. De asemenea, acum se găsea la Roma, așa că solia aceasta făcuse un drum lung.

Curioasă, m-am dus în vestibul, unde aștepta solul.

— Da? am întrebat.

— Stăpână. Își plecă fruntea. Comandantul Agripa m-a rugat să vorbesc cu dumneata despre o chestiune de viață și de moarte.

I-am zâmbit politicos.

— Poți vorbi liber.

Bărbatul privi în dreapta, apoi în stânga, apoi coborî tonul.

— Domniță, poate că nu sunteți cu totul la curent cu ce se petrece la Roma și în Alexandria. Senatul a dat un decret prin care numele de Marc și Antoniu nu au voie să mai fie unite vreodată. Ziua lui de naștere a fost proclamată o zi nefericită în care nu este voie să fie desfășurate acte publice. Câțiva dintre asociații apropiați ai lui Antoniu au fost condamnați la moarte, inclusiv un senator roman care a supravegheat morile de textile ale împărătesei. Oamenii care s-au numărat printre apropiații lui Antoniu și ai împărătesei au fost uciși în taină.

Gânduri pe care nu îndrăzneam să le verbalizez zumzăiau în capul meu, precum un roi supărător.

— Și ce legătură are asta cu...

— Oricine care este îndeajuns de respectat pentru a-i îndemna pe oameni să respecte amintirea lui Antoniu și a Cleopatrei trebuie să dispară. Iar asta include pe oricine a fost un apropiat al împărătesei. Un avertisment licări în adâncul ochilor săi. Înțelegeți ce spun?

— Crezi că sunt în pericol? Și la fel și familia mea?

El încuviință.

— Stăpânul meu nu a îndrăznit să scrie aceste cuvinte pe pergament, pentru că sulul putea ajunge în mâinile nepotrivite. Așa că m-a trimis pe mine.

— Dar eu l-am ajutat pe Octavian cu Cleopatra. Agripa nu l-ar lăsa niciodată pe Octavian să trimită pe cineva să...

— Octavian nu îi spune lui Agripa tot ce face. Gura solului făcu o grimasă ce nu putea fi numită zâmbet.

— Ce să facem?

— Părăsiți Alexandria. Duceți-vă oriunde, dar nu la Roma. Trăiți retrași. Și plecați cât de repede puteți.

Mi-am încrucișat brațele și am încercat să nu tremur în briza înserării ce intra prin ușa de la intrare. O voce interioară mă avertiza că era posibil să îl duc pe tata într-o capcană. Însă Agripa nu m-ar fi trădat niciodată, iar mâna care scrisese solia era cu siguranță a lui.

— Vom pleca curând, i-am spus solului. Deși continui să cred că Octavian nu mi-ar face niciun rău.

— Stăpânul mi-a spus că va fi greu să vă conving, așa că mi-a spus să vă întreb asta – e adevărat că Octavian i-a făgăduit Cleopatrei că va avea grijă de copiii ei?

— Așa e.

— Atunci ar trebui să știți că Cezarion a fost ucis. Iar Antilus, primul născut al lui Antoniu, a fost decapitat chiar în timp ce implora îndurare.

Am simțit o mână rece alunecându-mi pe spinare. Acei doi băieți nici nu deveniseră bărbați...

— Nu mai am nimic de spus, am rostit, sprijinindu-mă de tocul ușii. Plecăm mâine.

Am plecat de acasă și am locuit la un prieten al lui Avraam chiar în timp ce el ne aranja plecarea spre Iudeea. Două zile mai târziu, am intrat în port, unde am urcat pe un vas care avea drept destinație un port lângă Așchelon, orașul care o ascunsese pe Urbi când fugise de fratele ei, la începutul domniei ei.

Atât de mult timp trecuse de atunci... iar acum era rândul meu să fug.

— Chava?

M-am întors și l-am găsit pe tata stând împreună cu Avraam pe punte.

— Vin.

El zâmbi când mă luă de braț.

— Te-ai schimbat atât de mult, fiica mea.

— Da?

— În bine.

Nu eram sigură ce voia să spună, dar m-am hotărât să nu îl mai întreb nimic.

Înainte să îl conduc la cabina noastră, și-a ridicat ochii lipsiți de vedere spre cer.

— „Sentința este proclamată prin străjeri, recită el, iar vocea îi răsună deasupra vuietului mării, verdictul este anunțat prin sfinți, pentru ca cei vii să știe că Cel Preaînalt stăpânește peste împărăția oamenilor, că El o dă cui vrea și ridică peste ea chiar și pe cel mai smerit dintre oameni."

M-am uitat spre Avraam.

— Ezechiel?

— Profetul Dani'el.

Profetul avea desigur dreptate. Cu toate că nu înțelegeam ce făcea HaShem în Egipt sau la Roma, știam că puteam încredința soarta întregii lumi în mâinile Lui.

— A sosit vremea, spuse tata, întorcându-se spre mine. Timpul hotărât pentru *Mashiach*, Prințul vestit de Dani'el profetul. El vine.

Am încuviințat. Aveam să îi găsim pe Așer și pe Yosef, apoi aveam să Îl căutăm pe Cel ce avea să domnească în Ierusalim.

Era timpul să începem un nou capitol din viața noastră și în povestea pe care HaShem o scrisese pentru lume.

Sperăm că ți-a făcut plăcere citirea acestei cărți.
Dacă te-a inspirat mesajul ei,
te rugăm dă-o mai departe persoanei pe care vrei să o inspiri.

Pentru detalii suplimentare și alte apariții editoriale
disponibile la Editura Scriptum, vezi paginile de final
și accesează librăria virtuală de la adresa www. scriptum. ro

Notele autoarei

Leopatra, regina Egiptului este una din cele mai dificile cărți pe care le-am scris vreodată, nu pentru că aș fi dus lipsă de materiale, ci tocmai pentru că am avut prea multe materiale. S-au scris tomuri despre romanii și grecii din antichitate și despre Cleopatra. A trebuit să parcurg multe opere, să aleg materialele cele mai pertinente (și exacte) și să le inserez în povestirea mea despre Chava, o femeie fictivă care a trăit în secolul ce a precedat venirea lui Cristos.

Am ales să amplasez această serie în „anii tăcerii" ai perioadei inter-testamentare, pentru că știam atât de puține lucruri despre acea perioadă. M-am întrebat întotdeauna cum au reușit credincioșii evrei ai Vechiului Testament să devină Fariseii și Saducheii Noului Testament. Cum au reușit evreii Vechiului Testament – care au avut mari probleme în a ține legile lui Dumnezeu – să devină atât de migăloși și legaliști în Noul Testament? Cum a făcut Irod – care nu era evreu din naștere – să devină regele lor? Cum a reușit Roma să se amestece atât de mult în această poveste? Ce Biblie foloseau ei atunci? La care parte a Scripturilor aveau ei acces? Și unde se potrivește Talmudul, dacă se potrivește cumva în acea perioadă istorică?

În unele zile, am petrecut ceasuri în șir încercând să înțeleg câte un aspect fascinant din istoria evreilor, doar pentru a-mi da seama în final că nu avea nimic de-a face cu povestea mea.

Cu toate că Chava și familia ei sunt personaje fictive, am făcut tot ce mi-a stat în putere să mă asigur că personajele istorice – Cleopatra, Cezar, Marc Antoniu, Octavian (care a devenit Cezar August) și Agripa au fost reprezentați cu acuratețe, împreună cu cultura, geografia și istoria din acea parte a lumii.

În paragrafele care urmează, am analizat câteva particularități cu privire la care poate veți avea întrebări:

- Cum se pronunță *Chava*? *C*-ul inițial este mut, așa că se pronunță *hah-vah*, primul *h* fiind gutural. (puteți asculta online: http://www.pronouncenames.com/pronounce/chava). Sau spuneți pur și simplu Hah-vah.
- E adevărat că numele real al Cleopatrei a fost Urbi? Mă îndoiesc. Mulți prinți și prințese aveau un nume în interiorul familiei și preluau un nume tradițional atunci când urcau pe tron. De vreme ce Cleopatra este un nume de familie moștenit (Cleopatra a noastră a fost cel puțin a șaptea din familia ei care a purtat acest nume), i-am conferit numele în familie de *Urbi*. La fel, fraților ei mai mici le-am dat numele de *Omari și Sefu*.
- Există surse care afirmă că Auletes a avut șase copii, inclusiv o fiică întâi-născută, care a domnit pentru scurt timp drept împărăteasa Cleopatra Triphena. Pentru că nu toate sursele cad de acord asupra acestei fiice, am omis-o.
- Există surse care afirmă că Cezar era divorțat de Calpurnia atunci când a întâlnit-o pe Cleopatra în Egipt; alții susțin ideea că el era încă însurat. Am menționat ambele posibilități în text.
- E adevărat că Daniel chiar a scris Testamentele Patriarhilor? Nu, documentul scris în greacă există în realitate, dar autorul nu este cunoscut. Există dezbateri cu privire la data la care acesta a fost scris, dacă a fost înainte sau după venirea lui Cristos. Dacă e înainte, conține profeții mesianice clare. Dacă a fost după, e posibil ca autorul să fi inserat acele profeții.
- A existat într-adevăr un Templu evreiesc în Egipt? Da. Bazat pe o profeție din Isaia 19:18 („În ziua aceea vor fi în țara Egiptului

cinci cetăți în care se va vorbi limba canaanită și în care se va jura loialitate Domnului Oștirilor. Una dintre acestea se va numi Cetatea Soarelui"), un preot din linia preoțească a lui Aaron i-a scris lui Ptolemeu al VI-lea și a cerut permisiunea să construiască un Templu evreiesc la Leontopolis. Leontopolis se afla în districtul Heliopolis, „Cetatea Soarelui." De ce? Pe scurt, pentru că Templul din Ierusalim fusese pângărit de invadatori păgâni. Majoritatea evreilor devotați continuau să își trimită zeciuielile la Ierusalim, însă jertfele le puteau aduce la Templul din Leontopolis. Templul egiptean a rămas în picioare până în anul 73 d. C., când împăratul roman Vespasian a poruncit distrugerea lui.

- Este adevărat că Cleopatra a rămas însărcinată cu un al doilea copil cu Cezar? Da (chiar dacă nu este consemnat în filmul cu Elizabeth Taylor și Richard Burton). Stacy Schiff, care a scris o biografie a Cleopatrei care i-a adus un Premiu Pulitzer, spune că „toată Roma știa că [al doilea copil] era al lui Cezar. Fie a pierdut sarcina, fie copilul a murit imediat după naștere, nici măcar nu îi cunoaștem numele".
- Există vreo practică eficientă între cele descrise în sulul despre moșit al Chavei? Potrivit cel puțin unei surse, „testul orzului" e destul de sigur în a detecta sarcina.
- Cleopatra a murit în urma unei mușcături de șarpe sau a otravei? Nu se știe sigur, dar toate semnele indică otrava. Șarpele nu a fost găsit, dar s-a presupus că a existat, pentru că e parte din legenda lui Isis. Dar e puțin probabil ca un șarpe să poată omorî trei femei rapid și să nu lase nicio urmă fizică. Însă atunci când Octavian și-a celebrat triumful asupra Egiptului odată întors la Roma, parada a inclus un personaj care o întruchipa pe Cleopatra cu un șarpe agățat de ea.
- S-a descoperit mormântul Cleopatrei și al lui Antoniu? Un avocat al Republicii Dominicane, Kathleen Martinez, crede că a găsit mormântul Cleopatrei și al lui Antoniu în situl cunoscut ca Taposiris Magna, cam la douăzeci și cinci de mile la vest de Alexandria. Dacă ar fi autentic, mormântul ar trebui să se afle mai jos de Templul lui Osiris, însă sunt necesare săpături suplimentare pentru a fi confirmată teoria.

Oricum, istoricul antic Plutarh afirmă că mormântul Cleopatrei se găsea în inima Alexandriei, lângă toate celelalte morminte ale împăraților Ptolemei. Dacă Cleopatra a ales să își construiască mormântul în altă parte, probabil că acesta a fost distrus și inundat când un tsunami a lovit Alexandria pe 21 iulie în anul 365 d.C. De-a lungul anilor, clădirile Cartierului Împărătesc au fost distruse de apă și cutremure. Templele, palatul Cleopatrei și alte structuri care provin din Dinastia Ptolemeilor s-au prăbușit și au dispărut în apele mării. Abia în 1995 au fost descoperite ruinele și au început săpăturile arheologice.

Întrebări pentru studiu

1. Seria *Anii tăcerii* se situează în perioada celor 400 de ani care se întind între Vechiul și Noul Testament. Cât de multe lucruri cunoști despre această perioadă istorică?
2. Cât de multe lucruri știai despre Cleopatra înainte să citești această povestire? Au existat aspecte care te-au surprins?
3. Tatăl Chavei îi spune că Dumnezeu ne vorbește în trei moduri: prin Scriptură, prin vocea autorităților spirituale din viața noastră și prin acea „șoaptă blândă." Cât de des simți Duhul lui Dumnezeu vorbindu-ți în aceste moduri diferite?
4. Chava crede că aude vocea lui Dumnezeu. Crezi că a auzit-o într-adevăr, sau a fost doar o închipuire?
5. Credința Chavei este testată atunci când este luată de acasă și ajunge într-un context total diferit. Te-ai aflat vreodată într-o situație similară?
6. Compară moralitatea Romei antice cu cultura contemporană. Există asemănări? Dar deosebiri?
7. Pot cei care cred în Dumnezeu să fie prieteni apropiați cu cei necredincioși? Ar fi trebuit ca Chava să își continue prietenia cu Urbi? Ce alternative a avut?

8. La final, Chava simte că promisiunea de care s-a agățat atâta vreme a fost o binecuvântare și un blestem totodată. În ce sens a fost o binecuvântare? Și în ce sens a fost un blestem?
9. Ai mai citit vreun alt roman situat în această perioadă istorică? Cum ți se pare acest roman în comparație cu acela/acelea?
10. Ce alte povestiri din perioada intertestamentară ai dori să citești?

Bibliografie

———. *The Age of God-Kings.* Alexandria, VA: Time-Life Books, 1987.

———. *Pompeii: The Vanished City.* Alexandria, VA: Time-Life Books, 1992.

———. *Egypt: Land of the Pharaohs.* Alexandria, VA: Time-Life Books, 1992.

———. *What Life Was Like on the Banks of the Nile.* Alexandria, VA:Time-Life Books, 1997.

———. *Everyday Life in Ancient Times.* National Geographic Society, 1951.

Achtemeier, Paul J. *Harper & Row and Society of Biblical Literature, Harper's Bible Dictionary.* 1st ed., 837. San Francisco: Harper & Row, 1985.

Beard, Mary. *SPQR: A History of Ancient Rome.* New York: Liveright Publishing Corporation, 2015.

Bianchi, Dr. Robert S. *Splendors of Ancient Egypt.* London: Booth-Clibborn Editions, 1996.

Boucher, Francois. *20,000 Years of Fashion: The History of Costume and Personal Adornment.* New York: Harry N. Abrams, Inc., 1962.

Budge, Sir Wallis. *Egyptian Religion.* New York: Barnes & Noble Books, 1994.

Bunson, Margaret. *The Encyclopedia of Ancient Egypt.* New York: Factson File, 1991.

Carroll, B. H. *Between the Testaments.* Walking through the Word, 2013. Charles River Editors. *The Library of Alexandria and the Lighthouse of Alexandria: The Ancient Egyptian City's Most Famous Sites.* Charles River Editors, publisher, 2015.

Coleman, William. *Today's Handbook of Bible Times and Customs.* Minneapolis: Bethany House Publishers, 1984.

Coogan, Michael D., ed. *The Oxford History of the Biblical World.* New York: Oxford University Press, 1998.

Corbel, Anthony. *Nature Embodied: Gesture in Ancient Rome.* Princeton, NJ: Princeton University Press, 2004.

De Jonge, Marinus. "Patriarchs, Testaments of the Twelve." In *The Anchor Yale Bible Dictionary*, 181–86. Edited by David Noel Freedman. New York: Doubleday, 1992.

Drazin, Israel. *Mysteries of Judaism.* New York: Gefen Publishing House,2014.

Everett, Anthony. *Augustus: The Life of Rome's First Emperor.* New York:Random House, 2006.

Fox, Everett. *The Five Books of Moses.* New York: Schocken Books, 1995.

French, Valerie. "Midwives and Maternity Care in the Roman World", from "Rescuing Creusa: New Methodological Approaches to Women in Antiquity." *Helios*, New Series 13, no. 2 (1986): 69–84. Accesat la http://www.indiana.edu/~ancmed/midwife.HTM on April 2, 2016.

Gilbert, John. *Parallel Lives, Parallel Nations, Volume One: A Narrative History of Rome and the Jews, Their Relations and Their Worlds(161 BC–135 AD).* CreateSpace, 2015.

Goodman, Martin. *The Roman World: 44 BC–AD 180.* New York: Routledge, 1997.

Grant, Michael. *Cleopatra.* Edison, NJ: Castle Books, 2004.

Grower, Ralph. *The New Manners and Customs of Bible Times.* Chicago: Moody Press, 1987.

Halley, Henry H. *The Time Between the Old and New Testament.* GrandRapids: Zondervan, 2000.

Hart, George. *Ancient Egypt.* New York: Alfred A. Knopf, 1990.

History.com staff. "Tsunami Hits Alexandria, Egypt." July 21, 2009. http://www.history.com/this-day-in-history/tsunami-hits-alexandria-egypt. Accesat pe 29 iulie 2016.

Ironside, H. A. *The 400 Silent Years.* Cross Reach Publications, June 2015.

James, T. G. H. *Ancient Egypt: The Land and Its Legacy.* Austin, TX: University of Texas Press, 1988.

Jenkins, Simon. *Nelson's 3-D Bible Mapbook.* Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1995.

Johnston, Harold Whitestone. *The Private Life of the Romans*, 103. New York: Scott, Foresman and Company, 1932. Accessed April 18, 2016. http://www.forumromanum.org/life/johnston_12.html.

Kaster, Joseph. *The Wisdom of Ancient Egypt.* New York: Barnes &Noble, 1993.

Kelpie, Lawrence. *The Making of the Roman Army: From Republic toEmpire.* Norman, OK: University of Oklahoma Press, 1984.

La Riche, William. *Alexandria: The Sunken City.* London: Weidenfeld& Nicolson, 1997.

Mackenzie, Donald A. *Egyptian Myths and Legends.* New York: Avenel Press, 1978.

Manniche, Lise. *An Ancient Egyptian Herbal.* Austin, TX: University of Texas Press, 1989.

McKenzie, Judith. *The Architecture of Alexandria and Egypt: 300 BC-AD700.* New Haven and London: Yale University Press, 2007.

Metzger, Bruce M., and Michael D. Coogan, eds. *The Oxford Companion to the Bible.* New York: Oxford University Press, 1993.

Miller, Stephen R. Daniel. *The New American Commentary*, vol. 18. Nashville: Broadman & Holman Publishers, 1994.

Montet, Pierre. *Everyday Life in Egypt in the Days of Ramesses the Great.* Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1981.

Murray, Margaret. *The Splendour That Was Egypt.* London: Sidgwickand Jackson, 1949.

Myers, Allen C. *The Eerdmans Bible Dictionary*, 924. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1987.

Nicholas De Lange, ed. *The Illustrated History of the Jewish People.* New York: Harcourt Brace & Company, 1997.

Peters, Melvin K. H. "Septuagint." In *The Anchor Yale Bible Dictionary*, 1102. Edited by David Noel Freedman. New York: Doubleday, 1992.

Platt, Richard. *Roman Diary: The Journal of Iliona of Mytilini, Who Was Captured and Sold As a Slave in Rome, AD 107.* Somerville, MA: Candlewick Press, 2009

Pollard, Justin, and Howard Reid. *The Rise and Fall of Alexandria:Birthplace of the Modern World.* New York: Penguin Books, 2006.

Pritchard, James, ed. *HarperCollins Atlas of the Bible.* London: HarperCollinsPublishers, 1997.

Roberts, Alexander, James Donaldson, and A. Cleveland Cowe, eds. "The Testaments of the Twelve Patriarchs." Traducere: R. Sinker. *Fathers of the Third and Fourth Centuries: The Twelve Patriarchs, Excerpts and Epistles, the Clementina, Apocrypha, Decretals, Memoirs of Edessaand Syriac Documents, Remains of the First Ages.* The Ante-Nicene Fathers. Buffalo, NY: Christian Literature Company, 1886.

Romer, John. *Valley of the Kings.* New York: Henry Holt and Company, 1981.

Russell, D. S. *Between the Testaments.* Philadelphia: Fortress Press, 1960.

Schaff, Philip. *Through Bible Lands.* New York: Arno Press, 1977.

Schiff, Stacy. *Cleopatra.* New York: Little, Brown and Company, 2010.

Schnurnberger, Lynn. *Let There Be Clothes: 40,000 Years of Fashion.* New York: Workman Publishing, 1991.

Schulz, Regine and Matthias Seidel, eds. *Egypt: The World of the Pharaohs.* Cologne, Germany: Konemann, 1998.

Spencer, A. J. *Death in Ancient Egypt.* New York: Penguin Books, 1991.

Steindorff, George, and Keith C. Seele. *When Egypt Ruled the East.* Chicago: University of Chicago Press, 1957.

Stern, David H. *Complete Jewish Bible*. Clarksville, MD: Jewish New Testament Publications, Inc., 1998.

Surburg, Raymond. *Introduction to the Intertestamental Period*. St. Louis: Concordia Publishing, 1975.

Verne, Paul, ed. *A History of Private Life: From Pagan Rome to Byzantium*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press, 1987.

Watson, G. R. *The Roman Soldier: Aspects of Greek and Roman Life*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1969.

Wilkinson, Richard H. *Reading Egyptian Art*. London: Thames and Hudson, 1992.

Sperăm că ți-a făcut plăcere citirea acestei cărți.
Dacă te-a inspirat mesajul ei,
te rugăm dă-o mai departe persoanei pe care vrei să o inspiri.

Pentru detalii suplimentare și alte apariții editoriale
disponibile la Editura Scriptum, vezi paginile de final
și accesează librăria virtuală de la adresa www. scriptum. ro

Despre autoare

Angela Hunt a publicat peste o sută de cărți, cu vânzări care se apropie de cifra de cinci milioane de exemplare vândute în întreaga lume. Ea este autor de bestseller *New York Times* cu operele *The Tale of Three Trees, The Note* și *The Nativity Story.* Romanele Angelei au câștigat sau au fost nominalizate pentru câteva premii prestigioase din domeniu, cum sunt RITA Award, Christy Award, ECPA Christian Book Award și HOLT Medallion Award. Clubul Romantic Times Book i-a oferit un Premiu pentru toată activitatea literară în 2006. Ea deține un doctorat în studii biblice precum și în teologie.

Angela și soțul ei locuiesc în Florida.

Titlurile din seria Anii tăcerii

Anii tăcerii – este povestea vieții a patru femei puternice care au avut un impact decisiv în istoria celor 400 de „ani de tăcere", o vreme când Dumnezeu nu a vorbit lui Israel prin proroci, dar Și-a continuat lucrarea în mijlocul poporului Său, printre alte popoare și în lumea supranaturală.

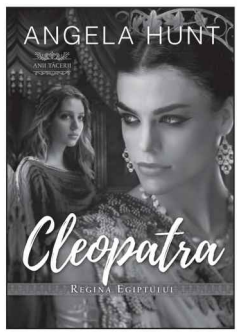

Cleopatra, regina Egiptului

Împărăteasa Cleopatra privită prin ochii celei mai credincioase prietene a ei, Chava.

Lea, soția lui Iuda Macabeul

Povestea Maccabeilor prin ochii soției lui Iuda, care a înțeles că dragostea presupune curaj și... sacrificiu.

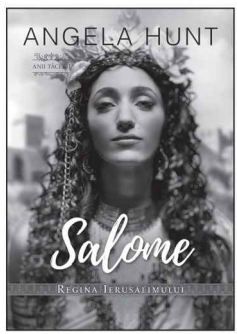

Salome, regina Ierusalimului

Urcarea ei pe tron a depășit așteptările tuturor, dar încrederea ei în HaShem a schimbat lumea.

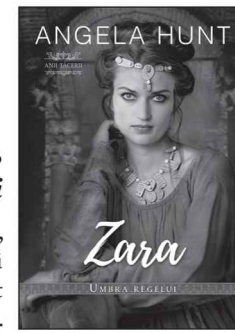

Zara, umbra regelui

O slujnică la curtea lui Irod, care, în numele Atotputernicului HaShem, s-a ridicat în folosul celor năpăstuiți.

Titlurile din seria O genealogie a harului

O genealogie a harului – cinci femei care au schimbat lumea. Povești de viață captivante, personaje controversate și un context biblic real te vor captiva definitiv.

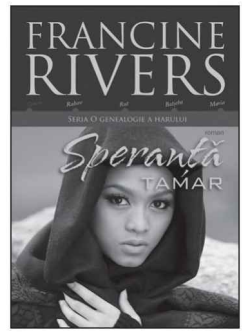

Speranță – Tamar

Deși trădată de bărbații care îi controlau viitorul, a luptat pentru credința ei în Dumnezeu.

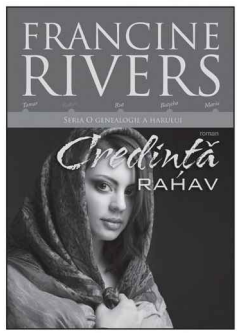

Credință – Rahav

Trecutul ei tenebros, Dumnezeu i l-a preschimbat într-un viitor cuceritor.

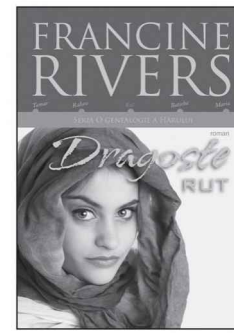

Dragoste – Rut

Pentru că a fost gata să sacrifice totul, fără să aștepte ceva în schimb, Dumnezeu a onorat-o.

Frumusețea ei a stârnit pasiunea regelui, iar suferința ei a atins inima lui Dumnezeu.

Clipa pregătită din veșnicie. Dumnezeu a ales o femeie.

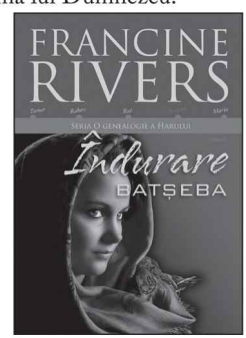

Îndurare – Batșeba

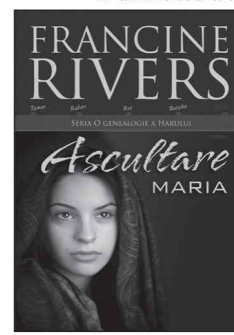

Ascultare – Maria

Titlurile din seria Fiii încurajării

Fiii încurajării – cinci bărbați ai credinței care au slujit în umbra unor mari lideri și au influențat cursul istoriei pentru totdeauna. Povești de viață uimitoare, eroi din umbră și un context biblic real te vor captiva definitiv.

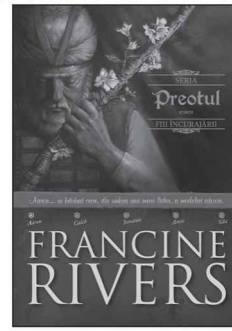

Preotul – Aaron

Aaron, preotul Domnului pentru poporul său, hotar între credință și idolatrie.

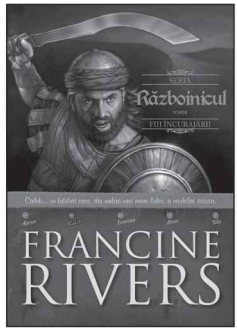

Războinicul – Caleb

Caleb, războinicul spion, devenit liderul poporului Israel spre Țara Făgăduinței.

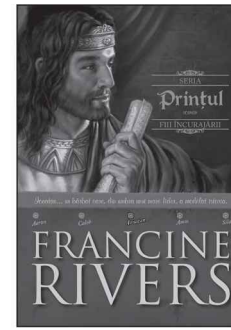

Prințul – Ionatan

Ionatan, prințul care a fost gata să renunțe la tron pentru a păstra prietenia camaradului său.

Amos, un păstor din Tecoa, culegător de smochine, devenit profetul poporului lui Dumnezeu în vremuri de restriște.

Sila, tovarășul de misiune al lui Pavel și bărbatul investit cu misiunea de a purta de grijă sulurilor catehetice.

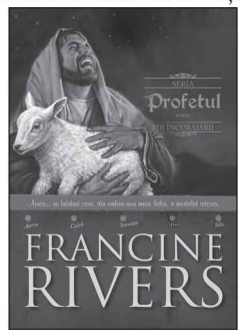

Profetul – Amos

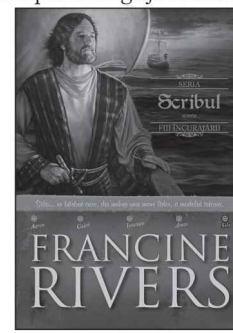

Scribul – Sila

Alte cărţi publicate de Scriptum:

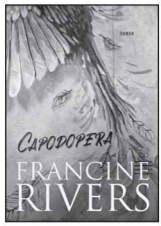

Capodopera
de Francine Rivers
145 X 205 mm,
536 pagini

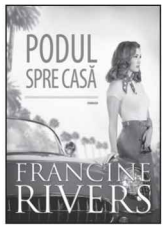

Podul spre casă
de Francine Rivers
145 X 205 mm,
512 pagini

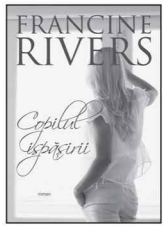

Copilul ispăşirii
de Francine Rivers
145 X 205 mm,
376 pagini

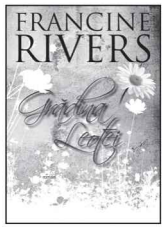

Grădina Leotei
de Francine Rivers
145 X 205 mm,
536 pagini

Un mister tulburător
de Francine Rivers
145 X 205 mm,
320 pagini

Cer Aprins
de Lori Benton
145 X 205 mm,
416 pagini

October baby
de Wilson & Preston
145 X 205 mm
296 pagini

Luther şi Katharina
de Jody Hedlundvers
145 X 205 mm,
536 pagini

Suflet şi virtual, vol. 1
Ligia Seman
145 X 205 mm,
354 pagini

Suflet şi virtual, vol. 2
de Ligia Seman
145 X 205 mm,
320 pagini

Lydia

Personală. Autentică. Sinceră.

Revista *Lydia* apare de două ori pe an, de Paște și de Crăciun. Se pot face abonamente pe o perioadă de doi ani, atât în țară, cât și în străinătate.

Vrei să-i mulțumeşti cuiva, să abordezi pe cineva, să întreții o prietenie dragă sau doar să îi aminteşti cuiva de tine? Dăruieşte-i un abonament cadou.

Informații, comenzi și abonamente la:
Revista Lydia ❋ O. P. 9 C. P. 33, 410690 Oradea - Bihor, România
Tel. /Fax/Robot: 0359-412. 765 ❋ comenzi@lydia. ro ❋ www. lydia. ro

Spațiu de gândit!

WWW. SCRIPTUM. RO

Cum poți obține cărțile editurii Scriptum

Editura Scriptum își dorește să beneficiezi de cele mai bune cărți, răsplătindu-ți pe deplin efortul de a citi. Astfel, alegem cu cea mai mare grijă cărțile pe care le publicăm sau le promovăm.

Poți obține foarte comod cărțile noastre: prin telefon, fax, e-mail, librărie virtuală sau standuri de carte și librării din orașul tău. Cărțile comandate direct la editură vor fi trimise prin poștă, iar plata se va face ramburs, la ridicarea coletului. În librăria virtuală vei găsi mereu titluri noi și deosebite.

Pentru informații:
Editura Scriptum, O. P. 9 C. P. 33, 410690 Oradea
Tel. /Fax/Robot: 0259-457. 428,
e-mail: comenzi@scriptum. ro,
magazin virtual: www. scriptum. ro